

•

Hemdemîti û rastiya wê

•

Abdusamet Yîgît

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

 SORAN

Hemdemîf û rastiya wê
Weşanên SORAN e

Kanuna 2018

Edîtor : Zeynel Abidîn Han
Berpîrsiyariya Redaksiyonê: Zagros Baran
Grafîk û Design : Gazîn Han

email: han-grafik@hotmail.de
<https://www.facebook.com/kovaraxwenas>

Çap û Grêdan : Concept Medienhaus GmbH
Bûlowstr. 56-57 10783 Berlîn

ISBN 978-3-981668-68-2

Hemdemîfî û rastîya wê

Em di serdemeka ku wê, bi gotina 'hemdemîyê(*)' re wê, were li ser ziman de dijîn. Bêgûman ku mirov wê, bahse hemdemîyê wê bikê wê, di serî de wê, dema me wê were bîra me. Bi teybetî jî wê, dema ku wê, pênuş wê were bikarhanîn û wê bidest nivîsandinê wê were kirin wê, piştî serdema ronasanê û bi destpêka 'dema aqil' û ankû 'serdema zanîne' re di hemwateyê û ankû hemrengîyê de wê, gotina hemdemîyê jî wê, werê hanîn li ser ziman. Ku mirov di çerçoveya kirin, kiryar, rewşên ku ew weke di çerçoveya têgîna gotina hemdemîyê de dihên li ser ziman û rastîya wê ya demkî de em bihizirin wê bêgûman wê gelek tişt hebin ku wê, were hanîn li ser ziman. Lê di serî de em vê yekê wê, werênina li ser ziman ku wê, di roja me de wê, dema ku wê hemdemî wê were hanîn li ser ziman wê, bi du rûyên wê re wê were hanîn li ser ziman. Rûyekê wê, bi pêşketî, xweşik, levkirî û hwd re wê, were hanîn li ser ziman bê. Rûyê din jî wê, bi zor û tûndûtûjîya ku wê, di çerçoveya van gotinan de wê, di nava jîyane mirov de wê, werina pêşxistin de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Di roja me de wê, têgîna hemdemîyê wê, pîr zêdeyî wê, were hanîn li ser ziman. Em dema ku em bahse wê bikin bi têgînî emê serdemekê ku ew ne temem pêşketî lê ku ew di xate xwe ya pêşketinê de ya wê, emê bi gelek reng û awayên wê re wê, werênina li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, weke rastiyekê demkî wê were li ser ziman.

Î ro ku em çî dihênina li ser ziman em, li pêşîya navê wê gotina hemdem wê didênin. Di vê rengê û awayê de wê, weke tiştêkê û ankû têgîneka 'hemdem' wê dihênina li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê wê yê giring bê. Hemdemî wê, di aslê xwe de ku mirov wê dahûrîyeka wê ya demkî wê bikê wê, ji gelek aliyan ve wê were hanîn li ser ziman bê. Wê, bi bergan pirtûkan binivîsênin wê, dibêt ku wê têrê nekê ku ew wê, bi tememî jî wê, werênê li ser ziman. Mijare têgîna hemdemîyê em di serî de wê bibêjin ku wê weke mijareka pîr zêde kûr bê. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Her wusa li vir mirov, dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê fahmbikê û wê, werênê li ser ziman. Lê emê mijara xwe û ankû çerçoveya hanîna xwe ya li ser ziman bi aliyê têgînî, kirdeyî, têgîhiştinî û çerçoveya wê ya aqilî ku mirov wê fahmbikê re wê bi sînor bikin. Ev jî wê, dîsa wê, weke mijareka berfireh bê. Wê heta roja me wê, gelek kesan wê bi têgîna hemdemîyê wê hizrên xwe hanîbina li ser ziman. Bêgûman ew hizir jî wê, ji gelek aliyan ve wê, di çerçoveya rastîya jîyane mirov û xwezayê wê de wê pêwîstî di berçav de derbaskirina wan wê hebê. Emê wê zêde nekin. Ber ku ew wê, ew wê bikeve rewşa 'polemikî' de. Wê, kirina polimiyê bixwe jî wê, di aslê xwe de wê, weke reng û rastîyeka rengê hizirkirinê ê li ser têgînên weke 'popûlerîteyê' û hwd re wê, di

-----
(*)Hemdemîfî wê weke têgîneka serdema me a ku ew bi awayekê pêşketinê tê hanîn li ser ziman. Rêgezên ku wê di çerçoveya wê jîyane ku ew weke 'jîyane dema hemdem' tê pênasekirin wê, weke rêgwzina ku wê bê xwestin ku ew bi wan pêşketineka demkî were şirovekirin û hanîn li ser ziman. Ji sedsale 17' min û pê de wê, hin bi hin wê pêşkeve û wê heta roja me wê weke çerçoveya nixrên civakî, rewşenbîrî, çandî û hwd re wê were hanîn li ser ziman.

çerçoveya demên hemdem û rewşa fahmkirina wan de wê, werina li ser ziman bin. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werina li ser ziman

ku wê, rengê fahmkirinê û bi kîjan aliyê ve mirov fahm dikê wê, di aslê xwe de wê, weke renekê hizirkirina têtîna hemdemiyê û ya demên wê jî bê. Di çerçoveya demên wê de wê, ev jî wê, weke aliyekê giring bê. Di serdema me de wê, dema ku wê, bahse rewşa fahmkirinê û ankû hewldana fahmkirinê wê were kirin wê, di aslê xwe de wê jî aliyekê ve wê, weke renekê fahmkirina wê, wê bi hizirkirinê dana berhevdû wê zêdetirî wê derkeve li pêş. Li vir wê, çi weke rastiyê wê hebê û ankû wê rastî wê çi bê û mirov wê divê ku wê çawa wê fahmbikê wê, ev jî wê, weke mijarna ku mirov dikarê hilde li dest bê.

Di serdema me de wê, kesên weke Lyotard, Foucault, Baudrillard û hwd wê, çend ji wan kesên ku wê, mijare hemdemiyê wê li ser têtînen xwe yên felsefikî û hwd re wê jî xwe re wê bikina mijar û wê li ser wê bihizirin bin. Wekî din jî wê, dema ku wê, çerçoveya hizirkirina têtîna hemdemiyê wê were li ser ziman em, divê ku têtînen marks û pêvajoyên pêşketina marksîsmê jî berçav dîrnekî. Wê bêgûman wê bandûrên wê, ji ya ku em dizanin wê zêdetirî wê werina li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, piştî marksîsmê re ku wê, beremberê gotina 'hemdemê' a kurdî wê were li ser ziman 'modernîte(*)' wê, têtîna hemdemiyê û ankû ku wê weke ku wê di roja me de wê, were li ser ziman wê bi gotina 'modernîteyê' re wê were li ser ziman wê, bi gelek reng û şîroveyên wê re wê, were li ser ziman. Wê, gotin wê jî nûve wê, bi reng û şêwayekê wê, werina bi watekirin. Wê, rengê hizirkirinê wê, bi rengên hişên nû re wê, were hanîn li ser ziman. Gotin ku ew çendî ku ew dihên afirandin wê, di demê de wê jinûve wê, werina şîrovekirin. Û ankû wê, bi şêwayekê erkolojikî û ankû kolanzanî wê, li rengê hizirkirina demên berê û kirdeya wê were hizirkirin. Wê bi vê rengê wê, hewl were dayîn ku ew were fahmkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, dikarê wê, bi teybetî wê, werênê li ser ziman. Foucault wê, di pirtûka xwe ya bi navê 'dîroka dînitîyê' de wê, bi şêwayekê li ser rengê wate, kirde û leyistina li ser wateyên gotinê re wê, bikê ku ew bi dîroka dînitîyê re wê, werênê li ser ziman.

Rewşa têtîna hemdemiyê wê, di aslê xwe de wê, weke renekê pêşketinê ku wê, bi zêdeyî wê bi têtîhiştina xwe re wê piştî serdemên ronansanê û pê de wê, bikeve rojava mirov de . Mirov wê, ji demê û pê de wê, hizrên ku ew pêşdixê wê, pîrrrengîya wan wê di navê hizrên serdema hemdem û ankû wê piştî wê weke hizrên dema hemdem wê werina hanîn pêşxistin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, reng û awayê bi kifşkirinê bi têtîni ên weke bi hiş, wate û aqilî ku ew bi zanîni dihên pêşxistin ên weke hûnerê, çandê û hwd wê, weke aliyekê din ê ku mirov bi temenî jî wê re wê werênê li ser ziman. Hemdemîti wê, hinekî wê, weke mijareka çandî û hûnerî jî bê. Lê bi têtîhiştinî û felsefikî wê, dema ku wê ew wê renekê wê bi rengê jîyanê re wê, were dîtin wê weke li dijî ya kevn û ankû li dijî ya kevnşopikî û hwd re wê, were û pêşkeve û xwediyê renekê wê yê ku ew bi wê dihê hanîn li ser ziman bê.

Ji aliyekê din ve jî wê, dema ku mirov wê bahse têtîna 'hemdemîyê' wê bikê wê, bi têtîhiştin û wateya 'ya dema nû' û ankû ya di wê demê de ew hatîya pêşxistin wê, werê

(*)Modernîte û ankû beremberê wê di kurdî de gotina 'hemdemî' mirov dikarê wê salixbikê û wê bènê li ser ziman. Di herikîna lêkolînê û weke navê wê jî emê gotina hemdem werênina li ser ziman.

hanîn li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, bi têtîneka 'nûjenî(*)' û ankû nûyîti wê were hanîn li ser ziman. Heta roja me jî wê, ya ku wê, ji têtîna hemdemîyê wê were

fahmkirin wê ew bê ku wê, nû bê, xweşik bê, levkîrî bê, rast bê, di jîyanê de xwediyê hatinîya li ser ziman bê, li wê alaqa zêde hebê û hwd wê, bi van rengan û wateyên weke wan de wê, were hanîn li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê rewşê de wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê rengê û awayê de mirov dikarê wê werênê li ser ziman û fahmbikê ku wê, çerçoveya wê, bi têgîneka kirdeyî re wê, xwe li ser hiş re wê bide dîyarkirin bê. Li vir em dema ku bahse rengê fahmkirinê dikin wê, li vir wê, di aslê xwe de wê, di serdemên hemdem û her wusa rengê zanîna wê û fahmkirina wê de wê, têgîna kirdeyê wê, weke têgîneka bingihînî wê, bi têgînn bûjeniyî ên kirdeyî wê xwe ji temen ve wê bi wê re wê bide dîyarkirin. Kirdeya bûjenî wê ji bûjenîya kirdeyî a di jîyanê de ku ew heya wê bibê. Ev jî wê, rengê wê yê şenber wê bi xwe re wê, bide dîyarkirin. Wê li ser wê re wê, weke aliyekê wê mirov karibê wê, werênê li ser ziman bê. Ber çî wê ev wê wusa bê? Ber ku wê, her tişt wê, li ser aqil re bê. Wê bi aqil wê were hanîn li ser ziman. Wê bi aqil wê, were fahmkirin. Di vê rengê û awayê de wê, rengên fahmkirinê, aqil û hizrên ku ew dihên pêşxistin wê, bi rewşên wan ên jîyanî re wê, xwe bidina di temenê rengê fahmkirinê û pêşxistinê de wê bidina dîyarkirin. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring û teybet wê, xwe bide dîyarkirin.

Çerçoveya gotina hemdemîyê û pêşketina bi fahmkirina wê re

Mijare têgîna hemdemîyê wê, di vê rengê û awayê de wê, weke têgîneka ku mirov wê, di çerçoveya hizirkirinê demkî de wê, werênê li ser ziman bê. Me li jor bahse gotina danaberhevdûtiyê û ankû 'polemikê' kir. Wê, di aslê xwe de wê, bi wê rengê wê li ser hevdû re wê, bi rexnegirtinê û hwd re wê têgîn û hizrên ku wê bèn pêşxistin û ankû wê werina pêşxistin wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê, dikarê wê, weke renekekê pêşketina bi aqil a bi têgîna hemdemîyê re jî wê werênê li ser ziman bê. Wê di serdemên hemdem de wê, têgîna 'aqilê safî' û ankû 'aqilê zelal' wê, zêdetirî wê derkeve li pêş. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, dema ku wê demeka ku wê her tiştê wê bi rengê hizirkirinê bê wê, demê wê rengê aqil wê ji wê re wê giring bê. Wê her tişt wê bi aqil û di nava aqil de wê, were kirin. Wê, têgînen weke raman, têgîn, têgîhiştin, hiş, fahmkirin, salixkirin û hwd wê, bi reng û awayên wan ên ku ew dihên pêşxistin re wê, bi giringî wê derkevina li pêş. Dema hemdem wê weke demek şobje a ku wê, li ser têgînen aqilî ên objeyî re wê, xwe bide dîyarkirin û pêşxistin bê. Bi vê rengê wê, her tişt wê bi aqil re wê, bibê. Wê bi aqil wê destpêbikê. Bi aqil wê pêşkeve. Di vê rengê û awayê de wê, bi serwerîya aqil re ku mirov di hizirê, pêşdixê, bi şîroveyî û hizirkirinî û hwd re wê, derkeve li pêş. Wê bi wê re wê aqil jî wê, giring bê. Wê bi aqil re jî wê, aqilê safî wê, zêdetirî wê giring bê û wê temenê pêşketineka bi vî rengê a ku wê, bi demê re wê pêşkeve jî bê.

Di aslê xwe de wê, li vir wê mijare rengê fahmkirinê wê, li ser têgîna aqilê safî re wê, xwe wê bi awayekê giring wê bide dîyarkirin. Ev jî wê, ji aliyekê din ve wê temenê wê

(*Nûjenî wê weke aliyekê wê têgîna hemdemîyê jî ku mirov dikarê wê bi têgîna demkî re wê wrênê li ser ziman wê, di wateya li gorî demê û têgîh û aqilê demê xwe fahmkirin jî bê. Lê di wateya dîrokî de wê, mirov dikarê di çerçoveya nûjeya li ser esas û koka wê fahmkirinê a di wê dema ku ew dihê jiyîn de jî wê fahmbikê. bê ku wê, têgîna kirdeyê wê weke têgîneka felsefîkî ku ew were bi hişkirin û hanîn li ser ziman bê. Wê têgîna kirdeyê wê bi vê rengê wê bi aqil re wê di temenê demên hemdem

ku wê bi têngîneka hemdemî wê bahse wan were kirin û wê werina hanîn li ser ziman jî bin. Di vê çerçoveyê de wê, têngîna hemdemiyê wê, weke têngîneka aqilî a kirdeyî ku mirov wê li wê bihizirê wê, li ser kirdeyê û bi fahmkirina nava kirdeyê û bi fahmkirina wê navaroka wê ya pirralî re wê, xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin bê. Wê, di serdemên hemdem de wê, weke hertiştê bûjenîyî wê weke ku wê xawrbibê û wê, hert tişt wê weke avê û ankû weke têngîneka dîtbar a nerm wê li wê were. Di vê çerçoveyê de wê, hişkayîya bûjenê wê bi wê re wê, weke ku wê winda bibê wê, di reng û awayekê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Her çendî ku wê têngin û têngihîştineka bûjenê û kirdeyîya wê, zêdetirî wê pêşkeve û wê derkeve li pêş jî wê, bi rengên weke menewiyetê, derûniyê û hwd re wê aliyekê din jî wê, xwe bi wê re wê, di ahengekê de wê, bide dîyarkirin. Mirov wê, nikaribê bê menewiyet û fahmkirina bi derûnî bijî. Di serdemên hemdem de wê, ber vê yekê wê, rengên fahmkirina derûnî û şiroveyên wê, pêşkevin. Wê bi wê re wê, ew li ser rewşên rûhî û ankû gîyanî re wê, zêdetirî wê, weke aliyêna pêwîstî bi fahmkirinê wê derkevina li pêş. Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, her tişt wê, bi dîtîni, têngînî, dîtbarî, wateyî, hişmendîyî û hwd re wê, li ser kirdeyê re wê, were dîtîni. Wê, di vê reng û awayê de wê, serdemên hemdem wê felsefeyeka kirdeyê a hûrûkûr wê di temenê xwe yê pêşketinê xwe de wê bihawênê. Bi gotîneka din mirov dikarê serdema hemdem bi têngin û nav û gotîniya wê re wê, weke serdemeka kirdeyê û encama wê ku ew pêşdikeve jî wê, werênê li ser ziman bê.

Li vir di aslê xwe de wê, serdemên hemdem wê, bi zêdeyî wê, weke têngînekê wê pêşkevin. Wê, her demên wê bi rengê wê yê hemdemî û hwd re wê, bi reng û awa û têngînekê re wê were dîtîni û li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, xwediyê rengekî felsefîkî ê di xwe de bi kûrbûnê re bê. Em dema ku wê aliyê wê yê bi têngînî wê baş fahmnekê mirov wê, nikaribê wê, di wê de bi fahmkirina wê re kûr û dûr herê. Di vê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, hemdemî wê, weke encama kûrbûna me ya bi aqilê me re jî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di serdemên destpêkê ên şariştanîyê de jî em dema ku em li rengên pêşketinên wê dinerin em hemdemîya wê dibînin. Wê, hemdemîya wê, bi wê re wê, bi têngînî wê, were dîtîni. Di roja me de wê, di rengekê wê dema ku wê bahse mirovekê hemdem wê were kirin wê, bi zanebûn bê, bi nirx bê, xwediyê restên xwe yê jîyanî bê û hwd wê, bi wê re wê, werê li ser ziman. Wê ev wê weke pîvanên mirovê hemdem wê werina li ser ziman. Di dewama wê de wê, çi dixwê, çawa dixwê, çawa dijî û bi çi dijî û hwd wê, weke aliyên din ên bi xosletî ku mirov dikarê wê heman çerçoveyê de werênê li ser ziman bê. Di roja me de wê, rewşa mirovê hemdem wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê wî yê girîng wê, xwe bi wî re wê, bide dîyarkirin ku wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Her wusa di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa mirovê hemdem wê, di vê rengê û awayê de wê, weke rengekê ku wê li ser rengê jîyankirin û tevgerîn û xûnişandina wî re jî wê, were dayîn nişandin bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, were li ser ziman. Di roja me de wê, jî gavavêtina me û heta rengê xwarina me û hwd wê, di reng û awayekê de wê, bi rest û pîvan wê were li ser ziman. Her çendî ku wê, weke têngîneka li dijî ya kevn û kevnêşopîyê wê were li ser ziman jî lê wê, ew bixwe wê, kevnêşopîya(*) xwe ya jîyanî wê, bi rengê Kevnêşopî wê weke têngîneka çandî û civakî bê. Ku ew civak di wê dema xwe de ew hemdemiyekê bijî wê, bêgûman wê, bi kevnêşopîyên xwe re wê li ser temenê xwe yê kokî wê bijî. Di wê

çerçoveyê de ku mirov bihizirê wê, ji rexekê din ve wê, rewşek din a fahmkirinê a di naqabîna van herdû têgînan de wê xwe bide dîyarkirin.

Jîyankirina xwe ya xwe ku ew bi rest û pîvan dikê re wê bide pêşxistin. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di rewşa têgîna hemdemîyê de wê, di destpêkê de mirov dikarê wê, bi du rengan wê werênê li ser ziman. Aliyê pêşî wê, bi rengê her tişt ku ew pêşketîya wê, hemdemîyeka wê ya bi wê re a teybet wê hebê bê. Aliyê din jî wê, di çerçoveyekê bi demî û di dewama wê de ku wê, bi renekê çerçoveyek sazûmanî a jîyanî re wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Bi wê re jî wê, aliyên wê yên din jî wê, hebin. Ew jî wê, weke aliyê wê yê ku wê, bi xûy û xwe danîşandina mirov re wê were dîtin bê. Di serdema hûrî û mîtannîyan de wê, di rewşa levkirina reng û awayan û her wusa naqşkirinên wan ên xalîçeyan û cilûbergên xwe yên ku ew bi wê bi hevdû re ew, li ser xweşikkirina wan re ku ew bi hevdû re dikevina pêşbaziyê de wê, di cewherê xwe de wê, reng û awayekê hemdemîya wan a dema wan jî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin bê.

Piştî ku wê, dem wê bi pêde wê herê wê di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê giring wê, ew jî wê, were dîtin û li ser ziman ku wê, çerçoveya aqilê mirov ê ku ew pêşdikeve û hin bi hin wê bi felsefîkî wê pêşkeve re wê, temenê rengên hizirkirinê ên ku em bi wê re wê çerçoveyek hemdemî em li ser têgîna kirdeyê re wê, werênina li ser ziman wê ew wê hebê.

Wê, dema ku em dihên serdemên kevnera(*) re em dibînin ku wê olên yek-xwûdayî wê pêşkevin. Wê derkevina li pêş. Di aslê xwe de wê, rengê navaroka hizirkirina olî û di navaroka têgihîştina wê de têkilîyên bi hişmendî ku ew bi hevdû re dihên danîn wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê, dikarê bi teybetî wê, werênê li ser ziman bê.

Felsefeya olî wê, bi olzanîyî wê, ji aliyekê ve wê, sazûmanaka jîyanî wê, di vê reng û awayê de wê, bi xwe re wê, biafirênê. Di aslê xwe de wê, ev sazûman wê, weke renekê sazûmanî ê ku mirov dikarê bi çerçoveyek hemdemîya wê re wê, werênê li ser ziman bê. Ev bi rengê wê yê kirdeyî, navarokî û têkilîdanîna wê re ew, tamam bê û ankû ne tamam bê, baş were li ser ziman û ankû baş newê li ser ziman, têr were li ser ziman û ankû zêde were li ser ziman û hwd wê, bi hemû aliyên xwe re wê, di çerçoveyekê weke ya bi vê rengê re wê, mirov wê, karibê wê werênê li ser ziman bê.

Oî, ku em bi yek-xwûdayîya wan re wan werênina li ser ziman wê, weke renekê felsefeyê ê pêşketî jî bin. Di vê çerçoveyê de wê, berî olên semewî wê olên yazdanî wê, di rêza hevdû de wê, weke bi melekê tawis, mîtra, Zerdeşt û hwd re wê, di dewama hevdû de wê, werina li ser ziman. Melekê tawîsîtiyê(*) jî, mîtratîyê jî û zerdeştîyê jî wê, civaketîyên xwe wê pêşbixin. Wê avakarê oîna dema aqil ên di xate yek-xwûdayîya yazdanî de bin. Wê, civakên xwe wê pêşbixin. Wê, bi heman kevneşopîyê wê, di

-----
(*)Bi awayekê serrû wê têgîna hemdemîyê wê, dem bi dem wê weke vajî gotina kevneşopîyê û têgîna wê jî wê bihê li ser ziman. Dema bi dem wê kesê ku ew li gorî kokên xwe yên kevneşopî dijî wê, weke kesekê ne hemdem û ankû weke kesekê ku ew kevneşop wê were li ser ziman. Di wê rengê û awayê de wê, weke du têgînan ku ew beremberî hevdû wê bèn hanîn li ser ziman. Lê li vir di aslê xwe de em, divê ku wê rastiya wê huinekî bi têgîni wê hildina li deest û wê fahmbikin ku ma ew rast a û ankû na.

(*)Serdema kevnera wê serdema 'antik' bê

(*)Melekê tawis wê navê pêxember xate ola êzdayî bê.

dawîya wan de wê bi Manî(*) û bawerîya wî re jî wê, werê li ser ziman. Manî wê bixwezê ku ew di hemdemîya hemû şûnpêya xwe ya bi melekê tawis, mîtra(*) û

zerdeşt(*) re de ew, hev girtinek û ankû 'sentezek' hemdem ew pêşbixê. Di vê reng û awayê de wê, rengên olên semewî ên weke mesihî jî îslamê jî û navaroka wan wê, bi zêdeyî wê, xwediyê gelek girtinên ji pêşketinên ola Manî a ku wê li dora çarsad salî wê bijî jî bê. Cihûtî wê, pirr zêde wê, ji melekê tawisîti û zerdeştîtiyê wê bigirê. Piştî Manî re ku mirov wê karibê weke dem û ankû pêvajoyîna xwenûkirinê û ankû li gorî demê ên xwe nûkirinê werênê li ser ziman wê, dema Mazdek û hûrrem, piştî Babek û piştî wî re jî mîr caferê Caşnî û hwd re wê, werên û derkevina li holê. Her çendî ku wê, hewldanên piştî Manî ên xwe nûkirinê ên li ser xate yek-xwûdayîya yazdanî ku wê bi mazdek, babek û mîr caferê Caşnî re ku wê bi sermekevin jî wê, fêr û cerbna giring û dîrokî bin. Wê, gelek tiştên giring bi têgihîştinî û felsefîkî wê di çerçoveya felsefeya wê xatê de wê li şûn xwe wê bidina hiştin. Em dema ku van aliyên fahm nekin emê nikaribin rastîya wan jî bi awayekê rast û pak fahmbikin û werênina li ser ziman.

Lê ji aliyekê din ve wê, gelek rengên pêşketinê ên felsefîkî ên ku wê bi olên semewî re wê pêşkevin wê ji destpêkê û heta demên piştî ên roja me jî wê, weke têgîn û felsefeyên ku ew ji xate yekxwûdayîya yazdanî li ser reng gûharandin û ankû bişavtina wê re wê xwe biafirênê. Wê, bi awayekê wê, yekxwûdayîya semewî(*) wê li ser reng û şewayê bişavtina xate yazdanî a yekxwûdayî re wê xwe bide pêşxistin. Di vê reng û awayê de wê, weke aliyekê giring û teybet wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Çerçoveya wê ya civakê, têgînê ên felsefîkî û olûzanî û hwd wê, ji wê hatibina girtin bin. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê wê yê teybet wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Ku em van demên pêşketî ên herêmê ên bi xate yekxwûdayîya yazdanî re baş fahmnekin emê nikaribin şûnpêya wê û hemdemîya wê jî wê baş û bi awayekê baş wê fahmbikin û wê werênina li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, çawa wê di awayekê li dûv hevdu wê heta roja me wê bina temenê pêşketinê em wê, bi wê re wê divê ku wê fahmbikin û wê, bi awayekê rast û dîrûst wê werênina li ser ziman. Em li ser xate ol û olzanîyê re wê, dikarin bêjin ku wê, ji serdemên sûmergûftîyan û heta ku wê, were serdemên medîya wê, pêvajoyên bi hezaran salan ên ku wê bi têgihîştina xate yazdanî wê pêşkevin bin. Wê, di pêvajoya wê ya destpêkê de wê, mîtolojîkî bê. Piştî ku ew hat derbaskirin wê, olên pirryazdanî wê, pêşkevin û derkevina li holê. Wê pêvajoya bûhûrîner a navîn wê, bi dema dawî a mîtolojiyê û têrîtiyên wê re ku wê bi afirê wê, xwe di dewama wê de wê, bide diyarkirin. Piştî wê, li ser wê re wê aqil pêşkeve û wê pirryazdanîti wê pêşkeve. Di herîkîna vê pêvajoyê de wê, bi hûrîna yekxwûdayîya bi yek olê re wê, melekê tawis wê gûharîne wê bi destpêkî wê, werênê. Wê balê bikişênê li ser yazdanekê. Piştî wê, di dewama wê de wê, werênê li ser ziman wê temenê xwe yê olî bi têgihîştinî wê bide çêkirin. Mitra wê di dewama wê de wê, felsefeya wê yekxwûdayîya yazdanî wê pêşbixê. Wê bi têgihîştin bikê. Piştî jî wê, Di dewama wî de wê, weke pêvajoyeka xwenûkirinî wê pêvajoya hatin û derketina zerdeşt wê bibê. Ev wê, bi tememî wê, hemdemîya xate yazdanî wê, derxê li astek li jor. Manî

 (*)Manî wê pêxember û filosofê xate olî a yazdaniyê bê. Wê bi hizrên xwe re wê ola xwe wê piştî zayina isa li dora sedsale 2' min wê pêşbixê.

(*)Mitra wê filosof, oldar û pêxemberekê dema mîtannîyan bê.

(*)Zerdeşt wê filosof û pêxemberekê piştî mitra re bê. Wê pirtûka xwe ya bi navê *avêsta* wê nasîn

(*)Semewîti wê navê hersê olên gelemper ên weke cihûtî, xiristîyaneti û îslamê bê. Ev her ol wê weke 'olên semewî jî wê werina bi navkirin.

ku ew piştî Zerdeşt re dihê wê, ew li ser wê hemdemîyê re wê, pêvajoyek olî a hemdem wê bixwezê ku ew di hemdemîya wê xate bawerî a yazdanî de li gorî ast û pîvan û aqilê

demê felsefeyê bijî û wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de ku mirov wê li rengê hizirkirina Manî wê binerê wê ew wê, li şûn xwe wê, gelek **pirtûkan** bihêlê.

Pirtûkên Manî yek; wê 'sahberdan' bê. Manî wê, di vê pirtûka xwe de mirovên nebaş û tariya di nava mirovên xirab de wî, di wê de hanîya ser ziman. Ji bo mirovên ku vê pirtûkê bixwênin, xirabiya di nava mirovan de nasbikin û xwe ji xirabiyê dûrbikin, wî ew nivîsandîya.

Pirtûka Manî a duyem wê, bi navê 'sendokujîn'ê bê. Manî di vê pirtûka xwe de başî û rohnîya mirovên ku roniyê diafirînin wî, ew nivîsandîya. Ji bo ku kesên vê pirtûkê bixwênin ew, xwe bizanetir bikin û bi zanîne rohnîyê ew, nava xwe rohnîtir bikin wî, ew nivîsandîya.

Pirtûka Manî a sêyem wê, bi navê 'rêya rast' bê. Manî wê, di vê pirtûka xwe de wê, rastiyên ku ew pêwîstî werina dîtî û fahmkirin û berpirsîyarîyên li gorî wê ku ew pêwîst in ku ew ku ew bi pêwîstî werina hanî li cih wê, bo ku ew rê bi wê şanî mirovan bide wî ew pirtûka xwe nivîsandîya. Bo ku mirov bi xwendina vê pirtûkê rêya jiyana xwe ya rast bibînin û xwe bigihênin li rastiyê wî, ev pirtûk nivîsandîya.

Pirtûka Manî a çarem jî wê, bi navê 'olzanîyê' bê. Manî di vê pirtûka xwe de wî, bahse paqîjiya baweriyê, paqîjiya hizirkirinê û paqîjiya dil kirîya. Bo wê wî, ew nivîsandîya. Pirtûka Manî a pêncem wê, bi navê 'nepenîyê' bê. Manî di vê pirtûka xwe de wê, destanên olî ên demên berê, şer û rewşên rêveberîni wê, werênê li ser ziman. Çavkanîyên wî, demên Mîtra û Zerdeşt û li şûnpêyên wan bê. Ev pirtûka Manî wê, weke pirtûkek felsefîkî a dîrokî jî bê. Bi xwendina vê pirtûkê mirov, ji dîroka kevin û tiştên ku ew di dîrokên berê de hatina kirin wê, bi wateyên wan ên felsefîkî ku ew werina dîtî û kifşkirin re wê, alaquadar bibê. Ev pirtûka Manî mirov dikarê wê, weke pirtûkeka ku ew bi wê bi nepenîyê têdikoşê jî wê, dikarê wê, werênê li ser ziman. Ew di nava hewldanaka fahmkirina rewş û 'rastiyên ku ew nayêna fahmkirin' de ya.

Pirtûka Manî a şeşem wê, bi navê 'niviştî gernasîyê' bê Manî di vê pirtûka xwe de wê, bahse jiyana lehengên dîrokî, kirinên wan yên ku wan bi wan mirovayîti bi pêşvebirine, daya nasandin bikê. Manî bi têgihîştina ku di dîrokê de çi bûya ku ew, bi rastî û ne rastîya xwe re ew were dîtî û fahmkirin wê, bi wê mantiqê vê pirtûka xwe binivîsênê. Ji vê aliyê ve wê, ev pirtûka Manî wê, weke pirtûkek ku ew bi wê di dewama ya pirtûka xwe ya 'nepenîyê' de dihizirê û bi wê dixwezê ku ew têgihîştina rastteqînîyê û bi wê re rastîya mirov bi kirinên mirov re bide fahmkirin. Bi gotineka din wê, çi bi çi rengê wê mafbikê ku ew were li ser ziman wê, di vê têgihîştinê de ew wê vê pirtûkê wê, binivîsênê.

Pirtûka Manî a heftem jî wê bi navê 'sapûrîkan' bê. Ev pirtûka Manî wê, li ser jiyana û dawîya jîyanê, hebûna gerdûnê, destpêk û dawîya wê, bi rengekê hizirkirinê wê ew wê were nivîsandin bê.

Pirtûka heştam a Manî wê, bi navê 'mizginiya nû' bê. Ev wê, li ser rastteqînîyê û wê bi berdewamî wê li ser hewldana xwe kifşkirina nepenîya re wê binivîsênê. Ji vê pirtûka Manî mirov fahm dikê ku ew, li pay derxistina li holê a nepenîyan a.

Pirtûka nihem a Manî wê, bi navê 'niyên zînegan' bê. Ev pirtûk wê, li ser felsefeya yazdanê mazin bê. Wê di çerçoveya kûrbûna wî ya bi têgihîştina yazdanî de wê, weke berhemeka wî ya giring bê.

Pirtûka Manî a bi navê 'naman' bê. Ev pirtûk wê li ser hebûn û nebûnê bê. Di vê pirtûkê de wê, li ser kirinên baş û nebaş wê, bisekinê. Di wê de jî wê, weke pirtûkeka wî

ya ku wê, bi têgihîştina felsefeya kirinî bê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Pirtûka wî ya yazdem jî wê, bi navê 'razan' bê. Di vê pirtûka xwe de wê Manî wê, li ser pêşengîya baş û nebaş wê bisekinê. Wê, ji temen ve wê, bi aqilî wê bixwezê di vê warê de rêyek baş ji ya nebaş cûda şanî mirovan bide.

Pirtûka Manî a duwanzdeh wê, bi navê 'kawan' bê. Di vê pirtûkê de wê, li ser rastî û rastteqînîyê wê bisekinê. Wê, di vê pirtûka xwe de wê, bahse yazdanê mazin û kûrê wî û şerê başî û nebaşîyê ê bi hevdû re wê bikê. Li gorî bawerîyê ku wê, kûrê yazdanê mazin wê werê ser rûyê ardê lê ew wê, were kuştin. Navê vê pirtûkê jî wê, di kurdî de wê, were wateya 'kewa' û ankû 'xafk' lê vedan' û hwd bê. Weke ku 'kawan li kûrê yazdan hatibê vekirin' wê, bi têgîneka bi vî rengî wê, werênê li ser ziman.

Pirtûka Manî a çardem jî wê bi navê 'erjengê' bê wê, ev pirtûka wî, wê li ser rênîşandina bi ol û bawerîyê bê. Bi wê re jî wê, bahse erjengê û ji rewşan derxistina başîyê bê. Wê, ev pirtûka wî wê, weke ku wê, bi dimênî wê, bikê ku ew rewşan werênê li ser ziman bê.

Pirtûka Manî a erjengê wê, kûr bê û her beşa vê pirtûkê wê li ser rewşekê bê. Wê bi kinayî wê ji heft beşan wê pêkwerê. Wê weke pirtûkeka ku wê, li ser felsefeya kirinê û ankû pirtûkê re wê, bi aqil bigihîjê encaman bê. Bi vê rengê wê weke pirtûkek jîyanî bê. Bi kortasî beşên wê, bi vê rengê bin;

Beşa pêşî a yekem, xalatîyan bê. Li gorî wê, roja ku mirov xalatîyan nekê tûne ya. Mirovên bi aqil û zane wê, her roj bi xalatîyên xwe rastîyê bibînin û pêş dikevin. Her xalatî dibe sedem ku mirov ezmûnê bidest bixe bê.

Beşa duyem wê, li ser bendewarî û rondikên çavan bê. Mirov, her rondikên bendewariyê dirêjînin û hêvî dikin ku ew bigihine armanca xwe.

Beşa sêyem wê, ya dîlîtîyê bê, bi bawerîya ku wê rojeke azadiyê bibînin, divê ku mirov zanibin li ber xwe bidin. Hemû êş û janên di jîyane mirov de wê, ji destên bêdîlbûnê na.

Beşa çarem wê, finda mîhrabê û ankû cihê ku hêvî jê tê kirin bê. Her mirov hêviyê ji cihekî dike û dixwaze ku ew finda hêviya wan xeyalên wan ronîbîke.

Beşa pêncem weke derî û şibekeya rohnîyê bê. Wê, mirov wê her timî wê bi wê bawer bikê ku ew li ser rêya rast bimeşê wê deriyê rohnîyê her demekê wê lê vebê.

Beşa şeşem wê, li bitenêti û xemgînîyê bê. Herkes êşa bitenêtiyê dikişîne û bi bitenêtiya xwe xemgîn dibe. Wê, di vê warê de wê, rêya rast û gihandina wê, weke çareseriyê wê werênê li ser ziman.

Manî di nava jîyanê de wê, bi rengê ku wê, bi jîyane xwe re wê, hertimî wê weke ku wê balê bikişênê li ser xwe wê, were dîtî. Ber vê yekê ya ku bawermendên wî dibêjin, "li her cihê ku ew(Manî) beşên Arjenga pîroz şirove dikir, mirovên lê binêr û gûhdarên wî lê bêdeng û şaq dibûn. Wan jî weke wî xwe di nav beşên Arjenga pîroz de didît. Li cihê ku beşên pirtûka pîroz şirove dikir, mirovan ferqa di navbara wî û pêxemberên din de didît." Manî wê, di hemdemîya xwe de wê, xwe bi awayekê wê werênê li ser ziman. Şirove û nivîsên wî wê, mirov, jîyane mirov û hebûnê bi têgîneka felsefîkî wê ji xwe re wê bikina navend. Wê, di vê rengê û awayê de wê, werênina li ser ziman.

Her yekê ji van pirtûkan wî bi armanca ji aliyê aqil û zanîni ve ku wê, bi armanca aliyekê jîyanî, mirovî û hebûnê ku wê çawa wê werênê li ser ziman bê. Wê bi wê rengê û felsefeyê wê bihizirê. Pirtûkên wî yên ku wî nivîsandina wê, ji bilî wan wê gelek

nema û axiftinên ku wî bi dirêjehî kirina û piştî wî, ku ew hatina qaydkirin û nivîsandin jî wê hebin. Wê, bi vê rengê wê, ew wê weke rastîyeka ji jîyane yazdanê mazin wê, bê hanîn li ser ziman.

Wekî din mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman wê «dîwane Manî» jî wê hebê ku wê, di wê de wê axiftin, nema û gotinên wî wê, di wê de wê werina berhevkirin bê. Manî wê, di nivîsandina xwe de wê, heman tîp û zaravayê kurdî ê ku wê Zerdeşt wê bikarbênê wê bi hinek gûharînan wê ew wê, bikarbênê. Wê waazên xwe û ankû axiftinên xwe wê, bi wê bikê.

Ji bilî wê, wê, axiftinên wî yên ku wî kirina jî wê werina qaydkirin piştî wî re. Ya ku wê, ji aliyekê ve wê, li destpêka pêşketina xate yekxwûdayîya yazdanî wê, mohra xwe wê lêbide jî wê ev bê. Piştî wê, hin bi hin wê yekkirin û bi gotineka din yekîtî wê di têgihîştinê de wê, were çêkirin. Hewldanên Mîtra ên bi yekkirinê ku wî pêşxistina wê, di vê warê de wê pîrr zêde bi wate bin. Em dema ku wê serûwan û destana Mîtra ku em dinerin em bi wê re wê, kifş dikin ku wê, ew wê, bi rewşa gayê xwe re wê, bijî. Di çanda berdiclê û firatê a kevn de wê ga wê, pîroz wê were dîtin. Wî, gayê li male xwe girtîya û cihê herî xweşik di qasrê de ji wî re çêkirîya. Ew hêvîyên xwe ji ga dikê ku ew werênê li cih. Lê rojekê wê dema ku wê, ga wê, fîrsandê wê bibînê wê biravê û herê. Piştî wê, li ser wê re wê Mîtra wê bihizirê û wê di mejiyê xwe de wê kifşbikê ku “wê yazdanek hebê ku wî min jî û te(ji gayê xwe re dibêjê) jî afirandî” Piştî wê re wê, biryarê bide û wê bêjê ku “ez(ji gayê xwe re dibêjê) te li kûderê bigirim ezê li wir te bigûrênim û bikima boraq ji wî yazdanê mazin ku min jî û te jî afirandî.” Wê piştî wê, dema ku ew dikeve lêgerîna gayê xwe de û ew wê dibînê wê, gotina xwe wê, werênê li cih. Ev rewşa Mîtra wê bê dîrok di xate olzanîya yazdanî de. Wê piştî wê, ji goştê ga sofreyaya ku ew çê dikê wê, weke “sofreyaya yazdanê mazin” wê, bi nav bikê. Wê piştî wî re wê, bawermendên Mîtra wê, tefsîra wê rewşê bikin û wê li ser sofreyê ku wê, yazdanê mazin rûniştî û mîtra li rex wî li ser wê sofreyê rûniştî wê bikin. Ev jî wê, weke aliyekê din ê teybet bê ku mirov wê, werênê li ser ziman bê. Piştî ku Mîtra bi vê rengê felsefeya yazdanî bi temen kir wê piştî wî re wê, Zerdeşt wê li ser wê re wê, felsefeya wê encama ku Mîtra bi têgihîştinê gihîştîyê û bi felsefe û gotin kirîya wê li ser wê re wê hizrên xwe bi felsefîkî wê, werênê li ser ziman. Wê felsefeya wê encamê wê bikê. Avêsteya Zerdeşt ku ew dinivîsênê wê, di vê encamê de bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke xwediyê regekê felsefîkî ê ku wê, bi wê were nivîsandin bê. Zerdeşt wê, ola xwe wê biafirênê û wê ola wî, di dema Medîya de wê, pêşkeve û wê bi temem bibê. Wê bê weke oleka civakî. Piştî Zerdeşt û wê encama felsefeya wî ya avêstayî medîya re wê, civakên avêstayî wê pêşkevin. Wê, biafirin. Wê li ser wê re wê, xwe bi rêxistin bikin. Wê li gorî wê, werênina li ser ziman. Ola Manî wê, di vê, rengê û awayê de wê, weke oleka civakên avêstayî jî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Manî wê, di reng û awayekê hemdem de wê, ola xwe wê pêşbixê û wê, bêtê li ser ziman.

Di aslê xwe de wê, piştî Manî re wê, encamên ku wî derxistina li holê wê, ew derfet ji bawermendên wî re wê nebê ku ew werina bi rêxistin kirin. Ber vê yekê wê, aliyekê wan wê, di nava mesihîyê de wê, weke Mîtrayîyê wê were li ser ziman. Aliyekê wan jî wê, di nava îslamê de wê, werê li ser ziman. Yanî wê, bi bişavtina wê re wê, werê hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê din wê, dema ku wê, ola îslamê pêşket û seferên wê yên li zerdeştî û manîyan ku ew dikê wê, bi xadarî wê bi girseyên

civakî wê bi tememî di şûr de wê bidina derbaskirin û tûnakirin. Wê, navê wan wê were qadaxakirin. Wê, navê wan wê weke navekê 'kifrê' wê werênina li ser ziman. Heta roja me jî ku wê gotina 'manîyek' wê werê li ser ziman ji yekî re wê, weke kifrekê û ankû nifrek li wî dihê kirin wê, were dîtin. Di vê çerçoveyê de wê, di mejiyê mirovan de wê, were bicihkirin. Ev wê ber çi wê were kirin? Ber ku wê, bi tememî ji mejiyên dûrbikin bê.

Ev rewş wê, di serdemên navîn de wê, bi tememî wê, were bi encam kirin. Wê Maniyî wê werina wê astê ku wê navê wan jî wê, newê li ser ziman. Zerdeştî wê navê wan wê, were qadaxakirin. Êzdayî wê, weke yên ku "ew bergê ji şaytên re dikin" wê werina bi navkirin û wê di mejiyên de wê bicih bikin. Di vê rengê û awayê de wê, temenê xate yekxwûdayîya yazdanî wê, hewl bê dayîn ku ew bi tememî were ji mejiyên derxistin û tûnekirin.

Li ser van ancamên ku wê, bi vê rengê wê werina pêşxistin re wê, îslam û beşek mesihîyê jî wê, xwe bide pêşxistin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din wê, êdî wê ev wê serdest bibin. Di serdemên navîn de ku wê, weke serdemna bi tememî ên 'ferbûnê' wê werina bi navkirin wê, bi tememî wê li ser wê temenê wê re wê, were pêşxistin. Wê, ev herdû olên semewî wê serdest bibin. Wê hertîşê bi xwe û olzanîya xwe re wê, werênina li ser ziman. Pêvajoyên felsefeyê ku wê, werin û pêşkevin wê di aslê xwe de wê, çawa wê, di nava sînorê wê olzanîya van herdû olên semewî de wê, were hiştin wê, di vê rengê û awayê de wê, were û pêşkeve. Ronasans(*) jî wê, di awa û rengekê de wê, bi vê rengê wê pêşkeve. Wê, di dewama wê de wê, serdemên ku wê piştre wê, pêşkevin jî wê, bi wê re wê, pêşkevin. Wê derkevina li holê. Felsefeya ronansansê û ya piştre a serdemên zanîne ku wê, were bi navkirin û li ser ziman wê, çerçoveya têgihîştinî a sazûmanîya van herdû olan wê ji xwe re wê, esasbigirê. Felsefeya îdealîzmê(*) ku wê pêşkeve wê, filosofên wê, bi teybetî wê, weke zanyar û ankû olzanna wê van herdû olên semewî bin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, ew jî wê li ser wê re wê xateka felsefîkî ku wê, heta roja me wê bi wê were hizirkirin wê pêşbixin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê, bi sazûmana kapîtal û têgihîştina wê ya felsefîkî a kirdeyî a temenî a îdealîst re wê, ev xate pêşketinê bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, xosletê bişavtinê ku wê di destpêka pêşketina wan de wê, li ser olên yazdanî ên yekxwûdayî re wê pêşbixin wê, piştre wê, bê xosletek felsefîkî ê sazûmanî ên pergalên rêvebirinê ên ku wê, di vê çerçoveyê de wê, di serdemên hemdem de wê pêşkevin wê xwe bidina diyarkirin. Di dewama wê de mirov, dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê, dema ku

-----
(*)Ronesans wê weke demek ronakbîrîyê wê di sedsale 15' min wê li rojava destpêbikê.

(*)Felsefeya îdealîzmê wê weke felsefeya hizirkirinê û ankû weke felsefeya aqilê şubje jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di rengê hizirkirina îdealîzmê de wê, bê hizirkirin hertişt ji aqil a û ankû tefekûre me ya. Yanî xiyalî ya. Wê hebûna madeyê weke hebûna hizirî û ankû hebûna ku wê dema ku mirov dihizirê ku ew heya wê hebê. Di serdemên sedsale 20'an de wê kesên weke kant wê dervi wê rengê hizirkirinê wê rengê îdealîzmê ku ew madeyê red neke lê ew hizreka kifşkar li pêşîya wê didenê ê bêna li ser ziman.

wê, bahse 'şerê şariştanîyan ê bi hevdu re(*)', 'şerê olan ê bi hevdu re(*)', 'şerê hegomonîkî' û hwd wê, hinekî jî wê, reng û şawale têgihîştina van gotinan jî wê, di vê çerçoveyê de wê bi temenî wê hebê bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê

wê, weke aliyekê wê yê giring wê, werênê li ser ziman. Serdemên hemdem ên ku wê, bi teybetî wê, li ewropa wê werina jîyankirin wê, ev têgihiştin di navenda wê de bê. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê, bi teybetî wê, werênê li ser ziman. Hemdemîya roja me wê, bi têgihiştin û felsefeya wê re wê, sînorê wê, di vê reng û awayê de wê, were pêşxistin. Lê li vir em vê yekê wê, werênina li ser ziman ku wê, pêvajoyên ku wê, piştî ronansên wê bîn jîyankirin bi felsefeya demên nû re wê, ji nû ve bi têgihiştinî, hişmendî û hwd re wê, were demzrendin. Wê, kirdeya wê têgihiştinê wê weke kirdeyek hemdem wê di vê çerçoveyê de wê, bi pirrawayî, pirrwateyî û pirrengî û hwd re wê, were li ser ziman.

Di reng û awayê hizirkirina têgîna hemdemiyê de wê, di serî de wê aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Ew jî wê, bi wê re wê, rengê jîyane mirov bê. Di vê rewşê de wê mirov wê xwediyê rengêkê çawa ê jîyanî bê wê, bi wê re wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Rengê jîyane mirov û rengê ku mirov çawa dijî wê, bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Di rewşa rengê fahmkirinê de em, dema ku em jîyan civakî wê, hildina li dest em, di çerçoveya sazûmana wê ya jîyanî de wê, bi awayekê vekirî wê, kifş dikin. Her wusa wê, di nava jîyanê de wê, bi awayekê sazûmanî wê, were jîyankirin. Wê, çawa wê, were jîyankirin, di çi rengê de wê, mirov wê, gavavêtinên xwe wê biavêjê wê, bi wê re wê, weke aliyê ku mirov dikarê li ser wê bisekinê bê. Di nava kurdên berê de wê, ew wê hebê ku wê, mirov wê, dema ku mirov çi û çawa bijî wê, bi awayekê wê, giringiyê wê bidina wê. Mirov ku gotina xwe got ku mirov wê, gotinê çawa bêje wê, li ser wê bisekin in. Ev rewş hemû wê, weke rewşa ku mirov dikarê wan fahmbikê bin. Rengê jîyanê(*) wê, mirov wê, çawa wê, di dema xwe de wê, xwediyê reng û awayekê hilberînê û serifendina wê hilberînê wê, ew jî wê, weke aliyekê ku mirov wê, karibê wê li ser wê bisekinê bê. Wê, di demên berê de wê, bahse demên jîyanê ên di rojê de wê, werê kirin. Minaq wê, bi awayekê xweş û xweşik ku mirov sibehê dirabê serxwe û taştêya xwe dixwê wê, ew wê, pîrr bi qadr wê were li ser ziman.

Di dema hemdem de wê, dema ku mirov bahse rewşa mirov a di jîyanê de bikê wê, bi awayekê şenber wê, were dîtin ku ew wê derkeve li pêş. Di di nava mitolojiyên demên bûhûrî ên kurdistanî(*) û mesopotamîkî de mirov wê kifş dikê ku wê, weke aliyekê giring wê, ew wê, hebê ku mirov wê, dikarê wê, werênê sazûmanaka jîyanî a yazdanî wê hebê. Wê, her tişt wê li gorî wê bi jîyankirinekê wê were kirin û pêşxistin. Lê di serdemên ku em bahse wê bi hemdemî bikin wê, di wan de wê, bi awayekê wê, hin bi hin wê mirov û keseyetîya mirov wê, derkeve li pêş. Wê mirov wê, bixwe xwe derxê asteka ku ew weke kirde ew di jîyane xwe de dide kifşkirin bê. Wê, ew di derbarê jîyane xwe de wê, biryara xwe wê bide. Mantiqîya li vir a jîyanî wê, ew bê ku wê, mirov wê hin bi hin wê bi hebûna wî re wê derkeve li pêş bê. Wê, bi demê re wê, li şûna ku wê,

-----
(*Şerê şariştanan ê bi hevdu re wê, weke gotineka serdema me bê. Wê li ser temenê bi hevdu re ketina dijberiyên a şariştanan re wê, were li ser ziman. Wê teze **samuel huntigton** ku wî piştî salên 1990 bilêvkir bû.

(*)Şerê olan bi hevdu re wê, weke mijareka hem dîrokî û rojana a roja me jî bê. Weke têgînên bêirdozîkî ên ramyarî ku ewtên bikarhanin wê, bê temenê dijberîya olan a li hemberî hevdu jî. Her wusa di roja me de wê dijberiyên di nava xiristiyani û islamê, Islam û cihûtî û hwd re mirov dikarê werênê li ser ziman.

(*)Di serdemên hemde wê bahse rengêkê jîyanê ê ku mirov bi wê dijî wê were kirin. Wê li ser wê, rêgez û rêzikên wê yên jîyanî re wê ew bahse têgîna hemdemiyê wê were kirin.

hin bi hin ew yazdanên mitolojîkî wê xwe biafirênin û barî pêşarojê bikin wê, di reng û awayê wê de wê mirov wê xwe biafirênê û barî pêşarojê wê bikê. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê bêje ku wê, siberojeka ku wê, di wê de wê ne xwûdê lê mirov ku ew

diafirênê wê, pêşkeve bi têngîna demî a ku em wê bi têngîna hemdemiyê re wê, dihênina li ser ziman.

Xiyalkirin wê, li ser temenekê xwe yê mantiqî û ankû vacî wê werina rûnandin. Wê, tiştta ku mirov wê, xiyalbikê wê, tiştên ku ew dikarê bikê bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, di nava aqil, jîyan û keseyetiyê de wê, têkiliyeka vacî û ankû mantiqî wê bi wê re wê, were danîn û pêşxistin. Lê ji aliyekê ve jî wê, tişt wê, minaqeka wê zêdetirî wê, derkeve li pêş. Bi gotineka din wê, taqlîda wê, zêdetirî wê, derkeve li pêş. Tiştên ku me ew di jîyane xwe de bikardihênin û b bûjenî xwediye hebûnekê na û berdewamîyeka wan heya wê, wê cihên xwe ji yên taqlîdî de wê bidina hiştin. Çi rast û xwemal a û çi taqlîda wê, ji hevdû derxistina wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê ku mirov wê, bikeve zorê de. Hemdemî wê, hinekî wê xwe bixwebûn, di hizirkirinê de zelalbûn û berdewamîfî, bi xwe bûn û hwd wê, weke aliyana ku wê bi wê re wê derkevina li pêş bin. Wê ji serdestîya ku ew heya ji wê cûda hizirkirin û bi wê hizirkirinê re bi serêxwebûyîn wê, weke aliyekê ku mirov wê, bi wê re wê kifşbikê û wê, werênê li ser zimman bê. Felsefe û pêşketinên wê cûr bi cûr wê, hinekî jî wê, mirov dikarê di çerçoveyek hemdemî de wê, werênê li ser ziman. Wê, ew wê, di xwe de wê, bi hizirkirinê wê, bi hizrî wê xwediye şêwayekê cihêrengî bê. Di vê çerçoveyê de felsefeya serdemên kevnera wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê çerçoveyê de wê, bide diyarkirin. Di çerçoveya felsefeyê de wê, kevneşopîyek wê hebê. Wê, ji serdemên kevnera wê, ji filosofên weke Mîtra, Zerdeşt, platon, Arîsto û hwd û heta yên weke kapler, gelîleî, newton û hwd wê, di xatekê de wê, were li ser ziman. Her tişt wê, di aslê xwe de wê, li ser felsefeyê û ankû aqil re wê, di xatekê de wê, were li ser ziman. Hemdemî wê, bi aqilî wê, hinekî wê, biaqil fahmkirin û gavavêtinê bê. Çerçoveya hemdemî ku mirov wê, dihilde li dest wê, bi wê re wê, çerçoveya wê hizirkirinî, rewşenbîrî û hwd û heta çerçoveya wê ya civakî, aborî, ramiyarî û hwd re wê, di çerçoveyekê de wê, were li ser ziman. Piştî serdemên ronansanê wê, bi zêdeyî wê, li ser aqil re wê, xwe dayîna li berçav û nîşandin wê, derkeve li pêş. Hinekî wê, di wê xwe nîşandinê de wê, taqlîd jî wê hebê. Lê rastiyeke wê hebê ku ew wê, bi dîmenî xwe bi rengê dayîna li berçav wê, weke aliyekê wê yê giring wê, li berçav wê bide diyarkirin. Mirov wê çi li xwebikê weke cil, çi û çawa bixwê weke xwarinê, çawa tevbigerihe weke orfûadetên bi keseyetî û hwd wê, bi wê re wê werina ser ziman. Ev wê, weke renekê ku mirov wê, di jîyane xwe de wê, li berçav bigirê bê. Tiştên ku mirov di jîyane xwe de dikê wê, yên ku mirov wan biacibênê û yên ku mirov wan neacibênê wê, bi zêdeyî wê, derkevina li pêş. Têgîna acibandinê wê, di aslê xwe de wê, di temenê xwe de wê, têngîneka ku mirov wê, di reng û awayê de wê, di wê de kûr herê bê. Wê, dema ku mirov wê, dihê li berçav û dixwezê ku ew were acibandin û hwd wê, hinekî jî wê, bi wê re wê, xwestekê û di temenê wê xwestekê de jî

(*)Kurdistan weke welatekê dîrokî ê li rojhilata navin a. Wê piştî şerê cihanê ê yekem wê hebûna civake kurd û axa wan kurdistan wê di nava çar rejimên ku ew li herêmê hatina avakirin weke iran, tirkîya, sûrî û îraqê de wê werina qatîkin. Piştî wê, kurdistanî wê tekoşîna maf, azadî û serbixwebûna xwe wê bi dehan salan wê bidin bo ku ew xwe û civake xwe ji wê rewşê xilasbikin. Lê wê beremberê wê jî wê civake kurd li kurdistanê wê weke komkujiyên helebçe û enfalê ku wê di wan de wê, bi sedsalan kurdistanî wê werina qatîkin wê werênina li serê civake kurd. Wekî din jî wê, ji aliyê rejima tirk ve jî wê komkujiyên weke komkujîya zilanê, komkujîya dersimê û bi dehan komkujiyên din ên weke wê werênina hanin li serê civake kurd.

wê ajoyek hebûnî wê hebê. Minaq ku mirov wê, bi aqil bihizirê û wê, cilên xweşik wê bikê ku ew li xwe bikê. Di têngîna xweşik li xwekirinê û ankû cilên xweşik li xwekirinê de wê, çi hebê? Wê heman hêst wê hebê.

Têgîna hemdemîyê wê, ji aliyekê ve wê, weke rûyekê jîyanê ê bi sazûman ku wê pêşkeve jî bê. **Hebermas**(*) wê, bi navê “modernîteyê” dihênê li ser ziman û weke “proyek hê temem nebûya” wê, dihnê li ser ziman. Hin bi hin wê gele şîrove û salixkirinên cûr bi cûr wê li ser gotina hemdemîyê re wê werina pêşxistin. Ji aliyê felsefîkî, çandî, hundûrî û her cûreyên aqilî ên ku ew dihê pêşxistin de wê, ev salixkirin û şîrove wê, bi gotina hemdemîyê re wê, were hanîn li ser ziman. Wê, bi felsefîkî wê hin bi hin wê wê şîroveyan aqilî, bi beşên zanînî û metafîzîkî û hwd re wê, li ser wê re wê, werina pêşxistin. Ji aliyekê din ve jî wê, bi dualîteyekê re jî wê, werê hanîn li ser ziman. Li ser têtîgînê weke yên layiqîtîyê re wê, bi rengên weke mirov ‘ne di heman hizrê de jî bê mirov, hebûna hevdu herê bikê’ wê, bi wê were hanîn li ser ziman. Bi teybetî wê ji aliyê çandî, hûnerî, wêjeyî û hwd ve wê, salixkirinên wê dihên kirin wê, ne tenê wê weke mijareka çandî, hûnerî, wêjeyî û hwd wê, werênê li ser ziman wê, bi wê re wê, weke aliyekê ku wê, bi wan salixkirinên çandî, hûnerî, wêjeyî û hwd re wê, çerçoveyek, rengê û awayekê jîyanî ku wê mirov wê bijî wê, were hanîn li ser ziman. Tiştê ku ew hat li ser ziman jî wê, bê weke rengê jîyane mirov a ‘hemdem’ jî. Wê mijare hemdemîyê wê, dema ku mirov ji van aliyan ve lê binerê wê, weke mijareka çandî, hûnerî, wêjeyî û hwd jî wê, xwe bide dîyarkirin. Têgîna weke ‘çand jîyane a’ wê, ji van rengên hizirkirinê û gotinên din re jî wê, bê weke têtîgîneka mînaqî û wê bi wê were hizirkirin. Çand wê, ber ku wê reng, dîmen û têtîgîneka ji jîyanê bê wê, rengê jîyanê wê bi xwe re wê, bide dîyarkirin. Ji aliyekê din ve jî wê, weke hebûna jîyanê a jîyayî bixwe jî bê. Wê, di dewama wê de wê, bi rengên aqil ên weke çandî, felsefîkî, wêjeyî û hwd wê, ‘nirxên hemdemî’ wê werina ‘pêşxistin.’ Gotina ‘nirxên hemdem’ wê, weke gotîneka pirralî û pirrengê bê ku mirov wê dikarê fahmbikê bê. Nirxên ku em wan dijîn, bi wan dijîn, li ser wan dijîn û hwd wê, weke çerçoveya wê, werê li ser ziman bê. Di roja me de wê, ev têtîgîna ‘nirxên hemdem’ wê, bi têtîgînê weke ‘mafê mirov’, ‘azadî’, ‘demokrasî’, ‘pirranîti’, ‘layiqîti’, ‘wekhevî’, ‘mafê jîyanê’, ‘mafê xwe hanîna li ser ziman’, ‘mafê weke xwe bûyîne’ û hwd re wê, were li ser ziman. Ji aliyekî din ve jî wê, bi zanînî û ankû zanistî wê, were hizirkirin ku wê, her tişt wê karibê were zanîn û ankû wê mirov nikaribê wê zanibê. Wê, di nava van herdû têtîgînan de wê, lêgerînê zanistî û hwd wê, bèn pêşxistin, kirin û domandin. Di serdemên hemdem de wê, têtîgînê weke ‘metafîzîkê’ û hwd ku wê, pêşkevin û wê derkevina li pêş wê, hinekî jî wê, bi vê xalê ve girêdayî bê. Rewşa bi têtîgîna ‘ku mirov dikarê her tiştê bizanibê’ jî wê, bi rengên xwe yên fahmkirinê, dîyardeyî û hwd re wê, derpêş û şîroveyan wê pêşbixê. Felsefe wê, ji serdemên kevnera ve wê, bi vê xalê ve alaquadar wê bihizirê. Wê, filosofên ku ew dihizirin ku wê, her tişt bi aqil wê mirov karibê wê fahmbikê û yên ku wê bînin li ser ziman ku wê mirov nikaribê her tiştê bizanibê û fahmbikê jî wê, derkevina li **pêş**. Nîqaş, danûstandin, dana berhevdû û hwd wê, di vê warê de wê, pîr zêdeyî wê, werina kirin. Ez wê, weke pêvajoyeka ku wê, di çerçoveya rengê jîyan û jîyankirina me de wê, di xwe de kûr dibê wê dibînin. Wê herdemê di jîyanê de wê, dema nû wê li ser ya kevn re wê, biafirênê. Bi wê re mirov dikarê bêjê ku wê, têtîgîna hemdemîyê wê, çendî ku wê,

-----
 (*)Hebermas filosof a aqadamisyeneko almani e roja me be

xwe li dijî ya kevn û kevnepîkî bide nîşandin jî lê wê, li ser wê re wê bi temenî wê pêşkeve. Ya kevn wê, weke ast û pîvaneka li bin ya nû ku ew pêşdikeve jî bê. Bi vê

rengê em pêvajoyên pêşketina têgîna hemdemîyê li ser yê civakî û şariştanî re mirov bi mejûyî dikarê bahse wan bikê. D aslê xwe de ku mirov wê, di vê rengê û awayê de wê li wê bihizirê wê, gelek hizrên din wê di çerçoveya pirs pirsînê de wê di mejiyê me de wê biafrin. Ku projeyek ku ew hê temem nebûbê wê demê wê, ew karibê 'pêşarojekê ji mirov re wê, pêşbiaxê? Ankû wê, di xate pêşketina wê de wê çi bo jîyane mirov wê bi başî wê werênê wê, weke pirsna ku mirov di destpêkê de bipirsênê bê.

Di roja me de wê, rewş û rengê awayî ê afrîner bi hilberînî wê xwe bide diyarkirin. Armanc û rengên hilberînê û bo çi bûyîna wê hilberînê û hwd wê, di vê rengê û awayê de wê, karibê me bi xwe re ew hinekî bide hizirandin bê. Ev wê, di reng û awayekê de wê, dema ku wê, pêşxistin û ankû hilberandin wê were kirin wê, li vir wê, ji aliyekê ve wê, weke têgîneka ku mirov wê li wir wê li berçav bigirê bê. Minaq wê, mirov wê bi demê re wê amûran wê pêşbixê. Wê cilên li gorî demsalan wê çêbikê û li xwe bikê. Wê, malan li gorî ku ew 'diacibênê' û dikarê weke 'dixwazê' ku ew di wê de bijî wê, çêbikê û di wan de wê rûnihê. Wê, weke ku mirov wê piştî dema pêşasaziyê ku wê pêşkeve û pê de wê, rengê jîyanî wê, çawa wê hilberîn wê werê xistin li xismeta wê de wê, were pêşxistin.

Mirov çawa dixwezê ku ew bijî û ew çawa dijî wê, weke du aliyên ku wê, ew bê dayîn ku ew werina levkîrin û ankû werina kirin di ahengekê de. Di vê rengê û awayê de wê, ew wê, were pêşxistin.

Mirov di nava jîyanê de wê, bi tevgerên xwe re wê, were li berçav. Dema ku mirov wê tevger û ankû kirinan wê bide nişandin wê, bi wan re wê, were dîtîn. Minaq em, di roja me de ku em, dibînin ku kesekê kirineka xirab kir em, dibêjin û navê wî kesî dihildin û dibêjin ku 'filenkes, ev kirina xirab kir.' Bi wê re wê, dema ku em, kirinên xirab û nexirab em ji hevdû cûda dikin em bi wê re em, li ser wê re em sazûmanakê didina li jîyane xwe û rengê hizirkirinî didina diyarkirin di jîyane xwe de.

Têgînên weke çandê, estetîsmê û hwd wê, pêşkevin. Wê di têgîna levkirinekê ku wê bi gotinên weke yê xweşikbûnê, acibandinê û hwd re wê were li ser ziman re wê, were hanîn li ser ziman. Ev têgînên weke yê estetîsmê wê her wusa wê hem bi têgînî û hem jî wê bi kirinî wê li çerçoveyeka ku ew xweşik û were acibandin û li mirov bi balkeş werê re wê, bikê ku wê pêşbixê. Di vê reng û awayê de ku mirov, li wê nerî mirov wê, weke ku ew neacibandî û ankû nexweşik wê nebînê. Estetîsm wê, hinekî jî wê, têgîna xweşikatiyê û ya acibandinîyê wê di xwe de wê bihawênê. Wê mêyla mirov a bi ber aramî û levkîrin û rehetîyê wê di xwe de wê bihawênê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, weke ku wê, bi têgînî û kirinî wê were ser ziman wê, bi ya ku ew ji nerîn û bihistina me re xweş û levkîrî dihêt bê. Wê, bi wê rengê wê, çerçoveya şiroveya estetîsmê wê were pêşxistin.

Ev jî wê, weke rengê jîyane me bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring jî mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, weke aliyekê ku mirov wê, bi têgînî wê, di çerçoveya têgîna hemdemîyê de wê, dikarê wê werênê li ser ziman. Wê dema ku wê, di roja me de wê, weke wê têgîna hemdemîyê wê bi wateyên ku ew li wê dihên kirin û salixkirinên re ku ew li ser wê re dihên pêşxistin wê, bi wan wê çerçoveyek ku ew li xwe xweş were, mirov biacibênê, mirov xweşik bibînê, mirov bi wê re wê, li pêş û pêşketî bibînê û hwd wê, bi wê re wê, were dîtîn û li ser ziman. Hemdemîfî wê, weke rewşeka ku wê, vajî ya kevn û kevnepîkî ku

mirov dijî wê, were hanîn li ser ziman. Wê weke têtîneka ku wê, rewşa wê bi rengê jîyankirina me re wê were li ser ziman bê.

Mînaq wê, di roja me de wê, ev wê bi têtîneka qarakerîstîkî û derûnî wê were li ser ziman ku wê, mirov wê, cilên ku ew li xwebikê wê qarakerê wî şanî mirov bibê. Wê rengê keseyetîya wî, bi gavavêtin û xwe bedilkirin û her wusa dana nişandinê re wê were li ser ziman. Di vê reng û awayê de wê, têtînen weke 'mirov çi bê wê, wusa wê were dîtin.' Mirov xwe, bi rengê jîyankirina xwe re dide nişandin.' 'Mirov xwe, çawa bide nişandin ew a.' Bi vê rengê wê, gelek gotinên bi vê rengê ên qarakerîstîkî wê, werina li ser ziman. Di vê şewayê û rengê de wê, were hanîn li ser ziman. Di vê rengê de wê, di aslê xwe de wê, regekê têtînî ê giring wê, derkeve li pêş. Mînaq wê bi keseyetîya mirov re bahse kirdekirinê were kirin. Bi hebûna civakê re têtînen weke pêşasazîyê, sosyalîsmê, kapitalîsmê, netew-welat û hwd kirin. Wê, weke aliyekê ku wê, bi wê re wê, were li berçav wê, bahse rengê hizirkirina wê were kirin. Wê, di dewama wê de wê, bi olan re wê, têtîna 'pîroz' wê derkevîne li pêş. Lê di dewama wê de wê, mirovtî û di dewama wê de jî wê 'mirovatî' wê, weke têtîneka ku wê li şûnê wê pêşkeve û wê werê hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê, hin bi hin wê mirov wê ji bawergehan wê derkeve derve. Wê hizrên xwe wê weke ku ew yaqîn dikin wê werênê li ser ziman. Wê, zanîn, zanist û hwd wê, pêşkeve. Ev rewş û gelek rewşên weke van ku em di çerçoveyekê de werênina li ser ziman wê çerçoveya hizirkirina me ya bi hemdemîyê re wê, biafirênê.

Em ji mînaqên roja me ku em dijîn em dikarin gavê biavêjin û werênina li ser ziman. Wê, di rewşên jîyanî, rêveberî, rewşenbîrî û ankû hizirkirinê û hwd re wê, bi temenê wê re wê, sazûmanîya wê pêşkeve. Wê mînaq wê rojnema, kovar, pirtûk û hwd wê, pêşkevin. Ev wê, weke rêyna parvekirina zanînê a di nava mirovan de jî bin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, zanîn wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê temenî ê fahmkirinî bê. Wê, bi sazûmanaka têtînî a di aqil de ku wê were çêkirin û wê, bi wê re ku mirov wê kûr bibê wê, bi wê rengê çerçoveyek hemdemî ku ew di xwe de jî kûr dibê û dihê hanîn li ser ziman jî bê.

Hemdemî wê, weke regekî projeyî ê têtîna şariştanî bê. Em di çerçoveya wê de wê, bi vê rengê wê, dikarin hildina li dest û wê fahmbikin. Em dema ku pêvajoyên şariştanîyê ku em wan bi dîrokê re wan, dihildina li dest em wê, dibînin ku wê, li ser rengên pêşketina wê re wê, di şewayê xwe de wê xwediyê hemdemîya xwe ya bi xwe re jî bê. Wê, mirov dikarê wê, di vê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman.

Di çerçoveya têtîna hemdemîyê de wê, çi wê di serî de wê pêwîst bê ku ew were fahmkirin? Di serî de wê, bi aqilbûn û bi aqilê xwe re xwe gihandina tiştan û encaman wê weke aliyekê giring bê ku mirov bi wê re wê, werênê li ser ziman. Ji aliyê hebûna aqil ve wê, bi gelemperbûn û pêşketin û di xwe de kûrbûna aqil ku ew dibê wê, weke regekê ku mirov li ser wê re dijî wê, têtîna hemdemîyê wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Ji aliyekê din ve jî em vê kifş dikin ku wê, bi serdemên aqil re wê, hin bi hin wê, mirov wê her tiştê wê bikê ku ew fahmbikê û derxê li têtîhiştinê. Di dewama wê de wê bikê berlêpîrsînê de. Wê têtîna gûmanîyê wê bi vê rengê wê pêşkeve. Mînaq wê, ev di destpêkê de wê, têtînen weke navê 'xwûdê' û hwd re wê, were dîtin. Wê, mirov wê, dema ku ew hebûna xwûdê di mejiyê xwe de wê herê dikê wê, bixwezê ku ew xwe bigihênê wê jî. Wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Di vê rengê û awayê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, weke ku mirov di serdemên kevnera de wê kifş dikê wê,

mirov wê dema ku ew xwûdê di jîyane xwe de nabinê wê di derberê hebûna xwûdê de wê di mejiyê xwe de wê bikeve gûmanê de. Têgîn û rengên hizirkirinê ên weke bi felsefikî ku wê, hebûna xwûdê ku ew heya û ankû nîn a ku wê bikina berlêpirsinê de wê, di vê çerçoveyê de wê, pêşkevin. Hemdemî wê, hinekî jî wê li ser ya ku ew bi hebûnî û ankû bi bûjenî heya re wê, bi kirdekirina wê re wê, xwe bide dîyarkirin bê. Di vê rengê û awayê de wê, weke têgîneka bi aqilî, felsefikî û zanînî a demkî wê, dikarê wê werênê li ser ziman. Mînaq mirov wê, mirov wê, di wêna û şûretê xwe de wê, xwûdê bikê ku ew kifşbikê. Yan jî wê, di têgîn û rengê darêjka xwûdê de wê, mirov wê kifşbikê. Di vê çerçoveyê de wê, di asteka ku ew xwe “weke xwûdê” dibînê û derdixê li pêş wê, di vê rengê û awayê de wê, rengê hizirkirinê mirovê hemdem jî bê. Hemû tişt wê li vir wê, tiştê û ankû bûjenê weke ‘kirdeyê’ dîtîne re wê, destpêbikê. Kirde wê, hinekî wê, bi hişmendî û dîtbarî ku mirov wê bi aqil dibînê wê, bi wê re wê ew hebê. Di vê çerçoveyê de wê, her tişt wê, bi wê re wê, were li ser ziman bê.

Di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê di çerçoveya mirovê hemdem de wê, ew wê bi demê re wê yaqînî û baweriyên xwe yê ku ew bi wan re têdikoşê û ankû dijî re wê pêşbixê. Mînaq têgînên weke nîjadperestîyê, demokrasîyê, kapîtalîzm, sosyalîzm û hwd wê, di vê rengê û awayê de wê, derkeve li pêş. Wê mirovê ku ew di demên berê de ku ew, bi bawerîya xwe di nava tekoşîneka jîyanî de bû wê, di roja me de wê, ev wê, bi teknîkê û hwd re wê, xwe bide domandin. Mînaq xwe weke hemdem dana nîşandin a mirov wê, bi pêşxistina xwe ya bi aqilî û rewşenbîrî, xwe baş û serkevtî dana nîşandin, weke serdest û ankû sehêtvane jîyane û kirinê dana nîşandin, bi teknîkî ku ew pêşketî bê û hwd wê, weke rengna jîyane hemdem a ku wê, bi mirovê hemdem re wê were li ser ziman bê. Di nava jîyanê de ku ew ji aliyê aborî û hwd re karîna xwe zêdekirin û pêşxistin û hwd jî wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê ku mirov wê, dikarê werênê li ser ziman bê. Hemdemî wê, hinekî jî wê, bi di dest de berhevbûnê û ankû dewlemendîyê re wê, were dîtîne. Ev bi aqil, mal û semyenî û hwd re dihê li ser ziman.

Bo ku mirov bahse hemdemiyekekê bikê mirov divê ku pêşî bahse renekekê jîyanî bikê. Di vê çerçoveyê de mirov, divê ku wê çerçoveya wê, bi reng û awa û armanc û têgihîştinên wê re wê pêşbixê, fahmbikê û wê werênê li ser ziman. Di vê reng û awayê de wê, di nava jîyanê de wê, bi rengê wê yê sazûmanî re wê, were li ser ziman. Di roja me de em, bahse pişeyan dikin. Pişe weke bi pêşesazîyê, teknîkê, jîyane aborî weke atarîyê û hwd re wê, pêşkevê. Mirov wê, weke yê ku ew wan dikê bê.

Ji aliyekî din ve jî wê, dema ku mirov wê, bahse jîyane baweriyê bikê wê, li vir wê, di aslê xwe de wê, gelek alî wê di çerçoveya têgîna hemdem de wê bi wê re wê bi hevdû re wê, werina li ser ziman. Mînaq wê, çerçoveya derûnî, yaqînîzanî, baweriyî û hwd wê, bi hevdû re wê, weke aliyana ku mirov wan hilde li dest bin.

Her tişt wê, li ser rengê jîyanê re wê, weke pêjnan û ankû ‘fîgûran’ wê xwe bide dîyarkirin. Pişeyî wê wusa bê. Di çerçoveya aqil û ankû rewşenbîrîyê de wê, wusa bê. Di çerçoveya ol û baweriyê de wê, wusa bê. Her wusa wê, di hemû aliyên jîyanî ên ku ew dihên pêşxistin de wê, ew wê, wusa bê.

Ev wê di encama ku wê, di nava jîyane mirov de wê aqil wê pêşkeve û derkeve li pêş wê, bi wê re wê xwe bide dîyarkirin bê. Em pêvajoyên hizirkirinê ên bi aqil ku em wan dihildina li dest û wan dikin ku wan fahmbikin wê, weke aliyekê giring wê, bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin bê. Wê, çawa ku wê, bi jîyane re wê weke ku wê çawa ku wê aqil û

zanîn wê derkeve li pêş wê, bi zanîstî weke bi pêşketina wê re dîyardeyîti û hwd jî ku ew pêşdikeve û her tiştê li ser refaransên wê re ku mirov wê, dikê ku wê fahmdikê wê, bi wê re wê derkeve li pêş. Ji aliyekî din ve jî wê, mirov wê, ji xiyalkirinê wê derkeve û wê di nava jîyane xwe de wê, bi tememî wê bide pêşxistin. Mîtra wê, bi navê yazdanê mazin ê xwe wê, bawerîya 'hanîna aşîtiya sermed' wê pêşbixê. Di vê reng û awayê de wê, di nava jîyanê de wê, bahse tekoşîna bo wê, bi rengê hizirkirina wê re wê bikê û wê werênê li ser ziman. Di vê reng û awayê de wê, dema ku mirov wê, bahse serdemên hemdem bikê wê, bi wê re wê tiştêkî din jî wê were dîtin. Wê ew jî wê ew bê ku wê, zanîn wê bigihîjê li girseyan bê. Wê, reng û awayên rêveberî, desthilatdarî û hwd wê, bigûharê. Berê keyanîti hebûn. Wê piştî wê, rêveberî û desthilatdariyên netewî û hwd wê, bi temen destûrî ew wê werina avakirin. Wê destûr wê, weke rengna têgîni û rêgezî ku wê rengê jîyankirina me wê bidina dîyarkirin bin. Di vê çerçoveyê de wê, mirov wê bikê qalibekê de. Wê di rengê û awayê de wê bikê ku mirov, bide pêşxistin. Rengên têkiliyên demên berê û yên serdemên navîn wê, di demên ronansansê û piştî wê de wê, ji hevdû bifelişihin. Wê, li şûna wan wê rengekê din ê têkilîdanîne wê yê nû wê pêşkeve. Rengên fahmkirina wê têkiliyê wê, rengên têgîni ên weke bi derûni, civaknasî û hwd wê, bi gelek reng û cûreyan wan re wê pêşkevin û wê werina fahmkirin. Mirov wê, di dewama wê de wê, rengên fahmkirinê wê li ser jîyane xwe û pêşketinên xwe yên di jîyane xwe de re wê **pêşbixê**.

Hemdemî wê, weke ku wê, di roja me de wê, were hanîn li ser ziman wê, ji aliyekê ve wê, weke çerçoveyek bi projeyî wê were hanîn li ser ziman. Ev têgîna ku wê weke 'projeyekê' dibîne mirov temenê wê, li ser rengên pêşxistinê, sazîkirinê, bi sazûmankirinê û bi rengîkirinê û hwd re wê, dikarê wê, werênê li ser ziman. Ev wê, weke aliyekê ku mirov wê, di çerçoveya fahmkirina me ya demkî de ku mirov wê karîbê di wê de kûr bibê jî bê.

Me li jor bahse hebûna xwûdê kir. Di aslê xwe de em, hinekî di ahenge mijara xwe de wê, dem bi dem wê, serî li wê têgîne jî bixin û bi wê re emê mijarê werênina li ser ziman. Ber ku wê, ji aliyekê ve wê, ev wê hevdû wê temem bikin. Em di roja me de em dema ku em bahse rewşên jîyanî û rengên wê dikin em dibînin ku wê, bineterên nivîskî ên weke destûran wê werina pêşxistin û wê, bi wan re wê, jîyan û rengê wê, were pêşxistin û hanîn li ser ziman. Minaq em di dewama wê de wê dikarin wê werênina li ser ziman ku wê, di serdemên berê de wê, mirov wê, bi têgîhiştin bibê. Lê ew ew destpêka wî ya bi têgîhiştinî wê li dora çî bibê? Wê, destûrên bawerîyî ên weke bi olê û rêgezên olê û hwd re wê, ku ew dihên pêşxistin wê li doran wê bibê. Bi gotineka din wê, li şûna destûrên roja me wê destûr û zagonên xwûdê wê hebûn û ku wê bîn bawerkirin ku ew 'xwûdê çêkirina' wê li dora wan wê, civandin wê bibê. Bi demê re wê, mirov wê bi aqil bibê. Wê aqil û zanîna mirov a jîyanî û hebûnî wê pêşkeve wê li ser wê re wê keseyetîya mirov wê pêşkeve. Wê bi wê re wê, mirov wê, navenda xwe wê biafirênê. Mirovê ku ew bi keseyetî navenda xwe di afirênê wê, di vê rengê û awayê de wê, derkeve li pêş. Wê bi demê re wê mirov wê, bi aqilê xwe wê, derkeve li pêş. Wê hin bi hin wê, bi aqilê xwe û rêgezên aqilê xwe û destûrên ku mirov bi destê xwe çêdikê wê bi wan wê dest bi jîyankirinê wê bikê. Mirovê hemdem wê, di reng û awayekê ku ew destûrên xwe bixwe çêdikê wê, di reng û awayê de wê, were dîtin, pênasîkirin û salîxkirin. Di vê rengê û awayê de tîpolojîya mirovê hemdem wê, li ser kirin, karîgerî, vîn, serdestî û serwerîya wî ya bi aqilê wî re wê, derkeve li pêş.

Minaq wê, destûr, hemwelatîfî û hwd wê, pêşkevin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, ev wê weke qistasna ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê, bi wan bijî bê. Çerçoveya hemwelatîfîyê, azadiya mirov û hwd wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke mijareka giring a 'demên hemdem' wê werênê li ser ziman bê. Rengên girêdanîyê ên weke bi rengên hemwelatîfî û hwd wê, bi destûrî û hwd wê, bèn bi temen kirin. Wê, li ser wê re wê, têgînên weke serbestîyê, azadîyê, mafê mirov û hwd wê, werina li ser ziman. Ev wê, weke têgîn û gotinna giring ên serdema me jî bin. Piştî ku aqil pêşket wê, mirov bi aqilê xwe ku ew di farqê de bê û ankû ew ne di farqê de bê wê, di çerçoveya ku wê, çawa wê sînore xwe wê berfireh bikê de wê, bidest hizirkirinê wê bikê. Wê, weke aliyekê ku mirov wê, bi têgîna hemdemîyê re werênina li ser ziman wê bajarvanî û hwd wê, di temenê wê pêşketina wê de wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Bajarvanî wê, bi hebûna xwe ya girseyî a ku ew di wê de bi hevdû re dijîn de re wê, xwediye reng û awayekê teybet ê têkiliyên xwe yên mirovî, keseyetî, civakî, civaknasî û hwd re bê. Wê, li vir wê, mirov wê ezîfîya wî weke navend wê derkeve li pêş. Wê ji wê gavê biavêjê û wê bihizirê. Wê kifşkirinan wê bikê. Wê jîyanê bide pêşxistin. Wê bi wê re wê, zanîna hemdemîyê wê pêşkeve, bi hiş bibê û wê derkeve li pêş.

Zanîna hemdemîyê ku ew pêşket û pê de wê, li ser wê re wê têgînên kirinî û teorîkî ên ku wê, di çerçoveya gotina hemdemîyê de wê, werina pêşxistin wê hin bi hin wê, weke ku em di roja me de dibînin wê werina pêşxistin. Mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, li ser herîkîna xwe ya di jîyanê xwe de wê, hizrên xwe wê, li ser rengên wê re wê werênê li ser ziman.

Wê, di reng û awayekê wê, li ser têgîna hemdemîyê re wê, hemdemîzanî wê pêşkeve. Wê bi wê re wê, aqilê mirov wê, bihizirê. Piştî şoreşa firansa(*) wê, li ser têgînên ziman û berhevkerinên têgînî ên li ser ziman û hwd re wê, 'çêkerîfî' û ankû 'post-çêkerî'fî wê, werê pêşxistin ku wê, bi wê re wê, bikin û bixwezî ku ew, têgîneka teorîkî a bi gotina hemdemîyê re ku wê werênina li ser ziman wê pêşbixin.

Mijar hemdemîyê û ya bi gotinkirinî ku em, weke ku di roja me de wê, têgîna 'post'ê wê werê danîn li pêşîya gotina modernîteyê(hemdemîyê) û wê bi wê re wê, werê li ser ziman weke bi têgîneka 'post-modernîte' hwd em divê ku wê ji hevdû cûda werênina li ser ziman. Me heta nûha min, li ser têgîna hemdemîyê û ankû modernîteyê re wê, bi tenê hizirkir û hanî li ser ziman û Ezê, wusa jî ji vir û pêde jî bidomênin. Li jêr emê mijare 'post-modernîteyê' jî wê, bi sernavê wê re wê, werênina li ser ziman. Ev jî wê, di çerçoveya têgînên teorîkî ên ku wê di çerçoveya têgîna hemdemîyê û ankû modernîteyê de wê, werê pêşxistin de wê, were li ser ziman.

Em li vir wê dema ku em têgîna hemdemîyê wê, werênina li ser ziman em di serî de wê, divê ku wê, weke aliyekê giring wê, werênina li ser ziman wê, weke ku me li jor jî hanî li ser ziman wê, bi têgîna mirovê pêşketî re wê, ji aliyekê ve wê, werê li ser ziman. Lê têgîn û rengê gotina hemdemîyê û ankû mirovê pêşketî wê, dîtbar bê. Ber vê yekê wê, mirov nikarê wê bi sînorekê û ankû sînore wê yê bi demekê re wê, bi sînore wê werênina li ser ziman. Ev wê, weke aliyekê din bê ku mirov wê, di serî de wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Pêşketin wê, her dem wê, di berdewamîya jîyanê de wê, bi ast û rada û pîvanekê re wê hebê. Ev wê, bo dem û pêvajoyên ku em bi navê hemdemîyê re wê, li ser jîyane civakî û pêşketina şariştaniyî re wê, werênina li ser ziman jî wê, wusa bê. Di aslê xwe de wê, ev wê, weke aliyê giring bê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê çerçoveya

pêşketina têtîna hemdem de wê, were dîtin ku wê, mirov wê, bi aqil û zanîna xwe re wê, xwe biafirênê û wê bide derxistin li pêş. Di vê çerçoveyê de wê, têtîna hemdemiyê wê li ser rengê jîyanê re wê, xwedî wate bê. Mirov wê, dikarê wê, bi vê rengê wê, werênê li ser ziman.

Piştî serdemên ronansênê wê, hemdemî wê, weke aliyekê ku mirov wê, di çerçoveya sazûmana jîyanê a bi aliyên wê yên aborî û hwd re de wê, werênê li ser ziman bê. Wê, pîşesazî, endazyarî û hwd wê, pêşkevin. Wê, cûr bi cûr wê, rengên wê yên hilberîner wê bi demê re wê werina pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, li ser wê pêşxistinê re jî wê, renekê jîyanî ku ew dihê birêxistin û bi sazûmankirin wê, were pêşxistin. Wê, piştî wê, ev pêşxistina ku ew bi jîyanî dibê wê, aqil, zanîn û têtînen wê yên teorîkî wê, werina pêşxistin. Minaq wê, têtîna hemdemî(modernîte)ye û ankû hemdemîzanî(modernîsm)ye ku wê, werê li ser ziman. Wê, bi teorîkî wê weke renekî bîrdozîkî ku ew bi felsefîkî, çandî û hwd re wê, derkeve li pêş jî bê. Di vê reng û awayê de weke felsefeyek felsefîkî, çandî û hwd hanîna li ser ziman. Wê, têtîliya wê, bi sazûmankirina rengê jîyanê ve girêdayî wê, were li ser ziman. Hemdemî wê, bi felsefeya ronekbîrîyê re wê, pêşkeve û wê aqil û rewşenbîrîya xwe wê bi demê re wê pêşbixê. Rewşên weke yên olî weke ji pêşketinê re xwe girtin ên weke hişkbawerî, bi xiyalkirinên ne vacî û ankû mantiqî bawerkirin, li şûnmayîtî û hwd wê, di çerçoveya pêşxistineka şariştanî de wê, di şewayekê de wê, weke rewş û renekê rewşî ê têtîni ê pêşketiner wê xwe bide dîyarkirin bê. Li vir wê, dem heta ku ew ji demên destpêkê dihê roja me de wê, gelek gûharîn wê bibê. Lê wê, di rewşekê de wê gûharîn wê nebê. Ew jî wê, bi têtîna desthilatdarîyê ve wê, alaqaqar bê. Wê di demên berê de wê, şer wê weke 'şerên pîroz' û ankû 'şerên olî' wê werina kirin. Di roja me de wê, di reng û awayê civakî, netewî, serdestî û desthilatdarî de wê, ev wê, reng û awa wê bistênê û wê xwe bide domandin. Di vê rengê û awayê de wê, di dewama wê de wê, hemdemî wê, bi zanistê re wê pêşkeve. Wê, bi wê rengê wê bi salixkirin, watekirin û hwd re wê, dûnya, hewirdor û her tiştê li dûnyê bi tiştayî û bûjenî heyî wê salixbikê û bi watebikê. Wê, di serdemên hemdem de wê, her tişt wê, jinûve û jinûve wê werina bi hiş û watekirin û ji wan wê têtîni û têtîhiştin wê werina derhanîn.

Ol û ankû têtînen bawerîyî wê, dûnyê wê, weke renekê jîyanî ê bûhûrîner wê, werênê li ser ziman. Wê, weke 'azmûnekê' jî wê, dem bi dem wê were hanîn li ser ziman. Ev wê, bê sedem ku wê, mirov wê li şûna ku wê li dûnya ku ew di wê de dijî li wê bihizirê, wê pêşbixê û wê bijî wê, xwe ji hemû rewşên jîyanî wê dûrbikê. Wê, li jîyane rast wê ne hizirê. Wê ya ku wî di mejiyê xwe de weke bi rastî afirandîya û ew di wê de dijî wê, li wê bihizirê. Di vê çerçoveyê de wê, têtîna bihûstê wê di mejiyê xwe de wê, biafirênê û wê, bi awayekê wê, çendî ku ew li dûnyê dijî jî wê, ji dûnya rast qût wê di wê de di mejiyê xwe de wê bijî. Bi wê re jî wê, hemû adilandin, rastkirin, pêşxistin û jîyankirinên ku ew di jîyane xwe ya derve a ku ew di wê de dijî de ku ew bijî wê, li şûna wê di ya di mejiyê xwe de ku wî bi xiyalî afirandî û ji reng û awayê dûnya derve ne cûda li wê dihizir wê, di wê de wan hemûyan wê bikê. Ev rengê hizirkirinê û ankû pêşketinê ên bi bawerîyî wê mohra xwe li rengê pêşketinê li rojhilat jî bixê. Wê, rewşa ku mirov wê ji

-----
(*):şoreşafransa wê di sale 1789an de wê bibê. Wê weke şoreşek birziwazi bê.

jîyanê û dûnyê û rastiye qût bijî wê, hinekî wê têtîliya wê bi vir ve girêdayî wê hebê. Têtîna modernîteyê wê bi awayekê wê weke vajî wê rengê pêşketina bi mejîyî wê,

li şûna ku ew di mejî de pêşbixê wê di jîyane xwe ya rast a ku ew li dûnyê di wê de dijî de wê, pêşbixê. Hemdemîti wê, bi hewldana fahmkirin û bi watekirina dûnya ku ew di wê de dijî re wê, aladar bibê. Wê li ser wê re wê bihizirê. Wê di çerçoveya wê jîyane ku ew di wê de dijî de wê, li mantiqê yê kirdeyî û bûjenîyî wê, di jîyanê de wê li wê bigerihê û wê, bi wê bijî. Mînaq wê, têgînên weke 'rasyonalîtî', 'serdestîya bi aqil', 'vac', 'rastîyên zanistî û gerdûnî', 'zanistîti', 'hizirkirina bi pergali', 'metalyalism', 'îdealîsm', 'dûalîsm', 'felsefe', 'aqil', 'çand', 'hûner', 'pîşe', 'pêşesazî', 'endazyarîyîti', 'rastîti' û hwd wê, bi gelek rengên din ên têgînî ên gotinî re ku wê werina li ser ziman wê, di nava têgîna hemdemîyê de wê, bi çerçoveya wê re wê, werina li ser ziman. Di çerçoveya rengê têgîna hemdemîyê de rengê civaketiya ku ew derketiya li holê wê, bi aqil wê bihizirê, rêyên xwe yên xwe çareseriyê wê bibînê û wê, xwe pênasebike û wê werênê li ser ziman. Wê, fahmkirina nava bûjenê û kirdeyê bi felsefikî de wê, di aslê xwe de wê, rengê hizirkirina wê bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, bi wê re wê, bihizirê. Serweriya xwe ya bi aqil wê, hertimî wê, bi demê re wê bikê ku pêşbixê û bi wê re ew xwe werênê li ser ziman. Rewşên ku ew hatina pêşxistin bi kirinî wê, weke rewşên ku ew pêkhatina wê, di reng û awayekê mejûya civakî de wê, werina li ser ziman. Têgînên pozitivist ku ew hebûna civakê bi bûjenê li wê dinerin wê, di wê rengê û awayê de wê, temen û rengê hizirkirinê wê, bikin ku ew biafirênin. Di dewama wê de wê, zaninê bi zanistî û têgînên ramanî ên weke vacê û ankû mantiqê û hwd wê, bi reng û awayên wê yên têgihîştinî û hişmendî re wê pêşbixê û bi wan wê bikê ku wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, têgîneka bûjenîyî ku ew weke kirasekê têgîna kirdeyî a dîtbarî li wê hatiya kirin wê, rengê têgîna bûjenî a serdemên hemdem a ku wê, di temenê nêzkatîyên wê de bê wê, werênê li ser ziman. Têgîna hemdemîyê ku mirov ji kîjan aliyê ve li wê bînerê wê, weke aliyekê giring wê, di reng û şewayekê ronêkbîrî û rewşenbîrî de wê, çendî ku wê pêşketinekê wê bide çêkirin jî wê, bi wê re wê, were li ser ziman bê. Hizrên ji hevcûda pêşxistina wan, rengên nerînen cûda ên bi çînîyî, layîqîyî û hwd wê, pêşkevin. Wê ev wê, weke xosletna wê dûnya hemdem ku ew pêşdikeve wê, werina li ser ziman bin. Di vê çerçoveyê de wê, pêşesazîyîti û endazyarîyî wê, weke aliyekê temenî ê ku wê pêşkeve bê. Wê li ser wê re wê, xwe afirandin û serwerîbûn bi wê re wê çawa wê were pêşxistin wê li wê were hizirkirin. Di dewama wê de wê, cihêrengîyên civakî, çînî û hwd ku ew hena ku ew hebûna hevdû bibînin, bi xwe re bi têgihîştin bikin, herêbikin û bi hevdû re bijîn bin. Aliyê din ê ku ew di dewama wê de ew dihê û pêşkeve wê li ser têgînên weke yên mantiqî, felsefikî û hwd re wê, bi rengên zanînî ramanî û hwd re wê bi rengên aqilî ên weke rasyonalîteyê(*), rasterosyonan(*), xwenûkirin(*) û ankû 'reorman' û hwd re wê, were li ser ziman bê.

(*)Rasyonalite aqilîti û ankû aqilparêzi

(*)Rastorasyon wê weke navê demê nûkirinê bê. Dikarê di gelek wateyên weke xwe piştî rûxinekê jinûve avakirinê bi wê re wê werênê li ser ziman. Mînaq wê piştî rûxîna imparatoriya fransa weke 'şoresa temûzê' jî ku wê were bi navkirin wê, weke jinûve avabûna 'monarşîya bourbon' wê bi wê were li ser ziman. Li ingiltere jî wê di 30 cilêyê 1649'an bi dervekirina Charlesê yekem re Wê dema ku wê piştî wî bi ya Charlesê duyem re wê weke dema jinûve avakirinê were li ser ziman. Destpêka wê bi ketina Charlesê duyem li londonê de di 16 gûlana 1660 wê were destpêkirin. Ji aliyê têgîna dîrokê ve wê, bi têgîna ku monarşîyek ku ew bi ketibê ku ew bi şoresê de û ankû bi şewayekê din ên weke wê were jinûve were avakirin û bi wê derxistina li holê ra wê were li ser ziman.

(*)Xwenûkirin wê, weke nûkirineka ku wê bi zihniyetî gûharîn û ankû pêşxistina li gorî demê jî wê, bê

Têgînên weke xwenûkirinê û ankû 'reforman' û hwd wê, ji aliyekê ve wê, mirov dikarê bi mantiqî û têgihîştinî di vê reng û awayê de wê, bi şewayekê wê werênina li ser ziman. Wê xwenûkirin(reform) bi çi armancê û rengê û mantiqê wê bibin. Bi aliyekê ve wê, weke ku wê, bi awayekê klasîkî wê, were li ser ziman ku wê, xwe li gorî demê û ast, pîvan û rengê pêşketina demî xwe nûkirin bê. Xwe ji nû ve afirandin bê. Wê, bi wê rengê wê, were li ser ziman bê.

Di serdemên hemdem de wê, di aslê xwe de wê, xwenûkirin wê, weke renekê ku wê, hertimî wê, pêş wê hebê bê. Xwenûkirin wê, şewayekê fîzyolojîkî û têgihîştinî xwe nûkirin bê. Di vê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman. Mirov dikarê wê, bi mînaqê re wê, werênê li ser ziman. Mînaq ku wê, di roja me de wê bahse 'remodernîzasyonê' wê were kirin wê, di vê reng û awayê de wê, di reng û şewayekê de wê, bahse nûkirinê li gorî ast û pîvane demkî a aqil ku ew were kirin bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de gotinên weke 'xwenûkirinê', 'rastorasyonê', 'remodernîzasyonê(*)', 'rasyonalityê' û hwd wê, weke têgînna gotinî ku wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê bi şewayekê felsefîkî fahmbîkê û werênê li ser ziman bê. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, di vê rengê û awayê de wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Hemdemî wê, di rêwîtyekê de wê, hertimî wê weke ku wê berê wê bi pêşve ku ew dimeşe û diçe bê. Wê, di vê rengê û awayekê de wê, her demê wê xwe bi aqilê xwe re wê kûr bibê û wê bi têgînên weke yên xwenûkirinê û hwd re wê, ew wê aqilê wê bi rêxistin bikê û wê, bikê weke tişt, reng û awa. Wê, bi wê re wê, di şewayekê de wê, ev wê, di her demê de wê, were kirin bê.

Gotin, kirin û têgîn wê, bi hemû rengên xwe yên hişmendî û têgihîştinî wê, dîtbar bin. Wê, mirov li gorî rewşan wan, jinûve û jinûve karibê wan fahmbîkê bê.

Têgîna hemdemiyê wê, di vê reng û awayê de wê, bi rengê jîyane mirov û rêxistinîyên wê demkî re wê, were li ser ziman bê. Wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê giring ku mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê wê, rewş û rengê wê, bi felsefeya wê re wê xwe bide dîyarkirin. Ronakbîrî ku mirov bi mejûya wê re wê hilde li dest wê, dîroka hemdemiyê wê, bi wê re di hevyekeyê de wê were dîtin. Dem bi dem wê pêvajoyên wê yên ku ew bi aqil re di xwe de kûr dibê û dijî wê, hebê. Li vir em divê ku rastiya herîkîna bi aqil a bi demê re wê, bi pêvajoyan û dem bi deman wê fahmbikin û wê werênina li ser ziman. Her dem wê dema ku ew têrbû û têrîfîya xwe biaqil û hwd çêkir wê bi bûhûrê li dem û pêvajoyek din a ku mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Ronakbîrî wê, weke ku mirov bi rewşênbîrên demkî re wê dibînê wê, li ser dîtîna dîtbarîya rengê jîyanê re wê hanîna li ser ziman re wê, aqilê wê biafirênê. Wê, bi wê re wê, dema ku mirov bahse filosofên demên hemdem dikê wê, di vê çerçoveyê de wê, çawa wê mirov weke kirdeyekê di navende hizirkirina xwe de wê hildina li dest û wê, bi wê re wê, bikin ku ew wê, werênina li ser ziman bin. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê gelek filosofên demkî ên ku mohra xwe li dîroka demên hemdem dana wan werênê li ser ziman.

Wê rengê ronakbîrî û rewşênbîrî û filosofîya demên hemdem wê, li ser kifşkirina rengên aqil û çêkirina pêşketina wan re bê. Di vê rengê û awayê de wê, bi rengên

-----
(*)Nûkirin, demkîkirin, ligorî demê û asta pêşketina bi aqil û hwd nûkirin.

hizirkirinê ên felsefikî re wê, rengên xwe yên jîyanî, civakî, felsefikî û hwd wê, bide afirandin û werênê li ser ziman. Serdemên hemdem wê, di çerçoveya têgîna ronakbîrîyê de wê, weke 'serdemên ronakbîr' jî wê, werina bi navkirin û pênasêkirin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, bi xosletên bi rengên aqil û hizirkirinê re wê were hanîn li ser ziman bê. Gotinên weke 'serdema aqil', 'serdema ragihandinê', 'serdema zanistê' û hwd wê, di vê çerçoveyê de wê, werina li ser ziman bin. Di vê çerçoveyê de wê, aqil wê, weke rastîyeka jîyane mirov wê, were dîtin û ser ziman. Wê gelek pîrozîyên jîyanî ên olî û hwd ku wê, di demên berê de wê bihetan ser ziman wê, bi têgînên weke yên rastîyên aqil re wê cih bidina gûharandin. Di vê çerçoveyê de wê, pîrozîya aqil wê, bi awayekê ku ew were li ser ziman û newê ser ziman jî wê, bi awayekê vekirî û ankû sernûxûmandî wê were ser ziman. Gotinên ku wê, di vê çerçoveyê de wê, bikevina jîyane mirov de wê, gotinên weke 'aqil', 'zanîn', 'zanist', 'civak', 'jîyan', 'azadî', 'peyman', 'dad', 'ramyarî' û hwd bin. Ev gotin wê, bi rengên wan ên hizrî û têkiliyên wan ên ku ew bi hiş bi hevdû re dihên danîn wê, reng û temenê hizirkirinê wê bi xwe re wê biafirênin.

Di nava jîyanê de wê, her tişt wê, dema ku wê, were li ser ziman wê gotina hemdemîyê wê li wê were danîn. Mînaq wê weke felsefeya hemdem û hwd. Dema ku wê bahse felsefeya hemdem wê were kirin wê, di vê rengê û awayê de wê, ew wê, bi şewayekê wê, bi têgihîştina demkî û her wusa rengê hizirkirina wê re wê, di çerçoveya bêje û ankû gotinên ku me li jor hanîna li ser ziman de wê, pêşkevê û wê were hanîn li ser ziman.

Di serdemên hemdem de wê, weke têgîneka ku wê, mirov dikarê di navende hemû têgînên ku mirov wan dihênê li ser ziman de wê, têgînên weke yên 'mîrov' û ankû hêsta mîrovî û ankû mirovatîyê bê. Di serdemên hemdem de wê, zanyarên ku ew pêşdikevin wê, gotina mirov wê, di vê çerçoveyê de wê, bikina temen û navenda hizirkirina xwe de. Di aslê xwe de wê, ev wê weke rengê hizirkirinê ku wê, hertimî wê berê hizirkirinê û mêyla wê bi wê ve bê. Wê li ser wê re wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring û teybet wê, werênê li ser ziman.

Li vir ku mirov bahse hêsta mîrovî û ankû mirovatîyê bikê wê, aliyekê din jî ê bi hizirkirinê re wê derkeve li pêş li ber me ku em wê balê bikişênina li ser û hinekî li ser wê re jî bihizirin. Wê ew jî wê, têgînên weke 'hêst', 'hêstîyarî', 'aqilê hêstîyarî', 'jîr û hêst', 'jîra bi hêst', 'hêsta bi jîr', 'aqilê bi hêst' hwd bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Hêstîyarî wê, bi wê re wê têgînên felsefikî ku mirov werênê li ser ziman wê, têgînên weke 'romantîsmê' û hwd bê. Ev jî wê, weke herîkîna felsefikî ku wê, aqil û çand û hwd wê, bi hevdû re ku ew dest dîdîna hevdû û bi hevdû re pêşdikevin wê di temenê wê pêşkevina wê de bin. Hêstîyarî ku ew bi mirov re pêşdikeve wê, weke aliyekê mîrovî ku mirov wê dikarê werênê li ser ziman wê, were dîtin. Ez jî wê, wusa dibînim.

Di vê rengê û awayekê de wê, dikarin wê werênima li ser ziman ku wê hemdemîtî wê hinekî jî wê, jî aliyekê xwe ve wê, bi temenê xwe wê li ser pêşxistin û pêşketina hêstan re bê. Di vê rengê û awayê de wê, şewayên wêjeyî û ankû edebî û hwd wê, pêşkevin. Bi demê re wê pêşxistina wêjeyê wê, bi gelek reng û awayên wê re wê pêşkeve. Helbestgerî, wê, weke aliyekê wê yê din ê hêstîyarî ku mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Di dewama wê de wê, mûsîk, û ankû helbest, şano û hwd wê pêşkevin. Wê weke rengê wê jîyane hemdem ku ew pêşdikevin jî bin. Wê bi wê re wê, werina hanîn

li ser ziman bin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê giring wê, werênê li ser ziman bê.

Ji aliyê hêstiyarî ve ku mirov helbestekê dixwênê û ankû weke bi mûsikî dibêjê, romaneka wêjeyî dixwênê û hwd wê, ew hêstên ku ew bi mirov re wê çêbikê wê, weke aliyekê pêşketina mirov a pirralî a di demên hemdem de jî wê, bi xwe re wê biafirênê bê. Dema ku em bahse fêrbûna pirralî bikin em dikarin wê weke xosletekê rengê pêşketina demên hemdem jî wê, werênina li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê 'mirovê perwerde dîtî û pêşketî wê, weke mirovekê hemdem jî wê, lê were nerîn. Di vê çerçoveyê de mirov çî jî vê rengê hizirkirinê di destpêkê dikarê fahmbikê? Mirov dikarê wê fahmbikê ku wê, aqil û bi aqilbûn wê, bi xoslet û rengê jîyane hemdem re wê, were hanîn li ser ziman bê. Daxilbûna mirov li wê jîyanê jî wê, bi bidestxistin û ankû di xwe de pêşxistina wan xosletan bi aqil û zanîne re wê, weke ku wê bi derfet bê. Di vê rengê û awayê de wê, ev wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê, dikarê di vê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman bê.

Di aslê xwe de em, zanîne, felsefeyê û her cûreyên hişmendiyê weke temenekê pêşketina têgîna hemdemiyê a her demê wê, weke rastîyeka ku ew nebê nabê wê, dikarin werênina li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, aqil û felsefe wê, di her demê de wê, bi rengê wê û xosletên wê yên demkî re wê, biafirênê û wê bide li der. Mirov wê, bi wê bijî. Di vê çerçoveyê de bi aqilbûyîn û ankû bi zanîn bûyîn wê, weke renekê pêşketî a mirov jî wê werê li ser ziman. Têgîn û gotina 'mirovê pêşketî' wê, weke têgînek û gotineka demên hemdem bê. Wê, bi awayekê pirralî ku wê were bi watekirin, salixkirin û hanîn li ser ziman bê. Em di çerçoveya têgîna hemdemiyê de wê, werênina li ser ziman ku wê, rastîya aqil û hizirkirinê wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, bi aqil pêşketina mirov û bi zanebûna mirov wê, temenê wê hêvî û bendewariyê bê ku mirov, hertimî bi kirin, gotin û tevgerên xwe re mirov ya rast bikê û rast tevbigirihê bê. Ya ku wê, weke rastîyeka hemdemî a mirov jî wê, were dîtin wê ev bê. Weke Mîtra û Zerdeşt wê Manî jî wê, hizirkirin û bi aqilbûnê wê di çerçoveya rastbûnê de wê, werênê li ser ziman. Wê, di vê rengê û awayê de wê, xwediyê fahmkirinê bê. Ji vê têgîna wan ya ku ew hê di nava civake kurd dihê bi lêvkirin mirov wê fahmdikê ku wê, ji mirovê bi aqil û zane wê, hertimî wê hêvîya kirina rast, dîrûstî û hwd wê, were kirin. Dema ku mirov çendî ku ew bi aqil jî were dîtin ku ew nexwediyê van xosletan de bê wê, ew ne bi aqil û rast wê, were dîtin.

Weke nîşanaka bi aqilbûna mirov wê rastbûna mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, di nava kurdan de wê heta roja me jî wê werê li ser ziman. Wê weke rastîya wê jî wê, bi qançbûnê, rastbûnê, dîrûstbûnê, bi mafbûnê, di kirinên xwe de ku ew rast û bi haqaniyet bê û hwd wê, di vê rengê û awayê de wê were hanîn li ser ziman. Di nava jîyanê de wê, were dîtin ku wê aqil û zanîn wê zêde bibê û mirov wê bixwezê ku ew bi wê serdest bê. Wê bixwezê ku ew li wê aqilê xwe serdest bê. Wê bixwezê ku ew bibê xwediyê wê(aqil). Li gorî min mirovê ku ew biaqil bê û bi aqil serdest û bizane ya ew mirovê herî serwer û rast û dîrûst a. Wê bi van xosletan re wê, were dîtin. Ku ne xwediyê van xosletan de bê ku ew çendî bi zane jî bê wê, weke mirovekê ku ew xwe bi zane dide nîşandin lê ku ew dilgirtiyê ajoya xwe ya û ji ahmaqekê ne li pêştira. Zanebûn, bi aqilbûn û bûyîna xwediyê hişmendiyek rast wê, di rastbûn, dîrûstbûn û hebûna hêsta haqaniyeta mirov de wê, xwe bide diyarkirin. Weke ku kurdên êzîdî dibêjin "mirov, ya ku wê, ji xwe re xwest ku ew bi heman rengê û pîvanê ji yê li

hemberî xwe re jî bixwezê.” Çendî ku mirov xwe bizane ya û weke xwediyê wê xwe, werênê li ser ziman jî ew bizane û bîaqîlbûna wî, wê di kirinên wî yên rast û di dîrûstayîya wî de wê, xwe bide dîyarkirin. Ku ew nexwediyê wan xoletan de bê wê, weke kurd dibêjin “ku ew bi devê çokan jî bigrê wê, dîsa ew ne bi zane û rast bê.” Em vê rastîya wê, weke aliyekê wê yê giring wê, dikarin wê, werênina li ser ziman.

Di serdema me de ez wê kifşê dikin ku wê, çendî ku wê, zanîn û aqil wê di jîyanê de wê zêde dibê wê, ji aliyekê ve jî wê, weke ku wê, mirov berê çendî ku ew li destpêkê û xwezayê xwe beyenî dibê wê li wê jî wê, beyenîbûnekê wê bi xwe re wê bijî. Di vê rengê û awayê de wê, xwe bide dîyarkirin. Wê rewşa mirovê hemdem wê, bi şibihê rengê mirovê ku ew di nava avê de ku ew dijî lê ku ew tîya bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê werênê li ser ziman.

Di serdema aqil de wê, gotina “di dema aqil de mirov bi aqil tevdiqerihê” wê, weke gotineka dîtbar wê li holê wê bimênê. Rasta ku wê mirov wê kirinên xwe weke yên mirovên dema aqil û weke bizanebûnê wê di dema hemdem de wê bikê. Lê wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman wê, ne aqil lê wê ajo û hwd wê, rê şanî mirov wê bidin. Di vê çerçoveyê de wê, rewşa mirovê dema aqil wê bişibihê ya mirovekê ku ew xwe weke bi bawerî dide nîşandin lê ku ew ji wê bawerîyê dîr û ne xwediyê fahmkirin û têgihîştina wê bê. Wê, weke ku girse û ankû gelemper çawa tevdiqerihê û dihênê li ser ziman wê werênê li ser ziman. Dema ku mirov bi qalîkê xwe bîaqîl bide nîşandin û di cewherê xwe de ne wusa bê wê, encama wê jî wê, ev bê. Ji wê, zêdetirî jî wê, ne tenê bi korîfîyekê wê encama wê xwe bide dîyarkirin wê, bi gelek kirinên xirab û ne dîrûst ku wê, bina sedema ji dîrokê birina hebûna xalkan jî wê, xwe bi wê re wê bidina dîyarkirin. Wê bi wê rengê wê, xwediyê korîfîyeka bi aqil ku ew bi aqil û di dema aqil de wê dijî bê.

Li vir mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa mirovê hemdem wê, di vê rengê û awayê de wê mirov wê, karibê ji gelek aliyan ve wê hilde li dest û werênê li ser ziman bê. Wê, ji gelek aliyan ve wê, temen û derfeta wê, hebê ku mirov wê, werênê li ser ziman bê. Serdemên hemdem wê ji aliyekê ve wê, bi rengê jîyanê wê re wê, ne xwediyê şewayekê kûr jîyankirinê bê. Wê hemû tiştê bi serrûyîfîyekê wê bijî. Dîmen, wêna, rengê dîtina mirov, nerîna li mirov, nerîna ji mirov, rengê fahmkirina mirov û hwd wê, bi wê re wê, ji aliyekê ve wê, derkevina li pêş. Di vê rengê û awayê de wê, wê serrûyîfî wê, weke rastîyeka demem hemdem bê.

Di aslê xwe de wê, di dewama wê de mirov, dikarê rewşa pîrsgirêka hebûna civakan a di serdemên hemdem de wê, di vê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman. Herî zêde wê, di serdemên hemdem de wê, civak, çand, ziman û hwd wê, werîna ji dîrokê birin. Di serdemeka ku wê bahse serdestîya bi aqil wê, di wê de wê were kirin de wê, ev wê were kirin. Mirov dikarê wê, bi aqil re wê, werênê li ser ziman? Bêgûman yên ku wê dikin ku ew netew bin, desthilatdarîyên hegomonîkî bin û hwd ku ew çî bin bila bin ew, di qalîkê xwe de ew weke bi zanebûnê xwe didina nîşandin in. Lê di cewherê xwe de ew ne bi zanebûnê bin. Wê, di vê çerçoveyê de mirov, dikarê biêmin û binxat bikê û wê werênê li ser ziman. Dema ku cewher nezan bê û qalib weke bi zane bê û ankû weke bi zane were dayîn nîşandin wê, hingî wê, weke ku wê di roja me de wê, mirov bijî bi pîrsgirêkên metingerîyê û hwd re wê, bijî. Ev rengê weke bi mirov re dihê dîtin ê ku cewher nezane û qalîk weke ‘bizane’ wê, di aslê xwe de wê, weke regekê pîrsgirêkê ku wê, di temenê hemû pîrsgirêkên hemû demên hemdem de jî bê. Di vê rengê û awayê de wê, di serî de mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Pîrsgirêka

cewherîyê wê, bi wê re wê, di serdemên hemdem de wê, xwe bide dîyarkirin. Ev wê, bi mirovê hemdem re wê, rewşên nexweşî ên weke pîrsgirêkên din, depresyonê, tengezerîyên keseyetîyê ên derûnî û hwd re jî wê, karibê xwe bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de mirov ku li ser miijarê kûr û dûr bixwezê herê mirov wê, karibê li ser rewşa qalîk û cewherê û rewşên wan ên ji hev cûda re mirov wê, karibê zêdetirî bi têtîgînî kûr herê. Di aslê xwe de ev weke mijareka pêwîst jî bê. Weke carna ku wê bê gotin ku “wê, bi demê re mirov wê aqilê wî wê pêşkeve.” Ev wê, weke gotineka dîtbar bimênê. Her dem wê li gorî xwe wê, rengê wê pêşketinê wê, bi ast û pîvan û rada wê re wê hebê. Di vê rengê û awayê de wê, ew jî wê, bi wê re wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Di roja me de wê, ew întîba û têtîgîn wê bi têtîgîn û têtîgîştina hemdemiyê re wê, were hanîn li ser ziman ku mirovê dema hemdem wê, weke mirovê bi aqilê xwe balixbûya û navserî xwe ya û pêşketîya wê, were dîtîn. Yanî bi gotineka din wê, ji zaroktiya xwe derbasbûya wê, bi wê rengê wê were hanîn li ser ziman. Lê di aslê xwe de wê, rastî wê, wusa bê? Bo ku mirov vê pîrs bipîrsê wê, di çerçoveya pêşketina sedema me ya hemdem de wê, gelek sedemên me yên ku em di mejîyê xwe de digihîjinê de wê hebin. Di serî de wê, rewş û rengên kirinên mirovî ên bi rengê bindestî û serdestîyê ku ew wê, werina pêşxistin bin. Bi rengên cûr bi cûr wê, ev wê, werênina pêşxistin. Çendî ku wê, têtîgîna hîyararşîyê wê, weke têtîgîneka ku mirov wê, di rewşek wekhevîyê de wê li dûv hevdû wê, fahmbîkê wê, di aslê xwe de wê, ev têtîgîn jî wê kirin korbanê nêzîkatîyên bi vî rengî ku ew li serê mirov dibina bela.

Li vir em vê yekê jî wê, dikarin wê, werênina li ser ziman ku wê, serdema hemdem wê, weke serdemeka ku wê, di vê çerçoveyê de wê, di çerçoveya bi aqilbûnê de wê, lêpîrsînên wê, li ser mirov û hwd re wê, werina pêşxistin. Li vir di aslê xwe mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê din wê, werênê li ser ziman ku wê, di vê rengê û awayê de wê, rewşa aqil wê, weke rewşeka ku mirov wê, bi wê re wê, dikarê ji gelek aliyan ve wê, hilde li dest bê. Aqilê zelal wê, şewayekê temenî ê rengê hizirkirina serdemên hemdem jî bê. Wê mirov wê, aqilê xwe bikarbênê. Gotina ‘aqilê xwe bikarhanînê’ wê, wek gotineka ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê, dikarê wê, werênê li ser ziman. Li vir wê, keseyet wê, çendî ku wê, bi aqilê xwe re wê, ji cewherî ve wê bi zanebibê wê bi ser xwe ve wê were û wê pêşkeve. Ya ku wê, di aslê xwe de wê, weke rengê bi aqilbûna esasî ku mirov wê, karibê werênê li ser ziman bê wê, li ser aqilbûna cewherî re bê. Di rewşa hizirkirinê, bi aqilbûnê û hwd re wê, ti tişt wê weke ku ew dihê dîtîn û fahmkirin û ankû derkkirin nebê. Wê, her tişt wê, di xwe de wê, xwediyê gûharînekê bê. Di çerçoveya bi aqilbûn û hizirkirinê de wê, bi çerçoveya serdemên hemdem re wê, balixbûna aqilî wê, weke aliyekê giring ku wê, li ser wê were sekin in bê. Mirovê bi aqilê xwe balix ku ew weke mirovê bi aqilê xwe serdest, serwer, di kirinên xwe de bi wêre, di rastîyê de bê, dûrûst û bi haqaniyet bê. Di nava kurdan de wê heta roja me jî wê, çerçoveya têtîgîna haqaniyetê wê, weke nîşanaka balixbûna bi zanebûnê wê, hertimî wê li wê were hizirkirin û wê were hanîn li ser ziman. Dema ku mirov bi aqilê xwe ne balix bê wê, weke ku kurd dibêjin ku aqilê mirov têrê nekir û mirov serî li aqilekî din da, dema ku mirov li şûna bi xwe bawerbûnê bi têtîgînekê ku ew ya olî bê û ankû kesek bê û hwd ku mirov bi wê bi xwe bawer kir û di asta dawî de jî ku mirov, bi aqilê xwe têra xwe nekir û nekarî di mejîyê xwe de kifşbîkê wê, hingî wê, ev wê, weke nîşanaka

wê bê. Mirov dikarê wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman.

Ronakbîrîtî wê, hinekî wê xwestekê, vînê, serwerîyê û hwd wê, bi xwe re wê, bide dîyarkirin. Ev wê, weke aliyna ku mirov wê, di rewşa aqilê xwe de û di rewşa serîlêdan û bikarhanîna aqilê xwe de jî wê, mirov wê, karibê wan fahmbikê bê. Dema ku ez di derbarê tiştê de ku ez xwediyê zanîneka bi êmin û ewle bim û ez wê werênîma li ser ziman wê, ew wê, weke aliyekê ku ew aliyekê min ê bi zanebûna min ve wê girêdayî bê. Li vir wê, di aslê xwe de wê, li vir wê hişê wê aqilê wê derkeve li pêş.

Dema ku mirov wê, di bin perdeya bawerîyê de wê bijî wê, xwe weke ku ew di malekê de dijî wê, hîsbikê. Wê, weke ku ew xwedî cileke ku ew li xwekirî bê. Wê weke di stergehekê de bijî bê. Wê bi wê rengê wê, di xwe de wê, hîsbikê. Ol wê, bi vê rengê wê, ji aliyekê bi hîssîyefî, derûnî û hwd ve wê, aliyên me yên kê m wê, bikê ku ew wan bi xwe re temem bikê. Wê ev wê, weke aliyekê menewîyeta mirov bê. Lê piştî ku wê, aqil pêşket û mirov bidest biaqil jîyankirinê kir wê, li vir wê, dema bûhûrînê a ji bin serdestîya bawerîyê li bin serdestîya aqil ku ew 'xwe azad hîsbikê' wê, li vir wê, ji aliyekê ve wê, xwe weke rût hîsbikê û ji aliyekê ve wê, weke ku wê, xwe bicih li xwekirî azad wê hîsbikê. Li vir ev rewşa xwe bi tememî bi aqil azad hîsnekirin wê, aliyekê wê, bi nebûna aqilê cewherî re wê, alaquadar bê. Têgînên bawerîyî û hwd wê, hertimî wê, li ser cewherê re wê bikin ku ew xwe weke zanînekê werênîna li ser ziman bin. Ya ku wê, di vê warê de wê, wan derxê li pêş bê wê ev bê. Aliyê din jî wê, bi tenê bi jîyankirina bi zanîneka weke qalîkî ku ew dijî ve wê alaquadar bê.

Mirov wê, dema ku wê, bi aqil wê bijî wê, weke ku ew azad bê. Wê, weke ku ew benên xwe yên berê ku ew bi wan girêdayî wê ji wan xilas bibê bê. Li vir wê, her nûqteya nezaniya me wê, weke cihekê ku mirov bi wê weke bi benekê girêdayî jî bê.

Wê, di serdemên hemdem de wê, têgînên weke 'nasnemayê' hwd wê, bi ronakbîrîya mirov re wê bi mirov re wê pêşkevin. Wê mirov wê li ser wê re wê bi têgihîştin ku ew bi xwe re pêşdixê re wê, bawerîya bi xwe wê di xwe de wê pêşbixê. Mirov wê, dema ku ew di kirinê de bi xwe bawer bê wê, ew wê, hinekî jî wê, ji temen ve wê bi hişbûn û hebûna zanîna me ve wê alaquadar bê. Ya ku wê, temenê wê biafirênê jî wê, ev bê.

Li vir ku em li ser têgîna hemdemiyê dihizirin em wê bi wê re wê, kifş dikin ku wê, weke aliyekê wê yê giring wê dualîteya ku ew bi her tiştê re bi aqil re diafirênê wê bi wê bixwe re jî wê, ji aliyekê ve wê, bi fahmkirina wê re wê xwe bide dîyarkirin. Mînaq wê di serdemên barokê û hwd de wê, bi rengekê çandî û pêşxistinî û bi wê re li ser xweşikgotinzanîyê û hwd re wê, bê xwediyê rengekê têgînî bê. Di nava kurdan de wê, di serdemên navîn de wê, herî zêde wê, filosofên kurd ên weke Êlî herîrî wê bi zimanxweşîya xwe re wê, zêdetirî wê derkevina li pêş. Wê, ew zimanxweşîya wî, wê temenê kifşkirina wî ya di nava civakê bixwe de jî bê. Ev rewş wê, bi demê re wê, ji gelek zane û filosofên civakî ên kurd yên weke bavê fida, eliyê êsîr, seydayê cizîrî, ahmedê xanî, feqiyê tayran û hwd re jî wê bê mînaq. Bi wê re wê, ne tenê di nava filosofên kurd de wê, di nava filosofên herêmê ku ew derdikevin de jî wê, ew bandûra wê zimanxweşîya ku wê, filosofên kurd ên weke van filosofên kurd ku wê pêşxin wê xwe bide dîyarkirin. Di vê reng û awayê de wê zimanekê helbestgirî wê, werê pêşxistin. Ev jî wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê, dikarê wê, di vê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman bê.

Di serdemên navîn de wê, xweşgotinî û ankû gotinê xweşik bi lêvkerin wê zêdetirî wê derkeve li pêş. Wê hin bi hin wê, weke rengê hizirkirina li jîyanê wê bi helbestî û wêjeyî û hwd jî wê, ew pêşkeve. Di dewama wê de wê, rewşên çandî, hûnerî û hwd wê, weke bi şanoyî û hwd wê, werina pêşxistin. Ev wê, bi demê re wê, hin bi hin wê rengê din ê mirovî ku ew dihê li berçav û ew dihê pênasekirin û naskirin û wê derkeve li holê bê. Mirovê serdema navîn wê, temenê pêşketina wê ya hemdem di serdemên kevnera û ankû antîkk'î de wê were avêtin. Piştî wê, ew wê li ser wê re wê, xwe pêşbixê. Wê hemdemîya xwe wê, pêşbixê. Wê bi wê re wê, bijî. Wê, zanîna xwe wê, bi wê re wê, pêşbixê, bi reng û awa bikê û biadilênê. Wê, hin bi hin wê, mirov wê pêşkeve. Lê em vê li vir binxatkin û bêjin ku mirov çendî ku wê, aqil werênê li ser ziman wê, ew hanîna li ser ziman wê têrê nekê ku mirov bibê xwediye pêşketinekê bê. Çendî ku ew aqil navaroka wê hat bi hişkirin û fahmkirin û hat derxistin li têngiştinê wê, ew wê, temenê wê bê. Di roja me ye hemdem de jî wê, ev bi aqil û têngilîya wê ya bi pêşketinê re wê, ev wê wusa bê.

Di aslê xwe de wê, têngînên weke yên xwe serdest dîtin û ankû wusa li ser yên din re hanîna li ser ziman jî wê, weke nexweşîyeka serdemên hemdem ên ku wê piştî dema ronansê û hwd wê pêşkeve bê. Ev nexweşî wê, wusa pêşkeve û derkeve li pêş wê, rengê têngilîyên mirov wê, din maskeyeka bi navê 'hiş' de ku ew hatî sernûxûmandin de xwe heta roja me dijî. Di vê çerçoveyê de wê, bi wê xwe serdest dîtinê re wê, aliyên weke yên 'kîbîr' û hwd wê, di dewama wê de wê, pêşkevin û wê derkevina li pêş.

Di aslê xwe de wê, mirovê hemdem wê, di nava xwe de wê, pîrr zêde wê, li ser wê xwe bi hêz nişandin û serdest dana nişandin û dîyarkirin de wê, pîrr zêde wê, lawaz û zayif jî bê. Ber vê yekê ya ku wê, bi zêdeyî wê, bi 'çar destan' wê, xwe li zanistê û pêşxistina wê bide girêdan. Her wusa wê, di vê çerçoveyê de wê, dema ku me got mirovê hemdem xwe bi pêşxistina zanistê ve girêdide em, li vir wê jî bi wê ve girêdayî wê, werênina li ser ziman ku wê, mirovê hemdem wê, tîrs, gûman û rewşên weke van ku ew di xwe de dijî wê, weke rewş û hêstna ku wê mejiyê mirovê hemdem wê di jîyane wî de wê dorpêçbikin bin.

Di roja me de wê, dema ku wê bahse 'hemdemiyê' wê were kirin wê, ber vê yekê wê, ji gelek aliyan ve wê, bi têngîna zanistê ve di hemwateyê de wê were hanîn li ser ziman. Wê, bi wê rengê wê ew wê, were fahmkirin. Zanist wê, weke rengê hizirkirin û pêşketina aqilî a serdemên hemdem bê. Di vê rengê û awayê de wê, were pênasekirin û hanîn li ser ziman.

Em li vir wê jî wê, weke aliyekê din wê, dikarin wê, werênina li ser ziman ku wê, rewşa zanistê û ya hemdemiyê wê, di vê rengê û awayê de wê, weke ku wê hevdû wê pêşbixin û wê di pêşxistin û pêşketinê de wê hevdû wê temem bikin wê, di reng û awayekê de wê, were dîtin. Wê, bi wê rengê û awayê wê ew wê were hanîn li ser ziman.

Di vê rengê û awayê de wê, bi hizirkirinê û bi wê hizirkirinê re wê, li kirdeyeka hebûnî a dervî hebûna xwûdê wê bi zanistê re wê were pêşxistin û wê li ser wê re wê, were hizirkirin. Di vê çerçoveyê de wê, zanist wê, di aslê xwe de wê, di reng û kirasê têngîna xwûdê de wê, di reng û awayekê de wê, hin bi hin pêşkeve. Ew hin bi hin bi kifşkirin û pêşxistinan mazin dibê. Mirov li ber wê û ankû li hemberî wê her ku diçê piçûk dibê. Di vê çerçoveyê de wê, mirov çendî wê karibê wê bahse têngîneka azadiyê bi keseyetîyê û hebûna keseyetîyê bi serdemên hemdem a ku ew bi zanisteka xwûdawendî

pêşdikeve de bahsê bikin? Di aslê xwe de wê, ev wê, weke aliyekê giring ku mirov wê, karibê di hizirkirina wê de kûr bibê bê.

Dema hemdemê mirov wê, di herîkîna dîrokê de wê, weke demeka ku wê bi têrî û zanîni û aqilîya xwe re ku wê encama hemû pêvajoyên berê xwe ku ew bûna û pêşketina bin. Wê, li ser wan û pêşkevina wan re wê, pêşkeve. Mirov dikarê wê, weke aliyekê wê yê giring wê werênê li ser ziman ku wê, serdema hemdemê wê temenê wê bi aqilê safî wê, pêvajo bi pêvajo wê bijî û wê pêşkeve. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke renekê sazûmanî ê ku mirov wê karibê kifşbikê û ankû nikaribê wê kifşbikê ê bi aqil û bi çerçoveya aqil ku ew pêşdikeve bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, karibê wê, werênê li ser ziman bê. Li vir di aslê xwe de wê, ev jî wê, weke aliyekê giring wê, hebê ku mirov wê fahmbikê ku wê, rewşa aqilîya mirovî wê, weke rewşeka teybet a ku mirov wê, di temen de wê, hilde li dest bê. Di serdemên hemdem de wê hemû funksiyon û rengên hilberin û pêşxistin û afirandinê wê li ser aqil re bin. Teknîk wê, tenê wê bi pêşketinên weke teknolojîkî û hwd re wê, pêvajo bi pêvajo wê, pêşketina wê encamak ji wan ancamên wê yên bi aqil bê. Li vir wê, di aslê xwe de wê, rewşa bûjenî û ya kirdeyî wê, li ser aqilê kirinî re wê, pîr zêde wê pêwîst bê ku mirov bi wê di vê rewşê de kûr herê bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê giring wê, ev wê xwe bide dîyarkirin.

Mînaq wê, di roja me de wê, dema ku wê, bi tégînî wê bê xwestin ku wê dîmenekê tégîhiştinî ê hemdemiya roja me de wê, were derxistin wê, bi hizirkirinê wê gelek caran wê serî li rewşên weke yêmn aborî û sazûmanan wê ya civakî, pêşasazî, endazyariyî, pişeyîfî û hwd ku ew pêşketina û tégîliyên wan ên bi hevdû re ku ew wê, rengê hizirkirin, jîyankirin û çûnûhatinên me yên weke wan bidê dîyarkirin wê werina hanîn li ser ziman. Teknîk wê, bi teknolojîkî wê, weke rewşeka pêşketî a hemdem wê were hanîn li ser ziman. Kûrbûnên di wê de wê, weke kûrbûnên bi hemdemiya wê re jî wê, were hanîn li ser ziman.

Rengê hizirkirinê ê weke bi felsefeyên îdealîst, metalyalist, dûalîst, realîst û hwd wê, di şewayekê de wê, bi hebûn û tégîliyên xwe yên navxweyî û bi hevdû re wê, modeleka jîyanî wê bi xwe re wê, li ser rengên hizirkirinê wê, bidina pêşxistin. Ev model wê, weke modelek jîyanî wê hin bi hin wê li wan zêdekirin wê bibê û wê di wan de kûrbûn û berfirehbûn wê bidê çêkirin kê.

Tégînên ku wê yên bi mantiqî, bi ramanî ku wê pêşkevin wê, renekê demezrînerîya tégîhiştinî wê bi hiş wê biafirênin. Wê pêşketinên weke bi mantiqê û ankû rasyonalmî wê, encama pêşketina aqil û bi wê aqilê tégîliya bi bûjenê re ku wê, weke ku ew heya ku wê were kirin jî bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, hevyekeyî wê weke aliyekê ku mirov wê, bi temenî wê, werênê li ser ziman bê. Lê ji aliyê din ve jî wê, mirov wê, bi aqilê xwe wê, bide dîtîne bikê û wê di wê de wê kûr bibê.

Tégînên felsefîkî ên ku wê di serdemên hemdem de wê pêşkevin wê, rasyonalitye û ankû mantiqîya wan wê, di jîyanê de wê, were lêgerîn. Wê bi wê re wê, werina hildan li dest û fahmkirin. Di dewama wê de wê, bi perspektîfa jîyanî ku ew dide mirov wê, çendî wê, rêvekirîner bê wê, bi wê ve girêdayî wê, di reng û awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Tégînên weke rasyonalmî wê, weke tégîna ku wê, aliyekê balixbûna aqil jî wê, bi xwe re wê weke ku wê bidina dîyarkirin bin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Ronakbîrî wê, weke encama wê ya felsefîkî wê, bi temenekê ku wê, bi fahmkirina-cewherî re wê, di serdemên hemdem de wê pêşkeve. Fahmkirina-cewherî wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê serdemên hemdem a ku mirov wê, weke nebê nabê ku wê şîrovebikê bikê bê. Li vir em, vê yekê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, weke aliyekê din ê teybet wê, ev wê, xwe bide dîyarkirin. Felsefeyên bi armanca fahmkirina-cewherê ku ew dihên pêşxistin wê, weke aliyekê pêşketina mirov a di jîyanê de jî bin. Wê fahmkirina-cewherî wê, bi keseyetî û fahmkirina wê re wê, derkeve li pêş. Têkiliya fahmkirina-cewherî wê, bi keseyetê re wê, mirov dikarê wê werênê li ser ziman. Keseyetê jî wê, weke kirdeyek biaqil ku ew pêşdikeve û xwe pêşdixê û dide dîyarkirin bê. Di nava jîyane hemdem de weke kirdeyekê keseyet wê, zêdetirî wê zêdetirî wê derkeve li pêş. Di mirovê hemdem de wê, aqil wê zêdetirî wê derkeve li pêş. Wê weke xosleta mirov a sereke wê, bi aqil hizirkirinê û bi hişbûnê re wê, derkeve li pêş. Di dema hemdem mirovê bi aqil wê, hemdemîya wî wê, ji aliyekê ve wê, bi karhanîn û xabîtandina aqilê a mirov re jî wê, xwe bide dîyarkirin. Mirov wê, bi aqilê xwe re wê, karibê xwe bigihênê li gelek encaman. Mirov hemdem wê, ne tenê wê weke mirovê ku ew bi aqil a û aqilê xwe bikardihênê bê. Wê ji wê zêdetirî û wê weke aliyê herî giring ê di temenê wê de jî wê, balixbûyîna bi aqil bê. Wê, rengê bikarhanîna aqil wê, hinekî jî wê, weke nîşanaka balixbûyîna mirov a bi aqil jî bê. Ya ku mirov ji xwezayê cûda kir û heta ku mirov beyênî jî kir wê, aqilê mirov û rengê bikarhanîna wê bê. Em li vir di serdemên hemdem de em, divê ku felsefeyê wê, weke kirdeyek hizrî a teybet wê, bi saffiya aqil re wê, hildina li dest. Bi rastîya civakê û hwd re wê, ew rastîya wê were dîtin. Lê rengên weke ramiyarî û hwd ku ew felsefeyê û hwd bi hemû tégînên wê yên ku ew hatina pêşxistin re ku ew wê dikina weke 'amûrekê' û bikardihênin wê, hingî wê, ev wê, weke rewşeka ku mirov wê, cûda wê, hilde li dest bê. Di serdemên hemdem de wê, tégînên ramiyarî û tangîya wan ku ew heya wê, herî zêde wê di serdemên hemdem de wê, li pêşîya mirov, civakê, keseyetîyê û nirxên demî û gerdûnî wê weke astengîyek ji pêşketina wê re wê xwe bide dîyarkirin. Fahmkirina ramiyarî û ya felsefîkî û civakî wê, levnekin. Wê, ev jî wê, ji temen ve wê, temenê pirsgirêkên bingihînî wê bi xwe re wê bide afirandin. Wê, di her demên hemdemên de wê ramiyarî wê weke gomlekekî tang ê dînan û ankû kirasekê tang ê ku wê, bê xwestin ku mirov bi zorê li xwe bikê bê. Di vê rengê û awayê de wê rengên pirsgirêkên ramiyarî wê, weke pirsgirêkên zihniyetî ên serdemên hemdem wê biafirênê. Wê ev wê karibê bibê temenê de feleketên mazin ên civakî û serdemî bixwe jî. Di serdema me de jîyane du şerên cihanî û heta roja me, pirsgirêk û komkujiyên civakî ên weke yên kurd, ermenî, cihû û hwd ku wê bijîn wê, tenê wê ji encama wê bê. Serdestî û bindestî jî wê, ne rewşna ku mirov karibê bi xwezayê mirov re werênê li ser ziman bin. Wê çendî wê, weke rewşna ku wê, nîşanaka wê bin ku mirov bi cewherî ne bi zanîni û bi dîmenî xwe zane dide nîşandin jî bê lê wê, ji aliyekê din ve jî wê, renekî hizirkirinê ê çort û qaba a serrûyî bê. Wê weke encama wê, mentigerî wê derbeya herî mazin a ahlaqî ya li mirov û aqilê mirov û hebûna mirov û civakan bê. Di serdemên destpêkê ên hemdem de wê, ev rewş wê zêdetirî wê werina pêşxistin û wê derkevina li pêş. Heta roja me jî wê, mirov wê, xwe ji van rewşên bêaqilî ên pis û ne rast wê xwe xilas nekê. Aliyê din ê şaş hizirkirinê jî wê, ew bê ku wê, 'serdestîyê wê weke hemdemîyê' û ankû wê bi wê re wê, werênê li ser ziman bê. Ji vê xirab şîrovekirin û bi renekê bi wê re hanîna li ser ziman wê, di ti demên dîrokê de wê, weke ku wê, di demên hemdem de wê bibê wê nebê.

Hemdemî û pêvajoyên pêşketina aqil

Hemdemî wê, bi aqil û zanistê re wê xwediyê temenê xwe yê ku ew bi wê dihê fahmkirin bê. Ji aliyê aqil ve wê, rasyonelîte û ji yê zanistê ve jî wê, têgînên weke 'ampîrîsm' wê, hewl bê dayîn ku ew werina fahmkirin. Mirov wê, dema ku ew di destpêkê de wê, bihizirê ku ew bi aqil û zanîne re wê, rewşên weke yên girêdanên bi têgînên weke yên olî û hwd ve wê ji aliyekê ve wê bi fahmkirinê wê xwe ji girêdana wan rizgarbikê û wê azad bibê. Bi vê rengê wê, li ser zanin û zanistê wê bi ponijê. Zanist wê, piştî ronansansê û pê de wê, zêdetirî wê, weke aqilê cerbî û ankû diyardeyî wê, pêşkevê. Diyardeyî wê, weke aliyekê lêgerîn, lêkolîn û piştrastkirinê bê. Bi wê re wê, zanistên weke yên stêrzanîyî fezezanî û ankû azmanzanî û hwd wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Fîzîk, kimya, bîoloji, matamatîk, metafîzîk û hwd wê, weke wan wê, gelek beşên din ên zanistî wê li dûv hevdu wê yek bi yek wê, bi vê rengê wê pêşkevin û wê, di xwe de wê kûr bibin. Kifş û dîtînen ku ew di wan beşan de dihên kirin wê, temenê kûrbûn û berfirehbûnên wan jî bin. Zanîna felsefîkî wê, xwe bi sipêrê cerban. Wê bi rengê wê 'felsefeya zanistê' wê, pêşkeve û wê derkeve li pêş. Wê ceribandinan wê bi diyardeyî wê pêşbixê. Wê, bi vê rengê wê, heta ku wê dem wê were serdem û sedsalên 18.min, 19.min û 20.min wê, zanin wê, weke fektorek kifşkar a di jîyane mirov de wê, derkeve li pêş. Hizra 'zanin hêz a' wê, di vê demê de wê, di mejiyê mirov de wê, di encama wan pêşketinên bi re de wê biafirê. Mirov jî wê, li ser wê re wê, bihizirê û wê, zêdetirî wê, werênê li ser ziman. Hanîna li ser ziman wê, hertimî wê, di xwe de wê, temenê kûrkirinê wê bide çêkirin. Wê bi wê re wê, mirov di jîyanê de wê, bi zane û kûr bikê. Wê gotin û kifşkirin ku 'aqil, ronî dikê.' Wê, ev gotina 'aqil, ronî dikê' wê, weke referans wê, hin bi hin wê, li ser aqil re wê, têgînên di çerçoveya demê û bi wê re ronakbîrîyê de wê di mejîyan de wê bide afirandin û wê, werênê li ser ziman. Di serdema hemdem de wê, têgihîştina aqil û ankû têgihîştinî wê ew bê ku wê, bi mirov wê bide gotin ku "aqil ronakbîrî ya." Ankû wê bê gotin 'aqil rewşenbîrî ya.' Rewşenbîrî wê, di serdemên hemdem de wê, bi ronakbîrî û nivîskarîya wê re wê, zêdetirî wê, pêşkeve û wê derkeve li pêş. Jîyanek rewşenî' wê, were pêşxistin. Yanî bi gotineka din wê, jîyanek din wê, jîyaneka bi rewşenbîrî wê, pêşkeve. Wê, di wê çerçoveyê de wê, aqil û serwerîya mirov bi wê re wê, temenê ronakbîrî û rewşenbîrîya ku ew bi aqilî, zanîni û nivîskarîyî jî pêşdikeve bê. Jîyaneka ku wê ji her aliyekê ve wê, bi aqil wê, pêşkeve û wê were fahmkirin wê, pêşkeve. Hemdemî bi aqil, zanîne, têgihîştinê, hişmendîyê, ronakbîrî û rewşenbîrîyê re wê, pêşkeve. Ev jî wê, were çi wateyê? Wê, were wê wateyê ku wê, mirov wê, her kirin, tevger û xûyên xwe wê, wan bi aqil bibîne, salixbikê û bi gotin bikê û werênê ser ziman. Ev wê, weke rewşeka ku wê, ji aliyekê ve jî wê, çerçova û navaroka gotina hemdemiyê jî wê bi wê re wê, bê xwestin ku ew were hanîn li ser ziman bê. Li ser wê re wê, dema ku wê têkiliya gotina hemdemiyê û ya ronakbîrîyê wê bi hevdu re wê, were danîn wê, têgihîştinên bi gotinî ên weke 'ronakbîrîya serdema hemdem', 'di serdema hemdem de ronakbîrî', 'ronakbîrî û serdema hemdem hevdu di afirênin', 'ronakbîrî, hemdemîya', 'bi hemdemî xwe gihandina ronakbîrîyê' û hwd wê, bi vê rengê wê gotinên ku wê werina pêşxistin, bi lêvkirin û hanîn li ser ziman wê bibin. Di vê rengê û awayê de wê, li ser rastiye û aqil wê, werê hizirkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, têgînên weke 'aqil di xwe de wê, heterojen bê' lê wê di dûmenekê homojen de wê, xwe bide diyarkirin' wê, temenê wan wê were li ser ziman. Wê zanist wê, bûjenîyî

bê. Wê, di çerçoveya rengê xabîfîna xwezayê û ankû awayê wê yê mekanîkî de wê, çerçoveyên teknîkî, û hwd wê bi sazûmanî wê werina pêşxistin. Ev jî wê, bi temenî wê li ser felsefeyên darêjkê û hwd re wê, were pêşxistin.

Li vir mirov wê jî wê li ser gotina zanistê a di dema hemdem de wê werênê li ser ziman ku wê, zanist wê, weke têgîneka 'gerdûnî' wê were dîtin û hanîn li ser ziman. Wê, bi wê re wê, ew wê bahse wê were kirin. Temenê gerdûnîtîyê wê ji aliyekê ve wê, bi têgînek, hizrek û ankû zanînek weke wan ku ew, gihişt girseyan û bû malê girseyan wê, gelemperîya wê û bi gotineka din wê, gerdûnîya wê, biafirê. Lê ev wê tenê aliyekê bê. Aliyê din jî wê, têgînên gerdûnî wê, bi aqil û zanîne re wê hebin. Minaq 'jîyan' wê gotineka gerdûnî bê. "mafê jîyanê" wê gotineka gerdûnî bê. Aqil, hebûna wê gerdûnî ya. Hebûn wê, weke rastîyeka gerdûnî bê. Fahmkirina hebûnê wê, bi rewşa wê re wê, di nava xwe de wê, çawa wê teybet bê wê, hebûna giştîya wê hebûnê jî wê, bi hebûna wê re wê giştî û gerdûnî bê. Ya teybet û giştî, ya gelemper û ne gelemper, ya gerdûnî û ya ne gerdûnî wê, ji aliyekê ve jî wê, çendî ku wê vajî hevdû wê bijîn wê, di hevdû de jî wê, ji aliyekê ve wê bijîn. Wê kifşkirinên zanistî wê weke kifşkirina gerdûnî ên gelemper yên mirovatîyê wê, bi wê rengê wê werina pênasêkirin û hanîn li ser ziman.

Çerçoveya zanistê a gerdûnî wê, ji aliyekê din ve jî wê, bi wê wateyê wê were li ser ziman ku ew têzanîne bide mirov, rê baş û rast şanî mirov bide û bi wê re mirov bi aqil û asta zanîna wî re derxê asteka li pîvan û rade a gelemper ya zanistî. Wê, di vê rengê û awayê de wê, dema ku wê zanistê wê karibê mirovekê zanist û ankû keseyetek zanistî bi vê rengê ku ew karibê bersivê bide her pirsên demê wê, hingî wê, ew çerçoveya gotina gerdûnê a bi zanistê re wê, karibê were li ser ziman bê. Çerçoveyên têgînên zanistî wê, di dema me de wê, bi têgînên weke yên pozîtîvsmê û hwd re wê were li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, bi 'aqilê zanistî' re wê, çerçoveya wê weke bi kesên weke 'comte(*)' û hwd re ku ew dihênina li ser ziman re wê were hanîn li ser ziman.

Têkiliya zanistê û mirov wê, hertimê wê weke aliyekê ku mirov wê, bi têgîna hemdemîyê re wê bike berlêpîrsînê de bê. Ber ku wê, hemû zanîn wê bi bandûra wê re wê di jîyane mirov de wê, encama xwe wê bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de civak û zanist, keseyet û civak, mirov û civak, civak û hemdemîtî, hemdemîtî û mirov, jîyan û têgîna hemdemîyê' hwd wê, weke têgînên ku wê, di vê reng û awayê de wê, mirov karibê bikê wan hilde li dest bê. Di serdemên hemdem de wê, bi aqil û zanîne re wê, rêbaz û ankû şêwa wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê, bi aqilê xwe re wê, bi awayekê vekirî û ankû sergirtî wê di lêgerîna wê de bê. Kîjan ya rast a? Wê, weke pirs û navê têgîneka şêwayî a ku wê, rewşa wê lêgerîne wê bi aqil û zanîne re wê, bi nêzîkatîyê re wê bide dîyarkirin bê. Di serdemên hemdem de wê, têkiliyên mirov a bi hevdû re û yên bi hewirdora wî re wê weke aliyna giring bin ku mirov wan bikê berlêpîrsînê de. Hemdemî, civak û mirov wê, bi hevdû re wê çawa bijîn û wê xwediye çî rengê têkiliyê bin wê, weke mijareka ku wê di her demê de wê jinûve û jinûve wê pêwîstîya fahmkirîne bi xwe re wê bide dîtin bê. Têkiliyên mirov wê, di aslê xwe de wê, di serdemên hemdem de wê, weke aliyekê giring wê, di serdemên hemdem de wê derkevina li pêş. Mirov wê, di serdemên hemdem de wê, rengên xwe yên hilberîne, têkiliyên civatî ên di nava civakê de wê, di wan de wê, gûharînan wê bikê. Di serdemên

-----
(*)Comte û ankû Autugst comte wê civaknasvanekê firansi bê. Ji destpêka sedsale 18'an û heta nivê wê jîya û bi hizrên xwe yên li ser civaknasîyê re wê, were nasin. Li ser aqilê felsefeyê ku ew bi awayekê pozîtîv bandûrê bikê sekini

berê de wê, têkiliyên olî, bawerî û cematî wê, hebin. Di roja me de ev bûna weke têkiliyên derûnî, civaknasî û civakî. Wê, berê wê, di dergehane de wê, li hevdû bicivîn û km bibin. Wê di roja me de wê, di sazîyên civakî ên weke komalan û hwd de wê, bigihijina li hevdû. Wê, partî û ankû rêxistin wê, werina avakirin û pêşxistin. Ev jî wê, weke rêyna ku wê, ew avakirin bi çi têgînê ew hatîya avakirin wê, ew wê, têgînê wê, bi reng û awayê wê re wê bibê li civakê û wê pê bide pênasekirin û fahmkirin.

Sazûmana aborî, ramyarî û hwd wê, di serdemên hemdem de wê, weke renekê pergali ê ku wê, mirov karibê wê, werênê li ser ziman bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, hilberîn wê, zêde bibê. Wê hevbeşî wê, di karkirinê de wê, pêşkeve. Wê, wasîfîyî weke bi pişe û hwd wê, di wê de wê, bi rengên weke nivîskar, karker, hunermend û hwd wê, pêşkevin. Wê ev jî wê, bi wê rengê wê, weke renekê jîyanî ê bi qatagorîkî ku wê xwe bide dîyarkirin bê.

Li vir wê, di nava jîyanê de wê, herkes wê, li pay bidestxistin û pêşxistina **pozisyona** xwe ya di nava jîyane civakî û ya xabatî de bê. Wê, li vir wê, ev wê, weke aliyekê giring wê, bi demê re wê, derkeve li pêş.

Di roja me de wê, weke renekê ku wê bi baş û bi xwezayî pêşketina civaketîya hemdem wê, weke astengîya herî mazin wê desthilatdarî, rengên hizirkirinên wê, û armancên wê yên ramyarî û ankû sîyesî bin. Pirsgirêka serdemên hemdem wê di vê rengê û awayê de wê, di awayekê vekirî wê, bi sazûmana rêveberîyî a ramyarî re wê, xwe bide dîyarkirin.

Pirsgirêkên civakan ên weke xwe pêşketin û yên rêveberîyê ku ew dixwezê civakê weke ku ew dixwezê bide pêşxistin wê temenê nakokîya esasî a di nava civakê û sazîyên bi armanca pêşengîyê ên rêveberîyê de jî bin. Ev jî wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Di serdemên hemdem de wê, mirov wê, zêdetirî wê bi ezîfî û hebûna xwe ve wê, girêdayî wê pêşkeve. Wê li vir wê, rene pêşketina wî û civake ku ew di nava wê de wê pêşdikeve wê, weke aliyekê giring ê levkirinê û ankû levnekirinê jî bê. Wê, li vir wê, civak wê, ji aliyekê ve wê, were wateya kevneşopî, dîrok û hevbeşîyên weke bi zimanî ku ew temenê jîyane civakî a bi hevdû re ku ew dijîn ku ew diafirênê bê. Di vê rengê û awayê de wê, civaketîya demên hemdem wê, di vê rengê û awayê de wê, qistas û pîvanên wê, wê li ser pêşketina wê û rengên pêşketina wê re wê, hin bi hin wê zêdetir, tevlihevîr û kûrtir bibin.

Di nava jîyanê de wê, mirov wê, hertimî wê bikê ku ew xwe bigihênê rewşek baştirin di jîyane xwe de. Wê ber vê yekê jî wê, 'armanca xwe gihandinê' ku ew xwe gihandin li çi bê bila bibê wê, bi wê re wê, xwe weke pêwîstîyeka jîyane hemdem jî wê, di demên hemdem de wê xwe bide dîyarkirin. Hemdemî wê, hinekî jî wê, di renekê de wê, weke ku mirov wê ji xwezaye xwe beyenî dibê wê, bi wê re wê, xwediyê renekê jîyanî bê. Lê li vir wê, tişteke wê giring bê ku mirov wê fahmbikê. Wê ew jî wê, ew bê ku mirov wê, bi teybetî wê, fahmbikê ku wê, rewşa jîyane civakî wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, hemdemî wê, weke 'pêvajoyeka ku mirov bi jîyane xwe pêwîsta ku wê bijî' wê, bi renekê wê, xwe bide dîyarkirin. Lê di aslê xwe de wê, rastîya wê, wê, ji aliyekê ve wê, temenê dîrketina mirov bi hebûn û aqilê mirov ji xwezayê jî bê. Gotina xwezayê wê, di serdemên hemdem de wê, weke di çerçoveya têgîneka çêker de wê, xwediyê renekê bi fahmkirinê re bê. Di vê çerçoveyê de wê weke rewşek dîtbar a bi aqil re wê, xwe bide dîyarkirin bê. Gelek mirovên ku ew

dihizirin di çerçoveya têtîna hemdem de wê, werênina li ser ziman ku wê, mirov çawa bijî wê, ew xwezaya mirov jî bê. Ya ku mirov dixwezê bijî wê, ew ji rastîya xwezaya mirov bê. Ankû wê, bi awayekê wê, xweza wê, weke rewşeka ku ew mirov çawa bê û çawa bibê wê ew bê wê, bi wê re wê, bi dîtbarî û bi têtîneka çêkerî wê were hanîn li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, gotina 'xwezayê' a serdemên hemdem wê, weke gotineka ku wê, dîtbar û wê, ne xwediye rastîyeka gerdûnî jî bê. Wê, li ser rengê jîyankirina mirov, hizirkirina mirov, xwe weke xwe çawa hîskirina mirov û hwd re wê, were hanîn li ser ziman bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman.

Di roja me de wê, dema ku wê bahse têtîna hemdemiyê wê were kirin wê, weke *civake bazarê* wê, rastîya wê were hanîn li ser ziman. Li ser wê re wê, parvekirina xabatê, milkîyeta teybet û çerçoveya wê destûrî û hwd ku ew dihê xiskirin û hwd wê, were li ser ziman. Rasta ku wê, di warê jîyane xabatê, û karûxabatên bi hevdû re bi beşkirin wê were kirin û wê bibê. Lê em bi tememî nikarin têtîna hemdemiyê bi wê re wê, bi sînor wê werênina li ser ziman. Wê, ev weke rewşna hilberînerî ên ku wê, di wê çerçoveyê de wê, pêşkevin bin.

Hemdemî wê, çendî ku wê, weke ku me di destpêkê de li deverekê wê hanî li ser ziman ku wê, weke y li dijî ya kevn û kevneşopîkî wê were li ser ziman jî lê wê, di aslê xwe de wê, di wê rengê û awayê de wê, xwediye rest, pîvan, destûr û zagonên hevbeş ku wê, li gorî wan wê were jîyankirin jî bê. Ber vê yekê wê, weke ku wê, bi têtînî wê her tişt wê dîtbar bê wê, ev destûra dîtbariyê wê, bûhûrînerîya wê, di vê warê de jî wê, xwe biawayekê wê bide dîyarkirin. Di rewşa jîyane civakî de wê, weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman wê, têtîna hemdemiyê wê, bi wê rengê wê li ser renekê hevbeşiyê re wê bi temenî jî wê pêşkeve bê. Li vir wê, çi wê weke rest wê hebê? Em di jîyane xwe de bahse 'ya rast' û 'ya nerast' dîkin. Li gorî wê jî em, pozîsyon digirin. Bi wê rengê wê, em daraz û şîroveyên xwe dihênin li ser ziman.

Hemdemî wê, ji aliyekê ve wê, çendî wê weke li dijî ya kevn û kevneşopîkî wê, were hanîn li ser ziman jî lê wê, di aslê xwe de wê, li ser wê temenê û di dewama wê de wê pêşkeve û wê xwe bi berdewamî wê bide dîyarkirin û domandin. Hemdemî wê, di rastîyê de wê, weke rewşeka jîyanî a civakî ku wê, bi pêvajoyên şariştanîyê re wê, bi aqil pêşkeve bê. Em ku wê, li gorî têtînên serdest û bindestiyê wê şîrovebikin û bi rest bikin û wê werênina li ser ziman wê, ev ne weke rastîyeka hemdemî a ku ew dihê hanîn li ser ziman bê. Di serî de wê, mirov divê ku wê, fahmbikê.

Di aslê xwe de wê, rewşa fahmkirina rengê têtîna hemdemiyê wê, ji aliyekê ve jî wê, di vê rengê û awayê de wê, li ser hêst û ramanan û têtîliyên wan ên bi hevdû re ku ew di jîyanê de dihên danîn de jî bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, bi awayekê wê, werênê li ser ziman. Di serdemên hemdem de wê, pîvanên jîyanî, restên wê yên ku ew dihên pêşxistin wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê fahmbikê bê. Lê di aslê xwe de wê, ev wê, tenê wê, weke aliyekê wê bê. Em wê, di serî de wê, dikarê weke aliyekê wê, werênina li ser ziman.

Jîyane hemdem wê, di nava xwe de wê weke ku wê xwediye renekê hîyaraşîkî a ku ew bi wê dijî bê. Civake dema hemdem a kapîtal wê di wê rengê hîyaraşîkî de wê, xwe bide dîyarkirin. Lê di aslê xwe de wê, wê, di nava civake xwezayî de wê, ji wê zêdetirî wê, renekê wusa wê zêde nebê û ne li pêş bê. Wê, li vir wê, mirov wê, weke ku ew çawa bawerbikê ku ew bi wê rengê bijî bê.

Di serdema me de wê, weke qîstasekê wê were hanîn li ser ziman ku ‘mirov, çawa dixwezê ku ew bi wê rengê bijî’ bê. Wê ev wê, weke pîvaneka hemdemîyê jî wê, di roja me de wê, were hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de têgîna ‘layîqîtiyê’ û ankû ‘sekulerîsmê’ wê, weke renegekê nêzîkatîyî ê hemdem wê xwe bide dîyarkirin. Ev rengê têgînî wê tişteki din wê werênê bîra min. Di nava kurdên berê de wê hertimî wê biheta gotin ku “wê, ya ku mirov di dilê xwe de dijî wê, di nava wî û gîyane wî de bê.” Ev wê, weke gotineka nava xalkê wê, were li ser ziman bê. Wê, di vê çerçoveyê de ku mirov çî bijî wê û bixwezê ku ew bijî ku ew karibê wê bijî. Wê li ser bawerîyê re jî wê, ev gotin wê bi şêwayekê wê were gotin û wê were hanîn li ser ziman ku “ti çî di dilê xwe de bi bawerîya xwe bijî wê, di nava te û xwûdayê te de bê.” Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, mirov wê, di nava hevdû de wê bijîn. Minaq wê, civake kurd wê, weke civakeka ku wê pîrbawerîyî bê. Di nava wê de wê, êzdayî, şebekî, feylî, yarsanî, zerdeştî, manîyî, mezdekî, babekî, elewî û gelek reng û mezhebên din ên îslamê jî wê hebin. Ev wê, bi dîroka wê ya demdirêj ve girêdayî wê pêşkeve û wê, bijî. Heta roja me wê, weke aliyekê wê, ev di nava têkiliyên mirovan de wê, nebina weke pîrsgirêk, Lê piştî ku wê, civake kurd wê, were bindestkirin û wê, ew rejimên ku ew bindestkirin û qatkirin ku ew bi mezhebekê û renegekê dijîn ku ew dixwezin ku wê, herkesek wê weke wan bi renegekê bijî ku ew wê, dikin bi zorê mirovan bi wê bidina jîyankirin wê, ev wê, bê temenê pîrsgirêkên mazin di nava civakê de jî. Wê beşên civakê wê, li hemberî hevdû wê bîn sorbikin. Pîrsgirêka weke hevdû kirinê wê, di serdemên hemdem de wê, weke aliyekê pîrsgirêkî ku wê weke zihniyeta rejimên serdest wê, ne tenê temenê pîrsgirêkên nava civakan bê wê, bi wê re wê temenê pîrsgirêkên weke yên tûndûtûjîyê ên çînî, zayendî, civakî û hwd ku ew dihên pêşxistin jî bin.

Di sedsale 19.min û 20.min de wê, têgîna hemdemîyê wê zêdetirî wê derkeve li pêş wê, “weke rewşekê ku mirov li bendê hatina wê û jîyankirina wê ya’ wê, derkeve li pêş. Lê bi demê re wê, mirov wê, hem tîrzanî bibê û hem jî wê, pîrsgirêkên pergali wê ji temen ve wê, di serdemê de wê bijî. Ev herdu sedem wê, afsûna ji rewş û têgîna hemdemîyê ku ew di mejiyê mirov de diafirê wê, ji aliyekê ve wê, hin bi hin wê, ji holê rabikê. Mirov wê, di jîyane xwede xwe de wê li bendê **şiveke afsûnî** (û ankû deyneka afsûnî) û hejandina wê bê ku wê, bi wê hemû pîrsgirêkên wî yê di jîyane wî de wê werina çareserkin. Li vir wê, ev wê, bi demê re wê, mirov wê kifşbikê ku wê, nikaribê ew bi wê rengê ew pîrsgirêkên xwe çareserbikê.

Wê ev demên mirov wê, weke demna ku wê mirov wê, di mejiyê xwe de wê, di bendewariyekê de bê û wê, di jîyane xwe de wê, ji wê cûda wê rastî tişteki din bi rewşî wê were. Ev wê, di rewşa jîyane mirov de wê, weke aliyekê giring bê. Mirov wê, hin bi hin wê, fêrî wê, bibê ku ew mecbûra ku ew destê xwe bide berxwe û ew bixwe bikê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke destkevtîya herî giring a demên hemdem wê ew bê ku mirov wê, fêrî têkiliya kirin, hêst û hizrakirinê bi aqilê xwe re dênê bê. Ev wê, ji aliyekê ve wê, weke rewşeka ku wê hem encama wê pêşketina hemdemî bê û hem jî wê, rastîyeka ji rastîya wê têgîna ronakbîrîya ku ew bahse wê dihê kirin bê.

Ev wê, çî bi xwe re wê, bi demê re wê, werênê? Wê, ev wê werênê ku mirov wê, kirinên xwe wê, fahmbikê û wê li ser wê re wê, bidest sererastkirinên xwe yên di jîyane xwe de wê, bikê. Wê, ji serdemên sedsale 18.min, 19.min û 20.min û pê de wê, zêdetirî wê rengê aqilê ku ew dihê pêşxistin wê, di reng û şêwayekê kirinî û rexnegirî de bê. Di vê çerçoveyê de wê, pêşketina felsefeya kirinê û ankû pîretîkê wê ji aliyekê ve wê, di vê

rewşê de wê, weke aliyekê pêwîstî jî wê, di çerçoveya rengê pêşketina aqilê hemdem û zanîn û felsefeya wê de bê. Hemû têgînên ku ew bi felsefîkî û zanîni ew dihên hanîn li ser ziman wê, bi şewayekê wê, bi armanca lêgerîna li 'kirina rast' bê û wê, bi wê xweyîyê rengêkê fahmkirinê bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Minaq wê, felsefeyên wê, weke yên 'marksîzmê' û hwd jî wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, di şewayekê wê li ser rewşên aborî hwd re de bê. Lê wê, bi awayekê wê, li ser kirinên şaş, xelat û ne rast re wê, rexneyên giran ên temenî wê bi pergali wê, werina kirin. Di vê çerçoveyê de wê, felsefeyên din ên ku pêşdikevin ku ew yên îdealîzmê jî bin wê, bi heman rengê wê, kirina di jîyanê de wê, di xwe de wê kifşbikin û wê, bi wê re wê, bidest hanîna li ser ziman. Di vê warê de wê, filosofên weke hûme, Locke, Kant, Hegel û hwd wê, serdema nû a hemdem ya îdealîzmê wê bi vê rengê wê pêşbixin. Wê, felsefeya îdealîstî a dema hemdem wê bi şewayekê wê pêşxin û temenê wê çêbikin. Li ser wê re jî wê, hizirkirinên dema nû ên di wê rengê hizirkirinê de wê, werina pêşxistin. Bi heman rengê wê, di warên din de jî wê bibê. Wê destpêka serdema hemdem wê bi hizir û aqil û zanîne re wê, li ser kifşkirinên bi aqilî ên di jîyanê de ku wê, bi dîrokî, felsefîkî, metamatîkî, fizîkî, metafîzîkî, bîolojîkî û hwd re wê, xwe bide dîyarkirin. Wê bi van aliyan re wê, gelek aliyên din wê hin bi hin wê li dûv hevdu wê, pêşkevin û wê, xwe bidina dîyarkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di vê warê de felsefeya bûjenîyî û ankû ya metalyalistîkî û ya îdelîstîkî wê munaqaşa û danên berhevdu ên ku ew dikin wê, ji aliyekê ve wê, ne tenê temenê pêşveçûnên wan bin wê, bi wê re wê, hinek rastiyên din jî wê, bi aqil wê bina sedem ku ew werina dîtin. Di vê rengê û awayê de wê, felsefeya rexnegirî wê, zêdetirî wê, weke aliyekê zanîni ê bi çalak ku wê, temenê pêşketinê wê bi xwe re wê, bide çêkirin bê. Felsefeya rexnegir wê, temenê xwenûkirin, pêşxistin û hwd jî bê. Di demekê û ankû serdemekê de wê, rexne wê hem temenê dîtina kêmesiyên wê bin û hem jî wê, bi wê re wê di dewama wê de wê temenê pêşketina wê ya bi demê re jî bê. Wê, di vê awayê de wê, felsefe wê, bi xosletê xwe yê rexnegir wê, temenê pêşketinê wê biafirênê.

Aqilê demên hemdem wê, bi vê xosletê wê pêşkeve. Ber vê yekê wê lêpîrsînîti, gûmankirin û lêgerîn wê, weke sê şewayên ku wê, bi hevdu re wê di ahengekê de wê, di vê çerçoveyê de ku mirov wê karibê werênê li ser ziman bin.

Aqilê serdema hemdem wê aqilekê rexnegirî bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, rexnegirtinî jî wê, mantiqê wê li ser ji hevdu cûdakirina ya baş û nebaş, ya rast û ne rast bê. Ev jî wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, bi teybetî wê, karibê wê, werênê li ser ziman bê.

Felsefeya demên hemdem wê, di vê rengê û awayê de wê, bi awayekê pirralî wê gelek mijar û têgînên wê yên ku mirov wan dikarê hilde li dest wê, hebin. Lê di dewama wê de ez wê yekê jî wê, werênîma li ser ziman wê, mijare rexnekirinê û ankû rexnegirtinê wê, weke mijareka herî zêde wê, bi pîrsgirêkî jî bê di serdemên hemdem bê. Rêveberî û desthilatdarîyên ku ew dixwezîn bi kêmesî û kirinên xwe yên nebaş û xirab ku ew dikin re bijîn wê, nexwezîn ku wê, ti kesek wan bi kêmesiyên wan re wê bibîne. Ber vê yekê jî wê, serî li gelek dekûdolaban û tûndûtûjîyê wê bixin. Di vê çerçoveyê de wê, mijare rexnegirtinê wê, di aslê xwe de wê, çendî wê, weke temenekê pêşxistinê ê bi aqil bê wê, bi wê re jî wê, li dijî wê sekin jî wê, wilqasî wê, bi rejimên demê re wê bibê. Ber ku wê, rexnegirtin wê, rengêkê pêşketinê wê di ti demê de wê, ne li gorî zihniyeta rejim û

desthilatdariyan wê bide pêşxistin. Ew jî bo ku ew pêşiya wê bigirin wê, çawa wê pêşiya rexnegirtinê wê, bigirin wê, di roja me de wê, weke mijareka ku wê her tiştê zêdetirî wê, di vê demê de wê li wê bihizirin û li ser wê bisekin bin.

Di serdema hemdem de wê, gelek qadên weke yên bi aqil-zanînê, çandê-hûnerê û felsefeyê û hwd wê, pêşkevin. Wê, bi awayekê pirralî wê, werina li ser ziman. Wê, di vê rengê û awayê de wê, di xatekê pêşketinî de wê, felsefe wê, bi awayekê wê, xwe bide dîyarkirin bê. Di roja me de wê, weke aliyekê giring wê, ev jî wê, hebê ku mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, mijar wê, weke bi 'zanistî' wê werina hildan li dest. Li vir wê, ji aliyekê din ve jî wê, ev rewşên weke yên çandî, hûnerî, aqil û zanînê û hwd ku re pêdikevin wê, weke aliyna ku wê, çerçoveyek têtikiliyan bi tûra wan re wê bikin ku ew pêşbixin. Mirov wê, hewl bide ku ew di çerçoveyek hemdem de ew, aktivîteyên xwe yên hemdem û qalîteya wan pêşbixê. Di vê rengê û awayê de wê, rewşên çandî, tîyatroyî, şanoyî û hwd wê, zêdetirî wê bi dîtinî û dîtbarî wê, pêşkevin û wê, werina dîtin. Wê, ev rewş hemû wê pêşketina wan re wê, gûmankirinên felsefîkî wê, werina pêşxistin. Minaq wê, dema ku wê, bahse hemdemîya rojava û ankû ewropa wê, were kirin wê, heta demên girêkê ên ber bahre reş wê were çûyin. Wê, felsefeya gûmanê wê her tiştê wê bi temenê wê re wê, bikê berlêpîrsênê de û wê, rastîfîya wê, lêbigerihê. Di vê rengê û awayê de wê, bi wê re wê, şewayê rexnekirinê wê, were pêşxistin.

Em li vir, di dewama wê de wê jî wê, li ser wê bisekin in. Mijare civaknasîya civakî a demên hemdem wê, weke mijareka giring û zêde ne zalal wê derkeve li holê. Di wê de wê, mirov wê çendî wê bi hevdû re wê di têtikiliyekê de bin wê, wilqasî jî wê hevdû wê nasnekin. Di vê rengê û awayê de wê, ew wê derkeve li pêş. Hemû têtîgînên felsefîkî, zanînî û heta yên bawerîyê jî wê, di nava de wê, bi rewşên zanistîfîya serdema hemdem re wê, bikin ku ew şewayekê jîyanî ê pêşxistiner ew pêşbixin. Ev wê, bi şewayekê wê, têtîgîna bîrdozîfîyê wê werênê li bîra me. Lê gotina felsefeyê wê, di serdemên hemdem de wê zêdetirî wê 'roterîkî' wê, were û wê mirov wê, rengên kirinên xwe û tevgerên xwe yên civaknasî û hwd wê, bi wê re wê, bixwezin ku ew wê salixbikin û wê, werênina li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Wê, di nava rewşên têtikiliyî ên civaknasîyî de w, bi dîmenî ku wê çawa wê, were dîtin li berçav wê, ew wê, li wê were lêgerîn. Minaq di roja me de wê, zayendîtî wê, zêdetirî wê, bi ajoyên wê re wê, were derxistin li pêş. Bi têtîgînên bawerîyî re wê, derûnî jî wê, li rex wê were bikarhanîn. Wê, di nava rewş, reng û awayan de levkirin wê, bi hişmendî wê, were li wê lêgerîn. Di vê çerçoveyê de şewaye felsefîkî ê mantiqî ê roja me wê, zêdetirî wê, pêşkeve û wê, di wê rengê pêşxistinê de wê, bi renekê wê çawa wê li nerîn û dîtinê wê xweş were wê bi wê bihizirê û wê bikê ku wê werênê li ser ziman. Di serdemên hemdem de wê, aliyekê din jî wê, werê hanîn li ser ziman û wê bê gotin ku wê, 'aîdîyet, wê di demên hemdem de wê dawî li wan werê.' Yan jî wê, bê gotin ku 'wê aîdîyet wê, di wan de wê gûharîn bibê.' Gotinên weke 'gûharînên di aîdîyetan de' wê, bi zêdeyî wê, derkevina li pêş. Di dewama wê de wê, gotinên weke 'wê, rengên aîdîyetên dema hemdem wê ji ya demên berê wê cûdatir bê' wê, were bi lêvkin. Wê aîdîyet çî bê û ne çî bê wê, bi zêdeyî wê, li ser wê were hizirkirin. Aîdîyetên têtîhiştinî ên weke bawerîyî û hwd û yên bi semyanî û malî û hwd wê, ji hevdû cûda wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Miinaq bi aîdîyetên weke yên bi bawerîyî, civakî û kêmnetewî û hwd re wê, mirov wê, li ser rengê hîskirin û hizirkirinên

xwe re wê, xwe werênê li ser ziman. Her mirov wê, bi navekê wê hebê. Wê li deverekê wê were dûnyê. Û wê, bi şewayekê wê pêşkeve û bê xwedî aqil, zanîn û têgihîştin. Wê li ser wan re wê, xwe bide diyarkirin. Wê, aîdîyetên nû wê her demê wê biafirin. Ev çendê ku wê ji aliyekê ve wê rast jî bê. Lê em nikarin aîdîyetên mejûyî ên bi kokî û hwd wan red û înkare bikin. Em dema ku wê bikin wê, bi şewayekê wê têgîna hemdemîyê wê, bi awayekê ûcûbe wê, bi awayekê weke rewşeka bêdîrok wê, were dîtin û ev jî wê ne bi derfet bê. Ber ku wê, her tiştê ku ew dijî wê, mejû û dîroka wê, hebê. Di serî de em, vê yekê wê, divê ku wê, werênina li ser ziman.

Gotina 'postmodernîteyê(*)' û rastîya wê

Di roja me de ku wê, were wateya 'ya piştre' wê gotina 'post(*)' wê, werê danîn li pêşîya ya hemdemîyê û wê bi wê re wê bê xwestin ku ew şiroveyek wê, were kirin û pêşxistin. Li vir wê dema ku ew were danîn li pêşîya gotina hemdemîyê wê çî li wê zêdebikê û ankû wê kêmbikê. Li ser gotinê re em bihizirin wê, bi têgîneka bîrdozîkî wê, zêde tiştêkê wê zêde nekê, Vajî wê, kêmbikê. Wê, bi reng û awayekê ku mirov bi çavîka haspê re binerê wê, di şewayekê de wê, awayekê rengê jîyanî wê, bide diyarkirin li berçav.

Bi gêtîna postê' re ku wê têgîna hemdemîyê wê were hanîn li ser ziman wê, bi zêdeyî wê, weke bi gotina 'serdema postmodernîsmê(*)' û hwd re wê, bi têgîneka ku wê mirov wê tenê li wê dema xwe ya ku ew di wê de dijî û jîyane xwe bihizirê re wê, were dîtin û hanîn li ser ziman. Ji aliyekê ve wê, weke dirîşma wê, ew bê ku wê, "wê kêlîkê bijî" û ankû "wê kêlîkê bigira" bê. Bi vê mejûyê û ankû dîrokê jî hevdû cûda bikê û wê werênê li ser ziman. Wê bi hevdû re wê hevdû temem bikin. Her kêlîka ku ew hat jîyankirin jî wê, piştre wê bê weke mejû û ankû dîrok. Mirov ku bixwezê wê kêlîka xwe baş bijî wê, bi mejûya xwe ya keseyetî, malbatî, civakî û hwd re wê bijî. Bi wê re wê dema ku ew bixwez dîrokê û ankû mejûyê bijî jî wê, ew wê di wê kêlîka xwe de wê bijî. Ew kêlîk wê, têrîfîya wê bi mejûya wê re bê.

Di vê çerçoyeyê de wê, dema ku wê, di vê rengê de wê, were hizirkirin wê, ji kêmkirin û zêdekirinê zêdetirî wê regekê din ê jîyankirinê wê, bi wê re wê xwe bide diyarkirin û wê derkeve li pêş. Ew jî wê, bêdîrokîti bê. Ev îtibaya bêdîrokîtiyê û ankû gotinên weke

-----
(*)Postmodernîte wê bo birîqînên postmodernîsmê jî bi çivakî û çandî werênê li ser ziman wê weke gotineka ku wê were bikarhanîn bê. Postmodernîte û postmodernîsm wê di aslê xwe de wê jî hevdû wê cûda bin. Postmodernîte wê rewşek bi hebûnê ku hebê wê bi şert û mercên wê re wê bikê ku wê werênê li ser ziman. Postmodernîsm jî wê ji aliyê çandî, nivîskî, estetîkî, ramiyarî û civaknasî wê weke têgîneka felsefîkî wê were li ser ziman bê.

(*)Wê weke têgîneka ku ew li pêşîya gotinê kku ew dihê danîn wê bi têgîneka demkî re wê bikê ku wê werênê li ser ziman bê. Wê bi têgîneka pêşekê wê li pêş wê were bikarhanîn bê.

(*) Her çendî ku wê gotina 'serdemê' wê li pêşîya wê were danîn û hanîn li ser ziman jî lê wê weke têgîneka rewşî a têgînî jî wê xwe bide diyarkirin bê. Di wê rengê de wê, kesên weke Lyotard wê bi rewşî wê werênina li ser ziman. Wekî din jî weke navê têgîneka nû, felsefeyek nû, aqilekê nû bilêvkirin û gotina nû û hwd jî bê rengê wê 'mîrovê kêlîkê' wê pêşkeve. Yanî mîrovê ku ew tenê wê, kêlîkê tefkîr dikê û jî wê pêde nahizirê û nabînê. Lê ez li vir wê bêjim ku mirov, çendî ku ew bêjê 'wê bêdîrok bibê' jî lê di aslê xwe de wê, ew ne bi derfet bê. Ber ku wê, dîrok wê mejû bê. Ji aliyekê din ve jî wê mejî bê. Wê, ew mejû ya weke mejî wê, wê, di wê kêlîka ku mirov bixwe û weke xwe ku weke ku ti tiştî tefkîr nakê û dijî de wê, ew tenê bi wê bijî. Bi gotineka din wê, dîrok wê, jî aliyekê ve wê, hem pêvajoya mirov a ku mirov wê dijî bê û ji aliyekê ve jî wê, ew kêlîka ku mirov wê dijî jî bê. Wê têkîliya wê mejûyê û wê kêlîka ku mirov wê dijî ku mirov wê, bi hevdû re wê dênê wê, bi wê re wê hem kêlîka ku em dijî wê dîrokê bê û wê dîrok wê kêlîka ku em dijî de wê hebê.

“dawîya dîrokê” wê tenê wê, weke gotinna vala bin. Ber ku wê, heta ku wê jîyan hebê û mirov bijî wê, dîrok jî wê hebê.

Mirov wê, di nava rewşa wî ya jîyanî de wê, dema wî ji ya pêşarojê û paşarojê hati bîrîn wê bê gotin ku ew dijî. Di vê çerçoveyê de wê, bahse ‘bitenêbûna’ mirov wê, were kirin û wê bi wê bitenêbûnê derketina wî ya li pêş wê, were kirin wê, bi wê rengê wê, bahse wê, were kirin. Li vir ez vê yekê wê, werênima li ser ziman ku wê, rewşa mirov û jîyane mirov de wê, bahse li şûn hiştina fêrûazmûnê û ‘li pêşarojê ne hizirkirinê’ wê, were kirin. Ev jî wê, weke rewşeka ku wê, mirov wê, tenê li wê kêlîka ku ew di wê de dijî ew, li wê bihizirê û wê, weke ku wê, bê gotin ku ew ‘şerê xwe ji wê zêdetirî bi tiştêkê din ve neêşênê. Gotina ‘nûha bijî’ wê, bi wê re wê, weke dirîşmeka ku wê derkeve li pêş bê. Mirov nûhaya xwe bijî û ji wê zêdetirî li pêş û paşîya xwe ne hizirê. Di vê çerçoveyê de wê, ji aliyekê ve jî wê, ew lêpîrsîniya felsefîkî ku me li jor bahse wê bi têtîna rexnegirtinê, gûmankirinê lêpîrsinê û hwd re ew hanî li ser ziman wê, ew jî wê, bi wê re wê, li şûn wê were hiştin wê ew wê, newina kirin û pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, di awa û rengekê wê mirov wê, bikeve reng û awayekê de ku wê, çawa bê xwestin ku ew bijî wê, ew jî wê, ew wê bi wê rengê bijî. Wê derkeve dervî wê û destûr û zagonên ku ew li ser wê re ew bi têtîni û ankû bîrdozîkî ku ew hatina pêşxistin jî. Ev wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê, dikarê weke aliyekê din ê, bi têtîna hemdemîya ku ew bi gotina ‘post’ li pêşîya wê dihê danîn ku mirov li wê bihizirê bê. Di vê çerçoveyê de baxtewarî, pêwîstîni û ankû determinîsm û hwd wê, weke reng û gotinna ku wê jîyane mirov bi reng û awa bikin û wê biadilênin bin.

Li gorî vê rengê hizirkirin wê, were li ser ziman ku wê, têtîna hemdemîyê wê cihê xwe li dîrokê berda ya û li şûna wê, hemdemîya ku ew li pêşîya post’ dihê danîn wê bi felsefeya kêlîka nûha wê, pêşkeve. Wê derkeve li pêş. Li vir wê, di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê, hinekî bihizirê û hewl bide ku navaroka wê rengê hizirkirinê fahmbikê wê bi wê re wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, rewşa bi awayekê bi rengê hizirkirina îdealîstîkî wê, vê rengê hizirkirin û hewldana serwerkirina wê kifşbikê. Hemdemî bêtîman wê çendî ku wê bi dîrok û mejû bê û wê pêşkeve jî lê wê, xwe li şûn nehêlê û wê ne tenê weke dîrokek li şûnmayî wê bimênê bê. Wê her demê wê pêşkeve bê. Di nava serdema me de wê, weke rastîyeka hemdemî wê, di vê rengê û awayê de wê hizrên modernîteyê û yên post-modernîteyê wê werina hemberî hevdu û wê bikin ew pêşketina xwe çê bikin. Mirovê ku ew dijî wê, ji mejû, aqil û jîyankirina xwe ya dema bûhûrî wê, derbas nebê û wê ew wê jibîmekê. Ji aliyekê din ve jî mirovê hemdem ku ew li pêşaroja ne xwe ne hizirê û ew pêşaroja xwe nebînê wê, nikaribê xwe rehet hîsbikê û di rehetîyêkê de bibînê. Ew divê ku ew pêşîya xwe bibînê. Di serdemeke aqil de wê mirov wê ji van wê bi şûn ve wê gavê neavêjê. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê bêtî ku wê hemdemîyek û ankû modernîteyeka ku wê her demê û timî wê serdest bê wê hebê. Lê di nava wê de wê, di wê de wê çawa wê were jîyankirin wê tekoşîna wê jî wê hertimî wê hebê.

Di aslê xwe de wê, di serdemên hemdem wê de wê, zêdetirî wê, giringîya rexnegirtinê wê, hertimî wê, zêdetirî wê, were dîtîn. Mirov wê, bi aqilê xwe wê pêşkeve û wê. Ya ku ew dibînê wê, ew baş bê wê bixwezê ku ew wê bi başî wê werênê li ser ziman û nebaş bê wê bixwezê ku ew bêtî ew nebaş a û wê wusa werênê li ser ziman. Ev wê, weke hêst û hîseka hebûnî a jîyanî bê ku mirov wê, bixwezê ku wê, werênê li ser

ziman. Li vir wê mijar wê ne tenê wê hanîna li ser ziman jî bê. Wê mijar wê hinekî jî wê mirov wê, bi wê re wê xwe hanîna li ser ziman bê.

Ber ku mirov wê, mirov wê, weke zindiyekê ku ew dijî bê. Wê xwedî derûnî bê. Wê çawa wê xwe baş hîsbikê wê, bikê ku ew xwe û berê xwe bide bi wê ve. Di vê rengê û awayê de wê, dema ku ew tiştekê bibînê ku ew nebaş a û ankû wê bandûrê li jîyane mirov bikê bi neyênî wê, ew wê baş nebînê û wê li dijî wê bikê.

Her çendî ku wê, di nava 'postmodernîteyê(*)' de wê mirov wê pişta xwe nedê kokên xwe yên mejûyî û dîrokî û wê bijî jî lê wê, bêî wan jî wê mirov wê nikaribê bijî. Mereq wê, weke xosletekê mirov bê. Hêst û hîsa xwe zanînê wê, hertimê wê li mirov wê serdest bê. Ber vê yekê wê, ev reng û tiştên bi vê rengê wê, ne bi derfet bê. Lê ji aliyekê din ve wê, dema ku wê, tiştên weke ku wê di dema me de wê werina kirin wê, tiştên 'erotîkî' wê werina pêşxistin û ankû wê rewşên weke van yên girêdana mirov ku wê werina pêşxistin bi kêliyêkê ve jî wê, ew wê, rewşna teybet ku wê bên jîyandin bin. Mînaq wê, mirov wê weke her zindiyê wê bijî wê, pêwîstîyên wî yên bi têkiliyên zayendî û hwd jî wê hebê. Wê zêde weke bi erotîkî û hwd hanîna li ser ziman wê, tenê wê, weke îstîsmarkirineka ku ew di vê rengê û awayê de wê, li ser wê xosleta mirov re wê, were pêşxistin bê. Teşwîkkirinên bi vê rengê ên bi gotinî, nivîskî û hwd wê, tenê wê, fêdeya wan wê, ew bê ku wê, zanînekê wê di mejiyê mirov de wê karibin çêbikin ku mirov bi ser wê ve werê.

Xwe jîyankirin wê, ne tenê bi kêliyêka mirov re bê. Wê bi hemû reng, awa û demîya mirov re bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Gotinên weke ferd û ankû keseyet derdikeve li pêşîya civakê(*) û ew ji civakê giringtir dibê wê, gotinna çort û qaba bin. Wê mirov wê nikaribê bêcivak bijî. Wê temenê jîyane wî civaketîya wî biafirênê. Ew ku ew bi teneserê xwe jî bijî wê, di mejiyê xwe de wê pêwîstîya wî bi wê civaknasîya civakî ku ew di xwe de têgihîştîya bê. Ber vê yekê wê, rewşa bi tenê jîyankirin wê, rewşeka dîtbar bê û wê, rewşeka ku mirov wê, tenê bi wê rengê ku ew dihê dîtin re wê, bi tenê nikaribê wê fahmbikê bê. Gotina weke 'bêkok(*)' jîyankirin' jî wê, di aslê xwe de wê, ti beremberîtîya wê di jîyane de û di jîyane mirov de wê nebê. Her wusa wê, di vê çerçoveyê de gotinên weke xwe ji hemû bendên girêdayî xilasbikê û bîlez bijî jî wê, di vê çerçoveyê de ku wê, werina li ser ziman wê, weke gotineka ku mirov bi wê serrûyîtîya têgîna postmodernîsmê bi wê karibê werênê li ser ziman bê.

Di vê rengê û awayê de wê, tişta ku ew hazê û ankû zewkê de mirov wê, ji aliyekê ve wê, di serdemên hemdem(*) de wê, hem di lêgerîna wê de bê û hem jî wê, were teşwîkkirina li wê bê. Di vê rengê de wê, haz û zewk wê, rewşna ku mirov ne tenê bi aqil wan hilde li dest bê. Wê, ji aliyekê din ve jî wê, di temenê wan de wê, ajoya hebûnî jî wê hebê. Di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê ku wê, mirov karibê wê, werênê li ser ziman bê. Weke yên bîlez jîyankirinê wê, çawa wê zû bigihijê haz û zewkê wê, bi wê

(*)Bi demkî û ankû di wê deme xwe de hizirkirin. Çerçoveya hizirkirina xwe ji wê derbas nekirin.

(*)Dema ku ferdîyet hat derxistin li pêşîya civakê wê ew wê weke aliyê ji nedîtî hatina civakê bixwe bê. Ferdîyet wê, dema ku ew bi ajoya xwe wê xwe dit wê akribê bêjê ez hemû tişt im. Ev hizir wê, weke reng û awayekê ji rêya xwe ya rast a keseyetîyê bixwe jî. Ber ku wê ji rastiya civakê derkeve bixwe ser wê re dîtîne re

(*)Di çerçoveyê de wê dema ku wê tenê wê kêlikê ku ew dijî ku wê esas bijî û wê li ser wê re xwe wê werênê li ser ziman wê, weke rewşeka bêkokî wê xwe bide diyarkirin jî vê.

(*)Hemdemîtî wê di kurdî de wê beremberî gotina 'modernîteyê' bê.

rengê wê, li ser wê re wê, bi wê were hizirkirin.

Di serdemên hemdem de wê, mirovê hemdem wê zêdetirî wê weke ku wê li rehetîya xwe wê bihizirê wê, were dîtin. Wê zêde wê newê rêxistinîyê. Rewşên ku ew kirinê û hinekî zahmetîyê dixwezin wê ji wan biravê. Wê li wan ne hizirê. Di vê çerçoveyê de wê, çawa wê bi hesanî wê bigihîjê li têrbûnê, wê xwe baş hîsbikê, wê zû û bi lez xwe gihandina tiştêkê û hwd wê, weke aliyêna ku mirov wê li wê bihizirê bê. Di roja me de wê, her tişt wê li ser kirinê û firotinê re wê, weke ku mirov wê bi hesanî wê bigihîjîyê de. Bo ji çekirina xwarinê bi ravê wê kirîna xwarina amede û hwd wê, bikê. Di vê rengê û awayê de wê, bi mejiyê xwe re wê, di rengê û şêwayekê dixwerenedîtina kirina tiştan wê, rûbide. Ev jî wê, weke aliyekê din ê mirovê hemdem bin.

Ji aliyekê ve wê, ji kirinê, xabatê û hwd wê, dîrkeve. Wê bixwezê ku wê hertişt wê were ber destê wî. Bi wê re jî wê, hertimî wê ji xwe re wê bixwezê. Wê, ji aliyekê ve wê, di jîyanê de wê, kargehên çekirinê re wê, weke her tişt wê were ber dest. Lê mirovê hemdem wê nizanibê ku ew tiştê ku ew bikardihênê û dihê berdest û ku ew dixwê ew, çawa bûya û hatîya berdest. Wê, ji aliyekê ve jî wê, di mejiyê xwe de wê, bi watayeka din a ku ew li gotina rehetîyê dihê kirin wê, li wê ne hizirê ku ew çî ya û ji kû dihê û çawa dihê. Bi vê rengê wê, di serdema hemdem de wê, bi teybetî wê, nava wê pêvajoya hemdemiyê de wê, di wê dema ku ew bi navê postmodernîzmê dihê li ser ziman de wê, civake ku ew zêde di sarifênê wê, derkeve li pêş. Gotina 'civake serefkar(*)' û ankû civake zêde di sarifênê' wê, li ser wê temenê û rengê jîyanê re wê, were pêşxistin û hanîn li ser ziman.

Ji aliyê rengê hizirkirinê ve wê, were li ser ziman ku wê, her tişt wê, karibê pirrwateyê bê û 'bêwateyî' jî bê. Wê, bi wê rengê wê, di rengekê hizirkirinê de wê, werênê li ser ziman. Li ser jîyane xwe û herîkîna wê, çendî ku wê weke xwedî gotinê bê wê, ji aliyekê din ve wê, weke ku wê li şûna wî her tişt bo wî li wê hatîya hizirkirinê bê.

Di vê çerçoveyê de mirov ku wê li ser rewşên mirovê hemdem bihizirê wê bêgûman wê bi berdewamî wê hê gelek aliyên din ên weke yên ku me werênîna li ser ziman wê hebin ku mirov werênê li ser ziman. Lê li vir em bi teybetî li ser aliyê têgîna hemdemiyê re wê bêjin û wê werênîna li ser ziman ku wê hemdemî wê, weke rewşeka ku wê, bi têgîna layîqîtyê, pêşketina zanîna û ankû zanîstê, pêşketina jîyane aborî bi pêşasazî û endazyarîyîya wê re û hwd wê, çawa wê di çerçoveyek aqil û jîyanî bi hevdu re de wê, levkirinekê wê bi jîyankirinê re wê pêşbixê bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Em li vir wê, werênîna li ser ziman ku wê gotinên weke 'bi dawîlêhatina modernîteyê re wê, postmodernîte pêşdikeve' jî wê, weke gotinna ku wê vala bin. Wê tenê wê weke gotinna bîrdozîkî ku wê, bi navê aqil, zanîst, felsefeyê û hwd wê, werîna hanîn li ser ziman bin.

Jîyan wê, bi hemû zîndeyên wê yên di wê de dijîn re wê, berê wê bi pêş ve bê. Wê, hertimî wê pêşve wê, herê. Her ku wê, pêşve herê jî wê, pêşketinê wê, weke ku mirov wê bi aqilê xwe wê bi xwe re wê çêbikê wê ew jî wê, bide çekirin. Di vê xate pêşketinê de wê modernîte wê, ji demekê û pê de wê, di jîyane mirov de wê pêşkeve. Di serdemên hemdem de wê, bi vê rengê wê, mirov wê, bi gelek aliyên xwe ve wê, pêşketinê wê bi xwe re wê çêbikê. Wê ji aliyê têkiliyên xwe yên jîyanî û zayendî ku ew bi hevdu re wê,

-----
(*) Weke civake ku ew pirr zêde xarc dikê jî wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman.

weke ku wê were li ser ziman wê 'şoreşa zayendî(*)' wê bi xwe re wê çêbikê. Têgîna 'şoreşa zayendî' wê, di serdema me de wê, di destpêkê de wê, di çerçoveyek tang de wê, bi gotina xwevekirinê, rûtkirinê û bi danînên têkiliyên zayendî û ji wê danîna têkiliyê re ku mirov weke jin û mêr ku ew ji wê re hertimî vekirî bin û hwd wê, di wê rengê de wê, were li ser ziman. Lê bi demê re wê, hin bi hin wê, ev bi têtîgînên felsefîkî ên weke yên feminîsmê û hwd re wê, cih bigûharênê. Di aslê xwe de wê, têtîgînên bi vî rengî ên feminîstîkî wê, her çendî ku wê, di destpêkê de wê, di şêwayekê raperîner de wê pêşkevin û wê xwe bidina li der û wê di pêşketina xwe ya di nava civakê de û di nava civakê de xwe gihandina girseyan wê kêmbimênê jî lê wê, di aslê xwe de wê, bi têtîgînî û felsefîkî wê, bandûra wê, bi demê re wê, zêde wê, di pêşketina têtîgihîştina zayendî a weke ya jinê û ya mêrê û bi awayekê rast hevdû naskirinê û di şêwayekê rast têkiliyê ku ew bi hevdû re dênina de wê, bandûra wê, bêtîqaş bê.

Rewş û rengê pêşketina têtîgînên bi vî rengî ên feminîsmî wê, bi demê re wê, pêşkevin. Lê di aslê xwe de wê, weke têtîgîna hemdem' jî wê, werina pênasekirin û şîrovekirin. Feminîsm bixwe jî wê, weke têtîgihîştinaka felsefîkî a zayendî a serdemên hemdem ku ew hatîya û pêşketiya wê, were dîtîn û hanîn li ser ziman.

Em di dewama wê de wê, bi awayekê vekirî wê, werênina li ser ziman ku wê, rast bê ku wê, di serdemên hemdem de wê, têtîgînên weke yên femnîsmê û hwd wê, bi reng û çerçoveyek hemdem wê pêşkevin. Lê di aslê xwe de wê, temenê wê têtîgînê û pêşketina wê, pîr zêde wê, kevn wê, herê. Mirov wê, çendî ku wê, xwe û dîroka xwe bi mejûya xwe re wê kifşbikê wê, li ser wê re wê xwe bigihênê têtîgihîştinên bi vî rengê. Wê her wusa wê, bi wê re wê, pêşbixê. Mînaq şîroveyên ku wê, bi civaka serdema neolîtîkê û hwd re wê, werina kirin wê, di çerçoveya têtîgihîştina zayendî de wê, weke civakeka jinî û ankû weke rengê civakê ku wê, di wê de wê jin wê xwediyê serdestî û kifşkariyê bê wê, were hanîn li ser ziman. Li kurdistan û mesopotamîya wê têtîgihîştinên bi jinên weke bi pêjna 'lîpît îştar' û hwd re wê, di pêvajoyên piştre ên şariştaniyê de wê, pêşkevin. Ev jî wê, bi demê re wê, li dûv hevdû wê, zêdetir bibin. Ev wê, bi demê re wê, têtîgihîştinêka zayendî a dîrokî û kûr wê bi xwe re wê bi demê re wê bide çêkirin. Mînaq wê li kurdistanê wê di nava baweriyên wê yên olî ên weke êzdayî û hwd de wê, jin wê bi pêjneka pîroz wê, were hildan li dest û wê bê hanîn li ser ziman. Ev jî wê, bi demê re wê, li van pêşketinên weke yên hemdem ên bi têtîgihîştinên weke yên feminîsmê(*) û hwd re ku wê, piştre wê pêşkevin wê bandûra wê li wan bibê. Di serdemên hemdem de wê, ev wê, bi çerçoveyek têtîgihîştinî wê, bi jîyane civakî re wê, bi çerçoveya têtîkiliya mirovan a bi hevdû re, têtîkiliyên civakî, zayendî û hwd ku mirov bi hevdû re dênê, hebûna hevdû weke hevdû bi pejirênê û pênase bikê û hwd wê, bi wê rengê wê, temenê xwe wê di serdemên hemdemî de wê pêşbixê. Di serdemên hemdem de wê, wê hê jî wê, pîrsgirêka zayendî wê, bi awayekî kûr û bi pîrsgirêkî wê, xwe û hebûna xwe wê bide domandin. Di vî çerçoveyê de wê, dema ku wê, rastî wê ev bê wê demê wê pêşxistina têtîgihîştina zayendî bi hemû rengên hizirkirinê ên weke yên bi civakî, felsefîkî, destûrî û hwd û demezrendina wê, bi têtîgihîştinî, felsefîkî û bi jîyane civakê re wê, giring bibê. Di

-----
 (*)Şoreşa zayendî wê weke şoreşa cînsî wê mirov dikarê werênê li ser ziman. Di sedsale me de wê ji gelek aliyan ve wê pêşketinên di warê de wê bibin. Li ser wan re wê ev gotin wê were bikarhanîn. Mînaq wê di hîlbijartinê de bidest bikarhanîne dengê xwe, weke hevdû hizirkirina li hevdû û bo wan mafê xweyên ku ew jihebûna wê têtî bo wan rabûna tekoşînê û hwd wê weke aliyna ku mirov dikarê di wê çerçoveyê de werênê li

ser ziman bin. Di wê warê de hewldanên dîtina rêya rast bi tekoşînê wê weke aliyna ku mirov wan, dikarê werênê li ser ziman bin.

serdemên hemdem de wê, ev wê, weke pirsgirêkek giring a civakî jî wê, xwe bide dîyarkirin. Minaq wê, dema ku wê, rejimên herêmê ên li rojhilat ên weke rejima tirk ku wê, pêvajoyên jenosîdê wê li ser serê civake kurd wê bi demê re wê bimeşênin wê, rewşên weke yên destavêtinê, tecewûzê, kuştina jinê û hwd wê, weke politikaya rejimê wê were pêşxistin û domandin. Mijara jinê û ankû weke bi têgihîştinên feminîsmî û hwd re ku wê, were hanîn li ser ziman wê, weke mijareka felsefîkî û sofistîke wê li holê wê bimênê. Daketina hizrên feminîstan li jîyanê û kirina malê civakê û bineterên nivîskî ên weke yên destûrên welatan û hwd wê, weke aliyekê ku wê, hê jî wê zêde ne hatibê pêşxistin bê. Rewş û rengên weke yên bi navê “çareserkirina pirsgirêka zayendî” bi destûrî û hwd jî wê, di çerçoveya zihniyeta rejimê û rengê wê de bê û wê bi rewşa jinê re wê, pîr qals, lawaz û zayif bê. Wê, ji çareserîyeka rast a bi dil ku ew dihê xwestin wê dûr bê. Lê wê ev mijar jî wê, hertimî wê, di rojevê de wê were hiştin û wê, were nivîsandin û wê, bi wê rengê wê were îstismarkirin. Çendî ku wê, di çerçoveya ‘maf û azadiyê’ de wê, were li ser ziman jî bi temenê destûrî ên welatî re wê, ji sînorê zihniyeta rejimê û rengê wê derbas nebê. Ber vê yekê ya ku wê, di nava her sînorê welatekê de wê, pirsgirêkên zayendî wê, bi rengên cûr bi cûr wê, xwe bidina dîyarkirin. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, ev rewş wê, weke rûşeka pirsgirêkî a ku wê, di çerçoveya rengê pirsgirêkên serdemên hemdem ên kûr de wê, xwe bide dîyarkirin. Mijare têgihîştina zayendî wê, mijareka civakî, destûrî, têgihîştinî, perwerdeyî, pedegojikî(*) û zimanî bê. Di ziman de gotinên ku ew bi wê, hevdu piçûk dihên xistin wê, şewayekê wê rengê pirsgirêkê wê bi ziman re wê, were pêşxistin û bi temen kirin. Di aslê xwe de mirov dikarê ji vir gavê biavêjê û herê û rewşa civakê û wê di çerçoveya hemdemîya wê û têgihîştina wê de wê hilde li dest. Di aslê xwe de em li vir ku em, li ser gotina civakê re herin emê di çerçoveyek têgihîştinî sazûmanî û aqilî de wê, bi rewşa civakê re wê, werênina li ser ziman. Mijarên civake dema hemdem wê, hertimî wê, di wan de wê, li aqilekê civakî û ankû mantiqî û rasyonâlî wê di çerçoveya wan de wê, were hildan li dest. Li vir wê, dema ku mirov wê bahse aqilê civakê bikê wê, bi dîrok, ziman, çand, jîyan û rewşên têkilîdanîne û hwd re wê, mirov karibê bi gelek aliyên din re wê, werênê li ser ziman. Rengê fahmkirina nava civakê wê, bi rengê nava civakê fahmkirina xwe bixwe re wê, were hildan li dest. Lê ev alî wê, weke aliyekê giring wê, karibê xwe di çerçoveya jîyane civakê de bide dîyarkirin bê. Di nava civakê de wê, hemû mijarên ku ew werina hildan li dest wê, di çerçoveyek civakî de wê, werina hildan li dest. Li vir ev rewşa çerçoveya civakî wê çî bê û wê xwediyê çî rengê aqil û mantiqê bê wê, di aslê xwe de wê, di serdemên hemdem de wê, weke mijareka civakî wê xwe bide dîyarkirin bê. Minaq wê, dema ku mirov wê, kirinekê wê were kirin wê bê gotin ku ‘ew li gorî rastîya civakê bê.’ Ev gotina ‘rastîya civakê’ bi têgihîştinî çî ya û divê ku ew çî bê wê, fahmbikê û fahmkirina wê weke aliyekê kirdeyî ê objeyî wê, bikê ku ew di mejî de wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Di rewş û rengê sazûmana civakî de wê, çî û wê çawa wê were bi rengkirin wê, ev jî

(*Feminism wê weke tégîn û felsefeyeka ku ew li ser esasê parastina zayende jinê ku wê di wê demê de wê pêşkeve bê. Di aslê xwe de wê, weke felsefeyeka ku wê çendî wê ji hinek aliyên weke li ser temenê ‘dijberiyê’ xwe dîrxistinê re wê, rewşa xwe wê bide nîşandin jî lê wê, di aslê xwe de wê weke aliyekê giring ê destpêkî wê, dikarê werênê li ser ziman. Li dijî tundûtûjîya li ser serê jinê sekin in û bi wê xwe bixwe weke zihniyek ser bixwe dîtîna û hanîna li ser ziman weke aliyên wê yên giring ku mirov bidest wan bigirê û wrênê li ser

ziman bin. Feminism wê weke tégîneka ku wê di her demê de wê pêwîstîya wê bi pêşxistina wê wê hebê bê. Lê ji aliyekê din ve jî em wê bêjin ku ew wê weke mijareka perwerdekirinê a zihniyet û aqil jî bê.

wê, rengê wê bê. Di roja me de wê, bahse sazûmana kapital wê, were kirin. Wê li ser wê re wê bahse serbestîya nava civakê, û tégîhiştina biserêxwebûyînê û ankû azadiyê wê, bi şewayekê wê were kirin. Di aslê xwe de wê, ev wê, tenê wê weke aliyekê demkî bê ku wê xwe bide dîyarkirin bê. Lê aliyê din ê civakî ku em dikarin weke aliyekê temenî wê, werênina li ser ziman wê, rewşên weke yên zimanê, çandî û dîrokî bin. Civak bi mejûya xwe re wê xwediyê mejîyê xwe yê ku ew bi hizirê û bi wê rengê xwe bide dîyarkirin jî bê. Di vê çerçoveyê de wê, di reng û awayekê tégîhiştinî û hişmendîyî de wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Li gorî wê, di nava civakê de wê, bidestxistina nasnemayê û ankû pêşxistina wê xwe wê, bide dîyarkirin. Li vir wê, aliyekê nasnemayê wê tégîn, tégîhiştin, hişmendî û li ser van aliyên re wê weke mejû, ziman, çand û dîrok û hwd bê. Wê, bi wan re wê, xwe bide dîyarkirin. Li ser wê re wê, rengê hizirkirin û aqilê xwe wê, bide dîyarkirin. Aqilî û mantiqîya civakî wê, di vê rengê û awayekê de wê, li ser jîyan û demjîyanên wê yên bûhûrî re wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, mirov karibê wê, werênê li ser ziman bê.

Di serdema me de wê, bi aqil wê mirov wê bixwezê ku ew li rastiye serdest bê. Yan jî wê, bikê û bixwezê ku ew bixwezê ku wê 'rastîya serdest' ew çî ya wê, fahmbikê. Di nava civakê de wê, rastî wê, hebûna wê ya bûjenîyî bê. Wê çerçoveya wê jî wê bi dîtbarî wê kirdeyîya wê ya bi tégîhiştinî dihê fahmkirin bê. Civak wê, mijarên nava wê, wê, hemû wê, bi aqilekê wê di nava wê de wê, werina li ser ziman. Di aslê xwe de wê, di ti demê de wê serdestîya li pêşketina li nava civakê wê, ne bi derfet **bê**. Ber ku wê, hertimî wê, di nava xwe de wê, bi jîyankirinê wê pêşxistinê bi rewşî û li ser rewşan re wê pêşbixê. Ev jî wê, ji aliyekê ve wê, rengê jîyanê û kirinê ku em bi hevdu re hildina li dest emê bi wê re wê, tevgerîya wê ya jîyanî wê, bi wê pênasebikin û wê fahmbikin û wê, werênina li ser ziman. Li jor me hinekî ku me bahse wê kir mijarên weke yên feminîsmê û hwd wê, di nava rengê jîyane civakî de wê, weke tégîna wê pêşkevin. Lê ji aliyekê ve wê, ew tégîn wê hebê û ji aliyê din ve jî wê, rengê jîyankirinê wê hebê. Wê ev herdû wê, ne di levkirinekê de bin lê wê, bi levhanînekê wê werina hanîn li ser ziman. Ev levhanîna ku ew hat kirin wê, bi rengkirin û awakirina rengê hizirkirinê, tégîhiştinê û hwd jî wê bi xwe re wê, werênê li holê. Li vir mijara rengê bi gotinên weke bi 'tekoşîna pêşketina nava civakê' û hwd re ku wê, werina li ser ziman wê, di aslê xwe de wê, xwediyê temenekê bê. Li vir wê, fektora fahmkirinê wê, her rengên pêşketinî û kirinî ku ew, dikê ku ew fahmbikê wê, weke aliyekê çêkirina çerçoveya tégîhiştinî a bi hişkirinê re jî bê. Tekoşîna civakî ku wê, di sedsalên 20'an de wê pêşkevin û wê bi tégîhiştina çimî' wê, werina li ser ziman wê, weke fahmkirina bi alî û **rengê wê jî bê**.

Tégînen ku ew li ser hewldana fahmkirina civakê re ew pêşdikevin wê, her timê wê ji aliyekê ve wê, werina fahmkirin bin. Ber çî ev wusa dibê? Ber ku wê, rejim û hwd wê, bi rengên xwe yên desthilatdarî û rêveberîyî wê, tenê wê, li gorî rengê û zihniyeteke wê bihizirin. Wê, dema ku ew li gorî armancan hizirkir û gihiştina armanca da li pêşîya xwe û tenê bi mejîyek hizirkir wê, ew tenê wê temenê wê, yekaliya wê hizirkirina wê jî bê. Aliyên din ên ku ew bi piçûk û mazin werina li ser ziman jî wê, weke aliyna piştre dihên bin.

Di serdema hemdem de wê, di vê çerçoveyê de wê, ev rewş wê, weke pîrsgirêkek bîrdozîkî û ankû bi rengê fahmkirina bîrdozîkî re wê, xwe bid dîyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de ku mirov li aqil, zanîne û heta ku mirov li zanîstê jî nerî wê, bi wê re wê,

-----
(*Weke zanina di dsrbarê pêşxistina perwerdeyê de.

rewş û awayekê wê bistênê. Wê mirov wê, dernekeve dervî wê.

Serdema hemdem wê, hinekî wê, çendî wê weke rengê serdema civaketîyê bê wê, bi wê re wê, serdema bîrdozîyan û rengên hizirkirinê ên weke wê bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, ew wê xwe bide dîyarkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, sazûmanên civakî wê, di serdemên hemdem de wê, bi zêdeyî wê, derkevina li pêş. Di dewama wê de wê zihniyeyên rejimî û ankû hebûna rejiman wê, bi vê rengê wê, derkevina li holê. Her çendî ku wê, rejim wê xwe bi civakek re wê, şîrovebikin û wê werênina li ser ziman lê wê, di aslê xwe de wê, tenê wê, vajî wê, di reng û pozisyonek zêhnî û zihniyetî de bin. Wê, bixwezin ku ew civaketîyên xwe bidina çêkirin. Bo vê jî wê, pêwîstîya ji jor ve kifşkirina a wan wê hebê.

Di vê rengê û awayê de wê, bi hizirin. Pirsgirêka serdemên hemdem wê, di nava hebûna civakî û ya rejiman de wê, hertimî wê xwe bidina dîyarkirin. Her çendî ku wê rejim wê xwe bi civakê re wê, werênê li ser ziman jî lê wê rejima zihniyeta xwe bê. Wê, bi wê re wê li şûna ku ew bibê ya civakê û li gorî wê reng û awa bistênê wê, bixwezê ku ew civaketîya xwe çê bikê, bi reng bikê û pêşbixê. Di vê rengê û çerçoveyê de wê, hewldanên kontrollkirinên rejimî û hwd wê, ber vê yekê wê, weke aliyekê wan ku ew bi wê dikin ku ew 'civakên xwe' biafirênin bin. Di vê rengê de wê, xwe di rengê awadan û ankû mîmarekî de wê bidina dîyarkirin. Wê hertimî wê, di nava hewldana sazûmanî û bi sazûmankirinê de bin. Di vê rengê û awayê de wê, ti carî wê, rejim wê, nebê rastîyeka civakî. Wê hertimî wê bikê ku ew civakê bike rastîyeka xwe. Ku vajî wê bibê wê, demê emê nikaribin bahse armancên rejimê û hewldanên xwe gihandina wan jî bikin. Di vê çerçoveyê de wê, rejim wê, weke sazûmanaka serdest a nêvî bi nêvî ku ew çendî xwe bi maf û azadî û destûrî û demokratîkî jî werênê li ser ziman wê metinger bê. Wê, xwediyê hêza xwe serdestkirinê bê. Ev wê, weke rastîyeka wê bê. Di serî de wê, weke aliyekê wê divê ku mirov wê, fahmbikê û wê, werênê li ser ziman.

Ber vê yekê îdea rejima wê, bi têgîna maf û azadî û bi destûrî û demokratîkî wê, heta sînore wê yê zihniyetî û armanc û girêdanên wê bin. Wê, ji wan wê, derbas nebê. Di vê çerçoveyê de weke kirdeyeka u ew dihizirê wê, di vê rengê û awayê de wê, xwediyê wê, rewşa xwe ya teybet bê. Rejim wê, bi serê xwe ku ew li ser serê civake ku ew xwe ji wê di hasibênê bê û ankû ew li ser serê civakek din a duyem ku ew bi serdestî hebê wê, xwediyê wê, rewşa xwe ya bindestkirinê bê. Ev wê, bi awayekê xwezayî wê, dikê rewşeka metingerkirinê de. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê teybet wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di nava civake civakê de wê, di vê çerçoveyê de wê, çawa wê, werina hildan li dest û wê, werina fahmkirin û wê çareserî wê ji wan re wê were dîtin û ankû wê bi çî rengê wê were dîtin wê, bi rengê hizirkirina wê ve wê girêdayî bê. Di vê çerçoveyê de wê, di nava civakê de wê, xwe di nava civakê de wê, li ser esasê xwe serdestkirinê wê, aligirên xwe û ankû kom û komên çînî ên aligirên xwe wê biafirênê û wê xwe bi temenî wê bisipêrê wan. Wê li ser wan re wê, xwediyê rengên 'çareseriyên yên di nava civakê de bê.' Di vê rengê û awayê de wê, ew wê, weke aliyekê wê yê teybet wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rejim wê, ber çî wê serî bi armanca kişandina mirovan li cem xwe, teşwîkkirinan û hwd wê bixê. Wê ev wê, hinekî jî wê, bi wê reng û awayê wê re wê, girêdayî wê, hebê. Ber îî wê, leşkerî, polis û saloxgeriyên wê, beş bi beş wê hebin? Wê, ev wê, hinekî wê, bi vê

aliyê wê yê serdestî û armancên wê yên bi wê ve girêdayî ve wê hebin. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di nava civakê de wê, gelek komên ku ew jixwere ew pêşdikevin wê hebin. Wê, herdemê wê, heta ku wê jîyane civakî wê hebê wê, bi wê re wê, rengên wê yên bi komî û komelî ên cûr bi cûr ên nû yên ku wê pêşkevin wê bibin. Mirov wê, dikarê wê, bi teybetî wê, weke aliyekê civakê yê teybet û xosleteka wê ya bi rengê pêşketina wê re jî wê werênê li ser ziman.

Li vir wê, mirov wê, werênê li ser ziman wê, di vê çerçoveya armancên rejimî ên bi armanca çêkirin û pêşxistina 'civake xwe' de wê, ji destpêka serdemên hemdem ên piştî demên ronansê û bi vir de wê, bi sedan civak, çand, ziman û hwd wê, bi demê re wê werina ji dîrokê birin. Wê bişavtin wê, di vê çerçoveyê de wê, weke rêbazekê xwe jîyankirinê, pêşxistinê û dana domandinê a rejimî jî bê. Wê, çawa wê herkesek wê 'bikê weke xwe' wê, li ser wê re wê, bi wê rengê wê bihizirê û wê bi şewayên bişavtinê û hwd wê, li ser sazûmana perwerdeyê û hwd re wê, bikê ku wê pêşbixê. Yekkirina bi ziman, çand û hwd re wê, divê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, weke rewşek trejîkî a ku wê, weke temenê hemû trejediyên serdemên hemdem jî wê, werênê li ser ziman. Di vê rengê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê teybet wê, werênê li ser ziman.

Di aslê xwe de wê, dema ku wê, li nava civakê were hizirkirin wê, li ser van rewşên wê yên ku me li jor hanîna li ser ziman ên weke bi gotinên 'şoreşa zayendî', têgîna 'femînîzmê' û hwd re wê, di vê çerçoveyê de wê, giring bin. Wê, ev gotin û têgîn wê, di encama pirsgirêkên ku wê, rejim wê ji ancana wê rengê pêşketina xwe wê bidina çêkirin wê, ev rengên têgînî wê pêşkevin û ankû wê werina pêşxistin. Wê, di dewama wê de wê, ev wê, weke aliyekê din ê giring wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Ev rengên hizirkirinê wê, bi têgînî wê pêşkevin. Wê, di destpêkê de wê, weke têgîna raperîner wê pêşdikevin di nava rengê civakêyî rejimê ku wê kiriya ku wê di rengê xwe û yê zihniyeta xwe de wê pêşbixê bê. Wê, hinekî jî wê, ev rengên têgînî û pêşketinî wê, li ser wê rengê 'civakêyî çêker' wê, weke raperînekê bê. Wê, weke raperîneka bi ber têgîna civake xwe de bê. Wê li ser wê rengê pêşketinê re wê, bi civakêyî xwe ya çêker re jî wê, rejim wê hertimî wê, di pozisyoneka tekoşîna bi wê re a pêşketinê wê, kirina weke xwe û kirina weke rengê xwe de bê. Lê wê, di vê rengê û rengê de wê, rengê hizirkirina rejimê wê bi hizirkirinê wê yên hîleyî û kûrnazî ku ew bikê re wê, derkeve li pêş. Wê, çawa wê bikê nava xwe û wê, di nava xwe de wê bi halênê wê, li vir wê mejiyê xwe wê, bixabitênê û wê bikê ku ew wê bikê. Li vir wê, di dîrokê de wê, gelek rewşên têgînî ku wê bina malên girseyan û wê weke "sernekevî" wê werina hanîn li ser ziman wê hebin. Li vir emê, li ser serkevîtin û sernekevîna wan ne sekin in. Ew mijareka din a. Lê li vir ez wê bêjim ku wê, derketina van têgînan û hebûna wan û rengê wan wê, bi wê derketina wan re wê, fahmkirina wê û bi hişkirina wê, ew wê giring bê. Em li vir wê, di vê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê li vir ê giring wê, dikarin wê werênina li ser ziman.

Di nava civakê de wê, bi teybetî di nava rewşa 'civakêyî hemdem(*)' ku ew, bahse wê dihê kirin de wê, ev wê, weke aliyekê giring wê, were dîtin. Civakêyî dema hemdem wê, di wê de wê, komên civakê wê li ser reng û awayên xwe re wê, rabina ser pîyan û wê di jîyan û mejiyê xwe de wê raperîn wê bikin. Wê, rewşa komên civakî ku ew di nava 'sînorê wê rejimê' de ku ew, 'maxdûr' bûna wê, ew wê rabina serpîyan. Komên civakî ku ew hebûna wan dikeve berlêpîrsînê, telûkeya tûnakirinê li ser wan

diafirê û nikarin xwe werênina li ser ziman û bêstatû hatina hiştin wê, çareyê di derketina dervî sînorê rejimê de wê ji xwe re wê bibînin. Wê li ser wê re wê, tekoşîna maf û azadîya xwe wê, bi wê re wê bidin û wê bikin. Di vê rengê û awayê de wê, rengê hizirkirina rejimê wê, bi awayekê mafdar wê li hemberî wê xwe wê bibînin. Rengê hizirkirina rejimê, wê ji jor ve wê, xwe bide dîyarkirin. Ev jî wê, weke rastîyeka ku wê, di aslê xwe de wê, vajî rastîya civakî a ku ew heya û ankû pêşdikeve jî bê. Civak wê, her timî wê, di xwezaya xwe de wê, bixwezê ku ew hebê, bijî û rastîya wê, bi serbestî xwediyê pêşketina xwe bê. Di vê rengê û awayê de wê, ew wê, hebê. Ev jî wê, sedema li dij derketina wan jî bê. Yanî bi gotineka din wê, sedema li dijî kifşkarîya ji jor a rejimî bê. Di serdema hemdem de wê, pirsgirêka civakan wê, di vê rengê û awayê de wê, hertimî wê, weke ku wê di roja me de wê, were dîtin wê kûr bibê û wê xwe bide dîyarkirin.

Di serdema hemdem de wê, pirsgirêkên civakan wê, ji temen ve wê, bi hebûna wan re wê hebê. Mirov dikarê weke pirsgirêka hebûnî jî wan werênê li ser ziman. Têgînên netewî û hwd wê, weke têgîna ku wê, di serdemên hemdem de wê, werina kifşkirin û pêşxistin bin. Ev têgîn wê, weke têgîneka ku wê, bi civaketîya xwe ya çêker re wê, xwediyê rengekê xwe yê pêşketinê bê. Ji destpêka sedsale 20an û pê de wê, rengê civaketîya hemdem û navaroka wê, bi awayekê vekirî wê, were û pêşkeve. Lê pirsgirêka rengê nêzîkatîya li civakê, fahmkirina wê, sererastkirina navaroka wê û hwd wê, gelek alî û awayên ku wê, werin û wê derkevina li holê û wê bina mijarên tekoşîna maf û azadîyê ên civakî jî wê, xwe bidina dîyarkirin. Di vê rengê û awayê de wê, tekoşîna 'tekoşînên netewî' wê di destpêkên xwe de wê, weke tekoşîna ku wê, ji rastîya civakê û rengê pêşketina wê, gavê biavêjin û pêşkevin bin. Piştî jî wê, li ser wê tekoşînê re wê, di destpêka sedsale 20an û nêvîyê sedsalê ê pêşî de wê, gelek 'şoreşên netewî' jî wê, werina kirin. Di vê çerçoveyê de wê, serdem wê weke 'serdema tekoşîna netewan a rizgarîyê' jî wê, were bi navkirin. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê wê yê teybet wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa tekoşîna civakî wê, hin bi hin wê, bi kirinên xwe re wê, rengên navaroka civakê wê, di nava wê tekoşîna civakî de wê, were pêşxistin. Li vir di aslê xwe de em, divê ku aliyekê din jî wê, bi teybetî wê hildina li dest. Ber ku wê, ev jî wê, carna bi zanebûnî û carna jî wê, ne bi zanebûnî wê, tevlihev wê, werê kirin. Dema ku wê, bahse têgîna netewîyê wê, were kirin wê weke ku wê, 'civakîya xweza' wê, were fahmkirin wê, were hanîn li ser ziman. Ev wê, ne rast bê. Netewî wê, bi rastîya civaketîyeka çêker re wê, hebê. Di dewama wê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Ji netewê, mirov nikarê civaketîya xweza wê, fahmbikê, ku ew çendî xwe di wê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman jî. Di rewşa civakê de wê, weke aliyekê teybet ku mirov wê, fahmbikê wê, dema ku ew bi xwezatîya xwe ew were hildan li dest wê, ne xwediyê ti serdestîyên li ser serê xwe bê. Di vê rengê û awayê de wê, xwediyê hebûna

-----
 (*)Mijara fahmkirina civaketîya hemdem wê weke mijareka ku ew wê hê çawa wê were fahmkirin û ser ziman wê, weke aliyekê bi pirsgirêk ku ew li pêşîya disekinê bê. Di wê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê bêjê ku wê di roja me de wê, 'netewe' wê pêşkevin û wê ew têgînên netewî wê bikin ku ew civakên xwe pêşbixin. Di wê çerçoveyê de wê civakên dîrokê bi cûdahî û komên wan ên dîrokî û hwd re wê, bikin ku ew di pêvajoyên bişavtinê de di wê çerçoveyê de werina bihurandin bê. Wê ev sedsale 20an wê ji aliyekê ve wê, ji vê aliyê ve wê bê weke demeka ku wê zihniyete netewî ku wê bi şerê xwe yên ku ew bi hebûna civakan a dîrokî û a pêşketî a cûda ku ew bimeşênê re wê derbas bikê jî bê. Di wê çerçoveyê de wê, ev zihniyet wê dîrokê bi

sergoya ziman, çand û civakên dîrokî ên ku wê ji dîrokê birina bin. Wê rewşê em dikarin bi rewşa 'netewên serdest' hwd re wê werênina li ser ziman.

xwe ya dijî û serbest û xwe bi xwe afirandina xwe bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Navaroka civaka netewî wê, ber ku ew ne xweza bê wê, hertimî wê, di nava wê de wê, raperînên dilî, mejiyî û civakî bi komî wê, bibin. Wê, rewşên weke li dijîbûyînen weke di rewşa tégînên weke yên feminîsmê ku wê pêşkevin wê, hinekî jî wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Civak wê, bi wê re wê, komên nava wê ên civakî ên weke kêmendama û yên çînî ku ew bi tégîhiştînekê derdikevina li holê û hwd wê, di vê rengê û awayê de wê, xwediyê rengê tégîhiştîna xwe ya ku ew di wê de ew xwediyê maf û azadîya xwe ya ji ya rejimê çêtir û baştir bin. Di serdemên hemdem de wê, di vê reng û awayê de wê, tevgerîn zayendî ên weke yên feminîsmê, tevgerîn ciwanan, tevgerên kêmetewên din ên ku ew bi netewa serdest ew hatina bindest kirin û hwd wê, di serdemên hemdem de wê, derkevina li holê. Di vê reng û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, ev rewş wê, weke rewşna ku mirov dikarê wan weke rewşna tégîhiştîni ên demên hemdem jî wan werênê li ser ziman. Rengê aqilê serdema hemdem wê, çawa wê were fahmkirin? Li vir jî wê, weke bersiva wê, rejimên serdest wê hebûn û kirinên xwe wê, di wê çerçoveyê de wê, bînina li ser ziman û wê, weke minaq wê, bidna nîşandin. Lê di aslê xwe de em, bi mejiyê xwe mirov divê ku derkeve dervî wê. Divê ku mirov hinekî di çerçoveya rastîya civakê û ahenga wê de wê, rastîya tégîn û tégîhiştîna hemdemiyê wê fahmbikê û wê werênina li ser ziman. Ya ku wê, bi tégînên weke yên bi zayendî ên weke bi tégînên feminîsmê û ankû 'şoreşa zayendî', û hwd re wê, ku mirov wê di farqê de bê û ne di farqê de jî bê wê, ya ku ew lêdigerihê ku ew bijî jî wê, ew bê. Li vir wê, rewşa ku ew mirov tekoşîna wê dide wê, di aslê xwe de wê, ji aliyekê ve wê, ew wê, bi hebûna xwe ya xwezayî re wê, ew wê, hîsbikê. Lê ji aliyekê din ve jî wê, ji aliyê zanîna wê ve wê, dem bi dem wê bikeve zorê ku wê werênê li ser ziman bê.

Hemdemîti û rastîya wê, wê, hinekî jî wê, di vê rengê û awayê de wê, weke rastîyeka ku mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, bi rastîya civakî re wê, hilde li dest û wê, fahmbikê û wê, werênê li ser ziman bê. Di vê rengê û awayê de wê, ev rastîya wê, weke aliyekê wê yê teybet wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Di rastîya civakê de wê, bêgûman wê hê gelek aliyên din ên ku mirov wan hê dikarê werênê li ser ziman wê hebin. Mirov wê, dema ku wê, li civakê bihizirê wê, weke mirov li demeka wê ya rêxistinî dihizirê bê. Di serdemên hemdem de ku wê, ev di çerçoveya civaketîya xwezatîyê de wê, pêşkeve wê, bi aliyên wê yên beşên wê yên ku ew pêdikevin û derdikevin re wê, zêdetirî wê were li ser ziman. Di civaketîya çêker û tégîhiştîna rejimî de wê, çawa wê, tégîhiştîna civakê wê tûnabikê wê, weke armanca wê bê. Wekî din wê, nikaribê xwe bijî. Lê ew rewşa tûnakerîna civakî a ji aliyê rejimê ve wê, ew wê bin maskeya rengê hebûna civake xwezayî de wê, were hanîn li ser ziman wê, di wê de wê, hîlebazîyek wê hebê. Em divê ku wê kifşbikin. Ber ku wê, rejim wê bo ku ew xwe serdest bikê û dem bi dem civake xwe ya çêker biafirênê wê, ew wê, bixwezê. Lê di rastîya civake xweza de jî wê, vajî wê, wê civak, çand û hwd wê, hevdû nasbikin, bi pejirênin û bi hevdû re wê, di nava hevdû de wê bijîn bin. Ji vê aliyê ve ew rengê xwezatîya civakî a çêker a netewî û ya civaketîya mejîyî a rast wan mirov, divê ku ji hevdû cûda werênê li ser ziman. Pirsgirêka herî mazin a demên hemdem a netewî

wê, bi hebûna civakan re wê, di vê rengê û esasê de wê, li ser zihniyeta wê ya bûya desthilatdar re bê.

Di roja me de wê, rêyên weke yên 'xwezayî' ên mudahaleyê li navaroka civakê wê, bi 'hemdemî' û ankû wê bi 'amûrên hemdem' wê were pêşxistin. Tv, kompîtûr û hwd wê, teknîk û gelek şewayên wê, di vê rengê û awayê de wê, werina pêşxistin. Di vê rengê û awayê de wê, ev rengê ku me li jor bi têgîna civaketiya çêker a netewî re bahs kir wê, di serdema me ya kapîtal de wê, bi rengên 'şirketên pîrnetewî(*)' û hwd re jî wê, were dîtin. Wê, her tişt wê, ji jor ve wê, were kifşkirin û dîtin. Ev rengê pêşketinê ê ku ew bi têgîneka desthilatdarî, netewî û civaketiya wê ya çêker re ew dibê wê, di temenê pîrsgirêkên di nava ol û bawerîyan de ku wê, werina derxistin de jî bê. Ber ku wê, ol û bawerî wê li gorî wê, di reng û şewayekê de wê, were dîtin, şrovekirin û bi alîkirin. Bialîkirina wê, bi aliyê serdestiya desthilatdarî ve bê. Ber vê yekê wê, oldar û rêveber wê, di serdestî û desthilatdarîyê de wê, bi hevdû re wê, di ahengekê de wê, bijîn û levbikin. Di aslê xwe de wê, rewşa weke 'modernîzekirin û ankû 'hemdemîkirina olê' ku ew wê ji demên ronansansê û pê de wê, were hanîn li ser ziman wê, aliyekê wê jî wê, bi rewşa di çerçoveya wê têgînê de ku wê, çawa wê ol û bawerî wê, were kirin bin sehêt de jî bê. Bi gotineka din wê, hemû erkên wê bi aliyê destê yê rêveber ve wê werina hiştin û ew jî wê, weke têgîneka li rex wê, di xizmeta ramyarîyên (polîtîkayên) wê de wê, were pêşxistin bê. Her çendî ku wê, ev ji demên piştî ronansansê û pê de wê, bi zêdeyî wê, bi rojava û ankû 'ewropa' ve girêdayî wê, were hanîn li ser ziman jî lê di aslê xwe de wê, bi hezaran salan wê, li rojhilat wê, ew ji xwe wê hatibê kirin bê. Ji ol û desthilatdarî kirina wê weke yekê wê, bi hezaran salan wê pêşkeve. Manî wê, piştî Mîtra û Zerdest wê, hinek hewldanan wê bide nişandin ku wan cûdahiyên olî û rengên pêşketina wê ya bi serdestiya desthilatdarî re ku wê, bibê wê, ji nû ve şrovebikê û bikê qalibekê din ê ku ew wê, drvî yê desthilatdarîyê bê. Lê ew jî wê, hewldanên wî wê, zêde wê, di dema wî de û piştî wî wê, bi sînor bimênin. Wê, zêde wê, bi sernekevin. Piştî ronansansê wê, li rojava û ankû li ewropa wê, bahse ji hevdû cûdakirina dêr û qasrê û ankû rêveberîya olî a 'rûhanî' û ya rêveberîyî ku ew ji jî hevdû cûda were pêşxistin bê. Ev wê, bi sedsalan wê pêvajoyekê wê bijî. Heta roja me jî wê, ev pêvajo wê, weke pêvajoyeka ku ew zêde pêşde neçûyî û tenê di astekê de maya wê, were dîtin. Di serdemên hemdem de wê, têgînên weke layîqîtyê û ankû 'sekûlerîsmê' wê, di vê wateyê û rengê de wê, li ser esasê ji hevdû cûda kirina karên dînyeyî û yên axîretî û bi hevdû re bê ku ew li hevdû dijberîyekê pêşbixin jiyankirina olan wê, were li ser ziman.

Di nava gotina kurdan de wê, gotina "layîqîtyê" wê, hê di serdemên berî zayîna îsa de wê, di zimanê de wan wê bcih bibê. Wê kurd wê mantiqê wê, bi zimanê xwe wê, bi karên dînyayî û yên ne dînyayî ên bawerîyî û ankû rûhanî ku ew ji hevdû werina cûda kirin wê, li ser wê, esasê wê, were li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, weke gotineka ku wê, bi sedsalan wê kurd wê, di nava xwe de wê bêjin wê, gotina "karê dînyayê û yê axîretê mirov wan, divê ji hevdû cûda bikê." Wê, di vê rengê û awayê de wê, bahse dînya û xwe û axîrate xwe wê cûda bikin. Ji vê aliyê ve wê, wê, dem bi dem wê karên ku ew dihên kirin û ku ew kar karekê dînyayî bê wê, di dewama wê de wê, ji hevdû de wê, bêjin ku "te bo dînya xwe evqas kir ma te b axîrate xwe çê kirîya." Wê, gotinên ku wê, weke gotinên civakî ên gelîrî û xalkî ku wê, bi wan wê bixwezînin ku ew karên dînyayî û yên axîretî ji hevdû werina cûdakirin wê, werina li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, şroveyên dînyayî û yên axîratî wê, ji hevdû cûda wê, werina kirin.

(*Şirtketên ku ew di nava hemû herêmên din ên cihanê de wê şubeyên wan hebibin bin. Wê kar bibin bin. Yan jî wê, kirîn û firotinê wê bikin bin.

Me ji gotina 'layiqîtîyê' destpêkir ku ew di kurdî de çawa dihê li ser ziman. Wê, weke din wê, di kurdî de wê, wateya ji bilî wê, wateya wê ya ku me li jor hanî li ser ziman wê, di kurdî de wê, wateya wê ya düyem a din jî wê, wateya ku mirov tiştê, kirinekê û ankû rastîyekê ji xwe re rast bibîne û xwe jî ji wê re rast bibîne bê. Bi gotineka din ku mirov layiqî xwe bibîne bê. Di vê wateyê de wê, tişta ku mirov layiqî wê ya wê, mirov wê, bijî. Tişta ku mirov ew jîyankirîya wê, ew pêwîst bê ku ew layiqî mirov bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Ji xwe wê, aliyekê pêşketina serdemên hemdem û ankû wê, bi têgîna wî ya hemdem û hemdemîya wê re wê were li ser ziman wê, ew bê ku 'mîrov hêja ya û layiqî her tiştî ya.' Wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê wê yê giring û din wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, çerçoveya hemdemîyê wê, dema ku mirov wê, li wê bihizirê wê, li ser esasê 'hêjatîya mirov' û bi wê hêjatîyê ku mirov nêzîkatîyeka rast bi her şewayê maf dikê wê, bi wê re wê, were li ser ziman. Ev rengê me bi têgîna hemdemîyê re wê, hanî li ser ziman wê, bi gotina 'layiqîtîyê(*)' a kurdî re wê, pirr zêde wê, di ahange de wê lev bikê. Têgîna **layiqîtîyê** wê weke ku mirov wê di çerçoveya hemdemîyê de wê, hilde li dest bê.. Her çendî ku wê, di demên berê de wê hebê û wê, bi vê rengê wê, weke ku me bi gotinî li ser zimanê kurdî re wê, hanî li ser ziman jî lê wê, di vê çerçoveya têgîna felsefîkî de wê, zêdetirî wê, kûr bibê û wê pêşkeve. Hizra dînyatîyê û ya axîratê wê, ji hevdû wê, cûda bê. Gotinên weke "divê ku mirov karê dînyê û yê axîratî ji hevdû vaqatênê" wê, werina li ser ziman û wê derkevina li pêş. Temenê têgîna sekulerîzma li ewropa û ankû li rojava wê, bi vê rengê wê, were avêtin. Di aslê xwe de wê, pêvajoyên pêşketina civakî wê, weke ku mirov wê li kurdistanê wê bi rengê sazûmana civakî wê bibîne wê, hê di serdemên kevnera de wê, ev ji hevdû cûdakirin wê, bibê. Minaq wê, karê ol û bawerîyê wê bi dest 'dergah'ên olî wê, were bi rêvebirin. Wê li dergahan wê şêx rûniştî bê. Lê wê karên civakî jî wê, li qasran û hwd wê, were bi rêvebirin. Ew jî wê, mîr wê li wê rûniştî bê. Dervî wê, wê, herêm bi herêm wê, serokaşîr û hwd jî wê, hebin. Ew jî wê, dem bi dem wê bina xwedî gotin. Ev wê, di serdemên navîn de wê, bi vê rengê wê, bi awayekê vekirî wê, di çerçoveya têkilîyên civaknasî de wê, were ji hevdû vaqatandin. Di dewama wê de wê, şîroveyên ku ew xîtabî rengê olî dikin û yên ku ew dervî wê, rastîyên dînyawî ên civakî wan dihênina li ser ziman wê, hebin û wê, derkevina li pêş.

Di serdemên hemdem de wê, li ser têgîn û kûrbûna bi wan re wê, pêşketin wê bibê. Di vê rengê û awayê de wê, regekê pêşketinê wê xwe bide dîyarkirin. Wê, dema ku wê, pêşketin wê li ser aqil re bê wê, demê wê bi pêşketina ramanan, têgîn, têgihîştin, felsefe û hwd re wê, zêdetirî wê xwe bide dîyarkirin. Em vê jî wê, di dewama wê de wê, werênina li ser ziman ku wê, di serdemên navîn de wê, rengê pêşketinê wê bibê wê, bi wê re wê, çerçoveyek civakî a rûniştî wê li ser têgînan re wê pêşkeve. Olên yek-xwûdayî ku ew pêşdikevin wê, nîşanaka aqilê felsefe, dema wê, hemdemîya wê û rengê pêşketina wê bê. Wê, ji destpêka wê pêşketina olên yek-xwûdayî û heta roja me wê, bi aqilî wê, di wê de wê kûrbûn wê, bibê. Mirovan heta roja me wê, ber ku wê, li ser têgînên weke yên netewî, desthilatdari û hwd re wê, ew wê şîrove bikin wê, bi awayekê rast wê, nikaribin wê, ola ku ew weke têgîneka hevgerîna a civatî wê pêşkeve wê,

-----

(*)Sekulerî wê gotineka latini a di meneya 'layiqiyê' de bê.

(*)Gotina 'layiqitiyê' di kurdi de tê wateya ya ku mirov hêjayî wê ya.

nikaribin wê, bi wê rengê wê, bi têkiliyên mirovan re wê baş fahmbikin. Di roja me wê, weke encama wê rengê fahmkirin û pêşxistinê bê wê, 'şerên olî' û 'dijberiyên olî' û hwd wê, bi gelek reng û awayan wê pêşbixin wê, bikina nava jiyane mirov de. Wê ev wê, weke encama wê rengê fahmkirina serdestiyê ku wê, weke pêwîstiya wê ku wê, bixwezin ku ew bi rengê bişavtinê û hwd ew, herkesekê bikina weke xwe bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring û teybet wê, werênê li ser ziman.

Aqilê serdema hemdem wê, di roja me de jî wê, hê bi awayekê wê, weke ku ew di xwe de balix nebûbê wê, di reng û awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin li berçav. Ji wê zêdetirî jî wê, li ser têgînên weke yên 'postmodernîsmê' û hwd re wê, bi awayekê ku wê, çawa wê, têgîna hemdemiyê wê, bi wê sehêtiya xwe çêbikin û wê di wê rengê û awayê de wê bikarbênin wê, şîrovebikin û wê, rengên wê derxina li holê. Ku mirov 'ismê' didenê li dawîya gotinê wê, weke renekê têgînî ê bi herîkînî weke bi çandî, felsefîkî, ramyarî û hwd re wê, were hanîn li ser ziman bê. Di roja me de wê, di vê reng û awayê de wê, weke aliyekê giring wê li ser rastiyên demî ên civakî, felsefîkî, çandî û hwd re wê, ji demên kevnera û ankû klasîk wê, çawa wê bi ber gelemperî û ankû gerdûntiyê ve wê biçê û wê werênê li ser ziman wê, bal û heya têgînî wê li wê bide kişandin û çêkirin. Wê, şandinê li wê têgîna gerdûnkirinê wê, bikê. Hêrîşên li hebûnên civakan bi armanca ji dîrokê birinê bê. Û ankû ne naskirina hebûna wan bi armanca bişavtinandin û ankû ji dîrokê birin ku wê, bê temenê hêrîşên li wan wê, weke îcataka serdemên hemdem jî bê. Têgîna naskirinê, nasnemayê û ya 'meşrûtiyê' wê, di vê rengê û awayê de wê, weke çend gotinên ku wê, bi sazûmanî di ahenge hevdu de wê, bi vê rengê wê, bi awayekê sazûmanî a têgînî wê bi rengê têgîna ramyarî wê werina hildan li dest bin.

Di vê çerçoveyê de mirov dikarê rastîya nasnemayê û rewşên weke wê jî wan hilde li dest û fahmbikê. Wê weke aliyekê giring wê, ev di vê çerçoveyê de wê, bigihênê gelek **rastîyan**.

Wê, ev rengê ku ew weke renekê hemdem dihê pênasekirin wê, di dewama wê de wê mirov wê, ne li ser kok û kevneşopî û civaketiya xwe ya xwezayî wê, were pênasekirin û bi nasnemakirin. Wê li ser rengê bijartinên wî re wê, were kirin. Ev jî wê, weke rengê dîtbar ê derewînî bê. Gotinên weke 'mîrov çi bikê mirov ew a' wê, weke referansên wê rengê pêşketinê wê, werina hanîn li ser ziman bin.

Di vê rengê û awayê de wê, rewşên ramyarî, keseyetî, aborî û ankû rewşên bi rengên xwe hanîna li ser ziman re wê, bi wê li wan were nerîn. Mînaq wê, mirovek wê serî li karekê bixê ku ew di wê de bixabitê. Wê, ew wê, di wê rewşê de wê, rewşa xwe, kêrhatiyên xwe û hwd wê, weke ku wê were ser ziman wê "cv" xwe wê, binivîsênê û wê radestî ye xwediyê kar bikê ku ew bi wê were naskirin. Ev wê, temenê ew bi wê were naskirin bê. Mîrov wê, di vê rengê û awayê de wê, di nava jiyaneka ku ew ji her derê û aliyê ve ew weke ku mirov dihê çavdêrkirin û şopandin û hwd wê, bi wê re wê bijî. Wê di wê de wê bijî. Wê rengê jiyane mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Ev wê, weke dîmenekê jiyane mirov wê, li ser kirinên mirov wê, di nava rewşa civakî a giştî de bê. Lê di aslê xwe de wê, rewşa

civaketiya giştî wê, bi mejû, çand û zimanî û hwd re wê, temenê wê biafirênê. Modela ku wê, weke ku wê têgiha netewî ji xwe re wê esas bigirê wê, ya civaketiya xwezayî bê. Lê wê navaroka wê û sererastkirinên navaroka wê, ew wê bixwazê ku ew ji serî ve wê bi kifşkirinê wê bide kirin. Wê ev jî wê, weke rewşeka vajî ya rastîya civake xwezayî bê. Di vê rengê û rewşê de wê, weke ku wê were li ser ziman wê, “di nava rewşa hemdem a postmodernîteyê de wê, nirxên hişk ên ku mirov tênebûhûrîner wê, nebin.” Wê, bi wê rengê wê, werênê li ser ziman. Têgîna postmodernîsmê wê, têgîna netewa çêker bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman. Lê kesên ku ew, têgîna ‘postmodernîteyê’ şîrove dikin ew ji aliyekê ve dibînin ku wê, ew bêî rastîya modernîteya civakî a rast nikaribê bijî. Ber vê yekê ku wê, bi awayekê fihêtokî jî bê wê, şîroveyên xwe wê ji aliyekê ve wê bi wê ve wê girêdayî wê bikin.

Modernîteya hemdem wê, rast bê ku wê, keseyet, zanîn û hwd wê, di wê de wê, giring bin û wê derkevina li pêş. Lê wê ew jî wê, ne bê temen bin. Di nava demên hemdem ên roja me de wê, rewşên weke yên bi tevgerî ên bi gotina feminîsmê, têgîna şoreşa zayendiyê, ‘şoreşa azadîyê’, ‘mafê mirov’, ‘azadîya xwe hanîna li ser ziman’ û hwd de wê, bi armanca xwe gihandina wê **rewşê bê**.

Di vê rengê û awayê de wê, wateya gotina ‘şoreşa zayendî’ wê çi bê? Ji dû aliyan ve mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Aliyê pêşî wê, bi xate pêşketina jîyane mirov re ku wê, zêdetirî wê hişmendiyê wê di wê warê de wê bi xwe re wê çêbikê û wê, pêşketinên weke wekhevî û hwd wê bi xwe re wê çêbikê. Ji aliyê din ê duyemin ve jî wê, di xate pêşketina pêvajoyên jîyane civakî a bi jîyane şariştanî re wê, mirov wê, bi şaşî û xelatîyên xwe re ku wê, bi zayendî wê mirov wê, were bindest kirin, ji rê derxistin û xirakirinên mirov û hwd wê, weke hewldanak û rewşeka ku wê mirov wê bikê ku wê, ya ku mirov bi destê xwe xirakirî ku ew bidestê xwe wê sererastbikê û ankû rastbikê bê. Di vê rengê û awayê de jî wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Lê li vir ku mirov ji kîjan aliyê ve li mijarê binerê mirov wê, fektora aqil û zanîna û dem bi dem pêşketina wê û bi radabûyîna re wê, derkeve li pêş û divê ku mirov wê jî ji berçav dûrneke û fahm bikê.

Li vir di dewama wê de wê, weke têgîneka şoreşî ku mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman wê, gelemperbûyîna li ser têgîn, têgîhiştin, zanîn û reng û cûreyên aqil û ramanên ku ew dihên pêşxistin re wê, weke aliyekê ku wê, mirov wê, bi têgîna hemdemiyê re wê, werênê li ser ziman bê. Minaq wê, heta serdemên hemdem wê, mirovên bi aqil û bi zane dibin wê, weke ‘mirovna bijartî’ wê, werina ser ziman wê, bi pîroziyekê wê, werina li ser ziman. Wê bê gotin ku wê, herkesek wê, ew derfeta bi aqil û zanebûna wî nebê. Wê, bi vê reng wê, were hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê, mirovên weke yên bi aqil dibin û ankû ew biaqil pêşketî na wê, weke ‘mirovên bijartî’ ku ew di baxtê wan de ew nivîsandîya wê, werina li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, di nava mirovê bi aqil, bi aqilbûnê û rewşên weke yên wê, ew wê bi baxtewarîyê re jî wê, bi rengê weke bi vê rengê wê, werênina li ser ziman.

Dema ku wê, dem wê, were serdemên navîn wê, were dîtin ku wê, hin bi hin wê, hijmara mirovên bi zane dibin wê, zêdetir dibin. Dem wê, di serdemên hemdem de wê, giring û wê her tişt bê. Minaq wê, dem kar û xat bê. Wê, weke ku wê, were pênasekirin wê, “dem pere ya’ bê. Wê, mirov wê, pêşkeve û wê, di hundûr demeka kort de wê, pîr tiştan wê bikê. Wê, vê jî wê, bi gotina ‘dema xwe baş bikarhanîne’ re wê, were pênasekirin û li ser ziman. Ji aliyekê din ve jî wê, rewşa mirovên bi aqil wê, weke

xosletekê ku wê, bi xwandin û xwe gihandina aqil re wê, werê li ser ziman. Sazûmanên civakî ên bi pergali ên perwerdekirinê li ser têtînin û têtîhiştînan re wê, pêşkeve. Wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê, ew wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, wê, têtîkiliya perwerdeyê û ankû perwerde dîtînin û bi aqilbûnê re wê, bi hevdu re wê pêşkeve.

Di destpêka serdemên hemdem de wê, ev wê weke têtînekê wê derkeve li pêş û wê, were li ser ziman û wê bê gotin ku “zanîn gihişt girseyan.” Bi vê rengê wê, bi zanebûna girseyan de wê, tenê wê, têtîna mirovên zane bijartîna wê, bikeve berlêpîrsînê wê, bi wê re wê, gelek rewşên nû wê, bi têtîhiştîni wê pêşkevin. Wê, têtîhiştînen bîrdozîkî wê, weke ku rê û ankû şopekê de meşînin û hwd ku wê, berê wê bi olan re wê, minaq û regekê wê were jîyankirin wê, xwe bi aqil û rengên aqil ên teorîkî ku ew dihê pêşxistin re wê, bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, têtînin û têtîhiştîna rastteqînîyê û ya teqezîyê wê bikev berlêpîrsînê de. Wê, li şûna ‘rastîyekê’ wê, têtîna ‘gelek rastîyan’ wê pêşkeve û wê, derkeve li pêş. Her tiştê ku ew heya bi hebûnê wê, xwediyê rastîya xwe ya ku ew bi wê re ew were dîtînin, herêkirin bê. Wê, bi vê rengê wê, ew wê, were li ser ziman. Lê di dewama wê de wê, ev jî wê, weke aliyekê din ê giring wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, têtîna dîtbarîyê wê, zêdetirî wê bi pêşketina aqil re wê, derkeve li pêş. Wê, rewşa fizîkî a bûjenîyî wê, weke ku ew di nava wê de wê, xwar bibê. Wê di vê rengê û awayê de wê, rewşên nû wê bi aqil re wê, derkevina li pêş. Wê, ev têtînin wê, bi teybetî wê, di çerçoveya têtîna wê, li mirov wê wateyek çawa wê were lêkirin wê, bi wê re wê, were li wê hizirkirin. Di aslê xwe de wê, hemû têtînen di çerçoveya hemdemîyê û ankû modernîyê û postmodernîyê de jî wê, li ser rengê watelekîrîna li jîyanê, mirov, kirin û hwd re wê, mirov wê, bikê ku wê, bi wate bikê bê.

Ev wê, weke rastîyeka ku mirov wê nikarê înkâr bikê bê ku wê, mirov wê, weke kirde û nirxek demkî a navendî wê, derkeve li pêş. Ev wê, wê di temenê hemû şîroveyan ku wê werina kirin de jî wê, were li ser ziman bê.

Têtîna hemdemîyê wê, di aslê xwe de wê, weke têtîneka ku mirov wê, dema ku wê, weke ku mirov wê, di dema me de wê, herêbikê wê, di çerçoveya têtînek nû de ew ku dihê pejiyendin wê, were pêşwazî kirin. Minaq wê, dema ku mirov wê, bahse têtînen demên berê bikê wê, di roja me de wê, wê bahse ‘nûkirinên wan’ wê, were kirin. Di vê çerçoveyê de wê, gotînen weke û ‘hemdemkirin’ û ankû ‘modernîzekirinê’ û hwd re wê, werina hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, têtînen felsefîkî ên weke yên serdemên kevnera û heta yên serdemên navîn û piştî wê, di serdemên nû de ku wê pêşkevin wê, bo wan hemûyan jî wê, ev wê, were li ser ziman. Di temenê têtîna hemdemîkirinê û ankû modernîzekirinê de wê, têtîneka ku wê, bi xosletên aqil, pêşketina wan û çêkirina çêkerîyeka weke bi teknîkî, teknolojîkî û hwd re jî wê, xwe bide dîyarkirin. Minaq wê, bahse teknîka demên destpêka sedsale 20’an wê, were kirin. Piştî wê, di roja me de wê, bahse pêvajoyên wê yên nû ên din ku ew pêşketina wê, were kirin. Di vê çerçoveyê de wê, di teknîkê de wê, zêdetirî têtîhiştînin û sofîstîketî wê, pêşkeve. Di vê rengê û awayê de wê, ji aliyekê ve jî wê, bi jîyankirina bi asta dema ya bi têtîhiştîni, teknîkî, çandî û hwd re wê, temenê bikarhanîna gotina hemdemîyê wê, were afirandin. Di wateya hemdemîkirinê de wê, ji aliyekê ve jî wê, bi wateya pêşî wê bi wateya *nûkirinê* re wê, were hanîn li ser ziman bê. Di wateya duyem de wê, *bi rengê pêşketina dema nû a ku ew bûya ku ew bi reng û awayên wê re wê*, were li ser ziman. Li vir wê jî em dikarin wê, di dewama wê de wê werênina li ser ziman ku wê,

hemdemîkirin wê, ji gelek aliyên têgînî ve mirov wê, karibê wê bi wate bikê û wê, werênê li ser ziman. Ji aliyekê ve jî wê, di roja me de wê, bi wateya weke têgîneka jîbîrkirî ku ew mayî û ku ew hatî jinûve şîrovekirin û hatî barkirin li nava girseyan û ew hatî kirin malê girseyan jî wê, were li ser ziman bê.

Li vir wê, dema ku mirov têgîna hemdemiyê wê bi hebûna mirov re wê hilde li dest mirov wê çawa wê, bi wê re wê bi awayekê wê, werênê li ser ziman. Gotinên weke 'ne mirov lê mirovê hemdem ew di roja me de' ku wê, were li ser ziman mirov wê, bi wê re wê çawa wê têgînê wê fahmbikê? Wê, bi aqil tevgerîn, kirin, xûynîşandan, gavavêtin û çûnûhatinên xwe kirin wê, weke rewşên mirovên hemdem ku ew bi aqilî û sazûmanîyeka bi aqilî wan dikê bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê mirovê bi aqil wê, weke mirovê hemdem wê, were li ser ziman. Di roja me de wê, dema ku wê, bahse mirovê hemdem wê were kirin wê, weke mirove ku ew bi zanistê û aqil hatî pêşxistin wê jê were bahskirin. Di vê rengê û awayê de were li ser ziman ku ew mirovekî pêşketîya.

Mirovê hemdem wê, di wê rengê û awayê de wê, were li ser ziman. Postmodernîteya ku ew bahse wê, dihê kirin wê karibê hevîyê, dilşahîtyê û hwd ji mirov re wê, werênê? Heta roja me de wê, serdema me wê, weke serdemeka ku ew hemû bi xwûn û şerên metingerî ku ew hatiya derbaskirin bê. Bîndestîya bi metingerî wê, di serdemên hemdem de wê, derkeve li pêş. Her çendî ku wê, bahse têgîna maf û azadîyê, mafê mirov, azadîyê derbirinê û hwd wê, bikê jî wê, lê wê, bi têgîneka metingerî a li ser netewîtyê û welatîtyê, dagirkirina axa civakên din û bîndestkirina wan û hwd re wê, rewşeka pirr xirab wê, bijî. Mirovê roja me ku ew weke mirovê hemdem ew dihê li ser ziman wê, weke mirovê pêşketî û mirovê ku ew bi awayekê pirrjîrî xwediyê regekê aqil û hizirkirinê û hwd'ê wê, bi wê re wê, were li ser ziman. Di roja me de wê, weke aliyekê din ê teybet wê, xwe bide diyarkirin bê. Li vir ez wê jî wê, dikarim wê, werênima li ser ziman ku wê, rewşa mirovê hemdem wê, bi wê ve wê, girêdayî wê, were li ser ziman. Dema ku wê, bahse mirovê hemdem wê, were kirin wê, weke mirovekê ku ew gelek tişt ji destê dihên wê, were li ser ziman. Pêşîya xwe dibînê, dihizirê û dikarê plan, stretejîk, taqîq û bernamayan çêbikê. Wê bi wê rengê wê, werênê li ser ziman. Lê wê, bi têgîna 'postmodernîteyê' re wê, regekê mirovî ê keseyetî ku wê, bê xwestin ku ew tenê li xwe bi hizirê, bixwezê ku ew were berdestê wî, pirrcûreyîfî karibê bi hesanî xwe bigihênîyê de wê, bi wê rengê wê were li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, tiştên bo wî giring wê, xwe jîyankirin û di çerçoveya wê de wê, were li ser ziman. Wê, li dûv tiştên ku ew li hasabê wî werin, li xoşa wî herin û ji wî re rast werin wê, herê. Wê bi vê rengê wê, nexwezê ku ew were ya zor.

Di serdemên hemdem de wê, têgînên weke yên bişavtinê wê, weke têgîna ku wê, bi sazûmana desthilatdarî, civakî, perwerdeyî û hwd ku wê, ya yên serdest wê li yên din wê werina farzkirin re wê, ew wê, bi reng û armanca xwestina kirina weke hevdu re wê, were pêşxistin. Di vê çerçoveyê de wê, rewşên weke yên bişavtinê wê, weke rewşna rengê sazûmana rêveberîyên fîzîkî û têgînî ên roja me wê, xwe bidina diyarkirin bê. Wê, komkuji, jenosîd û hwd jî wê, weke encamên wê, dem bi dem wê xwe bidina diyarkirin. Rewşên weke yên bi rewşên weke franko, musolinî, hitler, Ardogan û hwd wê, rewşên tîpîk ên faşîstî ên serdemên hemdem bin. Wê, ev nav wê, navên feleketên ku ew di dema xwe de didina jîyankirin li ser serê civakan jî bin. Di vê çerçoveyê de wê, navê wan wê weke nasnemaya feleketan jî wê, weke rastîyeka serdemên hemdemîya

postmodernîst wê, werina li ser ziman wê, derbasî li dîrokê bibin. Wê, civakan ji dîrokê bibin. Çand û zimanan qadaxa û tûnabikin. Wê bişavtinê wê, weke rastîyeka ew li ser wê re bidina jîyandin û bikina desthilatdar wê, pêşbixin û wê bidina jîyandin. Wê, di vê rengê de mirov dikarê wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, werênê li ser ziman.

Hemû kirin û kiryar wê, di bin nav û rengê hemdemiyê de wê werina kirin û wê werina sernûxûmandin. Di vê reng û awayê de wê, têgîna postmodernîteyê ku ew bahse wê dihêkirin wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov bi rastiyên wê re mirov wê dikarê wê werênê li ser ziman.

Têgîna netewî wê, di aslê xwe de wê weke têgîneka ku wê di çerçoveya serdemên hemdem de ku wê were li ser ziman bê. Têgîna netewî ku ew ji zanîn, têgihîştin û hişmendîya civakê û maf û azadiyê û demokratîkbûna rast dûr a wê, di vê rengê û awayê de wê, temenê hemû feleketên demî û ji dîrokê birinên ku ew dihên kirin bin. Wê, temenê hemû komkujiyên fizîkî û yên bi rengê bişavtinê û hwd jî wê, bi xwe re wê, biafirênê bê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê weke aliyekê giring bi rastîya hemdemîya roja me re wê, werênê li ser ziman ku wê, têgîna 'post'ê wê li pêşîya wê, were danîn wê, modernîteya roja me wê, di vê rengê û awayê de wê, li ser rengê hemdemî û ankû modernîteya civakî a mejûyî re wê, were lêpîrsînkirin. Ankû wê, kirin û kiryarên li ser jîyane mirov û di jîyane mirov de re wê, were kirin berlêpîrsînê de. Ji aliyekê din ve jî wê, rewşên mirovî wê ji aliyekê ve wê, weke 'maske' wê ji wê re wê li holê wê bimênin. Jîyane mirov wê, ji ya serdemên navîn ne cûdatir wê, bi şewayekê wê, li ser pêwîstî û pêdivîyên wê yên jîyanî re wê, were girêdan. Ev wê, ji aliyê gelek zane û kesên ku wê, li ser vê mijare hemdemiyê wê aqil bimeşênin wê, vê rewşê wê weke rewşeka 'koledarîya hemdem' jî wê, bi navbikin û werênina li ser ziman. Çanda sarifandinê wê, pîr zêde wê, derkeve li pêş. Mirov wê, tenê bi xwestekên xwe ve wê, weke ku wê, girêdayî bê û wê, tişteki din wê, ne hizirê. Mirov wê, bi jîyane xwe ve wê, were girêdan. Mirovê hemdem û ankû mirovê dema hemdem ku em bahse wî dikin em, ji aliyekê ve jî wê, weke mirovê girêdayî û ankû gelek bendên ku ew bi wan hatîya girêdan di jîyane xwe de jî wê, were dîtin û li ser ziman. Wê, hemdemî wê, çendî ku wê, weke ku me li deverekê li jor di destpêka nivîsandina xwe hanî li ser ziman û got ku wê, weke 'li dijî ya kevn' û 'li dijî ya kevnêşopîkî wê, derkeve li holê û li pêş jî lê wê, ji aliyekê din ve jî wê, ew bixwe wê, xwediyê rengê xwe yê jîyanî ê kevnêşopîkî û hwd bê. Minaq wê, mirov wê, orfûadetên xwarinê wê, bigirê. Wê, dernekeve dervî wan. Ku ew derket dervî wan û dervî wan kirin û kiryarek da nişandin wê, weke "mirovekê nedîfî" û ankû "mirovekî ne hemdem" wê were li ser ziman. Hemdemî wê, weke têgîneka ku wê, dervî têgîna **kapîtal** a roja me jî wê, were şîrovekirin bê. Lê têgîna 'postmodernîteyê' wê, bi xosletên wê re wê, weke têgîneka di çerçoveya wê de wê, were hanîn li ser ziman bê. Wê, di roja me de wê, weke reng û awayekê teşwîkkirina li sarifandinê a mirov jî wê, were li ser ziman. Wê, rengê nasnemaya mirov wê, bi rengê sarifandinê wê yên aborî û xwarinê û hwd re wê, were pênasekirin. Wê, çi bixwê û çawa bixwe wê, weke cihê wî yê di civakê de jî wê, bide dîyarkirin. Wê, were hanîn li ser ziman ku ew mirovekî li gorî demê dijî û ankû najî. Wê, bi rengê pênasekirina weke '**pêşnasîyan**' û ankû 'reklaman' û hwd re wê, bi mirovan wê, bidina şêrînkirin ku ew bi sarifênê. Teşwîkkirin wê bi wê rengê wê, were ser ziman. Ev jî wê, weke renekê çanda postmodern wê, were li ser ziman bê. Civake sarifandinê wê, bi vê rengê wê, were pêşxistin. Ev jî wê bo çi bê? Dema ku pergala û ankû sazûmana kapîtalê wê, hingî wê,

hertimî wê, pêwîstiya dewrûdayimîtiyê wê bi kirin û firotinê re wê, bibînê. Ev jî wê, pêwîstiya civakeka ku ew pîrr zêde disarîfênê wê bide dîtin. Tiştê ku ew hat çêkirin ku ew newê firotin û di dest de ma wê, ew wê, weke mal û ankû semyanekê ku ew ji dest herê wê, were dîtin jî bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, bahse 'nûbûnêka li ser sarifandinê re' wê, were kirin. Bi wê re wê, nasnemayeka ku ew li ser wê sarifandinê re ku ew hertimî bahse wê dihêkirin wê, bi şewayên li ser vê rengê 'pêşketinê' re wê, bi têngînên weke xwe digûharênê û nûdikê re wê, were hanîn li ser ziman û bê dayîn diyarkirin bê.

Têgîna popûlerîteyê mirov wê, di dewama wê de wê, di vê rengê û awayê de wê, li ser wê rewşa gûharînê, nûbûna nasnemayan û her wusa rewşa hemdemî a ku ew bahse wê bi rewşa *civake sarifînar* re ku ew dihêkirin mirov wê, dikarê hinekî din jî wê, li ser wê bisekinê. Ev wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê, fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê, têngîna popûlerîteyê wê, weke têngînêka ku mirov wê, di serdemên hemdem de wê, pîrr zêde wê, bahse wê bikê bê. Wê li ser rewşên weke xweşik li xwekirinê, xwe bi zane dana nîşandinê, xwe dewmelend nîşandan û ankû hewldanên xwe dewlemendkirinê û hwd re wê, weke van wê, bi gelek rewş û rengan re wê, xwe bide diyarkirin. Her wusa wê, ji aliyekê din ve wê, rewşên sarifandinê wê, bi rewşên weke yên hazgirtinê ên weke 'cihên şahiyê' û hwd re wê bê yekkirin û wê, bi wê re wê were pêşxistin. Wê, mirov wê, ji çand û têngîna postmodernîteyê re wê, weke 'kirîvanekê dayimî' ku wê, bi wê sazûmana kapîtal wê xwe hertimî wê 'nûbikê' wê, were dîtin. Wê, mirov wê, di vê serdemê de ku ew dijî wê, bi tv, înternet û hwd re wê, bi rêyên ragihandinê ên weke wan re wê bijî. Wê, bi wê re wê tiştê ku ew dibînê wê bixwezê ku ew bibê xwediyê wê. Wê mirovekê obez wê, di vê demê de wê, ji aliyekê ve wê, derkeve li holê. Wê obez bê ber ku wê, hertimî wê ji xwe re wê, hertiştê wê bixwezê ku ew bijî û xwe bigihênîyê de.

Di dewama wê de wê ji aliyekê din ve jî wê, serdema hemdem wê, pêvajoyên wê yên bi teknolojiyê re ku ew pêşdikevin wê mirov wê, di nava lapên wê, tûra teknolojikî de wê, bimênê. Wê hemû kar û kargêhên xwe wê, barî nava teknolojikî û bi wê re wê, barî nava înternetê wê bikê. Mirov wê, dema ku wê di dewama destûlingên xwe de wê, weke uzwekî laşê xwe ku wê, di dewama wê de wê, bidest bikarhanîna amûrekê wê bikê wê, bi wê re wê, rewşa teknîkê û mereqa li wê ew wê pêşkeve. Teknîk wê, hinekî wê, bi wateya jidesthatinîyê û çandê û hwd wê, were li ser ziman. Dema ku mirov bidest amûrên destî kir wê, bi wê re wê, rewşa bikarhanîna wê tiştê jî wê, weke aliyekê giring ê têngiştinî ê bi wê tiştê ve girêdayî ku wê, were kifşkirin bê. Fêrbûn wê, hinekî jî wê, wateya wê, li ser wê rewş xwe demezrênê. Wê bi teknîkê re wê, pêşketinên mazin wê derkevin li holê. Wê, pîrrwateyîti wê, bi wê re wê, bi rengên wateyên gûharînê re wê xwe bide diyarkirin. Wateya tiştan ku ew di gûharê wê, ew wê, hinekî jî wê, bi rewşa hebûna wan tiştan ve wê, girêdayî jî bê. Teknoloji û pêşketinên wê, wê, bi ketina nava jîyane mirov de wê, li gorî xwe û wê bi hebûna xwe re wê di ahengekê de wê pêşketinê wê, di jîyane mirov de wê, bi xwe re wê, bide çêkirin. Wê bi wê re wê, weke ku mirov wê, karibê wê, werênê li ser ziman wê, bi teknîkî wê, bikarhanîna înternetê, tv'yan, telefonên berikê û hwd wê, bi gelek rewşên din re wê, xwe bide diyarkirin bê. Wê heya mirov wê, li wê pêşkeve. Wê, mirov wê, bi wê re wê, hem xosletên xwe wê pêşbixê û wê hem jî wê, xosletên tiştên ku ew bi wê rengê bikardihênê wê pêşbixê. Di vê rengê û awayê de wê, pêvajoyeka pêşketinî û pêşveçûyînî wê, bi teknolojiyê re jî wê, bijî.

Teknoloji wê, bi teknîkî wê, weke rastîya jîyane mirovê hemdem bê. Wê, gelek kar û xabat û kirinên ku mirov berê nedikarî bikê wê, bi wê re wê, bi hesanî wê bikê. Wê bi wê re wê, xwe zêdetirî wê, bi hêz wê bibînê.

Mirov wê, di roja me de wê, dema ku mirov bi rewşa wî ya teknîkî re wê, werênê li ser ziman mirov divê ku rewşa awadanîyê û hwd weke rewşeka teybet li vir wê, werênê li ser ziman. Têgîn û têgihîştina sazûmankirin û dîzaynkirinê wê, zêdetirî wê, bikeve jîyane mirov û wê, jîyane mirov wê, bi reng û awa bikê. Wê, tişt wê, dema ku mirov wê avadikê wê, çawa wê, di ahengekê de wê, werênê li holê wê, bide dîyarkirin. Wê mal û deverên ku ew di wê de dijî wê, xweş û xweşik bikê. Wê çawa wê li berçav wê, di xweşikatiyekê û ahengiyekê de wê were dîtin û wê hebê wê, bi wê re wê, li wê bihizirê. Dîzayn wê, bi têgihîştinî wê, têgîna darêjkê bê û wê, weke têgîneka ku wê, mirov wê, bi aqilê xwe wê, bidest pêşxistin wê bikê.

Di roja me de wê, bi têgîna kapîtal re wê bahse serdestiya 'postmodernîteyê' wê, werê kirin. Wê ew jî wê, rewşên civakî ên berê ên hemdemî ku ew pêşketina wê, wan li gorî xwe wê, werênê berhevdû wê bi wan wê bijî. Li vir wê, hemdemî ku em bi têgîna hemdemîya demên berê re wê werênina li ser ziman wê, rewşa bi afirandinekê re xwe afirandin, pêşxistin û gihandina rewşek xweşik a dîzaynî bê. Lê postmodernîte wê, têgîha sarifandinê û jîyankirina bi wê, ew wê zêdetirî wê bi xwe re wê bide me.

Ku mirov ji kîjan aliyê ve ku mirov binerê mirov wê, têgîna postmodernîteyê wê li ser rewşa modernîteyê û ankû hemdemiyê wê, weke rewşeka sarifandin û jîyana bê sînor û hasab wê, dikarê wê, werênê li ser ziman.

Wê rewşa mirov dema hemdem wê di wê rengê û awayê de wê, weke ku wê her tiştê wê, were berdestê wê, ew wê were dîtin. Minaq wê, xwarina xwe wê, gavekê ji wî dûr li 'bütikkan' û ankû kargehên xwarinê wê hilde. Wê, nûçe û agahiyên wê ji mala xwe wê ji tv'yan ku ew li cihê ku ew li wê rûniştîya wê hilde. Di vê çerçoveyê de wê, mirovekê ku ew tenê şopîner bê wê, derkeve li holê. Li ser wê esasê wê, di roja me de wê bahse 'ne lêpirsîna rastîya nûçeyên ku mirov dihildê ji tv'yan' hwd wê, were li ser ziman. Ev rewş wê bi hemû rêyên ragihandinê re wê, were dîtin. Mirov wê, di rewşeka ku ew weke *meha mêşin (ev gotineka pêşîyên kurdan a)* û ankû meha di cihê xwe de bêdeng bê. Yanê ku mirov, berê wê bi kûve bidîyê de wê, ew bi vir wê biçê û herê. Wê çî were ber wê, ew wê, bixwe û bijî. Bi wê re wê, bi şewayekê rewşa ragihandinê û ankû wê weke ku wê, di roja me de wê, bi gelemperî wê were bi navkirin û ser ziman wê 'enformasyon' wê zêdetirî wê, derkeve li pêş. Mirov wê, li gorî agahiyên ku ew dihilde wê bijê, weke ku ew çawa di dema olan de wê, li gorî ku ew jê dihê xwestin ku ew bijî. Rewşên nivîsandinê wê, bi gelek awa û rengên wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Di roja me de wê, wê herkesek wê, gihîştî bê bi karina xwandin û nivîsandina xwe re. Wê, di serdemên berê de wê, çanda axiftinê wê, zêdetirî wê, li pêş bê. Lê piştî ku çanda nivîsandin û xwandinê zêdetirî ew pêşket wê, ew çanda axiftinê jî wê, li gorî rewş û rengê demê û pêşketina wê, ew wê, xwe bi sazûman bikê, pêşbixê û wê, bide dîyarkirin. Rêyên ragihandinê wê, temenê wan wê li ser esasê xwandin û nivîsandinê bê. Piştî ku rewşên weke weşangerîyê û telgirafan hat kifşkirin û pêşxistin wê, piştî telefon, piştî wê re jî wê, tv û di dewama wê de wê, kompîtûr û wê bi gelek cûreyên wan re wê heta roja me wê, werina kifşkirin. Di roja me de jî wê, bi gelek şewayên wan re wê hebin. *Teknolojiya sofistika(*)* wê zêdetirî wê pêşkeve û wê, derkeve li pêş. Her tişt wê, bi zane û bi aqil bibê. Rewşên weke tv'yê, înternetê, telefonê û berî wan telgîtafê û hwd wê, di

warê teknîkî û ankû teknolojikî de wê, her yekê wê, weke 'şoreşeke bi teknîkê' a di jîyane civakê de wê, were dîtîn. Wê, dema ku wê, tv wê were kifşkirin wê, weke *dûnyaye ku ew hatî hundûrê malê* wê were pênasekirin û hanîn li ser ziman. Wê bi wê re wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, dema ku wê, dûnya wê bi rewşên weke yê tv'yê re wê werina male mirov wê, male mirov jî wê kûder bê wê, ew jî wê, weke tégînekê di mejiyê me mirovan de wê biafirê. Di serdemeka ku wê her tişt wê ji pêjn û îmajê ku ew diafirê û her tiştê wê bi wêneyî, awayî, rengî, xamlî, dirûvî û hwd re wê, derkeve li berçav wê, lêpirsîna li tégîna mekanê û ankû cîwarê jî wê, bi vê rengê wê were kirin.

Mirov wê, bi wê rengê wê, di jîyane xwe de wê gelek meşkelên ku ew xwe bi wê re meşkul bikê wê biafirênê. Tégîna 'hobî'yan û hwd wê, li ser wê, esasê wê derkeve li pêş. Wê, bo tişkirina dema xwe ji xwe re pêşxistin û ankû dîtina 'meşkeleyekê(*)' jî bê hobî. Rewşên bi vê rengê ên jîyanî wê, bi demê re wê zêde bibin û wê bikevina jîyane mirov de. Wê, di dewama wê de wê, dema ku mirov wê, bahse civake dema hemdem wê bikê wê, bi teknîkî wê, weke civakek bi zane û di dewama wê de wê, weke civakek teknolojikî(*) wê, were pênasekirin. Wê, weke civakeka ku ew bi teknolojiyê ve wê, ji jîyane xwe ve wê girêdayî bê. Mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, jîyane xwe de wê, dema ku ew herê devereke wê, di berika wî de wê telefonê wê hebê. Civakek ku ew 'mobilîze' bûyî wê, bi wê rengê wê, bi rewş, awa û rengê wê yê pêşketinê re wê derkeve li pêş. Mînaq ku em di dewama wê de bahse înternetê bikin wê, ev wê, were dîtîn. Mirov wê, dema ku wê, pêwîstiya wê bi agehiyekê wê hebê wê, di cih de wê, serî li nava înternetê bide. Wê, tişt a ku ew dikê xwe bi zanîni bigihênîyê de wê, di kêlîkek piçûk de wê, bi çend pêlkirinan wê xwe bigihênîyê de. Wê, li ser wê rewşê re wê, mirovê dema hemdem wê weke mirovê ew bi hesanî dikarê xwe bigihênê zanîne û her tiştê ku ew di jîyanê de heya wê, were jê bahskirin. Li Çînê ku wê, telefonê û ankû gomlekek wê were çêkirin wê karibê were li kurdistanê û ankû devereke din ku mirov xwe bigihênîyê de. Wê, bi vê rengê wê mirovê dema hemdem wê, weke mirovê ku ew bi zanîne dijî wê, were pênasekirin û ser ziman. Bi vê rengê wê dema ku mirov wê bahse rewşa modernîteyê bikê wê, hin gotinên ku ew di wê çerçoveyê de mirov dikarê wan werênê li ser ziman û ji wan hinek tégînan di vê çerçoveya mijare xwe de ji wê derxê wê hebin. Mînaq gotina 'globalê' û ankû gelemperîyê' wê, di vê çerçoveyê de wê, li ser amûrên wê û rengê pêşketina wê re wê, were li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, ev jî wê, were dîtîn ku mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di çerçoveya tégîna globalê û ankû gelemperîyê de wê, were gotin ku 'dûnya, bûya

-----
 (*)Gotinên weke 'civake teknolojikî', 'civake bi teknolojiyê re haşîr û neşîr', ''şoreşa teknolojiyê' û hwd wê, weke gotina ku wê di vê demê de wê li ser pêşketinên wê demê re ku wê werina bikarhanin bin. Teknik bi gelek aliyên wê re wê, pêşkeve û wê bi wê pêşkevina xwe re wê bê temenê pêşketinên mazin ên ku wê civak wan bijî. Jîyane civakê wê, bi wan re wê, weke ku wê ji gelek aliyên ve wê were adilandin. Mirov wê, bi wan jîyaneka xwe avabikê. Di rewşa teknîkê û bikarhanîna wê a di jîyane mirov de û ankû avakirina bi wê jîyaneka ku weke ku wê were gotin 'jîyaneka ku ew bi tēknîkê hatî hesankirin' wê, di vê demê de wê weke renekê jîyane hemdem a ku wê bahse wê were kirin jî bê.

Dema ku em vê demê bi tégîn û çerçoveya wê ya bi gotina 'hemdemyê' re wê fahmbikin emê, nikaribin ji van aliyên dîr karibin werênina li ser ziman. Ji xwe wê temenê wê pêşketina ku ew bi wê dihê ser ziman wê bi wê re wê bibê. Ji aliyekê din ve jî wê çendî wê weke jîyaneka ku ew bi aqil kûr dibê wê bi rengên tēklîf û asta wan re wê weke ku wê serrû jî wê bimênê bê.

(*)Weke teknolojiya bi aqil jî tê bi navkirin.

(*)Ji xwe re tiştêkê ku ew dema xwe bi wê derbas bikê ku ew bibînê

gundekê piçûk. Wê, ev gotin jî wê li ser rewşa xwe gihandina zanînan û li kûderê ku wê, çi bibê wê, di cih de wê, li deverên din ên dunyayê wê, werina bihîstin re wê, were gotin. Mirovan î ro wan, jî aliyekê ve jî naqşaya dûnyê derxistina. Bi wê re jî wê, dimejiyan de wê çi û kî li kûderê ya wê, bi wê were pênasekirin. Ji aliyekê din ve jî wê, çapameniya civaknasî wê, bi zêdeyî wê, di serdemên hemdem de wê her ku wê dem wê têve wê werê wê zêdetir wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Rêyên ragihandina çapameniya civaknasîyê ên weke 'facebook'ê, 'google', 'youtube' û hwd wê, bi gelek rewş û rengên din ên weke çapamenîya civakî û ankû çapamenîya civaknasî re wê, mirov karibê werênê li ser ziman. Çapamenîya civaknasî wê, rê û rengê xwe hanîna ser ziman, ragihandin û têkilîdanîne ê mirovê hemdem bê. Çapamenîya civaknasî wê, rêyeka ragihandinê a civaknasîyî a di nava civakê de bê. Mirov wê, bi wê re wê, rêyên têkilîyê wê dênê. Rêyên têkilîyê ên civaknasî wê, bi rêya çapameniyê wê hertim ku wê dem wê têve herê wê, zdetir bibê, pêşkeve, kûrbibê û pêşketinê bi xwe re wê bijî. Weke rengê bi aqil û dîtarî ê xwe ragihandin û gihandina mirov û deverên din û têkilî bi wan re danîne bê.

Civaknasîya civakê wê, di nava xwe de wê, xwediyê rêyên xwe yên têkilîdanîne bê. Axiftina bi hevdû re wê, yek jî wan bê. Rêyên axiftinê ên cûr bi cûr wê, werina pêşxistin. Ev jî wê, bi çapameniya civakî û ankû civaknasî re wê, pêşkeve.

Wê ev weke rêyên çapameniya civaknasî wê, bi demê re wê pirr zêde wê pêşkevin. Wê jî her deverên dunyê mirovên ku ew rûyên hevdû nabînin û ankû dibînin wê, bi hevdû re wê biaxifin. Wê, jî her xalkê û civakê wê, têkilîyê wê, kes bi hevdû re wê dênin. Wê, çi biqawimê wê bihevdû re wê parvebikin. Bi vê rengê wê, di serdemeka ku wê, bi vê rengê wê, pirr zêde wê, teknîk wê pêşkeve jî wê, ti tişt wê 'vêşarî nemênê.' Ji xwe gotîna wê, 'ti tişt vêşarî namênê' wê weke gotineka ku wê, li ser wan rewşên bi vî rengî re wê, bi rewşa têkilîdanîna mirov re wê, were hanîn li ser ziman bê. Mirov wê, bikarhanîna rêyên çapamenîya civaknasîyê wê, weke nîşanaka hemdemîya xwe wê pênasebikê û wê, şîrove bikê û wê werênê li ser ziman. Ku em bahse çapameniyê û ankû çapameniya civakî bi hemû rengên wê bi hevdû re bikin em, divê ku wê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, di serdema hemdem de wê, şer û pevçûnên ku mirov wan bi hevdû re dikê wê ew jî wê, li ser çapameniyê û ragihandina wê re wê, were meşandin. Mirov wê, li kûdera cihanê ku wê taqînek bibê wê, bi rêya çapameniyê wê, weke ku ew taqîn di mejiyê mirov de bûya wê, were berçavê wî. Wê, herkesek wê, weke ku ew wê, bibînê. Wê, mirov wê, bi rêya dîmen û wêneyên zindî û ne zindî wê, her deverê wê, weke xwe ku ew hatîya bi wênekirin û ankû bi dîmenkirin wê bibînê. Wê, bi wê re wê, her tişt wê bi wêneyî û dîmenî wê, bi başî û nebaşîya xwe wê, were dîtin. Em di serdemeka ku ew her tişt di wê de wê, bi vê rengê were jîyankirin bê. Minaq em, dikarin bahse rewşên weke yên bi 'pêşnasîyan' û ankû 'reklaman' ku ew dihên rayixistin li berçav wê, bi wê bijî bikê. Rewşên weke yên 'marka' wê, bi tiştên xwarinê, li xwekirinê û hwd re wê, werina pêşxistin. Têgîna markayê wê weke têgîneka dema hemdem a ku wê, xwe baş û ankû nebaş hîsbikê jî bê. Mirovekê ku ew cileke marka li xwe kir ku ew marka giran bê û bihayê wê zêde bê wê, bi wê weke ku ew xwe zêdetir bi qadir û qiymet bibînê wê, bi hêstekê wê bi xwe re wê bijî. Weke 'marka', 'moda', 'îmge', 'sîmge' 'awadanîya hemdem' û hwd wê, çend jî wan rewşên ku wê, bi navê hemdemiyê wê, werina pênasekirin û hanîn li ser ziman bin. Di rewşa postmodernîteyê de wê, her tişt ku ew hat çêkirin wê 'taqlîdê' wê jî wê, were çêkirin. Ev ku wê, tiştêk xwarinek

bê. Ev ku wê, tiştêkê li xwekirinê bê. Û ankû ku ev ku wê, tiştêkê din ê ku ew bi wê rengê hatîya çêkirin bê.

Li vir em vê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, li ser tiştên li xwekirinê, xwarinê û hwd re wê, mirov wê, weke ku wê di roja me de wê, were li ser ziman wê, bixwazê ku ew wê bibê çî rengê wê, ji 'dîyinok(witrîn)' a ku ew dibîne wê, hilde û li xwebikê û xwe bi wê bide bi rengkirin û awa kirin. Di vê rengê de wê, şewayekê pirrxirab ê şîroveya nasnemayê li ser keseyetîya mirov re wê, li ser wê re jî wê, were pêşxistin. Mînaq wê bê gotin ku "mîrov, çî li xwe bikê wê ew bê." Ankû wê, bê gotin ku "mîrov, çawa bijî wê ew bê. " Bi vê rengê wê, bi rengê li xwekirin û jîyankirina mirov re wê, ew wê, were li ser ziman. Wê, bi vê rengê wê, li ser rewşa qarakterê re wê were gotin ku mirov bi qarakterê xwe çawa bê wê, wusa bijî. Ev wê, di têgîneka nasnemayî de wê, were bi lêvkirin û hanîn li ser ziman. Wê bi vê rengê wê, rewşna dîbarî ê weke xwe *çawa dîtinê* wê, bi wê re wê, rewşa xwe dîtinê wê bi wê were pênasekirin û hanîn li ser ziman.

Mîrov çawa dixwezê bibê û ankû çawa dixwezê ku ew bibê mirov wê, li ser wê re wê, li cil û bergên xwe jî wê bihizirê. Têgîna ku "mîrov ji sekna xwe ve kifş a" wê, weke têgîneka ku wê, kurdên berê wê, pîrr zêde wê, di nava xwe de wê, bikarbihanîyan. Li rengê serdema me de wê, bi vê rengê wê, rewşek wê, bi wê re wê, were dîtin.

Di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov bixwazê rewşên hemdemîyê û ankû modernîteyî û di dewama wê de yên postmodernîteyê ku mirov şîrovebikê mirov wê, bi çavekê derûnî jî mirov divê ku wê, li rewşê bînerê. Ber ku wê, weke ku me hinekî li jor hanî li ser ziman wê, rewşên rengê ku mirov bi rengê xwe bedilkirinê re mirov wê, çawa wê were dîtin wê, bi wê rengê wê bi awayekê keseyetî wê were hanîn li ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, rewşa derûnî wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê rewşê de wê bide dîyarkirin. Li vir wê, li ser ya li xoşê çûyînê û ya acibandînê û hwd re wê, mirov wê çawa wê hîsbikê wê, bi wê re wê, ev wê, were dîtin. Mîrov wê, dema ku mirov jî rewşa xwe ya bedilkirinê dilxweş bê wê, ew haz û hîske baş wê bide mirov. Vajî wê, ew wê, hîseke nebaş wê bide mirov. Ev wê, regekê wê yê ku mirov wê, bi teybetî wê, karibê wê fahm bikê bê. Di roja me de wê, hêst û hêstîyarî wê, zêdetirî wê pêşkeve. Hêst wê, ji aliyekê ve wê, bi rengê aqilê xwe re wê, di rewşên rengên jîyanê, bi reng û awakirinê de wê, xwediye weyn û roleka giring bin. Di vê rengê û rewşê de wê, mirovê hemdem wê hinekî jî wê, weke mirovekê ku ew di farqê de ê hêstîyar bê. Rewşa hêstîyarîyê mirov wê, ji gelek aliyan ve wê, di çerçoveya rewşa roja me de wê, hilde li dest û wê werênê li ser ziman. Mînaq wê, rewşên weke nivîsandinê ên bi wêjeyî û hwd wê pêşkevin. Têgînên 'edebî' wê pêşkevin. Têgînên edebî wê, di kurdî de wê hinekî wê, di wateya xwe adilandina bi mejîyî û jîyanî de jî bê. Ber vê rengê wê yê ku ew dihê kifşkirin bê wê, bi şewayekê rewîstî wê, bi têgîna wêjeyî û hwd re wê, were hanîn li ser ziman.

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov li rewşê mirovê hemdem û bi giştî jî li rewşa rengê civake hemdem dinerê wê, bi pêvajoyên wê re wê, rengê civake sarifîner wê zêdetirî wê derkeve li pêş. Heta ku mirov wê xwarinekê çêbikê û ankû cilekê çêbikê wê, vejene ku ew bi kedî (kedkarî) û ankû bi teknîkî li wê dide û xarc dikê wê, pîrr zêde bê. Bi wê re mirov dikarê bêjê ku wê, her tiştê mirov wê bi vejenê were û biafirê bê. Mîrov wê bivejenê bijî.

Civake hemdem wê, di hemû pêvajoyên wê de wê, were dîtin ku wê, civakek zêde sarifîner bê. Wê, ji ya ku ew kedê dide û wê di afirênê wê zêdetirî jî wê, karibê

bikarbênê û disarîfênê bê. Wê di vê rengê û awayê de wê, dema ku wê, bahse mirovê hemdem wê were kirin bi jîyane wî re wê, weke mirovekê ku ew wê, xwedî pişeyekê bê û wê hertimî wê di wê de wê kar bibê. Wê, bi wê re wê qizinc bikê û wê dabara xwe wê li ser qizincîkirina xwe re wê bikê. Wê, çi bikê û ankû qizinc bikê wê, bo ku ew karibê xwe bi jîyane xwe re wê bide domandinê bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, çawa wê, weke keseyetîyekê wê derkeve li pêş bê. Wê, bo wê, di jîyane xwe de wê, di nava ked û tahbê de bê. Mirov wê, weke mirovekê civaknas û derûnî bê. Ji van herdû aliyên wî ve ku mirov dihilde li dest wê mirov karibê weke mirovekê ku wê, bi van rewşên xwe wê bikê ku ew derkeve li pêş bê. Hewldana xwe hanîna li berçav û dana nîşandinê wê, bi wê rengê wê zêdetirî wê, derkeve li pêş. Wê, di vê rengê û awayê de wê, çawa wê, were dîtîn, wê nerîna mirovan li lê baş bê û ankû nebaş bê, wê mirov wê çawa wî pêşwazî bikin û hwd wê, weke rengên ku mirov wê di jîyane xwe wê li wan bihizirê û wê, tefkîrbikê bê. Wê xwestina derketina li pêş a mirov wê, bikê ku mirov di roja me de xwe bikê gelek reng û rewşan de. Mirov wê, weke zindiyekê wê xwediyê hebûna xwe ya fizîkî a di jîyanê de dijî bê. Wê bi wê hebûna xwe wê, kirin û tevgera bikê û wê xûyan bide nîşandin. Wê bi wan re wê bixwazê ku ew hey û bale mirov bikişênê li ser xwe. Hebûna mirov wê, bi aqil re wê, were dîtîn. Ev jî wê, rastîya wê ya kirdeyî a ku ew jî wê hebûna wî ya fizîkî diafirê bê. Wê jî vê aliyê ve wê, hebûna mirov a gîyanî jî wê, bi aqilî wê, di serdemên hemdem de wê, bi aqilî wê were kifşkirin, pêşxistin û hanîn li ser ziman. Lê wê mirov wê hertimî wê bi hebûna xwe ya fizîkî a li berçav wê hebê. Wê, bi wê re wê, were dîtîn û naskirin. Minaq mirovek wê di derbarê mirovekê din de wê, bihizirê û wê ew wê bibîrbênê. Wê ev bîrhanîn wê, weke têgîneka kirdeyî jî wê, mirov karibê bi hebûna mirov re wê, werênê li ser ziman bê.

Lê jî aliyekê din ve jî mirov dikarê wê jî wê, di dewama wê de bi wê ve girêdayî wê, werênê li ser ziman ku wê mirov wê, li vê rewşa xwe ya ku ew çawa dihê dîtîn wê, pîr zêde wê, were hizirkirin. Ev wê, weke renekê dîtînî, wêneyî û dîmenî bê. Di dewama wê de wê, weke renekê hişmendî bê. Lê jî wê zêdetirî wê, ew aliyê bi wê rengê dîtînî, wêneyî û dîmenî wê weke kirdeyekê wê di têgîna gîyanê de wê, dem bi dem wê li wê were hizirkirin. Di vê rengê û awayê de wê, gelek zanyar wê, di serdemên kevnera û yên piştre ên serdemên navîn û jî wê jî wê heta roja me ên serdemên hemdem wê bi vê rengê wê li wê bihizirin.

Di aslê xwe de wê, ev rengê hizirkirinê wê, weke renekê ku wê, bi têgînî wê gelek encam wê jî wê werina derxistin bin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, dema ku mirov wê, mirov ghişt wê hişmendîya di derbarê wê zanîna bi navê 'ku ew çawa dihê dîtîn' de wê, li ser wê re wê çawa wê rastkirinê wê bikê û ankû wê, were dîtîn wê, pîr zêde wê li wê bihizirê. Di serdemên hemdem de wê, dema ku mirov wê, di rewşa dîtbarî û dîtîna mirov de wê, li wê bihizirê wê, rewşên weke xwe bedilkirinê û hwd re wê, were dîtîn. Li ser rewşên dîtînî û ankû zanîna re wê, rewşên weke yên '**propagandayê**' û hwd wê, rewşna ku wê, di vê çerçoveyê de wê, werina pêşxistin bin. Propaganda wê, weke têgîna demên hemdem ên pîr giring bin. Wê li ser rengê agahi û agahdarkirinê re wê, çawa wê, were dîtîn wê, gotinên xwe wê, bi hişmendîya wê re wê levbikin û wê bişon û wê, werênina li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê teybet wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman bê.

Dema ku wê bahse hebûna mirov û jîyane mirov wê were kirin wê, di vê çerçoveyê de wê, çawa wê adilandinek wê di wê de wê were kirin û wê bi dîtîni wê di levkirinekê de wê, were li berçav wê, di wê rengê de wê, li wê were hizirkirin. Di rewşa felsefîkî de jî wê, bi wê li mirov wê bi hebûna bedena mirov û ankû laşê mirov û gîyane mirov wê, lê were hizirkirin. Minaq wê, ji serdemên kevnera û ankû antîkkê ve wê, mirov wê, li rewşên weke têrkirina gîyanê û ankû laş ku ew weke hevdû na û ankû ji hevdû cûda û ku ew ji hevdû cûdabin wê çawa wê ji hevdû cûdabin û wê, ji hevdû cûda wê yek bi yek wê çawa wê werina hildan li dest wê, pîrr zêde wê serî wê li ser wê biwastênin. Rewşa têrkirina laş wê, bi tégînên weke zewkê, hazê û hwd re wê, bi ya li xoşê çûyinê re wê were hildan li dest. Minaq wê, dema ku mirov xwarineka xweş bixwê wê, ew li xoşa mirov wê herê û wê, laşê mirov wê ji wê rehet bê, haz bigirê û zewkê hilde. Wê, di vê rengê û awayê de wê, ev wê, weke rewşna bûjenîyî ên ku wê, werina hildan li dest bin. Di dewama wê de wê, têrkirina gîyanê û her wusa gihiştina têtîfîya gîyanî wê, li wê were hizirkirin. Bi wê re mirov wê, çawa wê bigihijê têtîfîya gîyanî wê, gelekî li bersiva wê were lêgerîn. Dem bi dem wê di roja me de wê, bo mirovê hemdem wê were gotin ku 'ew, bi laşê xwe têr a lê ew, bi gîyane xwe birçî ya.' Ev gotin wê, di wate û rengê tégîna ku ew bibê xwediyê çî û bigihijê çî wê têtêr nekê. Wê hertimî wê, bi azwerî wê zêdetirî wê, ji xwe re wê bixwezê. Kurd wê, weke 'çav birçîbûnê' wê bi nav dikin û wê di nava xwe de wê, hertimî wê, dihênina li ser ziman. Mirovên bi vî rengî wê, ew ti carî wê li gorî wan wê, ne gihiştina li rehetîyê, xweşiya dil û hwd. Ber ku ew, di gîyane xwe de ew bir çî na. Bîrçîfîya gîyanî wê, weke aliyekê giring wê, di vê rengê û awayê de wê, pîrr zêde wê, li ser wê were sekin in.

Di nava tégînên û ol û bawerîyî de jî wê, ev wê, weke aliyana ku mirov dikarê wan bi teybetî fahmbikê bin. Wê, minaq wê, xwe ji 'dûnyayê xwe vekişînê' û xwe dayîna li menewîyeta xwe' û di wê şopê de rêçgirtin û meşên wê, weke aliyekê ku wê, di vê rengê û awayê de wê, were li ser ziman bê. Wê, birçîfîya gîyanî wê, weke rewşeka ku wê, karibê mirov ji rê derxê jî wê, were li ser ziman bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, were hanîn li ser ziman.

Di aslê xwe de ev mijare rewşa têtîfî û ankû bîrçîfîya gîyanî wê, weke mijareka ku wê, piştî wê di serdemên me yên hemdem de wê, bi rewşên têtîzanîn û ankû kêznanîn re wê, werina hanîn li ser ziman bin. Mirov wê, dema ku wê, têtîzanîn bê wê, ew wê, gîyane wî jî wê têr bê. Wê bi wê rengê wê, were hanîn li ser ziman. Ji xwe li rengê rewşên weke yên têrkirina gîyanî û ankû hewldanên xwe ji rewşên dûnyewî vekişîn û dayîna li rewşên menewîyefî jî wê, ji aliyekê ve wê, weke rewşna ku mirov wan bi tégîna zanînê û ankû têtêr û kêmiya zanînê û hebûn û nebûna wê re wê, dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Laş wê weke bûjenekê wê hebê. Gîyan jî wê weke kirdeyekê wê were dîtîn û wê bi kirdeyî wê hebê. Wê, bi wê re wê, têtîkiliya di nava wê bûjenê û kirdeyê de ku wê mirov wê dênê wê, mirov wê çawa wê têtîkiliyê wê dênê û wê bi çî rengê û awayê wê dênê û fahmbikê wê, weke mijareka ku wê, aqilê mirov wê, pîrr zêde wê li ser wê bihizirê û wê bi wê re wê mijul bibê bê. Wê, hewl bide ku wê fahmbikê bê.

Ya ku wê, tégîna postmodernîteya roja me wê, bide diyarkirin û wê, werênê li ser ziman wê, çawa wê laşê mirov wê têtîbikê û wê bigihênê li têtîbûnê. Wê, bi hazgirtin, zewk hildan, li xoşê çûyin û hwd re wê, weke aliyekê giring wê xwe di vê rengê û awayê de wê xwe bide diyarkirin bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê

fahmbikê ku wê rengê postmodernîteya roja me wê, bi wê re wê, ev rewşên 'têrkirina laş' wê, weke bi wê re xwe gihandina gîyane mirov jî wê, şîrovebikê û wê li ser wê re wê, rêyên xwe gihandina wê, bide dîyarkirin.

Li vir wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê, têrkirina laş wê, weke aliyekê bûjenî wê, pirr zêde wê, bi wê re wê, derkeve li pêş. Wê, bê gotin ku mirovê roja me wê, zêdetirî wê, giringîyê bide bûjenîyê û ankû wê 'madiyetê' wê derxê li pêş. Li ser tégînên weke yên bûjenîyî û ankû madiyetî re wê kurd w, bêjin ku "mirov, ku çavê wî tişî nebê wê, laşê wî tişî nebê." Li gorî vê nerîne pêşî divê ku **çav tişî bibê**. Wê, bi vê rengê wê, werênê li ser ziman. Yanî wê, bi wê re wê, werê hanîn li ser ziman ku wê, mirov wê, zêdetirî hazgirtinê û zewk hildan wê zêdetirî wê derxê li pêş. Hedonîstên serdema kevnera wê, di reng û awayekê vî rengî de wê bihizirin û wê, bikin ku ew hizrên xwe werênina li ser ziman û li ser wê re ew bihizirin û hizrên xwe pêşbixin. Di vê rewşê de wê, weke ku em di roja me de dibînin wê, rewşên weke ku em dibînin minaq wê, 'markayên xwarinê' weke 'mcdonalds' û ankû 'rastûrant' ên ku ew xwarinê çêdikin û mirov diçê wan û xwarinê dixwê wê, zêdetirî wê, bi wê rewşa 'hemdem' re wê, zêdetirî pêşkevin û wê derkevina li pêş. Di vê rewşê de wê, nav û dager û ankû 'sembol' û hwd wê, wê zêdetirî wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Wê, nav, marka, dager, imge, simge û hwd wê, bi gelek rewşên din ên bi vê rengê re wê, pêşkevin û wê derkevina li pêş. Wê, di vê rengê û awayê de wê, tégîn, rengên felsefikî, bîrdozî û hwd re wê, derkevina li pêş. Helbestgirtî û ankû musikvanî, rewşên weke yên şanoyî û ankû 'tîyatroyî', 'sînema', wêjevanî, awadanî û hwd wê, pêşkevin. Wê, ev jî wê, weke rewş û rengna di jîyanê de bin. Wê, bi zêdeyî wê, xwe bidina dîyarkirin. Mirov wê, bi rewşên weke yên 'modyê' û hwd re wê, rewşên weke rengê por û ankû pova xwe, rengên laşê xwe weke rahnên wê di cilan de ku wê çawa wê werina dîtin û hwd wê, bi wê re wê, aladar bê. Her wusa wê, xwezîpêanîn wê bi mirov re wê li rengê jîyane mirov wê pêşkeve. Ev wê, weke rewşna ku wê, di serdemên hemdem de wê pêşkevin bin. Mirovek ku ew çawa bijî û yekê din wê neji wê, 'xwezîpêanîna xwe' wê bi wê werênê.

Mirov di nava jîyane xwe de wê, di vê rengê û awayê de wê, bi gelek reng û şêwayên ku em dikarin werênina li ser ziman wê bijî. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, ew jî wê, derkeve li pêş wê, ew bê ku wê, ev rewş wê, hin bi hin wê bi xwe re wê, pêvajoyên berfirehbûn û kûrbûnê wê bi xwe re wê, di nava jîyanê de wê, bi pêşketina xwe re wê bijî. Em ku em, dîroka pêşketina serdemên hemdem em hildina li dest em, ji serdemên ronansê û hwd û pê de em, dikarin wê, ji rewşên weke yên kifşkirina bi rewşên weke yên 'weşanxayê' û hwd re wê, werênina li ser ziman. Di vê rewşê de wê, weşanxanetî ku ew pêşket û pê de wê, hin bi hin wê li ser wê re wê, pêşketin wê bi demê re wê zêde bibin. Wê, di nava jîyanê de wê, ev hin bi hin wê, pêşkeve û mirov wê bi wan pêşketinên wê bijî.

Hemû tişt wê, bi ahenge pêşketina aqilê me re wê, di ahengekê de wê pêşkeve. Di vê demê de wê, pirrdîmenîti wê bi dîtbarîya hişmendî a bi aqil re wê pêşkeve. Mirov wê, bi aqilê xwe re wê, derkeve li pêş. Wê, aqilê mirov wê, dema ku ew çendî ku ew li xwezayê xwe dihizirê û wê kifşdikê û wê dihênê li ser ziman û pê de wê, di dewama wê de wê, ew wê, bi wê re wê aqilê xwe yê ku ew pêşdixê û dihênê li ser ziman wê zêdebikê. Ew aqil ku ew çendî ku ew hatî li ser ziman ku ew di jîyanê de zêde dibê wê, bi wê re wê, bi wê re wê, hişmendî wê pêşkeve. Ew aqilê ku ew hatî li ser ziman wê,

weke kirdeyek bûjenî a dîtbar ku wê, mirov wê, kifşbîkê û wê bi wê re wê, bihizirê bê. Mirov dikarê wê, weke hizirkirina li wê zanînê re bi hiş jî wê, bi navbîkê û wê, werênê li ser ziman.

Li vir wê dema ku mirov bahse aqil û pêşketina wê ya di jîyanê de bikin em bi wê re wê, divê ku wê, werênina li ser ziman ku wê, ev wê, weke temenekê hizirkirinê wê, li rex dîtbarîya hewirdorî a xwezayî wê, xwe dervî mirov wê, weke têgîneka di mejî de wê bide dîyarkirin. Ev jî wê, bi demê re wê, pêşkeve. Her çendî ku em aqil wê, weke di mejî de wê, bi aliyekê wê werênina li ser ziman jî em, divê ku wê weke aliyekê hebûnî wê, werênina li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke hebûneka heyî a dîtbar bê. Piştî ku nivîs û hwd pêşketin wê, ew wê weke dagerna wê, dîtbarîyê li berçav ku ew şenber dîkin mirov wê, ew wê pêşbixê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, ew wê, hebê ku mirov wê, werênê li ser ziman ku wê, ev wê hebê ku mirov wê, têgîna kirdeyîya aqilî wê, weke aliyekê giring bê. Ev rewşa aqil wê, hertimî wê, weke aliyekê giring wê di roja me de mirov de bê. Wê, mirov wê, di wê hizirkirina xwe de wê, bi hizirkirinê wê çendî wê kûrbîbê wê, temenê pêşketina demên hemdem ku ew pêşdikevin jî wê, wê bide dîyarkirin. Wê, heta roja me de wê, rewşa hizirkirina li ser kirdeyê wê, weke mijareka aqilî wê hebê û wê mirov wê li ser wê bisekinê. Wê bikê ku wê, fahmbîkê. Di dewama wê de wê, aqilê xwe wê, bi wê re wê, pêşbixê. Bi aqil pşxistina aqil wê, taqabûlî dema hizirkirina li kirdeyê wê bikê. Di vê rengê û awayê de wê mirov wê, di nava kirdeyê de wê, bihizirê, wê kûrbîbê û wê, rengên nû ên hizirkirinê wê bi kûrbûn û bi sazûmankirina navaroka kirdeyê re wê pêşbixê. Aqil û kirde wê, hevdû wê, wê werênina li ser ziman. Tiştê ku mirov ew bi hişkir wê, bi demê re wê, bi hebûna xwe re wê bê temenê rengên din ên hişmendî jî. Bi demê re wê, weke aliyekê din jî wê, ev wê, karîbê xwe bide dîyarkirin bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa aqilê kirdeyî wê, weke rewşeka aqilî a teybet bê. Wê, rewşa aqil wê, bi xwe re wê, werênê li ser ziman. Hebûna aqil wê, bi wê re wê, werê li ser ziman. Di serdemên hemdem û felsefeya demên hemdem de wê, rengê hizirkirinê wê, bi wê re wê, bi şewayekê hizirkirina li kirdeyê a bi têgîna dema nû a hemdem de wê, ew wê, were hanîn li ser ziman bê. Wê, bi wê re wê, kirdeya demên hemdem wê, were hanîn li ser ziman. Ev jî wê, bi regekê wê, aqilê dema hemdem bê. Aqilê dema hemdem wê, weke regekê aqilî ê ku mirov wê, dikarê wê, weke aliyekê û pêvajoyek pêşketina aqil û zanîna me ya ku ew pêşdikeve bê.

Hemdemîti û navaroka wê û hemû pêvajoyên wê yên bi pêşketinî jî wê, mirov wê, di çerçoveya wê pêşketina aqilê kirdeyî de wê, werênê li ser ziman bê. Hemdemîti û rastîya wê, ew wê weke rastîyeka aqilî û hişmendiyî a li ser aqilê bi zanînê re jî bê. Wê, di vê demê de wê, bi têgîna kirdeyê û ya darêjkê wê, bi felsefîkî wê, bi têgihîştina wan û gihîna li têgihîştina wan re wê, temenê pêşxistina aqilê hemdem jî wê, ji aliyekê ve wê, were fahmbîkê bê. Li vir di aslê xwe de wê, têgîna kirdeya hemdem û ya darêjkî a hemdem wê, di vê rengê de wê, di pêşxistinê de wê, bi çerçoveyekê re wê hevdû jî wê temem bikin bin.

Wê, li vir wê, weke ku me li jor li deverekê hanî li ser ziman wê, mirov û her tiştê bi hebûnî ê di jîyanê de heya jî wê, weke kirdeyekê wê, xwe di jîyanê de wê, bide dîyarkirin. Wê aqil wê, weke ku wê, her tiştê bûjeniyî wê bi qûrtenê li nava xwe û wê bikê weke kirdeyekê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, rewşa tiştê heyî a hebûnî wê, xwe bide dîyarkirin. Ti tişt wê, nebe ku ew bi wê re weke têgîneka kirdeyî a aqilî ew newê

tefkîrkirin û ew newê hizirkirin bê. Ew bi hizirkirinê wê hebê bê. Wê, her tişt wê bi wê re wê bibê. Mirov wê, di vê rengê û rewş de wê, weke 'kirdeyek ku ew tefkîr dikê' wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, armançên mirov ku ew dixwazê ku wan werênê li cih wê hebin. Armanca sereka wê pêşketin bê ku mirov wê, bixwazê ku ew bigihijiyê wê bê. Di vê rengê û awayê de lê wê, pêşketin jî wê hertimî wê gavekê li pêşîya ast, pîvan û radaya ku em gihiştinê de bê. Wê, hertimî wê, weke têgîneka li pêşîya me ya ku em gihiştinê de bê.

Li ser laş re wê, were hizirkirin. Wê dema ku mirov wê, di serdemên hemdem de wê, di çerçoveya têgînên weke yên 'postmodernîtyê' de wê li mijarê bibînê wê, li ser rewşa fizîkîya ku ew heya bi laş re wê wê were tefkîrkirin bê. Dema ku wê, her tişt wê li ser laş re wê, were tefkîrkirin wê weke ku wê, ev wê aliyê menewîyetî wê ji holê rabikê wê, were hizirkirin. Di rastiye de wê, wusa bê. Ti tişt wê dema ku ew bi hizirkirinê bê wê, mirov nikaribê wê bêî rewşek menewîyetî wê hizirbikê. Wê, her tişt wê, bi rewşek menewîyetî wê hebê. Lê her rewşa menewîyetî ku mirov li wê bihizirê wê, ji rewşa wê ya bûjenî û ankû madîyetî jî wê, were hizirkirin.

Ber vê yekê ya ku wê, dem bi dem wê rexneya pêşî ku wê, li bûjenîwanan wê were kirin wê, ew bê ku ew tenê li ser rewşa ya heyî a bûjenî û ankû madîyetî re dijîn. Ew ji menewîyetê dûr in. Ev gelo rast a? Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê, di çerçoveya ahenge kirde û bûjenê û ankû aqil û hebûnê de bihizirê wê, mirov nikaribê wê werênê li ser ziman. Wê demê mirov wê karibê bêjê ku ew wê, weke têgîneka ne rast jî bê. Her tişt wê, bi têgînî wê, bi dîtbarîya xwe wê temenê şroyeyên cûr bi cûr ên li ser xwe û ji xwe wê bide çêkirin. Di vê rewşê de jî wê, rewş wê wusa bê. Wê dema ku mirov wê, li rewşa hebûna zindiyî bihizirê wê demê mirov dikarê wê, bènê li ser ziman û bêjê ku wê, hebûna zindiyî wê ji aliyekê ve wê, bi aliyê hebûnîya kirdeyî ve wê, hertimê wê temenê wê aliyê menewîyetê jî wê, bi demê re wê bi xwe re wê çêbikê. Di vê rewşê de wê, hebûna têgînî a menewîyetî wê, weke aliyekê heyîni a di çerçoveya hebûna kirdeyî a bi bûjenîyî ku ew heya de jî bê.

Ev hebûna bûjenîyî wê, weke aliyekê ku wê, pîrr zêde wê, were li ser ziman bê. Di serdemên kevnera de wê, felsefeyên weke yên henodîst ku wê pêşkevin wê, ji ya bûjenî û ankû madîyetî wê, hizirbikê. Wê, rewşên weke hazgirtinê, zewk hildanê û rehetbûnê û hwd wê, li ser wê temenê re wê, ji xwe re wê, weke ya esasî rewşa jîyane bûjenîyî wê esas hilde. Di vê rengê û awayê de wê, ev wê, mantiqê wê çi bê? Wê mantiqê wê, ew bê ku mirov bi laşê xwe re mirov têr bê wê, ew rehetîyê wê bide laşê me. Mirov wê, ji têrbûna laş wê, hazê bigirê û wê zewkê wê hilde. Wê, bi wê re wê, were hizirkirin. Rewşên weke yên hazgirtinê, zewkhildanê û rehetbûnê wê, mijarên felsefeyê serdemên kevnera jî bê. Lê wê ji wê demê û heta roja me de wê, weke aliyekê ku wê, felsefe wê ya bi wê û ankû bi aliyê wê bihizirê û yan jî wê li dijî wê bihizirê wê, xwe werênê li ser ziman bê. Minaq wê, rewşên weke ji rê derketinê û hwd wê, li ser wê re wê, werina li ser ziman. Wê, di temenê hazgirtinê, zewkhildanê û hwd de wê, ajoyên hebûnî wê hebin. Mirov wê, weke zindiyekê ku wê, mirov wê karibê van aliyan li ser rewşên ajoyî û hwd re weke rewşên zayendî û ankû têkiliyên zayendî û hwd re wê, werênê li ser ziman. Di roja me de wê, weke aliyekê wê bê kirin destpêk jî wê, di aslê xwe de wê, ev bê. Wê, zêdetirî wê, rewşên zayendî wê, bèn derxistin li pêş. Di serdemên hemdem de wê, rewşên weke yên 'romantîsmê', 'erotîsmê' û hwd wê, zêdetirî wê, derkevina li pêş. Wê, dema ku mirov ji aliyê hazgirtinê, zewkhildanê û hwd ve xwe rehet berda wê, weke

ku wê xwe li bayê ajoya xwe rehet û serbest berda bê wê were ser ziman. Wê di vê rengê û awayê de jî wê, mirov wê, weke ku wê, tenê di çerçoveya xwe de wê bihizirê bê. Wê, sînorê mirov ê xwe berdanê wê, bi wê re wê, tûna bê. Têrbûn û ankû 'têrnebûna mirov' wê, weke têgîhekê wê, hertimê wê bê mijare axiftinên felsefîkî jî, Wê, li ser wê were sekin in. Bi teybetî wê, têrnebûna mirov' wê, weke têgîneka ku wê, di temenê wê de wê, ezîfîya mirov a ku ew dixwazê wê were kifşkirin û hanîn li ser ziman. Li ser wê re xosletên weke 'azwerîyê' û hwd jî wê, werina li ser ziman. Ev rewş wê, hinekî jî wê, rewşna ku wê, bi hêstî û ankû hêstîyarî ku mirov dikarê wan werênê li ser ziman bin. Aliyê wan ê hêstî û hêstîyarî wê, zêdetirî wê, bi hebûna tiştî a ku ew temenê hazzgirtinê û zewkhildanê re wê xwe bide diyarkirin bê. Mirov wê, mêyla wî ya jîyanî wê, bi ber ya rehetîyê ve bê. Wê, li ser wê mêylê re wê, li ser ajotîyê re wê, were tefkîrkirin. Lê ev rengê rehetîyê wê, çawa bê û wê bi çi rengê bê wê, ew jî wê, pîr zêde wê li ser wê mûnaqaşê û ankû danûstandin wê, werina kirin. Ji aliyê ol û bawerîyan ve wê, bi bawerîyî û rewîstî ku mirov li gorî wê têgîne ku mirov di rêya rast de bê wê, bi wê re wê, werê li ser ziman. Ji aliyê rewşên têgînên fîzyolojîkî û ankû bûjenîyî ve wê, bi rewşên weke têrkirina laş re wê, were li ser ziman. Wê, di dewama wê de wê, weke ku mirov bi Zerdestîyê, Bûdatîyê û Manîyê re wê kifşbikê wê, li ser wê were hizirkirin ku mirov gîyanê têrbikê wê laş rehet bibê û ankû mirov laş têrbikê wê, gîyan rehet bê. Li vir wê, bersiva Zerdest jî, Bûda jî û Manî jî wê, bi wê reng û awayê bê ku mirov di nava wê dûalîteya gîyanê û laş de wê, ahengê çêbikê bê.

Wê, were hizirkirin ku mirov çendî ku ew bixwazê ji xwe re wê sînorê wê nebê. Wekî din ku mirov çendî ku wê, bixwazê têrbibê wê, mirovê ku ew hertimê jî xwe re dixwazê wê têr nebê. Wê, bi wê rengê wê, were li ser ziman. Lêpîrsîna li xwestekên mirov û mêyla bi wan a jîyane mirov wê, weke aliyekê ku wê, ji mêj ve wê, bê kirin berlêpîrsîneka bi hizirkî û felsefîkî ve bê. Wê, bi wê were hizirkirin ku wê, mirov wê, çawa wê bijî. Wê di rengê wê jîyane ku ew hertimî ji xwe re dixwazê wê, çawa bijî wê, li wê were hizirkirin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, şibandina mirovekê ku ew hertimî bi xwarinî ew dixwe û têrnaxwe û di dewama wê de wê, hingî wê bixwe wê bi taqê. Wê bi wê rengê wê gelek şîrove wê werina kirin û hanîn li ser ziman. Ji serdemên hûrî û mîtannîyan wê, gelek tefsîrên mîtolojîkî jî wê, li ser wê aliyê mirov wê, werina kirin bin. Di vê rewşê de wê gotinên weke 'xwe bi edebkirinê' û ankû "terbîye kirinê" wê, werina hanîn li ser ziman. Wê çerçoveya van gotinan wê, bi wê rengê wê, li ser rengê ku mirov wê, çawa wê, ahengê di nava xwe û jîyanê, jîyane xwe û jîyanên din û hwd de dênê wê, bi wê ve girêdayî wê, were hanîn li ser ziman.

Di nava jîyanê de wê, piştî ku wê jîyane civakî wê pêşkeve û û pê de wê, hizrên bi vê rengê wê, bi wê ve girêdayî wê, zêdetirî wê pêşkevin û wê werina hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê mirov wê, çawa wê, di nava wê, jîyane civakê de wê, bijî wê, bi wê were hanîn li ser ziman. Wê, tefsîra wê, di nava kurdên kevn de wê, bi rengê "sînorê jîyane min heta yê din bê" wê, werê hanîn li ser ziman. Ev wê, wekr gotinna şîretî bin ku wê, pîr zêde wê, werina hanîn li ser ziman bin.

Di rewşa jîyane mirov de wê, dema ku mirov wê li xate pêşketina wê û pêvajoyên wê binerê wê, heta roja me wê, gelek pêşveçûnên wê bi wê ve girêdayî bibin. Em î ro, weke bi gotina 'jîyane pêşketî' û ankû 'jîyane hemdem' re awayekê jîyanî ê pîrddîmenî wê dijîn. Di vê rengê de wê, di vê rewşê de wê, çawa wê, di nava hevdu de wê bijîn. Wê bi ahengê re wê, çawa wê di ahengê de wê bijîn, wê jîyane xwe wê, çawa wê di

levkirinekê de wê pêşbixê û hwd wê, ev rewş wê zêdeyî wê pêşkevin. Têgînên weke yên estetismê, rewîstê û hwd wê, bi felsefîkî wê pêşkevin û wê, bina weke rengêkê jîyane mirov a ku ew î ro wê dijî. Têgîna 'jîyane estetîze kirî' wê, bi têgîna 'jîyane xweşikkirî' re wê were li ser ziman. Kurdên berê wê, bi gotina "xweşikkirina jîyane xwe" û ankû "xweşkirina jîyane xwe" re wê, werênina li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, çi pêwîst bê ku mirov wê bikê wê, li ser wê, were hizirkirin. Gotina 'xweşikatiyê' wê, di kurdî de wê, weke gotineka ku wê, bi awayekê pirrwaterî wê, were pêşxistin bê. Wê, di dewama wê de mirov dikarê ji demên hûrîyan wê, bènê li ser ziman ku wê, têgînên weke yên 'modeyê' û hwd ku wê, bi rengê xweşik û xweşkirina male xwe û cilên xweşik çêkirin û kişandina li ser bejna xwe û hwd wê, pêşbixin. Di vê rengê de wê, 'rengê pêşketina modeya dema hûrîyan' wê, piştî wan wê, ji hemû civatên li dora wan dijîn re jî wê, bê weke minaqekê. Lêgerîna li xweşikatiyê wê, di aslê xwe de wê, weke têgîneka 'pîroz' wê, hildina li dest û wê, li ser wê bîponijîn. Di vê rengê de wê, di xweşikatiyê de wê, tefsîreka yazdanî wê pêşbixin. Wê, bi wê re jî wê, rengêkê xweşikatiya xwe bi cilûergên li xwe dikin û jîyane xwe bi reng û awayên ku ew bi xamilandinê didinê de wê, bikin ku ew pêşbixin.

Têgînên weke yên modeyê û hwd ên demên hûrî û mîtannîyan û piştê ên demên medîya û hwd wê, di derbarê çanda hemdemîya civake kurd a ku wê, ji wan wê heta roja me wê, tevî hemû astengîyên li pêşîya pêşketina wê jî ku ew dihên afirandin jî wê, temenekê baş ê fahmkirinê wê bide me. Em li ser wê re ku em dihizin em wê bi awayekê vekirî wê dibînin û wê kifş dikin.

Têgînên weke yên estetismê, çand, hûner û hwd wê, şewayekê pirrdîmenî û pirrweyî ê sarifandina rengê civaketiya roja me jî wê bi xwe re wê biafirênin. Wê, hertimî wê mirov wê bixwezê xwe bigihênê li wê. Têgînên weke yên estetismê wê bi çerçoveyên xwe yên levkirî ên mantîqî û ankû 'rasyonalî' û hwd ku mirov li wan bihizirê re wê, bi wê re wê, çawa wê bi hebûna mirov û jîyane mirov re wê were qarakterîzekirin wê, di wê de wê weke aliyekê ku wê bi wê were hizirkirin bê. Mirovê ku ew di roja me de wê, tenê wê bi têgîneka postmodern' wê tenê li xweşikkirina xwe bihizirê û wê, li xweşkirina li jîyane xwe bihizirê wê, bi wê re wê ji rastîya aqil, gerdûnî, rasyonalîteya jîyanî û ahenge wê, ew wê ji aliyekê ve wê dîrkeve. Wê tenê wê, di wê çerçoveya levkirin û pêşxistina wê levkirina bi xweşikatiyê a li jîyane xwe û li xwe de wê bihizirê. Di vê rengê û rewşê de wê, di awayekê de wê, têgîna estetismê wê, bi çerçoveya wê hişmendî a rasyonalî re wê, rengêkê jîyanî bê. Li ser rewşên weke yên modeyê û hwd re wê, ew wê, bi gelek darêjk, mînaq û rewşên wê yên cûr bi cûr re wê, were pêşxistin.

Di serdemên hemdem de wê, estetism wê di jîyane mirov de wê weke rengêkê wê zêdetirî wê, derkeve li pêş. Di vê rengê û awayê de wê, ji rengê jîyane mirov û weke ku mirov dixwezê ku ew bi wê rengê were dîtin û hwd wê, bi wê re wê, were li berçav. Her wusa rewşên weke bi cilûberg wê li ser rewşên modeyê re wê, weke ku wê weke rastîyeka mirovê roja me ku ew bi gotina 'ez modeyê dişopênim' re wê, were li ser ziman bê. Levkirineka bi qarakterîkî a jîyanî û keseyetî wê, di wê çerçoveyê de wê, li wê were hizirkirin. Wê, di dewama wê de wê, ew wê, bê xwestin ku ew were pêşxistin. Piştî pêşketina pêvajoyên wê rengê levkirina hemdemî ku wê, bi têgîneka 'postmodernîteyî' wê pêşbixin wê filosofên weke Nietzsche û hwd wê derkevin. Wê, tenê wê wêjeya wê ya bi felsefîkî bikin bin. Lê wê ji temenekê ve wê, hemdemîya civakên kevn ên weke yên mesopotamîkî ên medî û hwd jî wê, di temenê şîroveyên xwe

de wê, bi awayekê wê bicih bikin û wê bi wê şîroveyên xwe wê pêşbixin. Kesên weke Nîetzsche wê, ji hemdemîya mesopotamîya û ankû kurdistanî wê çawa wê, postmodernîteya rojava wê derxin wê, bi şewayekê wê, bikevina pay wê de. Şîroveyên Nîetzsche ên li ser Zerdest û hwd wê, hinekî jî wê, rastî û nîşanaka vê bin. Bi mantiq û felsefeya heta ku mirov wê tişteke xira nekê wê ava jî nekê' wê, ew nêz bibê. Ber vê yekê wê dema ku mirov hizrên Nîetzsche dixwênê wê, bi şewayekê wê bêhna **nihilîsmê**(*) wê ji wan wê were. Di vê rengê û awayê de wê, mirov wê, li ser rengê mirovekê bizane û serdest wê bi pêşarojê de wê, li wê bihizirê. Têgîna 'mîrovê baş' a ku em di nava kurdên berê de wê dibînin wê, bi awayekê wê, çavkanîyê ji rengê mîrovê hemdem ê ku ew li wê dihê hizirkirin re wê bikê. Em li vir di vê çerçoveyê de wê, dikarin wê, rengê vegotina ku wê, di nava afirandina vegotina bawerîyî a weke ya melekê tawis û afirandina Adam de ku ew dihê li ser ziman wê, dikarê bi şewayekê wê werênê li ser ziman. Wê, cihûfî jî wê, di aslê xwe de wê çavkanîya xwe ya bi têgîna 'çêrdîtinê' re wê ji wê bigirê. Wê melekê tawis wê ji êgir bê. Dema ku yazdan wê Adam wê ji hariyê wê çêbikê wê, bê gotin ku "wê, bixwezê ku herkesek hebûna wî herêbikin. Lê wê bê gotin ku "melekê tawis wê, xwe ser wî re bibîne û wê bêjê ku 'ez ji êgir im û ez ji wî çêtir im.' Ev rengê hizirkirinê wê, piştî wê, bê nûqteyek ku wê, piştî wê, hem di nava olên piştî ên ku ew dihên de jî wê bibê. Di rewşa lêgerîna 'mîrovê çêtir' de wê, weke çavkanîyeka temenî bê.

Têgîna Nietzsche a bi gotina di pêşarojê de gihiştina 'mîrovê çêtir' wê, hinekî jî wê, li ser wê temenê ku wê, bi rengekê bi kurdên cihû û ankû cihûfîyê re wê, xwe bide domandin jî bê. Wê, ev wê, weke têgînek bê. Têgîna 'mîrovê çêtir' wê, di aslê xwe de wê weke têgîneka ku wê, pîr zêde wê, li ser wê bê hizirkirin bê. Wê weke ku wê bi faşîzma nazîyan re ku wê, bê hanîn li ser ziman ku wê, 'mîrovê çêtir', 'nîjada pûxta' û hwd wê, bê tefkîrkirin ku wê, hîmê xwe ji wê bigirê. Lê di aslê xwe de wê, rengên weke yên bi faşîzmê ên weke ji rêya mirovatîyê derketinê re wê, hanîna li ser ziman wê, tenê wê şîroveyek şaş û xelat bê. Wê, di rastîyê de wê, ev rengê şîroveyên weke yên bi 'mîrovê çêtir' re wê, ji ya demên berê wê qût bibê. Wê, di reng û mantiqê nîjadperestî û qawmî de wê derkeve li pêş. Wê dema ku wê, di roja me de wê, têgîna 'nîjadperestîyê' wê, were pêşxistin wê, weke nexweşîyeka ji wê têgîna 'çêtirîyê' ku ew dihê hanîn li ser ziman bê. Wê, ev ne nerast bê û wê weke nexweşîyeka serdemên hemdem jî bê. Ya ku wê, weke pîrsgirêka esasî a hemdemiyê û heta ku wê temenê têkberîna têgihiştina wê ya dem bi dem jî bê wê, di aslê xwe de wê ev nexweşîya ji rastî û mantiqê mirovatîyê dûrketinê bê. Li vir wê, têgîna mîrovê çêtir wê, bêgûman wê weke têgîneka ku mirov wê ji nûve wê hilde li dest û wê, dem bi dem wê li gorî rast û radaya aqil û zanîna demê wê hilde li dest û wê fahmbikê bê. Li vir wê, ev têgîna mîrovê çêtir ku em bahse wê dikin wê, ji aqil, rastî û mirovatîyê wê dûrnekevê bê. Ya ku wê, di esasî

 (*)Nihilîsm wê weke têgîneka ku wê were wateya 'nebûn' û ankû 'tûnetiyê'. Wê weke têgîneka felsefîkî wê di sedsale 19min de wê bi teybetî di nava ciwanan û beşên civakê ên bi wê rengê wê pêşkevê. Wê weke rapaerîneka dil a li dijî bêdadî, ne rastîyê û ne durstîyê bê. Lê wê ne bi rêxistin bê. Wê li ser hêstan weke redkirînkê wê, xwediyê awa û rengekê pêşketinê bê. Wê hebûna xwûdê û bi dawîbûna dîrokê bi dilî û ankû dilxwî jî wê red dikin. Di aslê xwe de wê weke têgîneka rewîstî û ankû ahlaqî bê ku wê xwe bide diyarkirin bê. Wê di rewşan de wê bi gûman wê nêz bibê. Her çendî ku wê rewşên weke estetîsmê wê redbikê jî wê, afrîneriyê û têgîna zaynarî jî wê ji aliyekê din ve wê biparêzê bi xwe re. Weke têgîneka ku ew ya herê bi awayekê wê yên xirab red dikê û li şûna wê li yeke din ku ew xwe di wê rehet û baş hisbikê digirihê. Di vê rengê de wê weke rengekê lêgerîna li ya nû jî wê xwe bide diyarkirin.

wê rastîya wê bê û wê temenê wê pêşketina wê ya dem bi dem jî bê wê, ev bê. Lêgerîna li mirovê çêtir û ankû mirovekê hemdem ku ew xwediyê çêtiriyekê ya di pêşaroja xwe de wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê wê werênê li ser ziman ku wê, temenê lêgerînên bi hizirkî bê. Lê mirov ku ew di farqê de bê û ne di farqê de jî bê wê, bi hizirkirin û pêşketina xwe re wê, hertimî wê bi ber pêşaroyê ve wê bi ber çêtiriyekê ve wê, hertimî wê herê. Ev rengê çêtirîyê ku mirov bi ber wê di xwazeya xwe de diçê wê, temenê wê li ser bizanebûnê, bi aqilbûnê, rastbûnê, dûrûstbûnê, merdbûnê û hwd, bê. Wê, bi aqilbûna xwe re wê derkeve li pêş bê. Bi gihiştina li hiş re wê, rastîya jîyanê wê bijî.

Dema ku mirov bahse têgîna 'mirovê çêtir' wê, di aslê xwe de wê, zanebûn wê, zêdetirî wê bi giringî û qiyemetî wê derkeve li pêş. Wê, weke aliyekê bingihîni wê, were dîtîn. Wê her tişt wê, bi aqil wê, were çêkirin. Ew çêtirî wê, weke çêtirîyeka ku wê, bi aqil û rengê hişmendî ku ew hatî çêkirin bê.

Di vê rengê de wê, dema ku em, rengê mirov û ankû mirovê bi aqil, mirovê çêtir, mirovê hemdem û hwd wan hildina li dest wê, weke rengekê ku wê, bi rest û pîvan wê were dîtîn û li berçav bê. Di vê rengê û awayê de wê, ji aliyekê ve jî wê, ev herdu têgînên dawî ên weke mirovê çêtir û yê mirovê hemdem wê ne xwediyê rengekê têgînî ê xwezayî bê. Her wusa wê, ya mirovê biaqil jî wê ne wusa bê. Ber vê yekê ya ku wê, bi aqilî û jîyanî û rengê pêşketina xwe wê bikê ku ew 'xwezaya xwe' ew çêbikê û pêşbixê. Di vê rengî û awayê de wê şîroveyên xwezayê ên serdemên hemdem wê mirov dikarê wê di du rangan de wê hilde li dest. Yek wê, bi têgîna rast a xwezayê ku ew bi wê heya bê. Ya din jî wê, bi rewşa xwe ya 'xwezayî' a ku ew bi aqil û di çerçoveya wê û jîyanîya wê de wê, were hanîn li ser ziman bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, mirovê hemdem wê, di xwe de wê weke kirdeyek têgihîştinî û hişmendî a vêşarî wê xwe 'çêtir' jî wê bibînê. Di vê rengê û awayê de wê, di xwe de wê, xwediyê hizireka bixwe bi ewla bê.

Mirov wê, di nava rengekê civakî û jîyane wê de wê bijî. Wê bi wê re wê hem bi xwe re wê di mejiyê xwe de û hem jî wê, di nava civake ku ew dijî de wê, pirsgerêkan wê pîrr zêde wê, bijî. Di vê rengê û awayê de wê, mirov jî wê, weke weke mirovê bi aqil wê, hewl bide ku ew pirsgerêkên xwe çareser bikê. Her ku ew pirsgerêkên xwe yên ku wî bi xwe re û di nava jîyane civakê de jîyankir ku wî ji wan re çareserî dît wê, bi wê re wê, di aslê xwe de wê çerçoveyek têgînî, kirinî(piretikî) û civakî a ku wê, weke pirsgerêkên wê çareserbûna wê, derxê li pêş. Her çareserî wê, ne tenê weke têgîn û fêrûazmûnekê wê bi me re wê bimênê. Ji bilî wê, ew wê weke çerçoveyeka ku wê, di çerçoveya têgîna 'ya baş û nebaş', 'ya xirab û ya nexirab', 'ya çareserkirî û ya neçareserkirî û hwd de ku wê, ew bi wê re wê bigihijê têgînekê jî. Wê, her çareserkirin wê, gavekê wê bi ber hizrên weke yên ku mirov pêvajoya xwe ya civakî wê çawa wê baştirin wê avabikê û temenê wê biafirênê û dem bi dem pêşbixê jî wê, bi wê re wê, têgihîştinekê wê bide me. Di vê çerçoveyê de wê, di nava rewşa çareserkirina pirsgerêkan û ji wê gihiştina perspektîfa têgînaka baştirin bi pêşaroja civakî û ya keseyetî û hwd re wê, weke ku wê bi hevdu ve girêdayî bê.

Heta roja me, em wê dibînin ku wê, hemû fêrûcerbên rêveberîyî ên weke bi yekîtiya sovyet, sazûmana kapîtal, hemû rengên pêşketinên bi nav têgiha netewî û hwd wê, wergerihina li rengekê zordarî. Wê xwe ji wê pêşaroja ku ew digihijînê de wê ji wê xilas

nekin. Em di roja me de wê, bi wê re wê minaqe wê, bi awayekê vekirî wê dijîn. Ev tişta ku me bo van fêrûazmûnên rêveberîyan ku ew werdigêrihina li zordariyan em, dikarin wê bo pirraniya pêvajoyên destûrî û hwd jî wê bikin û wê di temenê wan de jî wê, werênina li ser ziman.

Di roja me de wê, têgîna hemdemîyê wê bi gotina 'mafê mirov', 'azadîya mirov', 'mirovê azad', 'wekhevîyê' û hwd re wê, werina li ser ziman. Lê ev gotin wê, ji rewşek sernûxûmandinî wê derbas nebin. Wekî din wê, di kirinîya roja me de wê, zêde wê hê bi tamî wê ne xwediyê wateyeka rast, zelal û dûrûst ku mirov bi wê wan werênê li ser ziman bin. Hemû rewşên ku mirov wan pêşdixê wê, aliyekê wan yê kirinî wê hebê. Lê aliyê wan ê din jî wê, bi xiyalkirinê wê hebê. Her çendî ku wê xiyalkirin wê bi kirinîya bûyî re wê xwediyê temenekê jî bê û ankû bi serborîyên jîyanî re wê, bi xêva me re wê xwediyê temenekê jî bin lê wê weke têgîneka razber a ku mirov wê, dikarê di çerçoveyekê de wê, bi serê xwe wê, werênê li ser ziman. Hizirkirin û tefkîrkirina bi xiyalî a rewşên weke wekhevîyê, azadiyê, mafê mirov û hwd wê, hertimî wê weke ku mirov bi roja me re wê dibînê wê ya di mejî de û ya di jîyanê de wê, ji hevdû wê, cûda bin. Wê ya ku wê bi kirinî wê rengê wê derkeve li holê wê, cûda bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê, mirov wê, hertimî wê xiyalbikê û wê bi wê xiyalkirina xwe û hizirkirina xwe re wê tefkîrbikê ku ew bi gihîjê jîyane baş, nêzîkatîya rast, pêşwazîyek dûrûst, gotinek qanc û hwd. Wê, di vê çerçoveyê de ku ew wê, weke ku ew dixwezê ku ew xwe û jîyane xwe bijî. Wê di vê rengê û awayê de wê, dema ku mirov wê, bixwezê û wê werênê li ser ziman wê, vê aliyê wê, li ser şîroveyekê ku mirov li ser rengê pêşketina dema me re ku em bikin emê wê bi awayekê vekirî wê werênina li ser ziman. Di dîyalektîka ronakbîrîyê de wê, ew wê, were dîtin ku mirov wê, bi xwestina rehetî û wekexwebûnê û nebûna wê û ankû temenê wê re wê, hertimî wê were beremberî hevdû. Minaq wê, dema ku mirov wê, bi xwezîyekê wê hêsteka xwe wê werênê li ser ziman, Wê xwestekeka xwe ya ji dil wê werênê li ser ziman û hwd wê, bi wê re wê, di çerçoveya jîyane xwe de wê, werênê li ser ziman. Wê, keseyetîya mirov ku ew pêşketî wê, bixwezê ku ew bi wê bijî. Mirov wê, li pay gihîştina têjeka ji jîyanê bê. Em di wê bawerîyê de na ku wê, ronakbîrî û armancên wê û reng û rewşên ku em gihîştinê de wê, di mejiyê mirov de wê, weke ku ew tefkîr dikê wê, levnekin. Piştî serdemên sedsale 20an a nivê wê yê duyemin wê, ev rewş wê zêdetirî wê, were dîtin. Mirov wê, gihîştina wê hêsta 'bêçareserîyê', 'bêhêvîyê', 'bêtahamûlîyê' û hwd re wê, bi wan hêstan wê ew wê bijî. Di dewama wê de wê, pêvajoyên şer ku wê, werina jîyankirin jî wê, zêdetirî wê vê rewşa xamgîn a li mirov serwer a wê, xorttir bikê. Zanebûn wê, di van pêvajoyên hemdem ên ku ew pêşketina de wê, ji hêvîyê, başîyê, rastîyê, dûrûstîyê û hwd wê, zêdetirî wê, tirsê, ne rastîyê, şer, dijberî, nebaşî û hwd wê, bikê nava jîyane mirov de. Herî zêde wê, dema ku wê, bahse serdemên hemdem û wê bahse hemdemîya wê were kirin wê bi çekdarî û hwd wê, çendî wê xortbûn, bihêzbûn û hwd wê, were bîra her mirovî. Li ser vê nûqtayê re em, wê dikarin wê, werênina li ser ziman ku wê, ev şewayekê rengê fahmkirina têgîna hemdemîyê a çexwahrî bê. Ber vê yekê ya ku wê mirov wê bi aqilê xwe wê bikeve nava gûmanê ku wê, encamên pêşketina aqil û zanîne wê ev bûban û ankû ne ev bûban. Aqil di destê mirov de wê, bê weke çekeka ku ew li hevdû wê dikişênin bê. Ev wê, weke rastîyeka serdemên hemdem jî wê, xwe bide dîyarkirin.

Ku mirov, ronakbîrîyê wê salixbîkê wê ji berê ve wê, weke armanca wê ya sereka wê were dîtin ku wê, mirov wê di jîyane wî de wê ji rewşên weke tirs û ne kêrhatîyan û hwd, wê xilasbîkê bê. Dema ku armanca wê ev bê wê demê mirov wê, li ser wê re wê di roja me de wê bi wê salixkirina wê re wê, li rengekê pêşketina wê bigerihê. Rengê salixkirinê wê, hertimî wê, weke aliyekê yekalî wê bimênê. Di nava jîyanê de wê, bi kirinîyê re wê pîrralîya wê bi dîmenî wê hebê. Weke ku em di roja me de em dibînin ku em çendî bahse ronakbîrîyekê bikin jî em bi tememî nikarin bahse wê bikin. Di fahmkirinê de wê, kêmbûn wê di gelek rengan ku wê xwe bide diyarkirin de wê hebê.

Mirov wê, nikaribê bi tememî pêşketina ronakbîrîyê bi xirabî û nebaşî wê werênê li ser ziman. Bêgûman wê gelek aliyên ku mirov wê bi başî jî wê werênê li ser ziman wê hebin. Wê gelek aliyên ku ew weke aliyna xirab û nebaş in em, wan bi encamên derketina li holê re ku mirov wê werênina li ser ziman wê hebin. Weke ku wê temenê ronakbîrîyê ya aqil bê wê, bi armanca xwe ya rewşenbîrî û ronakbîrîyê re wê, bixwezê ku ew weyna xwe bileyizê. Ya ku wê, aqil wê, bi xirabî û ne baş wê, bide bikarhanîn wê, nêht, nîyet, azwerî, ajo û hêstên mirov bin.

Aqil wê, bi rêya ziman wê, weke amûrekê bê ku wê, tiştê wê bikê bûjen û wê bide bikarhanîn. Mirovê ku ew bi rastî ji xwezaya xwe beyenî bûya wê, bi girseyî wê, bi hevdû re û di nava hevdû de wê bijî. Wê, di nava wê de jî wê, sazûmanên kapîtalî wê, her tiştê wê, derxê li firotinê. Weke girseyî kirina civakîyê wê, bi armanca sehêtkirin û li wê xwe serwerkirinê jî bê. Civakek ku ew weke girseyê ma wê, ji aliyekê ve wê, nikaribê serwerîyê li aqilê xwe jî bide çêkirin bê. Wê, di serdema hemdem de ku wê, sazûmaneka giştî a gerdûnî ku wê, bi hemû kesên wê re wê civakê jî girseyekê wîrdetir wê nebînê wê, bo xistina armanca xwe ya li wê serwerbûnê wê, rewşên weke çandî, hûnerî, aqilî û hwd wê, hemû rengên aqilî û ramanî û zanînî û hwd wê, bikê weke amûrekê pêşasazîyî.

Di serdemên hemdem de wê, hert tişt wê weke amûrekê pêşasazîyî wê were firotin û kirîn. Wê zanîn jî wê, nesibê xwe ji wê bigirê. Wê ew jî wê, bi heman rengê wê, were kirin û firotin. Wê, zanîn wê bi rêyên weke 'lêkolîn û pêşxistinê' wê, bi sazîyî wê were pêşxistin û were bikarhanîn. Minaq wê, zanîna ku ew di jîyanê de wê, were bikarhanîn wê, weke aliyekê ku wê, mirov bikeve zorê de ku wê ji yê propagandayê cûda bikê. Wê, di vê warê de wê, qatagorîzekirinên weke bi 'sor', 'reş', 'sipî' û hwd re wê, ast û pîvan û rengên wê yên ku ew di rengê ku ew dihê bikarhanîn de wê, were hanîn li ser ziman.

Li vir ku mirov bahse rewşa aqil û bikarhanîna wê ya di dema hemdem de bikê wê, bi wê re wê, ew jî wê, were dîtin ku mirov wê, çawa wê, bandûrê li jîyane mirov wê bikê. Mirov wê, weke ku wê di bin "serdestîya aqil" de wê bijî wê, bikeve reng û awa û rewşekê de. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê teybet wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa girêdayîna bi aqil ve wê, ji du aliyan ve wê mirov dikarê werênê li ser ziman. Wê, aliyekê wê, li ser rengekê zimanî re bê. Ev jî wê, weke aliyekê kirdeyî ku mirov wê, di wê de wê kûr bibê û wê bixwe wê, salixkirinê wê bi wê re wê bikê û wê pêşbixê bê. Ji vê aliyê ve wê, wate, kirde, gotin û hwd wê, bi rengên nû ên salixkirinê û hwd re wê, were dîtin. Aliyê din ê duyem jî wê, bi rengên girêdanî ê weke bi bîrdoziyan, ol û bawerîyan û hwd ve bê. Ev jî wê, weke aliyekê girêdayî ê ku mirov wê li ser reng û awayê wê re wê bijî bê. Lê hemû jî ku ew bi aqilî bê wê dîtbar bê. Ber vê yekê wê, ew serdestîya bi aqil wê, ew jî wê, dîtbar bê. Wê, mirov dikarê wê, weke rewşeka ku ew bi vê rengê ew heya mirov wê, werênê li ser ziman bê.

Minaq girêdayînên weke bi 'pêwîstîni' ku wê werina hanîn li ser ziman ku ew bi destûrekê bê, bi bîrdoziyekê bê, bi ol û bawerîyekê û hwd bê wê, bi wê re wê, ew dîtbar bê. Li vir wê, mirov wê, girêdanîya xwe û ne girêdanîya xwe wê, bi têrzanîn û ankû kêmtanîna xwe wê, bi wê bide diyarkirin. Li vir wê, ti tişt wê, di aslê xwe de wê, ne bi pêwîstîni bê. Ya ku wê, pêwîstîniyê çê dikê wê, mirov û rengên têkiliyên mirov ên bi hevdu û bi wan têgînên ku ew esas digirin re bê.

Di aslê xwe de wê, rewşên weke yên postmodernîsmê wê, rewşna ku mirov dikarê wan di rengekê de weke di kirasê kevneşopîyan de jî wê, hilde li dest bê. Gotina 'modernîteyê' û ankû hemdemîyê wê, weke gotineka ku wê, bi wateya 'pêşketî', 'li pêş', 'pêşveçûyî' û hwd re wê, were li ser ziman. Lê ev ev wê, hemû wê weke têgîna ku mirov bi têgîna modernîteyê û ankû hemdemîyê re ku mirov bi dîtbarî dikarê wan kifşbikê û werênê li ser ziman bin.

Di rengekê kevneperestî de wê, modernîte û ankû hemdemî wê xwe bide diyarkirin. Ber vê yekê wê, ne vala bê ku wê hebermas wê, bi 'kevneperestîyekê' salixbikê û wê, werênê li ser ziman.

Li vir mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê ji aliyekê ve wê, hemdemîti û ankû modernîte ku wê, bi çi reng û şîroveyên wê bê ew wê, weke rewşeka li gorî rastîya xwezayê wê 'îrrasyonel' wê were dîtîn. Bi wê re wê, dem bi dem ku wê bahse mirovê hemdem wê were kirin wê, weke ku rêz û hûmeta wî ji tiştêkî re tûne ya wê, were hanîn li ser ziman. Dema ku ev têgîna rêz û hûmetê wê were li ser ziman wê, bi gelek şîroveyan re wê, were li ser ziman. Minaq wê, gotinên weke 'her tişt bûya pere' wê, weke rengekî bi gotinî yê vê têgînê bê ku wê were hanîn li ser ziman bê. Ji aliyekî din ve jî wê, li gorî gotina mazinan ne kirina piçûkan wê, weke bêrêziya ku ew bi demê re ew pêşketîya wê, bê hanîn li ser ziman bê. Wê, ne gotin lê wê pere wê, weke hêvî, şahî, dilxweşî û temenê nêzîkatîya baş û ankû nebaş wê, bibê. Minaq weke 'mirov ku ew dewlemend bê wê weke ew karê her tiştî biikirê û bibê xwediyê her tiştê wê, were dîtîn. Wê mirov wê, zêdetirî wê hilde li cidiyetê. Mirovê ku ti semyan û filûsê wî nebê wê, weke kesekê ku ew ji nedîtî ve were wê, lê were. Wê dewlemendî, mal û semyan wê bê hêjabûn û ankû hêjabûnên jîyanî. Wê hemû rengên têkiliyan wê li ser tiştên kirîn û firotinê, mal û semyan û metayê û ankû bûjenê re wê, bibê. Wê têkilî wê, rengekê metayî wê bistênin. Marks wê, têkiliya mirov a dema kapîtalîsmê wê, weke 'têkilîyeka metayî' wê, werênê li ser ziman. Ev rengê têkiliyê metayî wê, weke rengekê têkiliya demên hemdem û wê di awayê wê de wê kûrbûn dem bi dem wê **bibê**. Jîyane bajarvaniyê wê, weke rengekê wê pêşkeve. Lê rengên wê jîyanê ê bi civakî û civaknasî û hwd wê, weke rengekê têkiliyê ku mirov wê, dikarê bikê berlêpîrsînê de bê. Wê, mirov wê, di wê têkiliyê de wê, xwe bitenê, bitirs, bêsitar û ewla wê bibînê. Wê bo wê jî wê gelek sedemên mirov wê hem bi têgînî û hem jî bi fizîkî wê hebin.

Wê weke ku wê, were li ser ziman wê, têkiliya di nava başî û nebaşîyê de wê bi dûalîteya wê re wê zêdetirî wê, weke ku Zerdeşt dihênê li ser ziman wê derkeve li pêş. Bi gotineka din wê, dualîsme başî û nebaşîyê wê zêdetirî wê, bi rengên wan û têkiliyên wan ên di jîyane mirov de wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Wê nîrx û hêjatîyên pîrralîtîyî wê, Weke Marks Weber temenê şîroveyên bi sazûmanî ên dîtbarî wê biafirênin. Bi gotineka din wê, her tişt wê, bi bûjenîya wê re wê, bikeve awa û rengekê şûbjeya objektîfî **de**.

Hemdemîfî wê, di aslê xwe de wê, bi rengê ku ew pêşdikeve wê, di awayekê bêrêgez û destûr û zagon de ku ew pêşdikevê. Ya ku wê, zêdetirî wê, temenê xûf, tirs, gûman, hêstên bêewlatiyê ku ew bi mirov çê dibin wê, di aslê xwe de wê, ev bê. Wê reng û dîmenê hemdemîya roja me de wê, bi awayekê pirralî û pirranîyî wê, weke bi pirrwateyî, pirrrengî, pirrdengî, pirrgotinî, pirrperspektîfî, pirrjîyanî, pirrçapameniyî û hwd re wê, di reng û awayekê de wê, bide dîyarkirin. Bi felsefîkî jî wê, temenê wê li ser mantiqî û ankû rasyonâlîteya ku mirov wê, li gorî jîyane xwe û ankû di jîyane xwe de wê li wê bigerihê bê. Wê dema ku wê mantiqek wê were avakirin wê yekî din wê karibê wê xirabikê. Wê, mantiq wê xwe bixwe wê vala derxê. Wê, li ser dîtbarîya têgînî re wê, ew vê bikê. Li vir wê, di serdema hemdem de wê, têgîna 'hemwelatîfîyê baş' wê, di nava rengê jîyane destûrî û sînorê wê yê welatî de wê, were lêgerîn. Lê derketina dervî wê jî wê, weke aliyekê wê yê din bê. Di vê çerçoveyê de wê, felsefeya hemdemîyê wê weke xwediyê rengê dervî ya ku ew bichî heya bê. Şîrove, dahûr, salixkirin û hwd wê, weke rengna hizirkirinê ên ku em wan bi wan dînya xwe şîrove dikin, fahm dikin, dibînin û wê bi çerçoveyek têgînî dikin bin.

Di vê rengê û awayê de wê, weke reng û rewşekê wê xwe bide dîyarkirin bê. Wê li vir wê, çawa wê, were salixkirin wê, di aslê xwe de wê, hertimî wê wate û kirde wê bi gotinên ziman re wê, di wê çerçoveyê de wê derkevina li pêş. Wê piştî şoreşa firansa wê, bi şewayekê wê, li ser salixkirinê bi wateya gotinan û ankû ziman re wê, hewl were dayîn ku ew di jîyanê de weke 'model' were dîyarkirin û bi wê rewşeka çerçoveyî a sazûmanî were pêşxistin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, weke çêkerîyeka li ser ziman re wê, li welatên weke firansa û hwd wê, xwe bide dîyarkirin.

Di vê rewşê de mirov wê dema ku wê têgînên weke yên hemdemîyê û ankû modernîteyê wê hilde li dest wê, weke aliyekê giring wê, bi wê re wê, xwe bi şewayekê wê, bide dîyarkirin. Têgîna kûantûmê a ku ew bi têgîna 'qatkan' ew her tiştê dibîne wê, bi vê rengê wê, weke têgîneka model a ji vê têgîna çêkerî a weke di rengê şîroveya hemdemî û ankû modernîteyî de bê. Ber ku wê, ew jî wê, her tiştê wê ji qatkan wê bibîne û wê, werênê li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, şîrove wê, bi dahûrkirina li ser kirde, wate û hwd re ku wê, weke 'ji qatkan afirîna' wê, werênê li ser ziman bê. Di dewama wê de wê, 'wekhevîyî', 'şibînê' û hwd wê, weke du rengên ku wê, bi wan wê, werênê li ser ziman bê. Lê wê, di dewama wê de jî wê, hertimî wê dawîyê wê vekirî bihêlê ku wê, girêdanên nû wê bi wê ve bikê û ankû wê bi wê ve wê çêbikê bê. Ev têgînên çêkerî wê, xwediyê temenekê wêjeyî bê. Wê, di jîyanê de wê hîmê wê, li ser çêkerîyeka wêjeyî bê. Wê ji wê, şîrove wê, werina pêşxistin li ziman û rengên din ên êgil. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov wê, bi şîroveyî li ser wê têgîna çêker re wê, bidomênê wê, weke ku wê, Barthes ku ew dihênê li ser ziman wê, li ser bineterên nivîskî re wê, werênê li ser ziman ku 'wê ne nivîskar wê, ziman giring bê.' Ev wê di vê rewşê de wê, şîrovekirin wê, bi giringîyê re wê, weke ku wê, bahse wê, were kirin. Di vê mijarê de wê dema ku mirov bineterekê hilde li dest wê, ew bineter ku ew çû ber xwandavan wê ew û zimanê wê, di çerçoveyeka ahengî de wê, bi rengê şîroveya kesên xwanda re wê, xwe bide dîyarkirin. Dema ku wê bineter wê were xwandin wê, şîrovekirina wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Minaq wê, nivîskarek wê bineterekê binivîskî wê binivîsênê. Dema ku wî ew nivîsand jî wê, armanc û encamên ku ew di serî de hena wê ew li gorî wan wê ew binivîsênê. Wê ji bilî wê, sedemên ku ew bi wan dinivîsênê wê, ew bikê ku ew di nivîsandina wê bineterê de wan werênê li ser

ziman. Piştî ku wî ew bineter nivîsand û bi dawî kir û gihand xwandavanan û xwandavanan ew xwand wê, ew xwandavan wê heman sedem, armanc û encaman wê karibê ji wê bineterê weke ku nivîskar xwestîya wan bêtê ser ziman werina fahmkirin? Li vir wê, ev wê, weke xal û ankû nûqteyek pirr dîtbar bêt. Xwanda van wê, dema ku ew wê nivîsa wê bineterê bixwênê wê, ew karibê ji wê bigihijê sedem, armanc û encamna din jî. Ev jî wê, vê têtîne bi me re wê bide çêkirin ku wê, ti bineter wê ji aliyê xwandavanan ve wê weke hevdu wê newina xwandin. Di wê bineterê de wê, rewşeka weke ya armanca nivîskar û ankû çerçoveya bingihîni a nivîsê wê, bi serê xwe wê, rastarast wê weke ku wê nebê. Li vir mirov dikarê nivîskar tûna bihasibênê di çerçoveya wê bineterê û piştî nivîsandina wê de? Ku em wê bikin emê bikevina wê şaşîya postmodernîst de ku wê, weke 'nivîskar neyî' wê, herê bikê. Li vir wê, di aslê xwe de wê, ev jî wê, têtîneka baxtawarîyî bêt. Ti tişt wê bi serê xwe nebê û wê ji berxwe wê nebê û wê neafirê. Her tişt wê di pêvajoya xwe ya afirandinê de wê, bi destekê wê were afirandin. Lê li vir em wê yekê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, di rewşa têtîlîdanîna dîyarde û hûrgilên wê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe di vê rengê û awayê de wê, bide dîyarkirin. Di vê rewşê de mirov dikarê wê jî wê weke aliyekê wê yê din wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa aqil û rijandina wê ya li rûpel bi nivîsandinê wê, ji aliyekê ve wê, temenê pêşketina mirov û wê weke ya hemû deman bêt wê, temenê pêşketina demên hemdem û pêşketina hemdemîya wê bêt. Em li vir wê dikarin wê bînina li ser ziman ku wê, dem bi dem wê, mirov wê kifşbikê ku wê, weke ku wê, axiftin wê derkeve li pêşîya nivîsê. Lê weke ku mirov di demên hemdem ên piştê dibînê jî wê, nivîsandin wê, weke ku wê derkeve li pêşîya gotinê û axiftinê. Ji aliyekê ve wê, hevîyekîyek wê, di nava wan de wê, hebê. Lê afrînerîya gotinê û ankû biaxiftinê wê, weke aliyekê teybet bêt ku mirov wê, karibê wê, balê bikişênê li ser wê. Darrîda wê, bêtê ser ziman ku we dema ku mirov girani da axiftinê û ankû gotinê wê bi wê re wê encamên xirab jî wê, karibê bixwe re werênê. Di vê rewşê de wê, qastî felsefeya rojava bikê û wê bêtê ser ziman ku "nivîs wê weke qaydeka ku ew dikarê were têtîhiştin bêt, lê di felsefeyê de wê hertimî wê, giringî were dayîn li 'tînê', 'bêhnê' û 'axiftinê.' Ev rengê ku Darrîda ew dihênê li ser ziman wê, şêwayekê felsefîkî ê li kurdistanî û mesopotamîkî ê bi hezaran salan jî bêt. Wê, di vê çerçoveyê de wê, wilqasî wê, gotin wê derkeve li pêş û bilêvkirin wê giring bibê wê, hebûna nivîsê wê, weke ku wê li şûn wê were hiştin û piştguhkirin jî. Heta ku wê, di dewama wê de wê ji aliyekê ve wê, weke giringî nedayîna li nivîsandinê ku wê di demên piştê wê pêşkeve wê, temenê pirsgirêkên wan ên civakî ku wê, biafirê jî bêt. Ber ku wê, ji gotinê û pê de wê, ti bineter wê weke perspektif û çavkanî wê di destê wan de nebin ku ew li wan binerin û xwe pêşbixin û çareserîyan ji wan pirsgirêkên xwe re bibînin. Gotin jî wê, weke rewşeka ne qaydkirî wê, hebê. Ya ku wê, di mejîyan de wê, were qaydkirin û bi devkî wê, were gotin wê, ew tenê wê, weke aliyekê bêbingeh wê li holê wê bimênê.

Di rewşa nivîsandinê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa nivîsandinê û ya gotinê jî wê, di warê xwe de wê cûda û cûda wê hebê. Wê çendî ku wê yek bi yek wê cûda û cûha wê cihê wan bigiringî wê hebê wê bi heman rengê wê, ew têtîliya wan ya ahengî a bi rijandina hizran li ser rûpel û pêşxistina nivîsandinê jî wê, ew jî wê, bi serê xwe wê xwediyê cihekê teybet bêt. Di vê rengê û awayê de wê, nivîsandin wê, di aslê xwe de wê, weke binetereka dîrokî a ku wê hem çavkanî bêt û hem jî wê, bingihê temenê hizirkirinên nû ên ku wê werina pêşxistin jî bêt. Ne axiftin û

ankû gotin wê karibê cihê nivîsandinê bigirê û ne jî wê, nivîsandin wê karibê ji gelek aliyan ve cihê gotinê û pêşxistina wê bigirê. Ji vê aliyekê wê, di aslê xwe de wê, ev rewş wê, weke rewşeka teybet a ku mirov wê, bi teybetî wê, karibê werênê li ser ziman bê.

Di axiftinê de wê, hertimî wê mirov wê xwe weke navend wê bibînê û wê bîrê li ser ziman. Wê ev wê girêdayî hişmendîya hebûnê bê. Wê, dema ku wê, hebûn wê bi hiş bê û wê bikeve farq xwe de wê, ji van herdû xalan wê gavê biavêjê. Wê, bi wê re wê, werênê li ser ziman.

Di nava kurdan de wê, giringî dayîna li gotinê wê, di hinek rengan de wê xwe bide diyarkirin. Herîkbarîya zimanê kurdî wê, wan bi xwe re wê bibê û wê, li ser esasên weke xweşik axiftinê, levkirinê, di farqê de axiftinê, ji rastiye axiftinê û hwd wê, derkeve li pêş. Em di dewama wê de dikarin wê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, di serdemên hemdem de wê, axiftin û gotin wê, bi gelek rengên wê yên ku ew derdikeve li pêş mirov dikarê wê werênê li ser ziman. Xweşik axiftin, di levkirinîyekê de axiftin, bi gotinên xwe û rengên bi dengkirina gotinên xwe re karîna balkişandina li ser axiftina xwe wê weke aliyekê ku wê, zêde derkeve li pêş bê. Di aslê xwe de wê, ew rewşa balkişandina li ser gotinê wê, di rengekê dayîna hişkirinê a gotinê de bê. Heta roja me wê, ji demeka dîroka wan û pê de wê kurd wê pirranîya çavkanîyên wan wê li ser vegotin û axiftin û gotinên wan bin. Çendî ku wê, dem bi dem wê, bi nivîskî wê pêşkeve jî wê, ew yan ji rastiya civakê wê, werina dûrê kirin dakû ew ji wan sût negirê û yan jî wê, nikaribin rastiya civakê bi awayekê rast û pak werênina li ser ziman. Ev jî wê, weke aliyekê giring bê. Lê di serdemeka weke ya dema me ku ew bi gotina 'hemdemiyê' re ew dihê pênasê kirin û li ser ziman wê, ji her aliyê ve wê nivîsandin û pêşxistina binetêrên nivîskî wê, pêwîst bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, ew ne tenê wê temenê hizirkirinê bê. Wê ji wê zêdetirî wê, temenekê xwe barkirina li pêşarojê û li ser wê re afirandinê jî bê. Di vê çerçoveyê de rengê nivîsandinê weke temenê xwe afirandinê wê, weke mijareka teybet a giring a têgihîştinî, bi hişmendî, zanîni û ankû zanistî û hwd bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, gotina li ser aqil re xwe afirandin wê, bi wê re wê, temen û wateya wê hebê. Mirov wê, dikarê wê, bi wê rengê wê, werênê li ser ziman. Di roja me de wê, 'zaningeh' wê, bi zêdeyî wê, weke navendna zanîni û pêşxistina wê û perwerdekirinê wê werina pêşxistin. Wê, di wan de wê, zanîn wê, di destekê serdestî de wê, were hiştin. Lê rewşa zanîngehan wê, ji aliyekê ve jî wê, bi rewşên weke pêşxistina zanîni û perwerdekirinê re wê, weke rewşek temenî û bingihîni bê.

Zanîngeh wê, weke navendên êgil ên pêşxistin, rêxistinê kirin û bi çerçova û ankû darêjkî wê, wergerandina li rengê bûjenîyî û tiştî û bi wê pêşxistina wê jî bê. Minaq wê, dema ku wê, care pêşî wê, hizra balafirekê wê were pêşxistin û wê, ew wê, were pirtîzê kirin û ankû wê were kirin li kirinê wê, bi vê rengê wê, ew wê bibê. Di dewama wê de wê, mijar bi mijar wê nivîs û ankû pirtûk wê werina nivîsandin. Ev jî wê, weke şewayekê bi wê(zaningehê) kûrbûna bi bi aqil re bê.

Di vê warê de em wê jî bêjin ku wê, î ro wê zaningeh wê xwediyê gelek beşên zanistî ên ku ew di wê de hatina pêşxistin û bi wan di wan de perwerde jî dihê pêşxistin jî bê. Bi beşên weke yên zanîna dadê, olzanîyê, ramiyîyê, felsefeyê, fizîkê, metafîzîkê, teknîkê û hwd wê, weke wê bi dehan û sadan wê beşên din ên ku wê, werina pêşxistin wê hebin. Wê li ser wan re wê perwerde kirin wê bibê. Wê, bi wê re wê, di wan beşan de wê bi hildan perwerdeyê re wê bi zanebûn û bûna weke pîspor di wê warê w

zanebûnê de jî wê, pêşkeve. Gotina 'pîsporîyê' wê, weke gotineka ku wê, di serdemên hemdem wê bi vê awayê û gelek awayên din wê were bikarhanîn bê.

Di vê warê de wê, bi zanîni wê salixkirin wê werina pêşxistin. Wê, weke ku felsefeyê wê were pêşxistin wê, felsefe û ol, zanîst û ya 'ne zanîstî', layîqî û ya ne layîqî û hwd wê, were pêşxistin. Layîqî wê mantiqê wê li ser ji hevdû cûdakirina karên dînyawî û yê axîretî bê. Bi wê rengê wê, di nava jîyanê de wê, bi hevdû re wê gelek bawerî wê bijîn ku ew bi hevdû re di şewayekê bê ku ew redbikin ku ew karibin bi hevdû re bijîn wê, bi wê were li ser ziman.

Ji serdemên ronansê û pê de wê, rewşên olî û yê felsefîkî wê ji hevdû wê werina cûdakirin. Wê, di vê warê de wê, di mijara 'ya olî' û ya 'neolî' de wê, ji hevdû cûdakirin û hanîna li ser ziman jî wê, were li ser ziman. Di vê warê de wê, olzanî wê, weke têtîneka ku wê zanînen olî wê di bin banê wê de wê werina hanîn li ser ziman bê. Ramiyari wê, weke gotineka ku wê, rewşên rêzaniyê wê bi têtînen wan û hwd re wê, di bin banê de wê, werina berhevkirin û hanîn li ser ziman bê. Di wê warê de wê, bi demê re wê, her rewş wê xwe pêşbixê. Wê dema ku em ramiyariyê wê, weke rengê rêzaniya civakî wê şîrovebikin û wê, werênina li ser ziman wê, têtînen dervî wê ên weke yê olî jî wê, 'ramiyariya xwe' û ankû weke ku wê, di nava xalkê de wê were gotin wê 'ramiyariya olî' wê, were pêşxistin. Wê, gotînen weke 'olîya şekulerî(layîqî)', 'ola ramiyari' û ankû 'ola politîkî' û hwd wê werina pêşxistin û hanîn li ser ziman.

Di jîyanê de wê, her tişt wê, bi şewayekê wê, ji serdemên kevnera û pê de wê, hin bi hin wê bi pêşketînen civakî û şariştanî re wê, werina qatagorîzekirin. Wê, di wan beşên ku ew dihên pêşxistin jî wê, bi awayekê pirralî wê, were kûrkirin û ankû wê kûrbûn were pêşxistin. Wê ev jî wê, bi aqil û zanîne û pêşxistina wê ya di wan waran de re wê, were çêkirin.

Li vir wê, dema ku em di serdemên hemdem de ku em, weke gotinan ku em kîjan gotinê hildina li dest wê, ew bi awayekê pirrdîmenî wê hebê. Minaq wê, gotina ramiyariyê, olê, rêveberîyê û hwd em binaqênin û werênina li ser ziman. Em ku em bi têtîneka olî bahse olê bikijn wê, ew bi wê têtîne re wê, were li ser ziman. Lê wê dervî wê, gelek têtînen olî ên ji wê cûda û ji hev cûda wê hebin. Wê, dema ku em wan jî yek bi yek hildina li dest wê, ew jî wê olî bin. Ev wê, bo hemû gotînen din jî wê, wusa bê. Ti tişt wê, tenê wê bi rengê û awayekê wê nebê. Wê, di serdemên hemdem de wê weke xosletekê pêşketina mirov, jîyane mirov û aqilê mirov jî bê. Wê, di wê rengê û awayê de wê mirov dikarê weke aliyekê teybet wê werênê li ser ziman bê. Lê wê, di çerçoveya jîyanî a hemdem de wê, ev wê were dîtin ku wê, hert tişt wê, bi rengê xwe wê were û wê bijî. Mirov jî wê, ne tenê di rengê wê dê bijî. Kirin, tevger û xûy jî wê, tenê di reng û awayekê de wê, newin nişandin û pêşnekevin. Wê, dinava hevdû de wê, bi awayekê pirrdîmenî wê bê jîyîn. Tiştekek ku ew bi ber xilasbûnê ve diçê wê, yê din wê ji destpêkê wê ber bûyîne ve wê herê. Ku mirov demê bi şibihêne mezelekê û em tefkîrbikin ku wê her tişt di wê mezê de wê bibê û rûbide wê, bi vê rengê bi gelek alî, reng, awa û hwd ve wê, pêşketin, pêşveçûn û rûdayîn wê bibê. Di nava wê rewşa jîyanî de wê, mirov wê di jîyane xwe de wê bikê ku ew fahmbikê û xwe bigihêne ya rastîyê û bi awayekî 'realîst' tevbigêrê. Di vê warê de wê, felsefe wê, weke rengê hizirkirinê wê bimêne. Wê pêşî wê felsefe wê, weke rengê aqilê demeka şariştanî wê pêşkeve. Piştê wê, weke rastîyeka hemdemîya wê, weke dîmenê wê yê dîyem wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Encamên wê, weke bi zanîstê û hwd re ku ew dibin wê, pîrr zêde wê,

bibin. Mirov wê, di wê serûwane xwe ya fahmkirinê de wê, weke ku mirov di serdemên hemdem de dibînê wê, hertimî wê hem ji aliyekê ve wê bijî û hem jî wê ji aliyekê ve wê pêwîstiya fahmkirina wê ya bi wê jîyankirina wê re wê hebê. Wê rastîya rastîtiya hemdemî wê, bi wê fahmkirinê jîyankirinê re wê, xwe di herîkîna wê de wê bide diyarkirin. Ji aliyekê din ve jî wê, bi aqilî wê, mirov wê, di serdemên hemdem de wê, li ewlahîya li şûn kirinên xwe ku ew lêdigerihê wê, dev ji wê berdê. Wê ji xwe re wê kirinan wê pêşbixê. Di serdemên berê de wê dema ku mirov wê kirinekê bikê wê, ew kirina wê wê weke ku wê bawerîya wê ji wê re wê werênê li ser ziman ku wê 'gûnahan bide nivîsandin' û ankû na wê, li wê bigerihê. Di vê warê de wê, di serdemên hemdem de wê, mirov wê dev ji wê berdê. Rastîtiya aqilê hemdemî û felsefeya wê, wê, ti hêzê wê li ser mirov re wê, bi qûdretî wê herê nekê. Di serdemên hemdem de wê her mirov wê, bi serê xwe wê di xwe de wê lalêşek bê, mizgeftêk bê, dêrek bê û kiniştek bê. Dema ku wê mirov wê, 'weke xwûdê' wê were pênasêkirin û ankû wê were hanîn li ser ziman wê, bi vê rengê bê. Wê, mirov wê, di serdemên hemdem de wê, xwe di reng û kirasê xwûdê de wê bidest dîtîne wê bikê. Wê, mirov wê, bi hebûna xwe re wê, weke kirdeya ku ew hemû balê dikişênê li ser xwe bê. Wê ew alaqa demên berê a li ser gotina xwûdê wê, ew wê, hin bi hin wê kêmbibê. Wê hey û bal wê, ji wê biçina li alî û deverna din weke li ser **mirov û hwd**.

Felsefe wê, weke rengêkê axiftinî û bi temenkirina axiftinê wê pêşkeve. Wê, bi hebûneka gotinî re wê pêşkeve. Têkiliya gotinê û rewşa rastîtiyê wê mirov dikarê bi minaqeka dîalîteyî wê, werênê li ser ziman. Minaq rastî û dîtbarî, hebûn û nebûn, hundûrîn û derveyî, diyarde û nirxîfî û hwd wê, weke rengêkê têtîni bê. Lê wê di vê rewşê de wê, aliyekê gotinî wê, li pêş bê. Wê dema ku ez bêjim û 'jin û jin' wê demê wê, 'di gotina pêşî de wê, jin wê bi rastîya wê ya di jîyanê de wê were li ser ziman. Lê wê, di gotina duyemîn a 'jin'ê de jî wê, weke kirdeyekê wê hebûna rastîtiya jinê wê bê hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, bi çerçoveya têtîneka dîtbarî û metafîzîkî de wê, hebûna rastîfî wê weke xwediyê rastîyeka navendî bê. Di afirîn û pêşketina rastîya hizirkirinê de wê, rastîya dîtîni a bi hiş wê hebê. Wê weke ku wê, ev wê bi vê rengê wê temenê hizirkirinê wê hebê wê, bi wê rengê wê gotina hizirkirinê jî wê, temenê gotinên weke yên gotin û axiftinê û hwd bin. Lê li vir wê, weke destûreka giştî wê rewşa aqil wê, hertimî wê, di rewşa wê de wê, weke aliyekê teybet wê, xwe bide diyarkirin. Lê li vir ku me li jor navê wî hanî li ser ziman wê Darrîda wê, werênê li ser ziman û wê bêjê ku "dûnya weke bineterekê ya, û wê ew bineter wê ji yekê zêdetirî wê wateyên wê hebin." Ev têtîna metafîzîkî û îdealîstî wê, ji rewşa fêr û azmûna bi jîyankirinê wê dîr bê. Em nikarin wê, tenê wê, di vê rengê û awayê de wê, werênina li ser ziman. Li vir wê, rewşên jîyankirinê ên ku ew bûn û ankû wê bibin em li ser wê re wê, gotinê bi temen bikin û wê, werênina li ser ziman. Wê, hingî wê, mirov karibê bêjê ku wê li ser rewşên rûidin, dibin, kirin, tevger û xûyan û hwd re wê, rewşên û hwd re wê, wateya gotina bi gelek wateyan fahmkirina hebûna dûnyayê wê hebê. Dema ku dûnyayek ku ew di wê de jîyan hîc nebê wê ti wateyên ku ew di wê de rûdidin û hena jî wê nebin. Li vir wê, ji aliyekê din ve jî mirov dikarê li mijarê binerê. Ew jî wê, aliyê hişmendîya me bê. Dema ku wê, hişmendîya me nebê wê, mirov nikaribê wê, rewşa bûjenî a heyî û ankû wê dûnyaye bûjenîyî ku ew heya jî wê, derkbikê û wê têtîgihijê û derxê li têtîhiştinê. Wê ev wê, bi hişê me yê ku ew dibînê re wê hebin. Mirov wê, jî dikarê wê werênê li ser ziman ku wê, dema ku wê hişê me wê bibînê em, nikaribin bêjin ku wê,

ber ku hişê me ew dîtiya ew heya. Ew dervî hişê me heya ku ew hiş dikarê wê, derkbikê.

Têgîna hemdemîyê, rengê wê ku ew bi wê pêşdikeve û têtîgînên weke yên demokrasîyê û hwd ku ew dihên li ser ziman

Ku mirov ji kîjan aliyê têtîgîna hemdemîyê wê hilde li dest wê, bi gelek pêşveçûn û pêşketinên pirralîyî re wê were dîtîn. Serdema hemdemîyê wê, bi gelek rangan wê were şîrovekirin. Ji gelek aliyên ve wê, filosofên serdema hemdem wê, bi şîroveyên ku ew dikin wê, dema hemdemîyê weke 'dema zanînê', 'dema zanîne', 'dema teknîk û teknolojiyê' û hwd re wê, werênina li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, bi wê re wê, weke çerçoveya civakî a ku wê, di wê de wê mirov wê derkeve li pêş bê.

Dema ku mirov li reng û awayê rengê pêşketina dema hemdemîyê dinerê wê, bi wê re wê, were dîtîn ku wê, mirov bi zane dibê û derdikeve li pêş. Keseyetîya mirov wê, bi afirê û wê derkeve li pêş. Wê ji aliyekê ve wê, ew wê xwe weke xwûdayê li ser rûyê ardê wê bibîne û wê bi wê re bi nêzîkatîya xwe re wê xwe werênê li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, ew wê derkeve li pêş. Pirsgirêkên serdemên hemdem ên civakî û keseyetî û hwd wê, ji temenê wan de wê, rengê nêzîkatîyê û nêzîkbûnê û têtîgîna bi nerîne re wê hebê. Mirov wê, weke hebûnekê wê, hebûna wî were li holê û wê pêşkeve.

Di serdema me de wê, weke aliyekê din jî wê, ew wê hebê ku wê, çerçoveya hemdemîyê dema ku em wê bi vê rengê wê dihênina li ser ziman wê, bi rengê sazûmanî wê xwe bide dîyarkirin. Wê, çawa wê navaroka wê, were fahmkirin wê, di aslê xwe de wê, weke pirsgirêkeka pîr mazin wê xwe bide dîyarkirin. Rejimên serdest ên dema hemdem wê rêya dîtina hemdemîyê wê, kirina mirovan weke xwe û weke wê hizirkirina wê bibîne. Wê weke wê di hizrekê, têtîgîhîstînekê û rengê fahmkirinê de bê wê, bibîne. Wê, bi li gorî zihniyeta wê jîyankirinê wê re wê, ew wê bibîne.

Ev jî wê, bê temenê pêşxistina rengên têtîgînê ên weke 'bişavtinê' û hwd bê. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku wê, têtîgîna hemdemîyê wê were li ser ziman wê, rejim û kesên xwe nêzî wê dikin ku ew li kûdera dînyê bin wê, şîroveyên xwe yên bi gotina hemdemîyê re wê, tenê wê, bi hinek kirinên pîretîkî û çerçoveya gotinî wê nedina fahmkirin. Daketina li jîyanê û bi rastîyên wê zêhnî, kirinî û rengên jîyanî re wê, zêde wê newênina li ser ziman. Yan jî wê, ne li hasabê wan bê ku ew wê werênina li ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê jî wê weke aliyekê din wê werênê li ser ziman ku wê têtîgîna hemdemîyê wê, dema ku ew ji têtîgîna 'wekhev dîtîne' dûrbû û ankû weke ku ew di roja me de dihê hanîn li ser ziman ku ew ji têtîgînîna demokrasîyê dûrbû wê, encamên wê, cûda bin. Wê, bi vê rengê wê, rengê din wê xwe bide dîyarkirin. Ku mirov gotina hemdemîyê û ya demokrasîyê li rex hevdu dênê wê, weke ku wê, were li ser ziman wê bi rengê gotinî ê weke 'hemdemîya demokratîkî' wê werênê li ser ziman. Ev gotina ku em, wê di afirênin wê pêwîstîya salixkirina wê hebê. Di hemû rengên şîroveyên bi gotina demokrasîyê re wê, rengê têtîgînê ê weke yê bi têtîgîna hemdemîyê re wê, rastarast û ankû ne rastarast wê were hanîn li ser ziman û wê bi wê ew bê hanîn li ser ziman. Di vê rengê de wê, demokrasî wê bixwe jî wê, weke têtîgîneka ku wê, mantiqê wê bi gotinî wê li ser esasê wekehevdu bûyîn û weke hevdu azadbûn û bûyîna xwediyê

heman mafê û hwd re wê, were li ser ziman bê. Bi gotineka din wê weke kurdên êzîdî dibêjin 'ya ku ez ji xwe re rast bibînim û maf bibînim ez wê, ji kesê din ê duyem û sêyem ê li hemberî xwe re jî wê bi heman rengê bibînim. Ew xwe tenê weke xwedî maf nebînim. Hebûna kes, civak, kom û girseyên bi komî ên civakî ku ew xwediyê çi renge bin ew weke xwe karibin xwe bi civakatîya xwe û nirxên xwe re ew xwe werênina li ser ziman. Ev wê, weke rastiya wê bê. Gotina hemdemiyê wê, ku ew bê têgîneka weke ya demokrasiyê û hwd bê wê, ji navaroka bi mirovatîyî zêdetirî wê, weke xwediyê navarokeka dijmirovî jî bê. Li vir wê, di serdema me de ku em wê weke serdemek hemdem wê bi nav dikin wê, têgînên destûrî n bingihîni wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Wê weke nişanaka hemdemîya mirov jî wê dem bi dem wê were hanîn li ser ziman. Lê çendî ku wê, wusa wê were hanîn li ser ziman jî wê, ji wê rastiye dûr wê, weke rastîyeka ku wê, temenê pirranîya pirsgerêkên keseketî û civakî jî wê, ew rewşên civakî wê biafirênin. Heta roja me wê, gotinên weke 'heta kûderê azadî û maf' wê, weke gotinna ku wê, li ser destûrên welatî ên hundûrîni re wê were hanîn li ser ziman bê. Di vê çerçoveyê de wê, di bin maskeya wê gotinê de wê, ya ku wê were dîtîni ku wê rêveber wê, çawa wê, hêncetên bi sînor kirina maf û azadîyan û ankû ji destgirtinan wê çêbikin wê, bi wê re wê were dîtîni. Ev wê, weke aliyekê giring ê hemdemîya roja me ku wê, ji têgîna demokrasiyê dûr jî bê. Li têgîna demokrasiyê a radîkal wê, di aslê xwe de wê, ji awayekê rast ê pêşketina rengekê hemdem re wê weke ku wê pêwîst bê.

Me li jor bahse 'xwe weke xwûdê dîtina mirov' kir. Di aslê xwe de wê, mirov wê weke ku emê ji demên ronansê û pêde wê kifşbikin ku wê, bi awayekê sermirovî ku wê çawa wê tevbigirihê wê, were dîtîni. Di vê rengê û awayê de wê, xwe çêtir dîtîni û ankû weke 'mirovê çêtir' dîtîni wê, hinekî wê, di encama wê de wê, weke têgîneka ku wê, bê sedema pêşxistina encamên weke nijadperestîyê û ankû wê weke ku wê di roja me de wê bahse wê were kirin wê 'rasîsmê' û 'di dewama wê de hinekî ji wê wirde wê 'faşîsmê' wê pêşbixê. Rastîya hitler, franko, mussolîni, Ardogan û hwd wê, di vê çerçoveyê de wê, weke rewşna tîpîk ên qirêt ku mirov dikarê di vê çerçoveyê de wan werênê li ser ziman bin.

Weke rengna ku mirov dikarê weke nexweşîyên demên hemdem jî werênê li ser ziman wê, rasîsm(*) û faşîsm wê, bi mirov re wê li dijî mirov wê pêşkeve. Rewşên weke dijberîya li beyenîyan li nava welatan jî di dewama wê de wê, mirov dikarê werênê li ser ziman. Di roja me de wê, weke rewşeka ku wê, mirov wê, çawa wê, werina tevlihev kirin û wê, ji rastî û kokên wan ên mejûyî wê bîni xistin jî wê, were pêşxistin. Di aslê xwe de wê, di têgîneka rast a hemdemî ku ew bi têgînên weke yên demokrasiyê û hwd hafî şîştin bê wê, bi wê ti pirsgerêkên mirov û ankû rejîman wê bi rastî û kokên mirovan û civakan re wê nebin. Wê ti pirsgerêkên wan wê, bi dîrok û mejûya wan re wê nebê. Têgîna hemdemî û ankû modernîteyê ku ew van pirsgerêkan di jî wê, di rastî û gîyane xwe de wê, ji rastîya fahmkirina mirov wê dûr bê û wê, nexwediyê rastîyeka têgînî a demokratîkî ku wê weke hevdû wê herêbîkê û bipejirênê bê. Ev jî wê, bi xwe re wê temenê pirsgerêkên demên hemdem bê. Mirov dikarê demên hemdemîyê û ankû modernîteyê ku ew ji rastîya têgînên weke yên demokrasiyê û hwd dûr in wan, weke rewş û têgîna hemdemî û ankû modernîteyî ên hov jî wan werênê li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Hemdemî wê, gotina wê ya destpêkê wê, ji nava têgîna olzanîyên olî û bawerîyî bê.

 (*)Nijadperestî û dijyetya li dijî hebûnên din. Bi gotineka din narsîsmê rasîstîkî be.

Wê berî wê dema ku wê bi bawerî wê bahse jîyanê wê ji mirov re wê were kirin wê, bahse 'jîyaneka xweş' ku ew dixwezê bijî wê were kirin. Di vê çerçoveyê de wê, ew jîyane xweş ku mirov wê dixwezê ku wê bijî wê, tefsîra wê, bi tefsîrên ku wê bi navaroka yên weke yên bi gotina bihûştê' û hwd re ku wê werina kirin bin. Wê li ser wê re wê bahse wan wê were kirin. Di dewma wê de wê, ew jîyane xweş û ankû ya ku wê, mirov dixwezê wê bijî wê, oldar û ankû Ev rengên hizirkirinê ên li ser gotinên olî ên weke yên bihûştê û bi tefsîrên 'jîyane bihûştê' re wê werina kirin wê, di mejiyê mirov de wê, bikê ku mirov hem derkeve dervî sînorên xwe yên hizirkirinê bi tefsîrkirinê û hem jî wê, bi demê re wê ew hizirkirinên wî û tefkîrkirinên wî yên bi gotinên weke 'jîyane bihûştê' re wê, regekê jîyanî ku mirov wê, dikarê li dînya ku ew di wê de dijî ew pêşbixê jî wê, di mejiyê mirov de wê biafirênê. Di nava kurdan de wê, gelek naqşên ku ew li ser serdorên mal, kirman û sevîlên xwe dikin wê berê bawer bikiran ku ew wê, weke 'biriqîna ji ya jîyane bihûştê na' wê, werênina li ser ziman. Ev wê, bi demê re wê, pêşkeve. Minaq wê, di nava olên kurdistanî ên yazdanî de wê, weke bi ya meleke tawîsîtiyê, mîtratîyê, Zerdeştîtiyê, Manîtiyê û hwd re wê, bahse 'ava pîroz ku ew ji bihûştê di herikê wê were kirin. Zerdeştî wê, wê ava ku ew hizir dikin ku ew ji bihûştê di herikê li dînyê wê bi navê 'ava kansavê' wê, werênina li ser ziman. Kurdên êzîdî, yarsanî û hemû kurdên din wê, bi gotina 'ava kewserê' wê werênina li ser ziman. Ev wê, weke têgîneka bihûştî a li dînyayê wê biafirênin. Mîtrayî wê bawerbikin ku wê, Mîtra wê piştî sê hezar sal wê cardin wê were dînyê û wê hemû xirabiyê re wê şer û tekoşinê wê bikê û wê serkeve. Wê, di dewama wê de wê, aşîti û 'aramîya sermed' wê li dînyayê wê serdest û serwer bibê. Wê, ev demeka weke serdemekê bikişênê. Piştê wê, yazdanê mazin wê deriyê bihûştê wê li dînyê wê vekê û wê dînya û bihûşt wê bibê yek. Ev têgîna bûyîna yek a dînya bihûştê wê temenê wê li ser aramî û aşîtiya sermed wê, were rûnandin.

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê, bi pêşketina xwe re wê were heta demên weke yên ronansê û hwd wê, di vê rengê û awayê de wê, regekê xweşik ê ku ew dikarê bi wê li dînya xwe binerê, wê çêbikê û hwd wê, di mejiyê xwe de wê pêşbixê. Minaq wê, rewşên weke yên naqşî ku wê li hêt, kevîyên serdorên mal û kirmana û hwd ku wê, werina çêkirin wê, hinekî jî wê nîşanaka wê bê. Ev wê, tiştê weke ku mirov wê çawa ji dilê xwe bi wê dihizirê û wê dibînê û ankû dixwezê ku wê bibînê jî bê. Heta demekê wê li dijî wê xweşkîrinê wê oldar wê bisekin in. Wê bi hêncet û gotinên weke "xweşîya dînya we li axîreta we ya" û ankû 'xweşî li dînya wê ya din a ku winê piştî mirinê herinê de bin.' Wê di dewama wê de wê, were gotin ku "ber vê yekê hewce nakê ku win vê dînya xwe xweş û xweşik bikin." "Xweşkîrin wê, di wê de wê, gîyanên nebaş wê, vêşarî wê hebin." Wê, bi vê rengê wê, werênina li ser ziman. Wê, bi vê têgînê wê, heta roja me jî wê li rojhilat wê, oldar wê bi ol û baweriyê wê li pêşîya pêşketina herêmê, civakan, mirovan û hwd wê bi vê rengê wê bisekin in. Wê xweşikatiyê û ankû xweşkîrinê wê, weke tiştê ku "mîrov ji rê derdixê" wê, wê pênasebikin û wê, werênina li ser ziman. Wê ji wê zêdetirî jî wê, heta ku wê weke "gûnah" jî wê bibînin. Tefsîrên ku wê, bi têgîna xweşikatiyê re wê, werina kirin wê ji dînyayê wê dûr wê werina kirin. Di dînyayê de wê, xweşikati wê, weke tişt û rewşeka ji rêderxistinê wê, werênina li ser ziman. Wê, minaq wê jina xweşik wê, weke 'îblîsa ji rê derdixê' wê, werênina li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, tefsîrên ku wê li ser jinê re wê, werina kirin wê, di reng û awayê ku wê, weke 'îblîs' wê dihênina li ser ziman. Wê bi vê rengê

wê, bi xweşikatiya wê re wê, xirab, nebaş û li dijî 'ahlaqê' wê werênina li ser ziman. Mînaq wê bêjin ku "wê, dema ku tu giringîyê bide vê dînyê û tu wê xweşbikê têyê, di nava wê de xwe windabikê û têyê ji rê derkeve." Wê, êdî wê mirov wê, bo ku ew wê gûnehê nekê wê, ew dînya xwe xweş nekê û wê, giringîyê nedê wê. Wê tenê wê giringîyê bide wê, dînya ku ew di mejiyê xwe de wê weke bihûstê tefkîr dikê û di wê de tefkîrkirina xweşikariyekê bikê bê. Wê, rengên fahmkirinê ên bi têgîna xweşikatiyê re wê, ji wê zêdetirî jî wê ne bûhûrê û wê derbas nebê.

Ev mijare weke ya bi rengên tefsîrê ên bi gotina bihûstê û ya bi gotina dînyayê' re wê, hin bi hin wê, têkiliya wan wê bi hevdu re wê, were danîn. Wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê giring wê, xwe bide diyarkirin bê. Danîna têkiliya dînya û bihûstê bi hevdu ve wê, temenê wê, bi têgînî wê heta dema hûrî û mîtannîyan wê herê. Wê bi awayekê hemdem û felsefîkî yê ku wê temenê wê biafirênê wê Mîtra bê. Berê bi mîtolojîkî weke 'jîyankirina yazdanan li dînyayê' wê, were li ser ziman. Ev rengên şiroveyî ên ku mîtra pêşdixê wê, ne weke wan bê. Wê ji wan cûda bê. Wê, ev rengê hizirkirina Mîtra wê, bê temenê wê ku mirov wê, dînya xwe wê bidest adilandina wê û xweşkkirina wê bikê bê. Wê ji wê demê û heta roja me wê, di nava kurdan de wê, gotinên weke "mîrov dînya xwe baş bikê." "Li xweşikatiyê nerînê sewab e." "Mîrovê ku ew dînya xwe qizinc nekirî wê, nikaribê axîreta xwe jî qizinc bikê". "Xweşkkirina dînyayê wê, ji xweşikatiya bihûstê bê." Bi vê rengê wê gelek gotinên gelîrî ên ku kurdî wê mirov karibê wan kifşbikê û wan werênê li ser ziman.

Piştê jî wê, gotinên weke "dînya xwe bike weke bihûstekê" û hwd wê pêşkevin. Ev jî wê, taqabûlî demên ku mirov wê, bi têgînî wê têkilîya jîyane û dînya xwe wê bi ya bihûstê re ku ew tefkîr dikê re ku ew didênê re wê, bibê. Wê di dewama wê de wê, mirov wê li wê bihizirê. Wê li dînya xwe wê bihizirê. Di nava yazdanîyan de wê, tiştên bi bûjenî ku wê, weke biriqîna ji bihûstê û ankû ji rohnîya yazdan û hwd wê ew wê, werina kifşkirin û wê li ser wan re wê bahse 'xweşkkirina dîyan xwe' wê were kirin. Mînaq weke ku me li jor hanî li ser ziman wê, weke 'ava kewserê' wê bawerbikin ku ew ji bihûstê di herikê û ew jî tenê di laleşê de ya. Wê, zêr ew zer a û weke biriqîna rohnîya rojê ya. Wê roj jî wê, weke dagera yazdanê mazin wê were dîtin û wê, ew jî wê weke tiştêkê ji wê rohnîya yazdanê mazin wê were dîtin. Ev jî wê, bi demê re wê pêşkevin. Têgîna xweşkkirina dînya xwe û xwe wê, di nava kurdan de wê, temenekê wê yê pîroz jî wê, bi vê rengê wê, bi demê re wê, were şirovekirin û hanîn li ser ziman. Ber vê yekê ya ku wê, di nava kurdên hûrîyî û mîtannîyî de wê, cilûbergên li xwe kirinê wê, cûr bi cûr wê pîr xweşik wê werina pêşxistin. Em î ro li ser wê re em, dikarin bahse modeya dema hûrîyan û modeya dema mîtannîyan bikin. Ev rewş wê, weke rewşna ku wê nîşanaka jîyane mirov bin. Mîrov wê, di jîyane xwe de û wê di lixwekirinê de wê, li ahengekê wê bigerihê. Wê, di male xwe de wê, tiştên naqşkirî wê çebikê û wê dalaqênê. Wê, di dewama wê de wê, ew wê, hin bi hin wê jîyane xwe wê, pêşbixê. Wê hemdemîya jîyane xwe wê pêşbixê. Mîrov wê, piştê wê, dema ku wê, were heta serdemên navîn û piştê ên ronasanê wê, êdî wê têgîneka bûjenî a weke bi madîyetî wê, di jîyane wî de wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Wê bi wê re wê li dînya xwe û hemdemkirina wê êdî wê, zêdetirî wê bi ghiştina fahma wê re wê li wê bihizirê.

Li vir em wê yekê jî wê, werênina li ser ziman wê, têgîna hemdemîyê wê, di serdemên me de wê, aliyekê wê li ser têgîna xweşiaktiyê re bê. Wê, têgîna navaroka têgih, raman, zanîn û hizirkirinên berê wê bikê ku wan kifşbikê û derxê li holê li berçav. Wê, bi wê re

wê, rewşên çandî ku ew dihên pêşxistin wê hnekî jî wê temenê wan bi vê rengê wê ji aliyekê ve wê hebê.

Li berçav ya ku ew bi bûjenî dihê dîtin wê, rengên wê yên ku ew bi wan dihê pêşxistin û adilanndin û levhanîn wê, hinekî wê, di vê rengê û awayê de wê, xwe bide dîyarkirin. Levkîrin wê, li ser levhanîna xosletan û di ahengekê de bi hevdu re dîyarbûna wan bê. Wê, di vê rengê wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Î ro em li ser rewşên awadanîyê û ankû 'mîmarîyê' û hwd re wê, kifş dikin ku wê bi gelek awayan wê, were pêşxistin bê. Razberîya bi têgîna awadanîyê re wê, wê ji aliyekê ve jî wê, mirov dikarê di çerçoveyek afrîner a bi wê ve nûqtê ve girêdayî wê fahmbikê bê.

Di roja me de wê mirov wê, xwezayê wê bi reng û awa bikin. Wê ji wê biafirênin. Wê derhanîn, derkkirin û hwd wê ji wê were kirin. Wê, di vê rengê û awayê de wê, rewşeka ku mirov wê bi wê re wê, kifşbikê û wê werênê li ser ziman wê hebê. Di dewama wê de mirov, wê jî dikarê wê werênê li ser ziman ku wê rewşa têgîna xweşikatiyê wê, weke têgîneka ku mirov wê, bi teybet wê, pêşbixê û wê, werênê li ser ziman bê. Di roja me de wê, têgînen felsefîkî û şîrovekirin û bi wan re pêşxistina çerçoveyên têgînî û ankû ên kirinî û hwd wê, bi wê ve wê girêdayî wê xwediyê temenekê bê. Felsefeya teorîkî wê, ji aliyekê ve wê, bi hewldana levkîrin, lêhanîn û pêşxistina wê re wê, bi darêjkî wê çerçoveyan wê pêşbixê. Wê bi wan çerçoveyan re wê, bihizirê. Wê, di dewama wê de wê temenê hizirkirina xwe bixwe wê biafirênê.

Me li jor hanî li ser ziman ku wê serdema hemdem wê weke serdemeka zanînê bê. Di vê çerçoveyê de jî mirov li vir dûbare dikarê çend gotinan werênê li ser ziman. Di aslê xwe de wê, weke aliyekê giring û teybet wê, ev jî wê, xwe bi wê re wê bide dîyarkirin ku mirov wê, dikarê werênê li ser ziman ku wê, bi ramanên ku ew dihên pêşxistin re wê, temenê hizirkirina wê were pêşxistin. Nivîskarî, rewşenbîrî, aqadamîsyanî û hwd wê, bi awayekê rêkûpêk wê, hin bi hin wê pêşkeve. Wê di vê çerçoveyê de wê, bo fahmkirina xwe û hewirdora xwe û têkiliyên xwe yên mirovî ên navxweyî û hwd wê, hizrên xwe bi wan re wê werênê li ser ziman. Wê, di vê rengê û awayê de wê, temenê xwe yên aqilî wê bo pêşketina xwe re wê çêbikê. Li vir di aslê xwe de mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, bi van rewşan re wê, rewşên weke nivîsandinê, pêşxistina pirtûkan, gotaran û hwd wê, weke aliyekê ku wê bi têgîna hemdemiyê re wê, were hanîn li ser ziman bê. Mirov wê bi wan wê bi aqil bibê û wê xwe û hewirdora xwe wê nasbikê. Wê bi wê re wê, xwe pêşbixê. Wê, weke çandaka hemdemî wê, bixwênê. Wê bi xwandinê wê xwe pêşbixê. Çanda xwandinê wê, weke çandaka gelemper a demên hemdem wê, hin bi hin wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Çanda xwandinê wê, bi aqil û pêşketina aqil re wê pêşkeve. Di jîyanê de wê, çî wê hebê û ankû wê were pêşxistin wê, di derbarê wê de wê, nivîsandinê wê pêşbixê. Wê bi wê re wê, hem wê tiştê wê bi wê nivîsa ku mirov pêşxistî wê nasbikê û hem jî wê çawa wê bikarbênê û ji wê sûdbigirê wê bi wê aqilê wê, temenê wê bi xwe re û ankû ji xwe re wê çêbikê.

Hewldana naskirina tiştêkê, fahmkirina rewşekê, têgihîştina ramanekê û hwd wê, bi wê rengê wê, bi çanda xwandinê re wê temenê wê were pêşxistin. Çanda xwandinê wê, weke çandaka hemdem a ku wê, bi mirov re wê li ser aqil re wê pêşkeve bê. Lê li vir wê bi wê çandê re wê xwandin wê tenê weke xwandinê wê nemênê. Wê ji wê zêdetirî wê weke temenekê afrînerî jî wê bi mirov re wê bi zanebûna mirov û pêşketina wê re wê

çêbikê. Mirov ku ew bi aqil bû wê, zêdetirî wê, di nava jîyane xwe de wê ji we bi êmin bibê û wê gavên xwe ji xwe bi bawer wê biavêjê û wê bi ewla tevbigirihê.

Wê zanî wê pêşkeve. Wê mirovên zanî wê pêşkevin. Wê, bi wê rengê wê, ew wê, werina pênasekirin. Wê li ser wê re wê, ew wê werina naskirin. Mirov wê, di nava jîyane hemdem de wê, bi vê rengê wê nasnemayên xwe yên xosletî û teybetî wê pêşbixê. Wê xwe bigihênê nasnemayan. Minaq wê, mirovekê ku ew felsefeyê dixwênê û wê di wê de wê kûr dibê û wê di wê de wê berheman wê derxê li holê wê weke filosof wê were bi navkirin. Wê, Wê bi vê rengê wê, ji wî kesî re wê, gotina 'filosoffiyê' wê bê weke nasnemayekê. Ev wê, di hemû qad, pişe û warên din de jî wê. pêşkeve. Di vê rengê û awayê de wê, di şewayekê de wê rengê jîyane hemdem û ankû jîyane demên hemdem wê xwe bide diyarkirin. Wê bi wê re wê, weke aliyekê wê yê giring wê, ew wê, were li ser ziman.

Têgînên weke ên 'ekol', 'îdol', 'hobî' û hwd wê, bi vê rengê wê pêşkevin û wê werina bi temen û rengkirin. Wê bi wan re wê, gelek rengên jîyanî ên kirinî wê werina pêşxistin. Dema ku wê, di warekê de wê, kesek wê bi kirinekê were naskirin wê, ew ji wî re wê weke 'nasnemayekê' jî wê, were dîtin. Lê bi wê re wê, gelek kirin wê kesek wê bi xwe re wê pêşbixê. Wê ev wê, weke kesê xwedî pirnasnema û ankû pirrpişeyî jî wê were bi navkirin. Wê bi wê rengê wê ew wê were pênasekirin û hanî li ser ziman.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring jî wê, ev wê xwe bide diyarkirin ku wê, keseyet wê, bi vê rengê wê, were pêşxistin. Têkiliya kirinê a bi mirov re wê, bi rengê keseyetîya wê û zanîna wê re wê, bibê. Wê li ser wê re wê, weke aliyekê wê xwe bide diyarkirin bê.

Li vir dema ku mirov bahse zanî wê bikê wê, nebê ku mirov bahse rengên têgînî, kifşî û pêşxistinî ên bi aqil nebê. Wê, ev wê, weke aliyekê giring bê. Me li jor bahse aqil û pêşketina wê ya bi tiştê, rewşên bi bûjenî û hwd re kir. Wê, di serdemên hemdem de wê, weke xwezayê wê, bi zindiyî wê hemû uzwên zindiyî weke dest, ling, mejî, hinavên mirov hemû û hwd wê bîna mijarên lêkolînên bi fahmkirinê. Di vê rengê û awayê de wê, lêkolînên bîolojîkî wê, bi têgîna bîolojiyê û hwd re wê, pêşkeve. Wê, di dewama wê de wê, bîolojî wê, weke çerçoveyeka giring a ku wê, di vê warê de wê, lêkolînan wê pêşbixê bê. Di dewama wê de wê, weke ku wê, di serdemên destpêkê de wê, çawa wê sîmya wê pêşkeve wê, di dewama wê de wê kîmya û hwd wê pêşkeve. Wê ev jî wê, weke aliyekê din ê weke yê bîolojiyê wê bi fêrî, azmûnî, cerbî û fêrî wê pêşkeve bê. Wê, bi wê re wê, di van beşan de wê kûrbûn wê bibê. Wê, şaqên wan ên li binî wê pêşkevin û ankû wê werina pêşxistin. Çendî ku wê, her beş ji van beşan wê zanîna xwe wê bi demê re wê zêde bikê wê temenê xwe yê hizirkirinê wê, zêdetirî wê, bi xwe re wê pêşbixê. Wê weke beşeka zanî wê bi zanistî wê pêşketina xwe wê bide domandin.

Dema ku mirov bahse zanî wê dema hemdem bikê wê weke ku me li jor bahs kir wê, têgînên weke yên fizîkê, metafizîkê, olzanîyê û hwd jî wê pêşkevin. Wê, ev jî wê, di warê xwe de wê, çerçoveyên xwe yên zanî wê zanistî wê çêbikin û wê pêşbixin. Wê, di serdemên hemdem de wê, fahmkirin û têgihîştin wê, pirr zêde wê bi pêwîstî wê pêwîstîya wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Wê, fahmkirin û têgihîştin wê, mirov wê, di her warê de wê, bikê ku wê bi xwe re pêşbixê. Wê, bi vê rengê wê, mirov jî wê, di xate xwe ya fêrbûn û pêşketina bi fêrbûnê de wê, weke ku wê, hertimî wê xwe birçî hîsbikê.

Wê ew bîrçîbûn wê, hertimî wê, her piştî ya ku ew hat fêrbûn re wê, xwe bi mirov re wê bide dîyarkirin.

Di wan waran de mirov dikarê di wê çerçoveyê û rengê de balê bikişênê li ser sazûman û pergale perwerdeyê a demên hemdem jî. Wê, weke fahmkirina çerçoveya fahmkirinê wê, pedegojî û ankû fêrzanî wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Di serdemên hemdem de wê, bi awayekê pirralî wê rengê pêşketinê û fêrbûnê wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Li vir wê, çendî wê pêşketin wê zêde bibê wê bi wê re wê, bi qasîbûn, nirxbûn û hêjabûn wê zêdetirî wê pêşkeve. Wê bi wê re wê, pêşketin wê, di rengê dîtina bi hiş û fahmkirinê re de wê, awayekê pirrdîmenî pêşbixê. Ev wê, bi rewşa fêrbûna bi perwerdeyî jî wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, zaroyek wê, ji temenê xwe yê heftsalî wê, dest bi dibistana bingihîn wê bikê û wê heta ya seretayî wê, gav bi gav wê bi awayekê pirralî wê, pêşkeve. Di perwerdebûnê de wê minaq wê, di dibistana bingihîn de wê, çarû ankû pênc beşên fêrbûnê wê hebin. Wê, weke beşên jîyanê, zanîne, wêzeyê û ankû metamatîkê û hwd wê, hebin. Wê, bi demê re wê, dem bi dem wê li wan wê zêdekirin wê bibê. Ku wê zaroyê demên dibistana bingihîn bidawî kirin wê bi bûhûrê li ya navîn wê, di wê de wê, li ser heman beşên fêr û ankû dersên ku wê dîtina re wê, bi ji wan li wan zêdekirinê re wê pêde wê herê. Minaq wê, li matamatîkê wê, beşên hasibandinê ên weke yên geometrîyê û hwd wê, werina zêdekirin. Wê, li beşên zanîne wê, bi heman rengê wê, werina zêde kirin. Têgînên weke yên civaknasîyê, derûnîyê, xwezayê û hwd wê, bi têgihîştin û zanîna wan re wê werina fêrkirin. Wê, ev wê, weke aliyekê pêşketina mirov bê ku wê di wê xate pêşveçûna xwe ya bi fêrbûnê û ankû xwandinê re ku wê bijî bê.

Dema ku wê, hinekî din wê pêde wê, herê wê, beşên weke yên felsefeyê, metafîzîkê, fizîkê, olzaniyê, dadê û hwd wê, hin bi hin wê li wan wê werina zêdekirin. Wê, weke beşna ku wê, di dibistanên seretayî û ankû yên bilind ên weke zanîngehan û hwd de ku wê fêr bibê bin. Wê, di dewama wê de wê, weke ku me li jor li devereke hanî li ser ziman wê, zanîngeh wê, weke sazî û sazûmana fêrbûnê û perwerdebûnê û ankû perwerdekirinê ên hemdem jî bin. Di wan de wê kesên xwanda ên weke ‘‘aqadamîsyen’’ û ankû wê weke ku wê di roja me de wê, bi rêjaya bilindbûna wan bi zanîna wan re wê were li ser ziman wê bi ‘profesorîyê’ û hwd re wê, were li ser ziman. Wê, ev rengên aqadamîsyen û ankû profesoran wê, di şewayên filosofên serdemên navîn de bin. Wê kar û erkên wan ên fêrbûn û fêrkirinê wê li ser wan re wê di wan sazî û ankû sazûmanên perwerdekirinê û fêrbûnê ên bi navê zanîngehan de wê bibê. Wê bi wê re wê, ew wê, xwe bi awayekê wê, bidina dîyarkirin.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê din wê, werênê li ser ziman ku wê, perwerde û sazûmana perwerdeyê wê weke rengekê temenê ê fêrbûna jîyane demên hemdemîyê jî bê. Wê, bi wê re wê, weke aliyekê din jî wê, ew wê xwe bide dîyarkirin. Fêrbûn wê, temenê xwe jîyankirina bi rengê jîyane hemdem bê. Mirov wê, çendî wê, bi zane bê wê, weke ku ew wilwasî wê, jêhatê, jîrek, jîr û şahraza bê. Wê, di wê rengê de wê, ev kesê xwedîyê van xosletan jî wê, weke kesê ku ew karîbê di nava rengê jîyane civaketîya dema hemdem de ku ew dikarê xwe û jîyane xwe bide domandin jî wê were dîtîn. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring bê ku mirov wê, werênê li ser ziman bê. Li vir divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, di rewşa rengê jîyane civaetîya demên hemdem de wê, ew wê xwe weke aliyekê teybet wê, bide dîyarkirin bê. Li vir em wê yekê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, weke ‘‘jîyaneka bi

zane” wê, were pênasekirin û hanîn li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, giringîya xwe gihandina aqil û zanîne wê, hertimê wê di demên hemdem de wê zêdetirî wê derkeve li pêş. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring û teybet mirov wê, dikarê wê, werênê li ser ziman.

Jîyane bi zane ku wê, weke jîyane hemdem wê were pênasekirin wê, di vê rengê û awayê de wê, xwediyê rengê xwe yê jîyankirinê bê, xwediyê rêgezên xwe yên jîyanî bê û wê xwediyê destûr û zagonên xwe yên ku ew bi wan dijî û bi wan çand û kevneşopîya xwe ya civakî û keseyetî û hwd dikê ku ew bafirênê bê. Di vê rengê û awayê de wê, weke renekê jîyanî bê. Civaketiya hemdem wê, di vê rengê wê pirranîya pirsgirêkên wê jî wê, di aslê xwe de wê, ji vê rengê û rewşê bin. Wê, ji aliyekê ve wê, mirov bi aqil û zane bê. Wê başî û nebaşîyên li hewirdora xwe wê bibîne. Wê, başîyan wê bi qancî wê pêşwazî bikê. Lê wê, li dijî xirabîyan wê, bisekinê. Wê rexne bikê. Di vê rengê û awayê de di nava dûalîteya başî û nebaşîyê de hizirkirin wê, di çerçoveya aqilê safî û zelal de wê, weke renekê hizirkirina demên hemdem ên bi aqil bê. Li vir wê dema ku wê, bahse demên hemdem wê were kirin wê, weke kirdeyek vêşarî wê têgîna aqil û zanîne wê, di temenê wê de wê, were bicihkirin û wê, were hanîn li ser ziman. Wê, dema ku wê, bahse bi hemdemên wê were kirin wê, bi wateya rast û weke dixwezê jîyankirin, bi aqil û zanebûn, di xoslet û teybetmendîyên ku mirov bi wan dijî de pêşketin û hwd wê, were fahmkirin. Wê, bi gotineka din wê, her tişt wê, weke bi hesanî wê, were bidestxistin û mirov wê karibê xwe bigihênîyê de wê, were fahmkirin. Wê mirov wê zanibê wê, bi çi bijî. Wê, tiştê ku ew pêwîst bê wê, li ‘gorî xwe’ wê ew wê ‘bibîne.’ Wê bi zanebûna xwe re wê, ‘ya li gorî xwe rast dibîne’ û ‘ya li gorî xwe rast nebinê’ wê, bi wê bihizirê. Di vê çerçoveyê de wê, xwediyê renekê hizirkirinê, aqil û zanebûnê ê rexnegir jî bê. Di vê rengê û awayê de wê, di aslê xwe de wê, weke mirovekê rexnegir jî bê mirovê hemdem. Her çendî ku wê, ji aliyekê ve wê, ew rexneyên mirov wê di çerçoveya wî û xwestekên wî û hwd de jî bê lê wê, di aslê xwe de wê, ji temen ve wê, weke rexneya li rewşên demê ên nebaş û nerast û xirab ên sazûmanî û pergali bin. Lê dibê ku mirov di farqe wê de bê û dibê ku ew ne di farqe wê de jî bê.

Li vir wê, weke aliyekê din jî wê, ev jî wê, derkeve li pêş ku mirovê hemdem wê bi zanîna xwe re wê, di vê rengê û awayê de wê derkeve li pêş. Wê, aqilê xwe yê ku ew bikardihênê û zanîna xwe ya ku ew dihênê li ser ziman re wê, ew wê xwe bide dîyarkirin.

Ji aliyekê din ve jî wê, wateyeka din jî wê, di roja me de wê, li gotina ‘hemdemîyê’ wê were kirin. Ew jî wê, ew bê ku mirov wê, çawa wê, karibê aqil û zanîne bikarbênê û ankû ji wê sûdbigirê bê. Wê ev wê, weke aliyekê giring wê, were dîtîn. Wê, dema ku mirov di vê rengê û awayê de bahse aqil û zanîne bikê mirov ji du aliyan ve bahse wê dikê. Yek wê, ew zanîna ku mirov wê ji her deverê xwe digihênîyê wê, dixwênê, fêrdibê û hwd bê. Wê, mirovê hemdem wê mirovekê xwanda bê. Wê, hem di pêvajoya jîyane xwe de bi perwerbûnê wê xwanda bê û hem jî wê, di her demên jîyane xwe wê weke çandaka xwandinê a bi wî re wê, pirtûkan wê bixwênê. Wê, bi vê rengê wê, ew wê, bi jîrî, zîrekî û şahrazatîya demî wê xwe pêşbixê. Ji aliyekê din ve jî wê, weke aliyekê jîrî, zîrekî û şahrazatîya mirovî a bi hişmendî ku mirov wê çawa wê karibê wê zanîna ku mirov jî wê, fêrdibê wê, karibê jî wê sûdbigirê. Wê çawa wê karibê bikarbênê. Gotina “*bikarhanîna zanîne*” û ya ‘*bikarhanîna aqilê xwe*’ wê, di vê rengê û awayê de wê, weke gotinna ku wê, derkeve li pêş bin. Mirov hanîna zanîne re wê, tiştan çêbikê.

Rewşan pêşbixê. Bi rêxistinîya aqil re wê, bê xwedîyê aqilekê jîrî û kirinî ê çêker ku wê karibê bi wê bijî. Dema ku mirov bahse bikarhanîna aqilê xwe bikê jî wê, bi wê re wê, mirov wê çawa wê di rewşê û pêvajoyên jîyanê de wê, li hemberî her rewş û rûdawê wê, aqilê bikarbênê û wê bi wê ji wan re wê çareserîyan wê bibînê. Wê bikarhanîna aqilê xwe re wê, weke mirovekê zane wê xwe bide dîyarkirin û wê derkeve li pêş. Weke kirdeyeka gotina 'bikarhanîna aqilê xwe' a vêşarî jî wê, jîrî, zîrekî û şahrazatîya ku mirov bi gotin û kirinê di jîyanê de dide nîşandin wê, hebê. Di aslê xwe de wê, jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, çawa wê xwe bide dîyarkirin bê. Li vir ez wê jî wê, werênîma li ser ziman ku wê, ev rewşa rengê jîyane mirov a bi hemdemîyê re wê, bi zanînê û bikarhanîna wê re wê, weke ku wê pêşkeve bê. Wê, dema ku wê, weke ku mirov di serdemên hemdem de dibînê ku wê zanîn wê bibê weke perspektîfa jîyane mirov wê, dema ku mirov wê, nikaribê xwe bigihênê wê û nizanibê û ankû bêaqil bê wê, weke ku mirov bê nan û av bê wê li mirov wê were. Di vê rengê û awayê de wê, derûnîya mirov a li zanînê hûnandî wê weke derûnîyeka hemdemî wê xwe bide dîyarkirin.

Wê, weke aliyekê din jî wê, serdemên hemdem ku wê bahse wê were kirin wê, rewşên weke yên teknîkî û teknolojikî pêşketina wan wê were bîra mirov. Gelek zanyarên demê wê dema ku ew dihizirin wê, bi perspektîfa teknolojiyê re wê bihizirin. Weke ku me li jor hanî li ser ziman wê, hinek jî wê li ser perspektîfa pêşketina jîyane aborî û serdestbûyîna bi wê re wê bihizirin û wê, werênîna li ser ziman. Wê heta wê, pêşaroja mirov wê, bi teknolojiyê re wê li wê bihizirin û wê hewl bidin ku wê, kifşbikin ku wê çawa wê pêşkeve. Gotinên weke "teknoloji wê, çî rengê pêşarojê wê ji mirov re wê werênê wê, weke pirsna ku wê, mirov wê, di her demê de wê bikê ku ew li bersiva wan bigirê di mejiyê xwe de. Gotina pêşaroja bi teknolojiyê' re wê, weke gotineka giring ku wê, temenê regekê şîroveyên demên hemdem ku wê, bi wê re û bi wê re ku wê bi ber pêşarojê ve wê were nerîn û hizirkirin wê, bi wê were wê were bikarhanîn bê. Têkiliya gotina teknolojiyê û pêşarojê wê bi pêşketina wan bi hevdû re wê, were li ser ziman. Têknoloji û pêşaroj wê, dema ku wê, bi wê re wê, were hizirkirin mejiyê mirov wê, teknolojiyê wê, weke qadaka xwe bi wê serwerkirina li pêşketinê û rengên wê jî wê, were ser ziman. Mînaq tégînên weke tégînên "çêkirina makînayên ku ew di demê de rêwîtyê bikin' ku ew çendî î ro weke xewn û xîyalekê jî bê lê wê di aslê xwe de wê, rastîyeka tégînî a bi hizirkirina li pêşarojê a bi teknolojiyê re jî wê, bi xwe re wê bènê li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, ev wê, xwe bide dîyarkirin. Teknolojî wê, di aslê xwe de wê weke amûrekê ku ew ketî jîyane mirov de bê. Wê, li hêza destî û laşî a mirov wê, hêzê wê zêdebikê. Wê, mirov wê weke ku wê 'bihêztir' bikê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, teknoloji wê, were dîtin. Lê teknoloji wê weke hemû pêvajoyên wê yên pêşketinî û pêşxistinî wê, hem pêşxistina wê û hem jî bikarhanîna wê û ji wê sûdgirtin jî wê, encama aqilekî fêrûazmûnî bê. Lê ji aliyekê din ve jî wê, were li ser ziman ku wê, teknoloji wê, çawa wê bandûra wê li ser jîyane mirov wê hebê. Wê, di vê warê de wê, mirovê ku ew bi teknîkê û teknolojiyê ve girêdayî wê, çawa wê, bi serê xwe bê û wê karibê azad bibê? Wê, bi vê rengê wê teknoloji jî wê, were li wê lêpîrsîn. Pêvajoyên teknîkê û teknolojiyê wê bi fêrbûnê re wê mirov wê karibê pêde herê bê. Zanîngêhên teknîkî ku wê di serdemên hemdem de wê werina pêşxistin wê, hem bi armanca pêşxistina wê teknîkê bê û hem jî wê, bi armanca gihîna fêr û zanîna bikarhanîna wê teknîkê a ku ew pêşketî di jîyanê de heya jî bê. Wê, bi vê

rengê wê, hinek rewş û pêvajoyên pirrdîmenî wê, bi pêvajoyên teknîk-zanîn-teknolojiyê û pêşketina wan re wê, were dîtin.

Mirovê serdema hemdem wê, weke mirovê bizane, bi xwestek û vîn wê were dîtin. Di vê rengê û awayê de wê, di çerçoveya van hersê gotinan û ankû rewşan de wê, bi felsefîkî, zanîni û hişmendî wê, hertimî wê were hizirkirin. Di aslê xwe de wê, ji aliyekê ve wê, hizirkirina di çerçoveya van hersê gotinan de wê, temenê regekê hizirkirinê ku wê mirov wê bi wê karibê li ser tişt û amûrên di jîyane xwe de hişmendîyeka ku ew bi wê li ser wan serwer jî bibê ku ew pêşbixê. Wê di vê rengê û awayê de wê, ev wê, bê weke temenê wê, Di vê rengê û awayê de wê, ev wê, weke aliyekê teybet wê, xwe bide dîyarkirin. Li vir ez wê jî wê, werênima li ser ziman ku wê, mirov wê, dema ku wê, bahse xwestekê, zanîni û vînê bikê wê çî ji wî re wê bê temenê ku ew bi wan pêşve herê û ankû çî bandûrê lê dikê ku ew li şûn bimênê û ankû çî wî bi şûn ve dikişênê û hwd wê, bi wan wê bihizirê. Di vê rengê û awayê de wê mirov dikarê bi wê bihizirê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, weke aliyekê din wê, werênê li ser ziman. Xwestek û rengên wê yên ku ew dihên kifşkirin wê ji aliyekê ve wê, temenê afrînerîyên mirov ên di jîyanê de jî bin. Li gorî xwestekê wê, tişt wê werina pêşxistin. Pêşxistin û xwestekê wê, li vir wê, di rewşa pêşketina di jîyanê de wê, têkiliyeka wan ya xort wê bi hevdû re wê, li ser aqil re wê hebê. Di dewama wê de wê, ev jî wê, were dîtin ku mirovê dema hemdem wê di çerçoveya zanîna xwe de wê, xwediyê têgîneka zanîni, vînê û xwestekê bê. Wê, van bikarbênê. Wê bi vîna xwe wê, xwesteka xwe wê werênê li ser ziman û wê bixwezê ku ew bigihijê li wê. Wê, di derbarê wê de wê, xwedî zanîni bê. Wê, bi wê re wê, xwediyê pêşketinekê bê. Hişmendîya xwestekê wê, weke hişmendîyeka hebûnî bê ku mirov wê, dikarê ji gelek aliyên ve wê, mirov wê, bi hîsî, ajoyî û hwd re wê, li wê hilde li dest û li wê bihizirê bê. Di vê çerçoveyê de wê, minaq weke bi ajoyî wê ya ku mirov dixwezê bijî wê weke rewşên têkiliyên zayendî û hwd ku mirov ji wan hazêdigirê wê, weke xwestekan wê bidina nişandin. Di serdemên hemdem de wê, mirov wê bi hişmendîya xwestekê wê pîrr zêde wê, rewşên ku wê xwe bi wî re wê bidina dîyarkirin wê, hebin û wê hin bi hin wê zêde bibin. Ya nû wê, ji aliyekê ve wê, hertimî wê hêst û ajoya mirov wê bi xwestekî wê bikişênê li ser xwe. Wê temenê zindî û vêjînkirina wê jî bê. Wê ev jî wê, di serdemên hemdem de wê, bi rewşên xwestekê re wê, bi şîyarîyeka xwestekî û hwd re wê rû bi rû wê bimênin.

Em li vir pêvajoya fahmkirina serdemên hemdem ku em li ser têgîn û rewşên weke yên xwestekê re wê hildina li dest wê, ji gelek aliyên ve wê, weke ku mirov di roja me de dibîni mirov wê rastîya şîroveyên ku ew dihên pêşxistin wê were. Xwestek wê, di serdemên hemdem de wê, weke rewşeka ku wê, sînorê wê nebê wê, were dîtin û ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, ew wê, were ser ziman ku wê xwestek wê, rengên wê bi hişmendî wê, werina pêşxistin. Şîyarîyên li xwestekê wê ji aliyekê ve wê, reng û awayna bi hişmendî bin. Wê, di vê rengê de mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Ji destpêka sedsalê 20an û pê de wê, mirov wê, zêdetirî wê, hin bi hin wê, bi jîyane xwe û xwestekên xwe re wê pêşkeve. Wê hêsta hertimî ji xwe re xwestinê wê derkeve li pêş. Gotinên weke di roja me de “mîrov, tenê li ser dihizirê” wê, tenê weke gotineka ku wê, mirov dikarê ji vê aliyekê ve wê, hilde li dest û wê fahmbikê û wê, werênê li ser ziman bê. Wê, tiştên ku ew dihên çekirin û ankû pêşxistin wê bèn li bazarê û wê werina firotin. Wê, mirov wê jî wê, wan bibîni û wê bikirê. Tiştên ku mirov wê dît wê, weke

‘tişteke nû’ wê li mirov wê, were. Wê, di aslê xwe de wê ev têtîna ya nûtiyê wê, rewş û têtîna têtîna xwestekê wê, bi xwe re wê hertimî wê şiyar bigirê, zindî bi hêlê û di nava xwe de wê xawrbikê. Wê, ya nû wê weke ‘ew ya ku ew dihê xwestin a wê xwe bikê rege wê xwestekê de û wê bide dîyarkirin. Li vir di nava xwestekê û ya nû de wê, ew têtîlî wê hebê ku wê, ku wê hertimî wê, ya nû wê, mêtîla xwestekê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin bê. Di vê rengê û awayê de wê, ev wê, weke aliyekê wê yê giring wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Ez li vir wê jî wê, werênima li ser ziman ku wê rewş û rengê xwestekê wê, di vê rengê û awayê de wê, pêşkevin. Wê, di nava jîyanê de wê, têtîna xwestekê a bi ya nû re wê, derkeve li pêş. Wê hêsteka nû û xweş wê, bide mirov. Wê, mirov wê, bi bûna xwediyê wê re wê, bi derûnî wê weke ku ew xwe baştir hîsbikê bê.

Di sedsale 20an de wê, wê civak, dînya, jîyan û nasnemati wê pêşkevin. Wê, derkevina li pêş. Wê, di nava jîyanê de wê, rengên nû ên jîyanî wê biafirin. Wê, civak wê, çerçoveyên xwe yên netewî wê pêşbixin û wê ‘wekhevîyekê’ wê bikin ku ew bixwe re ew bidina çêkirin. Wê, bi wê re wê, we bikina reng û awayê de. Têtîna ku wê, bi civaketîyan re wê derkeve li pêş wê, ew bê ku wê, civaketîyên ku “pêvajoyên xwe yên netewî ku wan temem kirina ew gihiştina hemdemîya xwe ya demî” wê, werina pênasekirin û ser ziman. Ev gotina “tememkirina pêvajoyên netewî” wê, weke gotineka ku wê, ji gelek aliyên ve wê, were şîrovekirin û hanîn li ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, ev gotina ‘tememkirina pêvajoyên netewî’ ku wê çendî wê weke gotineka serdemên hemdem bê û weke girtina pêvanên wê demê û xwe gihandina li ast û radaya wê ew wê were dîtin jî wê di aslê xwe de wê, weke gotineka ku wê pêwîstîya fahmkirina wê ji nû ve jî wê hebê. Civakek ku ew pêvajoyên xwe yên netewî temem nekê wê ew nebê? Li vir wê weke kirdeyek vêşarî wê ve gotina “tememkirina pêvajoyên netewî” wê, rewşa bi serdestî û desthilatdariyî re jî wê hebê. Di vê rengê û awayê de wê, ji aliyekê din ve wê, li ser xwe gihandina pîvan û rastîyên têtîgiştinî ên demî jî wê, bi wê re wê, were li ser ziman. Lê ez li vir wê werênima li ser ziman ku wê, ji aliyekê ve jî wê, netewbûn wê weke projeyekê wê xwe bide dîyarkirin bê. Wê, ew nikaribê di ancama xwe de şariştanîyekê pêşbixê bê. Wê, nikaribê bibê civaketîyek xweza.

Pirsgirêka mazin a serdemên hemdem a roja me wê, di vê rengê û awayê de wê bi rewşên weke yên zihniyetî û hwd re wê, bi rêveberî, desthilatdari û têtînen destûrî ên netewî û hwd re wê xwe bide dîyarkirin û nişandin. Wê di dewama wê de wê, rewşên weke halandina hebûna civakên kêmendami di nava yên mazin û serdest de bi darêzore û hwd jî wê, weke aliyekê din ku mirov wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê trejîkî ê têtîna serdestiyê û netewa serdest di demên hemdem de wê werênê li ser ziman bê. Ji aliyekê din ve jî wê, di vê çerçoveyê de wê, netewîti wê, weke rewşek civakî a li gorî zihniyetê ku ew di pêvajoyên jenosîd de hatina derbaskirin jî bin. Herwusa wê, dema ku wê, di nava netewekê de wê, di kîjan pêvajoya wê de her tişt ji xwe re were hiştin wê, bi ber civakbûnê ve wê herê. Lê rêveberî wê, hertimî wê li pêşîya wê weke astengîyekê wê hebê. Sazûmankirin, pergelkirin, rengên perwerdekirinê, destûrên bingihî ên netewî, mudahaleyên rêveberî û zihniyet û rengê rêveberiyê û hwd wê, weke çend ji wan rewşên ku wê li pêşîya wê asteng bin. Xewn û xîyalên rêveberîyan ên weke avakirina netewek mazin wê, di temenê hemû şer û feleketên ku wê pêşbixin de jî bê. Hêstên weke ‘netewa mazin’, ‘weke hevdu di qalibekê de jîyankirin û hwd wê, zêdetirî wê derkevina li pêş. Têtîna netewa mazin wê, beremberê wê, regekê mazinbûna

desthilatdarîyê, serwerî û serdestîyê jî wê, bi wê re wê, were hizirkirin. Ber vê yekê ya ku wê, di wê çerçoveyê de wê, bi wê were hizirkirin. Wê, di vê rengê awayê de wê, têgînên ku wê, bi bîrdozîkî wê mirovan wê weke hevdû di rengê de wê bidina pêşxistin, bikina qalibekê û rengê de wê, di sedsale 20an de wê, temenê du şerên mazin ên cihanî jî bê. Faşîzma hitler, mosullînî, franko, Ardogan û hwd wê, di encama dînîti û nexweşiyên bi vî rengî ên bi nîjadperestî de wê pêşkevin. Ev rengên nexweşiyên ku wê mirov ji mirovtiyê derxin wê weke nexweşiyên sedsale 20an a demên wê yên hemdem jî bê.

Wê, di vê rengê û awayê de wê, şerê rêveberîyan wê hertimî wê, di awayekê de wê, bi amûrên cûda wê, bê domandin. Wê, weke ku wê, Sûn-tû-zû, Carl Von Clausewitz û hinekî Marks dihênê li ser ziman “ramyarî wê, rengê bi amûrna din domandina şer bê” wê, rastîya rêveberî, desthilatdarî û rengê pêşketina wan demên hemdem û şerên di wan de ên netewî û hwd wê, baş bide ravakirin. Di vê rengê û awayê de wê, di serdemên hemdem de wê, ramyarîya ku ew dihê kirin wê, di şewayekê şer û ankû tekoşîna bi rêyên din ên bi hevdû re bê. Ev dem bi dem diwergerihe li şerê rût ê bi hevdû re jî. Rewşên weke tekoşîna ramyarî di nava Çînê, Rûsya û Amarika de dibê û weke ku wê li lîbya, Sûrî, îraq, kurdistanê û gelek herêmên din ê cihanê wê bi şerê çekdarî jî wê xwe bide nîşandin wê tenê reng û rûyekê wê bide nîşandin bê.

Wê weke encama van rewşan wê, di serdemên hemdem de wê, li ser têgînên netewî û polîtîkî û ankû ramyarî re wê li hevdû dijminîti wê pêşkevê. Gotinên weke ên ‘kurd’, ‘cihû’, ‘kapîtalîzm’, ‘komînîzm’, ‘sosyalîzm’, ‘îslam’, ‘xirîstîyanî’, ‘karker’, ‘bêkar’, ‘xwedîkar’ û hwd wê, weke gotinna ku wê li ser wan re wê li hebûna yên ku ew di çerçoveyê de dihên dîtin wê li hevdû bi dijminî nerîn wê were pêşxistin bin. Wê, weke ku wê, bi rejima nazîyan, ya tirkên û hwd re wê, were dîtin wê derewê wê çawa wê di rengê “rastîyê” wê weke bi şewayên propagandayî wê bikarbênin wê, bi gelek rengên desthilatdarî û serdestî ên demê re wê, were dîtin. Di serdemên hemdem de wê, ber çî wê, li şûna rastîyê wê derew wê bi rêya ‘propagandayan’ wê, bê pêşxistin? Ev wê, şewayekê xwe bi rêya zor û şaş dana fahmkirinê re ku ew karin xwe bi xalkê bidina herêkirin û di rewşek serdest de bigirin bê. Tenê, di çerçoveya têgînên rejim, desthilatdarî û serdestîyên ku ew di wan de zor, tûndûtûjî û hwd hebê wê xwe bide diyarkirin. Ev dikarê weke rewşa rejimeka herêmkî bê û ankû ev dikarê weke rewşa serdestîyeka giştî a din a dînyawî bê. Wê propaganda wê zêdetirî wê bi wê armancê û di çerçoveya wê de wê, were kirin. Propaganda wê, bi vê armancê wê were kirin. Wê armanca sereka a propaganda wê, ji rastîya rast zêdetirî wê çawa wê rengê ku ew dihê xwestin bê dayîn herêkirin wê, bi levkirina gotina bi propagandayê re wê bê xwestin ku ew weke “rastîyê” were dîtin û ‘herêkirin.’ Di vê çerçoveyê de wê, di serdemên hemdem de wê, ‘ne dîyar bûyîna rastîyê’ di nava rê û şewayên propagadayî de wê, hinekî wê, di encama wê rengê û şewayê de bê. Di vê rengê û awayê de wê propaganda wê, şewayekê rejimên serdest ên ji sedsale 20an û pê de ku wê heta roja me wê, xwe bi wê werênina li ser ziman bê. Propaganda wê, rê û rêbaza manîpûlekirina rastiya ku ew di jîyanê de heya bi xwe jî bê. Wê, hemû rastiyên aqilî, hebûnî û hwd wê, werina manîpûlakirin. Li ser gotinên weke yên ‘propaganda’ û hwd re mirov dikarê bo aqil û zanîne bêjê ku ew ji rêya mirovtiyê jî derdikevin. Lê ev derketina ji rêya mirovtiyê wê, çawa wê weke di rêya mirovtiyê de ya wê bê dayîn nîşandin jî wê, weke rengê kirina propagandayê bixwe jî bê. Di v rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li

ser ziman wê, ya xweza wê, di bin perdeya ya nexweza de ku ew dihê vêşarî hiştin wê, were dîtin. Wê ya nexweza wê, çawa wê xwe wê, bi wê rengê wê were nîşandin wê, were dîtin. Bi rêyên weke yê ragihandinên propagandayî wê, çawa wê ya derew weke ya rast, ya nexweza weke ya xweza û hwd wê, bê dayîn nîşandin wê, mirov wê, di serdemên hemdem de wê, şahîdîyê ji wê re wê bikê. Wê, derew wê, çawa wê bê weke 'rastîyekê' wê, ew di serî de wê, bi vê rengê û awayê wê were dîtin. Pirsgirêka serdemên hemdem a 'rast dîtinê' û 'rast fahmkirinê' û ankû 'rast têgihîştinê' wê, her hebê. Di vê çerçoveyê de wê, her tiştê ku ew hat hanîn li ser ziman wê weke ya 'rast' wê were hanîn li ser ziman, ku ew ne ya rast jî bê. Di vê çerçoveyê de wê, mejiyê mirov wê wusa bi du û ankû dûman bibê ku wê bikeve zorê de ku ew ya rast û ya nerast ji hevdu cûda bikê.

Pirsgirêka xwezayîyê û fahmkirina wê û ankû gihiştina wê, di vê rengê û awayê de wê, xwe bide dîyarkirin. Wê rastî wê di nava rewşek mij de wê weke ku wê xawr bibê. Wê mirov wê çendî ku wê, hizirbikê ku ew rast a jî wê, ji wê bi keve gûmanê.

Di serdemên hemdem de wê, weke renekî herîkîni ê bi aqil re ku wê pêşkeve di nava jîyane mirov û aqilê mirov de wê, mirov wê bo ku ew xwe bigihênê ya rast û ya xweza wê, weke ku ew bixwazê xwe biavêjê dervî ya jîyane hemdem. Wê bi vê rengê wê, bi şewayekê hizirkirinê ê raperîner wê, ya rast û ya xweza wê, li dervî jîyane hemdem û rastîya hemdemîyê wê li wê bigerihê. Di destpêkê de ku wê, rojnema wê weke rêyna ragihandinê û xwe gihandina zanîne wê pêşkevin wê, piştê wê sadînot wê bina rêyna ragihandina propagandayîkî. Ev wê, bi tv, radîo û hemû yê yê din ên ragihandinê weke bi înternetê û hwd re. Wê, pirsgirêka fahmkirina 'xwezayîyê' û ya 'nexwazetîyê' wê, weke pirsgirêkek mazin a serdemên hemdem ku wê, bi pêşketinê wê yê hemdem re wê ji temen ve wê xwe bide dîyarkirin bê. Çî wê weke rewşa xweza wê hebê wê, ev jî wê, weke mijareka giring wê xwe bide dîyarkirin bê. Dema ku mirov pêvajoyekê bi rewş û ankû tiştêkê re jîyankir wê, bê gotin ku "mirov, fêr bû wê ew wê ji mirov re wê xweza were." Yan jî wê, dema ku tiştêkê lêrûnişt wê, ew weke ya xweza bibê. Yan jî hînbûn, fêrbûn û hwd wê, weke rewşna ku mirov wê, xwe li bayê wê berdê û wê ew wê weke ya xweza wê ji mirov re wê werê bê. Ya ku mirov mirov wê weke 'ya xweza' wê, herê dikê wê, ew weke rewşeka ku ew mirov li wê hînbûya û ew bi wê hînbûnê re lêhatîya rûniştin bê. Di kurdî de wê, di wateya ahlkirina sawalaka weke haspekî û hwd de wê, gotina ahlkirinê, qaysgirtinê, alimandinê û hwd wê, piştî kedîkirinê û ankû fêrkirinê wê were bikarhanîn. Piştî ku ew sawal hat ahlkirin wê, ew êdî weke xwe 'aîdî wê kesê' û ankû wê deverê wê bibînê wê lê were û wê, dema ku ew çû kûderê jî wê, dîsa wê rêya xwe bibînê û wê were wê deverê ku ew li wê hatîya ahlkirin. Di vê rewşê de ev rewşa ji xwezaya dûrketina wê sawalê a bi ahlbûna wê re û wê rewşa din 'weke rewşa xwe ya xweza' ku ew dijî wê, di aslê xwe de wê, rengê lêrûniştin, fêrbûn, hînbûn û di ahengekê de wê, xwezayetîya wê jî wê werênê li ser ziman **bê**. Wê çawa wê, ew rêveberî wê, di nava desthilatdarîya xwe û wê 'civake' netewî de wê, ahengê wê bide çêkirin wê, hertimî wê dizaynkirinan û ankû sererastkirinan wê, bi wê re wê li gorî xwe wê bide çêkirin. Ew jî wê, weke 'rewşek xweza' wê dikin ku wê, bidina ravakirin û herêkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, bi awayekê wê rêveberîyên demên hemdem wê hertimî wê, di nava şer û tekoşîneka sergirtî û servekirî a bi wê civake xwe bixwe a ku ew wê birêvedibin de jî bin. Ev jî wê, weke "rastîya netewî a hemdem" wê, were dîtin û ragihandin ji fahmkirina mirov û têgihîştina mirov re.

Ji aliyekê din ve jî mirov dikarê di dewama wê rengê vegotina xwe ya bi têgîna hemdemiya roja me re de wê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, teknolojiyê wê zêdetirî wê pêşkeve. Wê, şerên ku ew dihên kirin jî wê, ew li ser teknolojiyê re wê bîn meşandin. Wê, çekên kîmyewî wê, weke ku wê, li hîroşîma, naqazakî, helebçe û li deverên din ên bakûr, rojhilat, başûr û rojava ên kurdistanê û li dem û deverên din ên cîhanê ku wê werina bikarhanîn wê, werina pêşxistin. Bi heman rengê wê, li gelek deverên din ên dînyayê wê, werê pêşxistin û bikarhanîn. Di serdemên hemdem de wê, çekên kîmyewî wê, weke çekna ku wê, pêşaroja hemû mirovatîyê tehdîd dikê bê. Lê beremberê wê jî wê, aqil, zanîn, hişmendî û têgihîştin wê zêdetirî wê pêşkeve û wê bikeve jîyane mirov de. Wê, mirov wê, di nava aqil, zanînê û hişê ku ew dihê pêşxistin de wê, weke ku wê were xiniqandin. Beremberê wê aqil, zanînê, hiş û têgihîştinê wê, ew çawa wê ji wê sûd wê were girtin û wê were bikarhanîn wê, ew jî wê, ji aliyekê din ve wê, weke rengê hişmendî ê ku mirov wê, di jîyane xwe de wê pêwîstî bi wê hebê. Wê, beremberê wê, çawa wê mirov wê xwe bigihênê aqil, zanîn û hişekê ku ew karibê bi wê aqilê bijî jî bê. Wê, di dibistanan de wê, bi pedagojikî pêvajoyên perwerdeyê ên pirralî wê, werina pêşxistin. Mirov wê, di vê rewşê de wê, çendî ku wê, bi zêdebûna zanebûnê de wê, weke ku wê bi ber pêşaroja ve wê, bi zanînê wê gavên xwe biavêjê wê, wilqasî jî wê, ji xwe û wê gave xwe ya ku mirov avêtî wê bêbawer bê. Di vê rewşê de wê, di reng û rewşeka ku wê hertişt wê di nava hevdû de û wê di hevdû de wê bijî. Pîrrdîtinê, perdfîmentî û pîrrperspektîfî û hwd wê, di vê rengê û awayê de wê pêşkevin û wê, wilqasî zêde bibin ku mirov nikaribê ji yekê jî sûdbigirê bê. Wê, di serdemên hemdem de wê ji aliyekê ve wê pîrsgirêka fahmkirinê a herî mazin wê xwe li ser wê fahma ku ew di jîyanê de hatî pêşxistin wê, bi wê re jî wê, bide diyarkirin.

Di serdemên hemdem de wê, mirov wê bigihijê zimanekê pîrrwateyî. Wê, di vê rengê û awayê de wê, pîrrwateyîyî û ziman wê, weke aliyekê temenî ê bi fahmkirina demên hemdem re wê pêşkeve.

Navaroka jîyanê hemdem û rastîya wê.

Di aslê xwe de ku mirov ji kîjan aliyê ve wê, hilde li dest wê, bi wê re wê rewşa jîyane hemdem wê, bi xwe re wê hinek aliyên ku mirov wê, bi wê re wê bi teybetî hilde li dest wê, werina dîtin. Minaq rewşên weke yên nasnema, bişavtin, çand, hûner, çand û hûnera jîyanê û hwd wê bi wan re wê, were dîtin.

Di serdemên hemdem de wê, çand û hûnera jîyanê wê, li ser rewşên wê yên bi rêxistinkirinê, plangerîyên di jîyane xwe de ku mirov bikê, bi aqilbûn, bi zanbûn, bi aqil bi zaneyî tevgerîn û hwd wê, weke çend ji wan aliyên ku mirov hilde li dest bê.

Mijare bişavtina çand û nasnemayan wê, weke mijareka demên hemdem a herî bi xadarî ku wê derkeve li pêş bê. Di vê çerçoveyê de wê, mijarên ku wê derkevina li pêş jî wê, weke mijarna ku mirov dikarê wan bi teybetî hilde li dest bin.

Mijare çandê jî wê, di vê warê de wê, were dîtin. Di vê warê de wê, di warê rengê jîyanê de wê, mirov dikarê ji sê aliyan ve wê, şîrove bikê û wê werênê li ser ziman. Aliyê pêşî ku wê mirov bixwezê weke ku ew dixwezê bijî û ku ew nikaribê wusa bijî bê. Aliyê din wê, rengê jîyane ku ew bi zorê di wê de were jîyandin bê. Û aliyê din ê sêyem jî wê, rengê jîyanî ê ew heya û ku ew dikeve nav de û ew di nav de dijî bê. Wê di vê rengê de wê, derkvina li pêşbin. Ji aliyekê din ve jî wê, weke aliyekê din wê mijara rewîstê û demên hemdem bê. Wê, li vir wê, pîrsgirêka nêzikatîya rawîstî a li mirov a ku

ew dihê kirin û ya ku mirov wê dixwezê wê, hertimî wê, weke aliyekê ku wê, bi zêdeyî wê, derkevina li ber mirov bin. Lê li vir wê, dema ku mirov wê, ji vê aliyê ve mirov wê mijarê hilde li dest wê, di nava hevdu de wê, gelek aliyên ku wê, bi mijarê re wê, bi awayekê pirr dûmenî wê xwe bidina diyarkirin wê hebin. Pirsgirêka rawîstê û ya bişavtina çandan wê, weke aliyekê din ê pirr zêde giring wê, xwe bide diyarkirin bê. Li ser rengê jîyanê re mirov wê hewl bide ku ew jîyanê xwe estetîze bikê. Wê hewl bidê ku ew xwe bigihênê li dilxweşî û şahiyê di nava jîyane xwe de. Mirov wê, di nava jîyane xwe de wê, xwe bigihênê li keseyetîyê. Lê wê, ew bi keseyetîya xwe re wê tenêti jî wê pêşkeve. Wê, ew rasyonaltîya ku ew di jîyanê xwe de li wê digerihe wê, weke rewşeka dorpêçkirinê jî wê, di jîyane wî de wê, xwe ji aliyekê ve wê, xwe bide nişandin. Mirov dîroka felsefeyê hilde li dest wê, di wê de wê, were dîtîna ku wê, filosof wê, di nava jîyankirinê û dilxweşî û şahiyê de wê bikin û bixwezin ku ew têkiliyekê dênin. Wê, li ser wê re wê bi felsefîkî wê, li jîyanê wê bi hizirin. Ev jîyane bi aqil û felsefîkî wê, di serdemên hemdem de wê, li wê were lêgerîn. Wê, bi çand jîyankirin wê, di demên hemdem de wê, were pêşxistin. Wê bi wê were hizirkirin. Mirov wê, di nava jîyane xwe de wê, li rengên jîyanê wê bigerihe. Di serdemên hemdem de wê gotina 'çanda hemdem(*)' wê ji aliyekê ve wê, bi zêdetirî wê derkeve li pêş û wê were bikarhanîn. Çerçoveya gotina çanda hemdem wê çi bê? Di serî de mirov dikare reng û çerçoveya pêşketina demên me wê hilde li dest. Wê, di wê de wê, çi wê, were dîtîna? Wê, bi rengê çanda hemdem de wê, teknîk wê derkeve li pêş. Wê teknoloji wê pêşkeve. Wê li ser wê re wê, rewşên weke yên musikê, çand, hûner, şano, çekirina filman û hwd wê, bi zêdeyî wê derkeve li pêş. Her wusa wê, film, tîyatro, sînema, nivîsandina pirtûkan û zêde belevkirina wan û hwd wê, weke rewşna jîyane hemdem ku ew hatina pêşxistin jî wê, werina dîtîna û hanîna li ser ziman. Wê, di vê warê de wê, rengê hizirkirinê ê bi jîyanê re wê, di çerçoveya rengê jîyane hemdem de wê, derkeve li pêş.

Mirov wê, çi dixwezê wê, bidest hanîna li ser ziman bikê. Wê minaq wê di xwe de wê, çi xiyal bikê wê, ew wê, werênê li ser ziman. Wê, li wê bihizirê. Minaq wê, di filman de wê, gernasên ku ew pêjnên wan dihên pêşxistin û xiyalî na wê, mirov wê, xwe li şûna wan di mejiyê xwe de wê hizir bikê û tefkîrbikê. Wê, weke ku wê ev wê bikevina jîyane mirovên mirovên mazin ên balix de wê, bi heman rengê wê, bi leyistokan wê bikevina jîyane zarokan de jî. Wê, zarokên serdema hemdem wê, zarokna ku wê zarokna ku wê bi leyistokan wê bi leyizin û wê bi wê re wê xwe pêşbixin. Wê, leyistikên aqilî û jîrî wê bi wan wê mazin bibin. Di serdemên hemdem de wê mazinbûna zarokan wê, bi leyistokan wê bibê. Her wusa wê, weke ku em di serdema me de wê dibînin jî wê, leyistik wê li gorî 'logo' (leyistikan), 'marka' (cîlan) û hwd wê, werina pêşxistin û wê pêvajoyên pêşketinê wê bi wan re wê bînin dayîn pêşxistin.

Leyistok wê, weke amûrekê zarokên demên hemdem a ku ew hem bi wê dileyîzê û hem jî bi wê leyistinê ew xwe pêşdixê bê. Wê, weke ku em di roja me de wê dibînin wê, çendî ku wê, bazara hertişê wê pêşkeve û wê pêvajoyên xwe wê bijî wê, ya wê jî wê were pêşxistin û wê pêvajoyên wê bijî. Wê çi qarakter wê di filmekê de wê were

-----
 (*)Çanda hemdem wê weke çandeka ku wê bi asteka pêşketinê wê were li ser ziman bê. Bi rengê aqil, ziman, gotin, hanîna li ser ziman, bi lêvkirin, sekn, rabûn û rûnîstin û hwd re wê, were li ser ziman. Di van çerçoveyan de wê, bi asteka pêşketinê wê were li ser ziman. Ji aliyekê din ve jî wê, di nava wan aliyên de wê ahengeka mantiqî ku wê, nakokiyê di nava xwe de wê nehawênê wê pêwîstîya wê li ser nêzikatî û bilêvkirinê re wê xwe bide diyarkirin. Di vê rengê û awayê de wê çanda hemdem wê xwe bide diyarkirin. Wê weke rengê bi aqil jîyankirinê bê. Awa û ankû dîtina li berçav wê zêdetirî wê derkeve li pêş.

pêşxistin û wê bileyizê wê, di jîyanê de wê, leyistokên wê jî wê, werina pêşxistin.

Ji aliyekê din ve jî wê, bi vê rengê wê, rengên hizirkirin, xîyalkirinê û hwd wê, derkevina li pêş. Di navaroka filmekî de wê, çi wê were hanîn li ser ziman wê, ew wê, bo jîyane mirov wê, weke minaçekê jî wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, bi wê re wê, mirov wê, kirinên baş û nebaş wê, di nava dûalîteya wan de wê, ji hevdû cûdakirinekê wê, bi şenberî wê, li ser kirinan re wê bi vê rengê wê pêşbixê.

Di şanoyan de wê, mirov wê, leyistinên wê pêşbixê û tamaşa bikê. Wê, leyistinên şanoyan wê, weke rewşna çandî jî bin. Wê, weke rewşna kirinî jî bin. Wê, di vê warê de wê, bi rewşa tamaşakirina film, şano û hwd re wê, weke rewşên jîyane hemdem wê pêşkevin.

Di rewşa fahmkirina aqilê hemdem de wê, rewşa wê weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Di rewşa xwandina pêvajoyên hemdem de wê, rengên hizirkirinên ku ew dihên pêşxistin wê weke aliyekê giring ê temenî wê bi xwe re wê bi afirênin.

Rewşên weke ên pêşxistina sazûmanên civakî û rewşî û her wusa rewşên weke yên dîzaynkirinan û hwd wê, weke aliyekê din ê aqilê hemdem bê. Di vê rengê û awayê de wê, rewşên aqilî û sazûmankirinên wan wê, zêdetirî wê, derkeve li pêş. Ku em di demên hemdem de bahse modernîteyê û ankû postmodernîteyê bikin wê, laşê mirov wê, weke qadaka ku wê bi wê were jîyankirin bê. Wê, hemû rewşên sarifandinê wê laş û ankû bedena mirov wê li wê were hizirkirin û wê were pêşxistin. Di navaroka têgîna hemdemîyê de wê, beş bi beş û ankû wê 'unîte' û unîte were pêşxistin û di wê de wê kûrbûn wê bibê. Ev wê, weke regekê kûrbûna di zanîn û aqilê hemdemîyê de jî bê. Di vê çerçoveyê de wê, rewşên dibistanî, felsefîkî û pêşxistina çerçoveya wan wê û kûrkirina wan wê weke aliyekê giring wê, xwe di vê warê de bide dîyarkirin.

Di demên hemdem ên rêveberîyî de wê, rewşên weke ên brokrasî(*) û hwd wê wê weke aliyekê giring wê, derkevina li pêş. Rewşên weke brokrasîyê, qadrotîya û hwd, di karûxabatan de ku ew dihê pêşxistin wê, weke aliyekê wê yê din ên giring bê. Di aslê xwe de wê rewşa brokrasîyê û qadrotîyê wê, wê weke aliyekê giring ê wê weke temenê rêveberîyê jî wê were dîtîn bê. Ev rewş wê, weke rewşna ku wê, di çerçoveya dayimîtiya rêveberîyê de wê li wê were dîtîn. Di dewama wê de wê, rewşên sazûmanîya rêveberîyî û hwd wê, bi wê re werina pêşxistin. Wê mirov di wê rewşa herikbarîya rêveberîya de wê weke temenekê wê were dîtîn. Her tişt wê weke amûrekê wê were dîtîn. Di rewşên rêveberîyî de wê, çawa weke rewşna mayînda wê hebin. Lê wê, kesên ku ew wê rêvedibin wê weke kesna li ser wê dihên û diçin bin. Em vê jî dikarin wê, werênina li ser regekê hîyarasîkî ê jêr û bi ber jor ve û ankû jor û bi ber jêr ve wê pêşveçûn wê bibê û wê were dîtîn. Di rewşên demokratîkî de wê, li şûna ji jor bi ber jêr ve wê, bahse jêr bi ber jor ve pêşketinê wê were kirin. Ev wê weke rewşna ku wê, di çerçoveya jîyane civakî de wê, bi têgîna hîyarasîkî ku wê, an ji jêr bi ber jor ve wê were hanîna li ser ziman bin û an jî wê, ji jor bi ber jêr ve wê were hanîna li ser ziman bê. Lê li vir wê, ji aliyekê ve wê, weke têgîneka hîmî wê hîyarasî wê, di serdemên hemdem û di rewşên wê yn civakeyî de wê, werina dîtîn. Civakên hemdem wê, ji aliyekê ve wê, xwediyê wê

(*)Brokrasi wê weke komek rêveber ku ew ji serî ve bi serdestî xwedî erka rêvebirinê na. Ne weke beşeka ku ew bi demokratîkê mirov dikarê bahse wê bikê bê. Yan jî bi demokratîkî ku ew tê hilbijartin bê. Hemû rêveberîyên welatên roja me de wê ev beşên rêveberinê ên rejimî wê hebin. Wekî din wê di rêwşa rêveberîyê de wê, weke mekanismeyek hîyarasîkî a di nava rêjim û rêveberîyê de ku ew hena bin. Weke ku Max Weber di derbarê wê de biêjê wê weke rewşek bîrdozîkî û hîyarasîkî ku ew pêşketî bê.

dimenê bê ku ew ne hîyararşikî ya. Lê ji aliyê din ve jî wê, bi renekê hîyararşikî wê, were dîtin. Di vê çerçoveyê de wê têgîn, teorî û felsefeyên ku ew temenê wan li ser renekê aqilê hîyararşikî ava na wê, bi vê rengê wê, di serdemên hemdem de wê zêdetirî wê derkevin li pêş. Şîroveyên Weber wê, dema ku mirov wan di çerçoveya serdemên hemdem de wan bixwênê wê, di vê rengê û awayê de wê têgînekê wê bidina mê.

Têgînên Weber wê, di wê warê de wê, weke têgîna ku wê bi wan wê, çerçoveya têgîna hîyararşiyî a bi rêveberiyê re ku ew heya wê, bê xwestin ku ew werê fahmkirin. Rastîya rewşa hîyararşikî wê weke rewşeka ku mirov wê mirov wê nikaribê ji ber çav wê dûr bihizirê bê.

Di rewşên rêveberiyê de wê, têgînên weke yên birokrasiyê û hwd de wê, bi têgîna welatîtiyê re wê ev wê zêdetirî wê derkevina li pêş. Li vir di aslê xwe de wê, welatîtiyê ku wê were li ser ziman û ku wê, bi wê re wê bahse têgîna 'welatîtiya hemdem' wê, bi awayekê mazin wê derkeve li pêş. Mijare 'welatîtiya hemdem' ku em serdemên hemdem wan di hildina li dest wê, weke çerçova û mijareka bi serê xwe giring û mazin wê, ji temen ve wê derkve ber mirov. Welatîtiya hemdem wê, weke rastîyeka serdemên hemdem wê bi zêdeyî wê derkeve li pêş. Di roja me de wê, dema ku wê bahse 'welat' û ankû 'rêveberîya welat wê were kirin wê, weke têgînekê kirdeyî wê gotina 'hemdemiyê' wê li şûn wê were danîn û wê ew wê bi wê rengê wê were hanîn li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de wê, di navaroka wê têgîna hemdemîya welatîyî de wê, bahse rewşên weke yên demokrasîyê, mafê mirov, azadîyê, serbestîyê û hwd wê, were kirin. Wê, weke pêwîstînyeka welatîtiya hemdem wê were dîtin ku wê, hemû çerçova wê bi temenî wê, li ser esasê destûra bingihîn ku wê, ew wê bi heman têgîna hemdemiyê wê were hanîn li ser ziman wê bê dayîn rûnandin. Lê li vir wê, welatîfî çî bê û ankû mirov wê çawa wê, di serdemên hemdem de wê fahmbikê wê, ji destpêka serdemên hemdem wê weke mijarekê wê di roja me mirov de bê. Ji vir û pê de jî wê, wusa were dîtin ku wê, di rojava mirov de wê heyîna xwe wê bi hebûnî wê biparêzê. Wê hê aqilê mirov wê pîr zêde wê weke gotineka ku wê bi xwe re wê, hê pîr zêde wê bide meşkulkirin bê.

Welatîtiya hemdem wê, bi zêdeyî wê, li ser esasê 'maf û azadîyan' wê were rûnandin û wê bahse wê, were kirin. Berê mirov wê, hertimî wê, bi serbestî û azadîya mirov ve bê. Wê, bi wê ve wê, bihizirê. Wê mêyla mirov wê bi wê aliyê ve bê.

Mirov wê di nava jîyane xwe de wê, hertimî wê, li dilxweşî û şahîya xwe ya di jîyanê de wê li wê bigerihê. Wê li ser wê re wê bihizirê. Laş û ankû bedena mirov wê bina weke cihgehna sarifandinê ên di jîyanê de. Em di serdema kapîtal de dijîn û wê, di wê de wê, ast û pîvane azadîya mirov wê bi sarifandîna mirov re wê, were pîvandî. Dema ku mirov wê, di vê çerçoveyê de wê bihizirê jî wê, dema ku mirov ne xwediyê tiştekê sarifandinê bê wê mirov ne azad bê. Ev rengê weke bi şîroveyên bi gotina azadîyê' re wê, di aslê xwe de wê, şîroveyna ku wê, bi şewayekê wê, aliyê wê dijî ku ew azad bê wê aliyê wê yê din ê li şûn mayî jî wê, weke neazad û ankû kole wê bimênê. Di serdemên hemdem de wê, gotina azadîyê wê, pîr zêde wê li ser têgîneka dîtbar re wê were nîqaşkirin û hanîn li ser ziman. Wê, bi hinek kirinên mirov ên ku mirov wan dikarê bikê re wê, were tefsîrkirin. Karîna kirina mirov ê bêgûman wê weke aliyekê azadîya wî bê. Lê em li vir wê jî wê werênina li ser ziman ku wê azadîya gîyanî û ankû rûhî wê pêwîst bê. Mirov wê, çawa wê hîs bikê wê, bixwezê ku ew bi wê rengê bijî.

Di serdemên hemdem de wê, rewşên weke kirîn û firotinê wê, di vê rengê û awayê de wê, zêdetirî wê derkevina li pêş. Minaq wê, mirov wê weke ku ew dixwazê bikirê û bijî

wê, weke regekê jîyane wî ya hemdem wê were dîtîn. Piştî hêrişa li 'kûleyên cewî' ên li amarika wê, Bush wê bangê li gel bikê wê bêjê "herina karûbarên xwe, herina kirin û firotinên xwe bikin." Wê, ev wê weke bangeka wergerîna li jîyane xwe ya asayî jî ba. Di serdema hemdem de wê, weke 'rewşeka xwe rehet hîskirinê' wê derketina li kirînê' û ankû çûyina li 'kuafor' por û serê xwe xweşikkirinê û hwd wê, pêşkevin. Mirovê hemdem wê bo ku ew xwe baş hîsbikê wê meşkeleyan û ankû hobîyan wê ji xwe re wê pêşbixê. Wê li gûharînên ku ew xwe bi wan baş hîsbikê wê bi gerihê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, bi wê bijî. Wê ji aliyekê din ve jî wê, mantiqê bi mirovê hemdem re wê were dîtîn wê weke ku ew hertimî "weke kirîvan" bê wê, were dîtîn û ankû wê were pênasekirin. Mirov hemdem wê, weke mirovê sarifkar bê. Ew di jîyane xwe de wê, herê bigerihê, lixwekê, vexwe û bixwê. Wê weke ku mirov bi serê xwe bê wê, were dîtîn. Wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê bi wî û jîyane wî re wê derkeve li holê. Mirovê hemdem wê, bi awayekê xweza wê weke ku wê li ser aqil re wê were bi rêvebirin. Di serdemên berê de wê, keyek û ankû rêveberek wê bêjê wê 'vê bikin!' û ew jî wê êdî wê tişta ku ew bikin wê bikin. Lê di roja me de wê, bi rewşa jîyane hemdem re wê, ev bi rêya film, pênasîyan û ankû reklaman û hwd re wê, payamên ku wê, bi wan were dayîn li mirov wê bi wan wê ji aliyekê ve wê temenê kirinê, sarifandinê û ankû xarckirina mirov, xwe çawa hîskirinê û hwd wê biafirênin. Fîlm û pêşnasî(reklam) wê, weke rêyeka dayîna peyamê a li mirovê hemdem û ankû mirovê dema postmodernîteyê ku ew dijî. Di vê çerçoveyê de wê, bi wan hîs û ajoyên ku ew bi mirov wê werina şiyarkirin wê, bi wê re wê mirov wê bijî. Minaq wê, 'bitêrxwarinê wê, bikê ku mirov xwe hîsbikê', 'Mirov, xwarina xweş bixwê wê, xwe baş hîsbikê.' Lê ew xwarina xweş jî wê ya ku ew pênasîya wê û ankû reklama wê hatîya dîtîn bê. Tiştêkê baş bibînê wê bixwezê ku ew bibê xwediyê wê. Tiştên ku mirov bibînê wê, mirov mereqa wê bikê. Mereqa bi zanîne re wê pêşkevê. Wê ev wê weke mereqa zanîne jî wê, were pênasekirin. Ku bi wê mereqê tenê jî mabê wê mirov wê, bixwazê wê tişta ku ew dît wê, bitahmênê. Ji aliyekê ve wê mirov wê, xwe weke girseyê wê bikê ku ew bijî. Lê wê, ji aliyekê din ve jî wê, xwe weke ku ew ji wan cûdaya wê, bi wê hîssîyetê wê bijî. Minaq wê, hêsta xwestina ew xwediyê tiştên xweşiktir bê û ankû tiştên baştir yên wî bin û hwd wê, bi wî re wê, pêşkeve. Wê bixwazê ku ew xwe bigihênê li wan. Wê rewşê mirov dikarê di gelek rengên din ên jîyane mirov de wê, kifşbikê û wê, fahmbikê. Ji aliyekê din ve jî mirov dikarê wê jî wê, di dewama wê de wê werênê li ser ziman ku wê mirovê hemdem wê rewşa wî ya jîyanî, xabatî û hwd wê, bi wê re jî wê, weke rengê jîyane wî wê were dîtîn. Di demên berê ên kevnera de wê, di nava kurdan de wê, biheta gotin ku "mirovê ku ew kar bikê ew kifş a." Bi gotinaka din mirovê ku ew kar ji destê were wê, ew kifş bê. Wê, bi vê rengê wê were hanîn li ser ziman. Kar û xabat wê, weke rengê jîyane mirovê hemdem bê. Wê, ji wî re wê, weke reng û felsefeyeka jîyanî bê. Di nava jîyanê de mirov wê, karên xwe wê, ne tenê wê weke rewşeka xwe dabarekirinê wê lê binerê. Wê, karên ku ew li xwe rast dibînê ku ew bikê û ankû karên ku ew dikarê bikê wê, bi wê li rewşa kar û xabatê wê bi hizirê. Lê di serdemên hemdem de wê, mirovên ku ew bi xwestek kar dikin û yên vajî wê ku ew naxwezin wê, derkevin. Minaq ciwanên ku ew nexwezin ku ew karbikin û ew hertimî dixwazin ku ew di destê wan de pereyên wan ên ku ew dixwezin û dikarin xarcbikin hebin wê bibin. Mirov wê, di xiyale xwe de wê, minaq wê, bixwazê bibê xwediyê her tiştê bê. Mirovê hemdem wê, xwediyê, egoyên xwe yên teybet bê. Dema ku mirov bahse mirovê hemdem dikê wê bi agoya wî re wê

bahse wî wê werê kirin. Mirovê hemdem wê egoyên wî wê, derkevina li pêş. Wê dema ku ew xwe bênê li ser ziman wê bi egoya xwe wê xwe werênê li ser ziman. Wê, bi egoyên xwe wê, derkeve li pêş. Egoyên wî wê, di temenê acibandin û pejiyendinên wî de bin. Di rewşa kar û xabatên wî de jî wê, ev wusa bê. Wê, di jîyane xwe de wê, hemû kompleksên wî wê, bi ajoyên wî re wê bi temen bin. Li ser rewşên çawa dihê dîtîn, xweşikati û nexweşikati, baş û ne bi başî hatina dîtîn û hwd wê, bi wê re wê, ew wê hebê. Wê, bi egoyên xwe, acibandiyên xwe, hizirkirin û ramanên xwe û nêzîkatîyên xwe wê, tevbigerihe. Wê di çerçoveya têgîna welatitîyê û 'hemdemiya wê' de wê, têgîna destûra hemdem de wê, bahse wê, were kirin.

Mirovê hemdem wê weke ku ew bixwe bê û ser bixwe bê wê were dîtîn. Lê di aslê xwe de wê, girêdanên mazin ên mirovê hemdem wê hebin. Wê, bi wan girêdanan wê jîyane xwe wê bijî. Di serî de wê, girêdana bi destûrî ku ew bi zorê û ankû bi dil ku ew jê dhê xwestin bê. Wê her tişt wê ji aliyekê ve wê were li berçav. Minaq wê, mirov wê, bi cilûbergên ku ew li xwe dikê wê, were li berçav. Wê, çawa tevbigerihe wê, were li berçav. Weke têgînên çavdêr ên derûnî û civaknasî wê, weke têgîna ku wê rastîya mirovê hemdem wê bişopênin bin.

Weke rastîya mirovê hemdem wê weke ku ew di nava girseyê bijî bê. Lê wê, di xwe de wê bi tenê bê. Ew wê, di "bajarekê hemdem" ku wê bê gotin di wê de bi milyonan mirov bi hevdu re dijîn de wê, bijî. Wê, dema ku mirov wê li rewşa wî binerê wê, weke ku ew ne bi tenê bê. Di rewşa mirovê hemdem de wê, hemû nerîn, dîtîn û çavdêrî wê li dîtbarîya mirovê hemdem wê bi aliqê û wê pêşîya dîtina wê, bi tenêtiya hundûrîn ku ew di xwe de dijî bigirê. Di vê rengê û awayê de wê, bi reng û awayekê wê mirovê hemdem wê hebê.

Rastîya mirovê hemdem wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov wê karibê bi xûy û rengên xûyên bi zane ku ew xwe bi wan dide nişandin re wê werênê li ser ziman. Bi renekê bi vê rengê hanîna li ser ziman wê rast û di cih de bê. Wê, rastîya mirovê hemdem wê baştir wê, werênê li ser ziman. Wê, weke 'mirovê bi zane' bê. Lê wê, di nava wê zanetîyê de wê, xwe weke 'nezan' bibînê jî bê. Wê, zanîn wê, bi awayekê pirralî wê pêşkeve. Wê, were li ser ziman. Wê, di dewama wê de wê, şîroveyên ku ew dihên kirin wê, zêdetirî wê, di çerçoveyek zanînî de wê bîmênin.

Di aslê xwe de mirovê hemdem ku mirov di rewşa wî ya jîyanî de wî bi şibihênê mirovekê di zindanê de wê, rast bê. Ew di wê rewşa xwe de wê, ji aliyekê ve wê, heta sinorekê wê bibînê. Lê ji aliyekê din ve wê, weke ku wê, di çerçoveya wê zindanê de wê, ew bi çavekê li ser re wê were şopandin. Wê, di vê rengê û awayê de wê mirovê hemdem wê di jîyane xwe de wê zindana xwe bixwe wê di xwe û mejiyê xwe de wê biafirênê. Berê di hat gotin ku wê, mirov di jîyanê de bijî û xwûdê li ser mirov re ya û ew mirov bi hemû kirinên mirov re dibînê. Ev rengê hizirkirinê wê bi rewşa mirovê hemdem re wê, biawayekê vekirî wê were dîtîn. Di aslê xwe de wê, di rewşa mirovê hemdem de jî wê, ew wê were dîtîn ku ew wê, di rewşeka bi vê rengê de bê. Wê, xwûdayê wî di jîyane wî de wê nebê. Wê efendîyê wî yê serdemên navîn jî wê nebê. Lê wê, di şewayekê bi wê rengê de wê, ew xwûda û efendîyê xwe yê ku ew bi wê rengê tefkîr dikê wê di mejiyê xwe de wê biafirênê. Yanî wê, ji aliyekê din ve wê, rejim û ankû desthilatdariyên demên hemdem wê, hemû rêyên şopîne û hwd wê bikarbênê û wê mirov wê, di wê rengê û awayê de wê, bikina rewşeka şopîner de. Wê, ew wê, xwe bikina dewsa xwûdayê ku ew wan dişopênê de. Rêveber wê, weke kesên ku ew wê

dikin bin. Mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, di rewşekê de wê bijî û wê jîyane xwe wê bişopênê. Wê, mirov wê, xwediyê çi bê û çi semyanê wî hebê wê, di 'banka' ên demên hemdem de wê werina bicihkirin bin. Wê, rewşên weke pêşketina 'kartên bankê', 'hijmarên banka' û 'bankamatîk' û hwd wê, rengê jîyane mirovê hemdem wê biafirênin. Wê, di bankayê de wê, çiqasî pere û ankû semyanê mirov hebê wê di wê de bê. Wê, di wê de wê, mirov wê, ji wê bikişênê û wê bikarbênê. Kompîtûr, telefonên berîkê, tûrayên înternetê, kartênê danê(kredî) û hwd wê, pêşkevin. Wê civaketiya ku ew pêşdikeve wê, li dora rewşên bi vê rengê ên bi rêxistinkirî wê xwe bide dîyarkirin û wê pêşkeve. Têgîna gelemperiyê wê, di wê çerçoveyê de wê, pêşkeve. Mînaq wê, mirov wê, li kûdera dînyê bê wê bankayekê û ankû 'bankamatîkekê' wê bibîne û wê ji wê pereyan wê ji xwe re wê bikişênê û wê bikarbênê. Yan jî wê bi xarckirin û sarifandinên xwe wê, rastarast wê kartê bikarbênê. Dema ku mirov bi civakê kêr bê wê derfeta zêde çavdêrkirinê wê hebê. Lê dema ku civakî zêde bê wê, weke ku wê li gorî wê, rewşa xwe wê kêmîr wê bibîne û wê bişopênê.

Têgîna pênasînê û ankû nasînê wê zêdetirî wê pêşkeve. Wê mirovên pênas û ankû nas wê pêşkevin. Ev jî wê, weke kesên ku ew di filman de dileyizin, yên ku ew di tîyatroyan de dileyizin û hwd bin. Ev weke kesên nas û ankû nasdar bin. Wê, ew wê, li ber çavên herkesekê civakê bin. Wê, mirov wê wan bibîne. Wê, ew bi rewşên xwe yên ku wê meraqa mirov bikişênina li ser xwe wê bijîn. Di dewama wê de wê, kesên ji nava civakê wê, bixwezî ku ew weke wan bin. Wê bixwezî ku ew bişibihina wan kesên nas. Wê, di nava civakê de wê, weke kesna 'ekol' û ankû 'îdol' wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Ev jî wê, were wê wateyê ku ew weke kesna ku wê, bi xosletên keseyetî wê, xwe werênina berçav û wê mirov jî wê bixwezê ku ew xwe bigihênê wan xosletan û bişihê li wan.

Hêst û hizra şibîna weke hevdû wê, di serdemên hemdem de wê, bi vê rengê wê pîr zêde wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Wê weke dagera wê hêstê jî wê kesê ku ew tê nasîn weke yê nas û ankû nasdar bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, ew derkeve li pêş.

Kesê tê nasîn wê, bi çi xosletê bijî û çawa wê bijî wê, raxê li berçav. Kesê tê nasîn wê, weke kesê ku ew dibê û ankû bûya malê girseyê bi keseyetiya xwe re. Rewşa kesên dihên nasîn mirov dikarê wan heta serdemên kevnera jî bibê. Wê, mînaq wê, di nava civake kurd de wê weke kesên 'nawserî xwe' ku wê werina bi navkirin wê, weke kesna pîr û bi zane wê, werina dîtin bin. Wê, ew bi wê rengê wê werina herêkirin û wê, hertimî wê serî li wan wê were xistin. Di çareserîya aloziyan de wê, ew kes wê serî li wan û zanîna wan wê were xistin. Lê ev rengê ku em di dema serdemên hemdem de wê dibînin wê, cûda bê. Wê, ew kes wê, bi dîmenî wê, bi leyistîkekê wê, werina li berçav û wê, bi wê leyistîka xwe re wê têgihêkê di mejiyê mirov de wê çêbikin û wê bi wê re wê, bi başî û ankû nebaşî wê, werina nasîn. Wê endamên civakê wê wan kesan wê bi kirin û xosletên ku ew didîna nîşandin re wê nasbîkê û wê wan bi wê rengê wê bibîr werênê. Wê bi wê re wê, ew ji aliyên kesên ku ew dişopênin wê, were dîtin. Civak wê, di vê rengê de wê, li ser tv'yan, filman, tîyatroyan û hwd re wê, weke 'civakek şopdar' wê bimênê li holê. Mînaq wê di roja me de wê leyistikvanê filmêkê wê bi wê rengê wê, were dîtin û naskirin. Wê, weke kesekê bi nav û tê nasîn wê were dîtin. Wê derkeve li pêş. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser zîman. Civake hemdem wê weke civakek şopdar bê. Wateya gotina şopdariyê mirov dikarê wê weke hemû gotinên din ê ji jîyane mirovê hemdem wê pîrralî wê hilde li dest û wê fahmbîkê.

Wê, biqasî wê bixwezê ku ew bişopênê wê bixwezê ku ew were şopandin jî. Wê, were taqdirkirin û were kifşkirin. Were acibandin. Gotinên baş li ser wî re werina ser ziman bi lêvkirin. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê din wê, ew bi dîtbarî wê çawa wê were berçav wê, ew wê li wê xwediye mejiyekê hûnandi bê.

Di serdemên hemdem de wê, rewşên weke yên şopandinê wê bi vê rengê wê pêşkevin. Wê weke xosletê mirovên demê wê pêşkevin û wê derkevina li pêş. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, weke aliyekê giring wê xwe bide diyarkirin ku wê mirovê hemdem wê bi jîyane xwe re wê, di wê rengê de wê bijî. Jîyane mirovê hemdem wê, di vê rengê de wê, li ser rewşek dîtbar re wê, bi xosletên wê yên ku ew dide nişandin re wê li hevdu hûnandî bê û wê hebê. Wê bi dîtbarî û serrûyî wê bijî. Wê zêde kûr nebê. Mirovê hemdem wê, di jîyane xwe de û wê di mejiyê xwe de wê zêde ne mirovekê kûr bê. Wê bi ya ku ew dihê berçavê wî û ew wê bibinê re wê bi sînor bimênê. Wê dema ku ew weke 'ya rast' jê re hat ragihandin wê, ew wê bi wê rengê wê bibinê. Wê, ji aliyekê ve wê zêde ne mirovekê lêpîrsîner bê. Ji xwe wê rejim û ankû pergale li ser serê wî ku ew serdesta wê, destûrê nedîyê de ku ew lêbîpîrsê. Wê ev rewş wê, bi rewşa rojnema, pirtûk, kovar û hwd re jî wê wusa bê. Mirovê hemdem wê çendî ku wê, weke ku wê bi aqilî wê xwediye derfetek mazin ê bi pêşketina xwe re bê lê wê, ew wê, weke ku ew ji aliyekê ve wê, hatî dorpêçkirin jî bê. Wê di vê rengê û awayê de wê, di rengekê de wê bijî. Wê, di nava rêgez, zagon û destûran de wê, xwediye rengekê jîyanî ku ew bi wan dihê diyarkirin û kifşkirin bê. Wê bi wê bijî. Di vê rengê û awayê de wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman ku wê mirov hemdem wê, di nava jîyane xwe de wê, bi awayekê pirralî bê. Lê wê bi wê re jî wê weke ku wê di rewşa xwe de bê. Gotinên weke "jîyan kin a, jîyane xwe bijî. Ti tiştî ji jîyankirinê re taloq nekê. Tişta ku te jîyankir ew a. Ji wê û pê de wê ti derfetên din ên jîyanê wê ji te re wê nebin." Wê bi vê rengê wê, bi hizirê û wê, xwediye hizirkirineka 'postmodern' a weke ya roja me bê. Wê, bi zêdeyî wê, weke aliyekê ku ew pêşîya zêde tevgerî û lêpîrsîniya mirovê hemdem were girtin jî wê, rejimên roja me wê, zêdetirî wê, ajo, hêst û hîsên ku ew bi wan tenê û tenê li xwe bi hizirê û xwe weke navend bibinê û bi wê bihizirê wê bi mirov re wê pêşbixin. Lê ew gotina 'xwe weke navend dîtin' jî wê, gotineka ku wê, zêde çerçove û sînorê wê yê zanîne wê nedîyar bê. Wê mirov wê, bi tiştên xwe bixwe ve wê were mijulkirin. Minaq wê, tiştên xweş ku ew bixwê, weke keşên ku ew baş li xwedîkin ew jî li xwebikê, karibê serdest bigerihê û here deveran û hwd wê, bi wê re wê, bi sînor wê bi hizirê. Yan jî wê, bi aliyekê weke van aliyan ve wê, bi sînor wê, bi hizirê. Wê, sînorê hizirkirinê wê, ji aliyekê ve wê, were kifşkirin.

Me li jor bahse rewşa mirovê hemdem a weke di zindanê de kir. Li vir em bi vir ve girêdayî ve gotinê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, bi zêde ragihandin û hanîna li ser ziman wê, weke bi rojnema, kovar, film, pênasî û hwd re wê, weke ku wê hem rengê hizirkirina mirov wê were diyarkirin û hem jî wê, berê wê û aliyê ku wê bi wê ve wê were hizirkirin jî wê, were dayîn diyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, di dewama wê de wê, weke ku wê di roja me de wê were gotin 'li şûnê hizirkirin', 'bo mirov hizirkirin', 'jê re hizirkirin' û hwd wê, ev rengên çerçoveyên hizirkirinê û hwd ku wê, bi wan wê were dayîn kifşkirin bê. Gotina weke "yek li şûna me li me dihizirê" wê, di vê warê de wê, rastiyekê wê, werênê li ser ziman. Wê, di vê çerçoveyê de ku mirov wê çî bikê wê, weke ku wê hatibê kifşkirin bê. Mirov jî wê, weke ku wê tenê wê, fêrî wê ya ku ew 'bo me hatîya hizirkirin' û ankû 'ji me re hatîya hizirkirin' bibê. Di vê rengê û awayê de

yekkirin û wekehevdû kirina mirovan wê, weke xosletekê ku wê, li ser rengên zanînê û hwd re wê, were pêşxistin bê.

Di rewşa mirovên hemdem de wê, têkiliyên hêstiyarî, hîssî, hêstî, derûnî, civaknasî û hwd wê, kêmbin. Wê, di warê têkiliyên xwe de wê, bi xwe navendî bê. Yanî wê, ji navenda xwe wê gav biavêjê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, werênê li ser ziman.

Di roja me de wê, dema ku wê bahse têkiliya nava mirovan wê were kirin wê bahse 'nemana baweriyê bi hevdû' yê wê were kirin. Wê bi wê re wê, bê gotin ku mirov îtîmada wan bi hevdû nemaya wê, were li ser ziman. Ev wê, ji aliyê derûnîcû civaknasî ve wê bandûrên wê pirr zêde wê hebin. Ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa têkilîya navxweyî a mirov û ya mirov bi hevdû re wê, di vê warê de wê reşî hîskirinê wê di pêşxistina wê de wê pirr zêde wê kifşkar bê.

Li vir divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, weke aliyekê din ê teybet wê, derkeve li pêş ku wê mirov wê, di nava têkiliyên xwe yê civaknasî de wê, li ser hêst û hîsa nasînê re wê, bi hevdû yaqînkirin û ankû yaqîn hanîn, bawerkirin û ankû îtîmada mirov bi hevdû hebûna wê û hwd wê, weke aliyekê kifşkar wê hebê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, ev wê weke aliyekê din ê giring bê ku mirov wê werênê li ser ziman.

Mirov wê di xate xwe ya pêşketinê de wê, hertimî wê, pêvajoyek pêşketinê wê bi jîyane xwe re wê bijî. Di vê xatê de wê her mirov wê li gorî wê, xwe bi gûharînê û wê pêşketinan wê bi xwe re wê bide çêkirin. Wê malên bi reng, motif û ankû naqş wê ji xwe re wê çêbikê. Wê Rayîxistina hundûrê xanî û ankû male xwe xweş û xweşik çêbikê. Wê serê xwe şebikê. Wê porîka xwe bi qûlibênê. Wê cilên nû wê li xwe bikê. Wê bixwezê ku ew tiştên xweşik bixê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, dema ku wê mirov wan van wê bijî wê, bi şiyariyê hêstiyariyekê ew wê bi xwe re wê bijî. Di dewama wê de wê, ew wê weke aliyekê din wê, ji aliyekê ve wê, li ser hêstî û ajoyî ve wê, bi wê şiyariyê wê mirov bixwazê ku ew xwe serbest berdê. Ji aliyê din ve jî wê, bixwazê ku ew ew bi hişmendiyek teybet ya baş û nebaş û ya bi fêde û ya ne bi fêde ji hevdû cûda bikê û li ser wê re kirin, tevge û xuyên xwe bide nîşandin. Wê, bi vê rengê wê, di roja me de wê, têgîna postmodernîsmê wê ji mirov bixwazê ku ew xwe ji her aliyê ve serbest bê. Di kirinê de mirov, li qancî û neqancîya wê ne hizirê. Ew xwe li bayê ajo û hêst û hîsên ku ew di xwe de bijî berdê. Qanc xirab wê, ya ku ew dixwazê bijî wê ew wê bijî. Ew li başî û nebaşîya kirinê ne hizirê û wê bikê. Wê, di vê warê de wê, têgihîştina baş û nebaşiyê wê, weke têgîneka darazî bê. Wê, bixwazê ku mirov ji wê daraziyê dûrkeve. Ber ku wê, dema ku mirov darazkir wê, hingî wê, xwe bi tememî wê serbest neberdê. Wê ya ku ew rast nebinê wê nekê. Wê xwe ji wê dûr bigirê. Wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, bi zêdeyî wê, derkeve li holê. Hêst û ramanên mirov wê, di vê warê de wê dema ku wê li wê bihizirê wê, bi wê re wê, li wê bihizirê. Têgîna postmodernîteyê wê ew wê bi têgînî wê werênê li ser ziman ku "wê, ti kirin wê ji destpêka xwe ve wê, ne baş bê û ne jî wê nebaş bê. Wê, têgîna başî û nebaşiyê wê weke têgîneka darazî a li ser wê kirina ku ew bûya re ku wê, ew wê, were li ser pêşxistinê bê. Wê bi wê êdî wê yan wê kirinê wê baş bide nîşandin û yan jî wê, nebaş wê bide nîşandin. Wê, di vê rengê de wê, kirinê wê dervî têgîna darazê wê ji aliyekê ve wê, li wê bihizirê. Ev têgîn wê, di aslê xwe de wê, weke têgîneka ku wê, kirinê wê ji aliyekê ve wê, weke rewşeka ku ew mirov wê bi

objektîfî wê hilde li dest bê. Wê, her kirin wê, bi vê rengê wê, weke 'rastîyeka objektîf' wê, were dîtin û ser ziman.

Têgîna kirinê bi aqîlekê zelal ê objektîfî wê hildina li dest wê, nîqaşên wê, piştî ronansên wê bi filosofên demên hemdem re wê, zêdetirî wê, bibê û wê derkeve li pêş. Hegel(*), Marks(*), Kant(*), Locke(*), Hume(*), Descartes(*) û hwd wê, hinek ji wan filosofên demên piştî ronansên ku wê mijare aqilê safî û ankû zelal wê, bi vê rengê wê bi têgîneka ku wê, çawa wê bi objektîfî wê bibînin û wê werênina li ser wê, li wê bihizirin. Di vê çerçoveyê de wê, piştî wê, di serdemên zanîne de wê, zêdetirî wê, ev wê bi felsefîkî wê were hanîn li ser ziman. Rexnegirtinên li şûnxwe, aqil û pêşketinên dema xwe û li ser wê re bi wê, hewldana xwe gihandina aqil û têgihîştineka din a nû ya aqilî wê, di vê warê de wê weke aliyekê pêşketina aqilî a bi aqil bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, pêşkeve. Zane û filosofên demê ku ew wê têgîna hemdemîyê wê şîrovebikin jî wê, li ser rengên aqil ên objektîfî ku wê, weke filosofên demên piştî ronansên kifşkirina re wê, werênina li ser ziman. Wê di vê rengê û awayê de wê, bi şewayekê hizirkirina wê re wê, were hizirkirin. Ez li vir wê jî wê, werênima li ser ziman ku wê, şenberîya bi aqilî ku wê bi objektîfî wê pêşkeve wê, di vê warê de wê, temenê pêşxistinên hizrî, ramanî, felsefîkî, wêjeyî, zanîni û hwd bê. Kesên weke zaneyên dema hemdem ên weke **Lytard(*)**, **Foucault(*)**, **Baudrillard(*)**, **hebarmas(*)**, **chomsky(*)** û hwd wê weke kesna zane ên ji wan kesên ku ew aqil, zanîni û felsefeya serdemên hemdem wê, bi şewayên ji hevdu cûda wê di vê rengê û awayê de wê pêşbixin bin.

Di serdemên hemdem de wê, ev jî wê, were dîtin û wê were li ser ziman ku wê, mirovê hemdem wê weke kesekê ku wê, mirov wê nikaribê wî di rewş û rengê zant bikê bê. Wê, weke mirovekê herikbar bê. Wê, di jîyane xwe de wê, bi gotineka din ku wê, di vê çerçoveyê de wê were li ser ziman ku wê, 'zû bijî.' Wê bi wê zû jîntina xwe re wê, were nasîn. Wê, di vê rengê û awayê wê, zû jîyankirin wê, temenê wê bi wê rengê wê were pêşxistin. Mirov wê, di serdemeka wusa de wê bijî ku wê karibê xwe bigihêne hert tiştê. Wê, bi hesanî wê xwe bigihêne li tiştan. Weke kesekê zîrek, jîr, bi aqil, xwanda, jêhatî û hwd wê xwe bide dîyarkirin û nîşandin. Wê weke kesekê ku ew, di her warê de ku ew dikarê xwe pêşbixê wê were dîtin.

Wê, di vê rengê û awayê de wê, bahse rengê hizirkirinê ku wê çawa wê pirralî bê, û wê karibê bersivê bide hemû aliyên mirovê hemdem. Wê maf û azadîya wî û

(*Hegel wê filosofekê alman bê. Wê li ser xate gîyanê ku ew weke 'tin' bi nav dikê wê, hizrên xwe yên di derbarê de wê, werenê li ser ziman. Ew hizrên xwe yên weke hebûna welat weke 'rûyê din ê xwûdê' ku ew dihêne ser ziman re wê derkeve li pêş. Ji aliyekê din ve jî wê, bi îdealistî wê weke avakerekê dema hemdem a têgîna 'diyalektîkê' jî bê.

(*Marks wê avakarê marksîzmê bê. Wê weke vajî hegel wê xwediye rengê hizirkirinê ê bûjeniyî bê. Wê bi hizrên xwe re wê temenê tekoşîna karkeran a di sedsale 19' min de jî wê biiafirêne. Bi hizrên xwe re wê rûpelê destpêka şer û tekoşîna şerê çînê wê bide destpêkirin.

(*Kant wê filosofekê îdealist ê alman vê. Wê li ser aqil û hebûnên bûjeniyî wê bihizirê. Idealîsma objektîv wê, teorîya wê pêşbixê. Bi pirtûkên xwe yên weke 'rexne li aqilê zelal' re wê derkeve li pêş.

(*Locke wê filosofekê îngilîs ê empirîst bê. Wê Locke wê, xêva mirov wê bişibihêne lewheyek nenivîsandî a ku ew heya.

(*Hume wê rêbaza newton wê bikaribêne û wê bikê ku ew hizrên xwe bi pêşxistina rêgezên felsefeya empirîsmê pêşbixê. Wê ji aliyekê ve wê, têgîna gûmanê wê di felsefeyê de wê weke descaertes û û hwd wê bikê ku ew pêşbixê.

(*Destartîtes wê filosofekê fîransîz bê. Wê avakarê kartesyenê bê. Wê bi felsefeya xwe re wê, bandûra wî li demên piştî wî re wê zêdetirî wê bibê. Gotinên weke "ez dihizirim, wê demê ez dikarim bêjim ez hema' wê gotinên wî bin û wê weke rengê felsefeya wî ku ew bi wan dihê hanîn i ser ziman jî bê.

pêşketina wî werênê wê, li wê were hizirkirin. Ji aliyekê din ve jî wê, mirovê dema hemdem wê zû gûharînan wê bi xwe re wê çêbikê. Wê ji rewşan û bûhûrîna li rewşan wê zû bijî. Wê weke kesekî pirralî dijî bê. Wê li ser wê rewşê re wê bahse zû jîyankirina mirovê hemdem wê were kirin. Di vê warê de wê, bi felsefîkî û ramanî û zanîna jî wê, sazûmanaka civakî û pergeleka rêvebirinê ku wê karibê bê temenê wê rengê pêşketina mirovê hemdem wê, hertimî wê li wê were lêgerîn. Di vê çerçoveyê de wê, serdema hemdem wê weke serdemeka ku wê di wê de wê, gelek felsefe, têgihîştin, zanîn, raman û hwd wê, weke rengên aqil û hizirkirinê ku ew hatina pêşxistin wê hebin. Di dewama wê de wê, ev rengên aqil wê, di wan de wê kîjan wê mirov wê xwe di wan de wê bibînê û ankû wê bo xwe wê baştir wê bibînê wê, ew di nava wan rengên hizir de wê bale mirov wê bikişênê. Mirovê hemdem wê, li ser rengên hizirkirina wî û jîyankirina wî ya li gorî re wê, ew wê were dîtin û darizandin. Ev dibê ku ew bawerîyekê, felsefeyekê, birdozîyekê bê û ankû regekê din ê bi hizirkirinê û aqilî bê. Di vê warê de wê, li ser esasê serbestîyê û bi dilîyê ku mirov bikişênê cem xwe û ankû bikê aligirê xwe wê, regekê hizirkirinê wê were pêşniyarkirin. Li vir wê, derfeta gelek pêşniyar bi hevdu re danîna li pêşîya mirovê hemdem wê hebin. Lê di roja me de wê, rejim û ankû rêveberên demî ku ew weke 'rêveberîyên dema hemdem' dibînin wê, pêşniyar û rêyên ku ew li gorî wan in wê dênina li pêşîya mirov. Wê dervî wê, ku rêyna din hebin û rast jî bin wê, nerast, şaş û xelat wê werênina li ser ziman. Wê, li dijî wan wê bisekin in. Di vê çerçoveyê de wê mirovê dema hemdem ku ew jî di jîyane xwe de ew hertimî li aşîfî û aramiyê digerihe wê, gelek caran wê ya rasttir zêdetirî wê kîjan wê aşîfî û aramiya wî biparêzê û wê nehêlê ku wê mudahale li jîyane wî bibin û wê, ew di rewşê û halê xwe de wê were hiştin wê ew wê hilbijêrê. Di vê çerçoveyê de wê, bijartina di nava hizran de wê, di vê warê de wê dema ku ew hat kirin wê, bê gotin ku "wê, rastîfî wê, temenê bijartinê bê. " Lê rastîfî wê, carna wê, ji destê rejim û rêveberîyan wê bê temenê feleketên ku wê, di vê demê de wê karibin werênina li serê mirovê demê û jîyane wî tûna bikin jî bin. Yan jî wê, derfetên jîyanê wê li pêşîya wî bigirin. Bi vê rengê wê mirov wê, zor lê were kirin ku ew li gorî wê rejimê û ankû rêveberîyê ew bijartina xwe bikê. Yan jî wê, derfeta jîyanê wê ji xwe re wê nebînê. Ev jî wê, di bin maskeya 'hemdemîyê' û hwd de wê bê pênasekirin. Di aslê xwe de ew rewşa bijartinê wê di her warê de wê, di roja me de wê derkeve ber mirovê demê. Wê, minaq wê dema ku wê hilbijartinek wê were pêşxistin wê, bi wê re wê bê gotin ku "wê, herkesek wê azad bê

 (*)Lyotard wê pêşengvanekê felsefeya postmodernîsmê ê bi aslê xwe firansîz bê. Wî pêşî û ankû piştî modernîsmê weke 'rewşa postmodern' bi navkir. Wê bi felsefîkî wê bikê ku wê hilde li dest û werênê li ser ziman. Ji aliyekê din ve wê, li ser têtîgînê weke yê Hegel û Marks ve wê jî aliye rojava ve wê hizrên xwe wê werênê li ser ziman.

(*)Foucault wê weke civaknasvan, teorisiyan û dîrokanekê firansîz bê. Wê bi têtîgîna erkolojîkî wê li ser wate û têtîgînê re wê bikê ku ew fahmbikê û werênê li ser ziman. Piirtûka wê ya bi navê 'erkolojiya zanînê' wê di wê warê de wê weke pirtûkek ku ew dikarê têtîgînê bi hizrên wî re bide me.

(*)Jena baudrillard wê weke felsefevanekê firansîz ku wê têtîgîna postmodernîsmê wê bi têtîgînê weke 'poststruktuelê' û hwd wê bikê mijar û wê bikê ku ew ji bingihîni ve wê fahmbikê û wê werênê li ser ziman

(*)Hebermas weke felsefeva û civaknasvanekê dema me û wê bahse hegel, marks û kant wê li ser wî hebê bê. Alman a. Wê li ser modernîsmê wê hizirê û wê di wê warê de wê bi dahûrîyên xwe yê li ser civake hemdem wê were nasin. Wê têtîgîna hemdemîyê wê weke 'projeyek ne qadîyayî' wê werênê li ser ziman. Wê bi pirtûkên xwe yê weke qada teorîkî û temenê gûharîner' û ankû 'li ser mertalyalîsma dîroki û rêbazê' wê hizrên xwe wê bi wê re wê bi temen bikê.

(*)Chomsky wê weke rexnegir, dîrokan û zimanzanekê dema me bê. Wê biaslê xwe wê cihû bê. Wê li ser demê û rengê pêşketina wê û postmodernîyê bi rexneyên xwe wê were nasin.

ku ew bi vîna dengê xwe bikarbênê û hilbijêrê. Lê wê weke ku wê, rejima tirk wê minaq wê li hemberî rêjeya bilind a dengên HDPê ku wê, çawa wê, piştî wê hilbijartinê 7ê hazîrana 2015'an wê hilbijartinek din wê di 1ê mijdara 2015'an de wê li darbixê û wê çawa wê encamên wê hilbijartina pêşî wê di ya duyem a 1'ê mijdarê de wê tûnabikê wê, bi wê re wê, rêyên tirsandinê û hwd wê bikarbênê wê, bi wan wê bixwazê ew encamên ku ew dixwezên bidest bixin wê, weke şêwayekê vê demê wê were dîtin.

Di rastîyê de wê, pîrsgirêka zihniyeta demezrîner wê, di serdemên hemdem de wê bi zêdeyî wê, xwe weke serdest û xwedîyê jîyane mirovê demê wê bibîne û wê, di wê çerçoveyê de wê, hertimî wê, bi bergirên ku ew digirê re wê temenê mudaheleyên ku ew bi çî hêncetê bê ku ew li jîyane mirov çêdikê re wê, xwe bide diyarkirin.

Di serdema ku em di wê de dijîn û ku weke serdemek hemdem dihê pênasekirin wê, di wê de wê were hanîn li ser ziman ku mirov di nerîn, aqil û zanîna xwe de ne hişk bê wê, were hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, bahse 'vekirîbûyîna ji pêşketinên din re' jî wê, were hanîn li ser ziman. Wê ev wê, weke aliyekê pêşketina mirov jî bê. Mirov wê, di dema hemdem de wê hertimî di rêwîtiyekê de bê. Wê weke 'bêcih û war bê.' Wê hertimî wê bigerihê. Wê, bi wê re wê, di nava çand, herêm û komên civakî ên deverên din wê, hevdû dîtin û naskirina wan a hevdû wê bibê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov wê, bê xwedîyê zanînekê di derbarê hevdû de. Wê mirov wê, di serdemên hemdem de wê xwedîyê taqîsîya xwe ya ku ew di wê de rêwîtiyê dikê. Telefona mirov a berikê di dest de û di axifê. Ankû wê, 'ipod' a wî di dest de wê, pêl pişkoka wê bikê û wê gerînê wê di nava înternetê de wê bikê. Wê bi wê re wê, weke gotinaka ku wê vê rewşê wê bi wê were pênasekirin wê, bê gotin ku 'dûnya hatiya ber lingê mirov.'

Di serdemên hemdem de wê, ji aliyê rêjaya gelheyî ve jî wê, pîr zêde wê hijmara mirovan wê zêde bibê. Minaq wê, bajar, metropol(*) ku ew ji wê maztir û 'bajarên 'maga' ku ew weke ji wê hê maztirin wê pêşkevin. Wê, di nava wê jîyane bajarvaniyê de wê, weke ku wê were pênasekirin 'wê, her cûre mirov wê bijî.' Wê, ji çandên cûda wê di wê de wê bi hevdû re wê bijîn. Wê yên xwedî semyan û yên bêsemyan wê li rex hevdû wê bijîn. Wê, bi gotineka din wê gelek qatagorî ku ew dijîn wê hebin. Di vê çerçoveyê de wê, bajar wê, protîpa civakekê wê hertimî wê di xwe de wê bi hawênê. Wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di bajarekê de wê, ji wê civakê wê çî kom û reng wê hebin wê di wê de wê, werina dîtin. Wê, bi çand, ziman û rastîya wan ya civakî re wê werina dîtin. Ev wê, weke rastîyekê bê ku mirov wê, werênê li ser ziman bê. Wê, her tişt wê, bi hevdû re wê weke ku wê hevnasînê wê bikê wê, bi heman rengê wê cihgûharînê jî wê bihevdû re wê bikê. Di vê rengê û awayê de wê, were dîtin. Bajar wê, weke nîşanaka hebûna hemdemîya demî jî wê, werina dîtin û pênasekirin. Rewşa bajaran wê, kesên ku ew di wê de dijîn wê weke 'bajarvanî' wê werina dîtin û bi navkirin. Wê, bi wê re wê, ew wê, bi têgîneka hemdem wê werina li ser ziman. Di destpêka sedsale 20an de wê, dema ku wê bahse 'bajarvaniyê' wê werekirin bi kesekê re wê, weke kirdeyek vêşarî a vê gotinê wê, di wate û mantiqî hemdemîyê de jî wê, were hanîn li ser ziman. Bajarvan wê, weke kesê hemdem bê. Kesê hemdem wê, bi têgîn û têgîhiştina pîrrdîtî û jîyankirî wê biheta li ser ziman. Di temen de jî wê, weke kesekê bizane û bi zanebûna xwe re bi çand wê biheta dîtin.

Di aslê xwe de wê, ji aliyekê ve wê, dema ku wê bahse hemdemîyê wê were kirin wê, weke bahse bi çandbûnê û rewşek çandî jî wê, were kirin. Di vê warê de wê, têgîna hemdemîyê wê, weke têgîneka ku wê, li ser rengê jîyane mirov re wê were pênasekirin.

Beşên zanînî û ankû têgînî ku ew jîyane mirov ji xwe re dikina mijare fahmkirinê wê aliyê çandî, wêjeyî û hwd bin. Di vê warê de wê, hemdemîti wê, weke mijareka çandî û wêjeyî wê were li ser ziman. Di serdemên piştî ronasansê de hemdemîti ku wê, li ser rewşên çandî, wêjeyî û hwd re wê were pênasekirin û salixkirin wê, hinekî jî wê, ev rengê têgihîştinî ê bi jîyanî wê di temenê wê de wê hebê.

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê, hemdemîtiyê wê hilde li dest wê, ji her aliyê ve wê, bi rengê jîyane mirov, rengên ku ew di jîyane mirov de hena û pirrrengîya ku ew mirov di jîyane xwe de û di mejiyê xwe de gihiştîyê ku mirov wê bide dîyarkirin re wê, were li ser ziman. Wê, bi wê re wê, weke hişmendîya wê jî wê were dîtin. Di vê warê de wê, dema ku mirov têgîna hemdemîyê wê destpêka hemdemîya wê hildê li dest wê, weke regekê têgihîştinî ê bi herîkînî ê çandî û wêjeyî wê, destpêbikê û wê bi wê were hanîn li ser ziman.

Hemdemî weke mijara çandî û wêjeyî were dîtin jî wê ne belesebep bê. Ber ku wê, ev rewşên têgînî ên weke çandê, wêjeyê û hwd wê, ji jîyane ku mirov wê diji wê, peyxam û hilma xwe wê bigirin. Wê, bi wê re wê, bi dîmen û dîtbarîya wê re wê, weke ku wê were qaydkirin. Wê, ew dîtbarî wê weke xwe wê were qaydkirin. Wê were rijandin li ser rûpel. Ew rengê ku ew hatîya rijandin li ser rûpel wê, bi wê re wê were dîtin ku mirov xwediyê çî rengê jîyanê ya. Dema ku mirov gihişt hişmendîya bi rengê jîyanê re wê, hingî wê ew derfet wê bikeve destê mirov de ku mirov karibê reng bide wê rengê jîyanê bixwe jî. Wê ev jî wê, weke aliyekê din ê mirov ê bi aqilê mirov ku wê li ser wê re wê xwe bi pêşketinî wê bide dîyarkirin bê.

Li vir em wê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, rewşa jîyane civakî wê, bi wê rengê, wê weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin. Wê, di vê çerçoveyê de wê, her tişt wê, bi rewşî, kirinî, tevgerî, xûyî û hwd wê, were bi hizirkirin û ankû bi hişkirin. Wê dema ku ew hat bi hişkirin û ankû bi hizirkirin wê, hingî wê, weke kirdeyekê wê, di mejiyê mirov de jî wê cih û war wê bigirê. Di vê rengê û awayê de wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, mirov wê, li wê kirdeyê bihizirê. Wê li navaroka wê kirdeyê wê bihizirê. Wê hin bi hin wê di wê de wê kûr bibê. Wê çendî ku wê, mirov wê bi zanîna xwe re wê kûr bibê wê, di jîyanê de jî wê bi têgihîştinîyeka berfireh wê xwe werênê li ser ziman. Wê xwe bide nîşandin. Ev jî wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê werênê li ser ziman bê.

Di nava jîyane mirov de wê, di vê rengê û awayê de wê, di aslê xwe de wê, her tişt ku ew taqabûlî rengê jîyanê û bi rengkirina wê bikê wê, bê xwediyê wateyek çandî, hûnerî û wêjeyî jî. Wê, bi wê rengê jî wê, weke têgîneka hemdem wê, di jîyanê û bi rengkirina wê de wê weyna xwe wê bileyizê. Di serdemên hemdem de wê, demê ku mirov ji kîjan aliyê ve binerê wê çand, hûner, wêje û hwd wê, zêdetirî wê, biqadir û qiymet bibê û wê derkeve li pêş. Pêşxistin û domandina wê, wê weke pêşxistin û domandina rengê wê yê jîyanî bê. Di roja me de wê, weke rengê çand, hûner û wêjeyî a hemdem wê, bi dîtbarî, nivîskî û gotinî wê, zêdeyî wê xwe bide dîyarkirin. Ev hersê şewayên çandî, hûnerî û wêjeyî wê, di mejiyê me de wê bi têgihîştin bibin. Wê, bi wê re wê, bidest rengdayîna li jîyane mirov wê bikin. Ji destpêka sedsale 20an ve wê, minaq wê, di nava çanda rojava a postmodern de wê rewşên weke yên 'hollywood' û hwd wê, pêşkevin û wê derkevina li pêş. Wê bi zêdeyî wê, bi çanda dîtbar a weke ya bi çêkirina filman û hwd re wê, pêşkeve û derkeve li pêş û wê xwe bigihêne pîrranîya deverên

-----
(*Metropol wê bajarên ji bajaran maztir wê weke 'maga' ku wê werina li ser ziman bin. Weke bajarên bi dehan milyonan ku wê kes di wan de wê bijîn bin.

cihanê. Wê, bi rengê ku ew bi felsefîkî û bîrdozîyî dibînê wê werênê li ser ziman. Wê bi wê re wê, bikê mejiyê mirov de. Di serdemên hemdem de wê, dema ku mirov bahse çand, hûner û wêjeyê bikê mirov, divê ku bahse şoreşgerîya wê bikê. Di temenê pirranîya şoreşên hemdem ên ku wê bi jîyane civakan û hwd re wê were kirin wê çand, hûner û wêje wê, bi dîtarî, nivîskî û gotînîya xwe re wê li pêş bê û wê di temen de wê cih û war bigirê.

Di serdemên hemdem de mijare çand, hûner û wêjeyê çendî ku mirov li ser wê bisekinê wê cih de bê. Ber vê yekê em hinekî din jî wê bi têgihîştin, felsefe, herîkînên wê yên ku ew pêşdikevin û şaqên wê yên ku ew derdikevin li holê û hwd re wê, li ser wê bisekin in.

Di serdema me de wê her pêşketinên civakî ên weke bi şoreşî û hwd wê, bi felsefe û çandê re wê xwe temem bikê. Wê bi wê re wê, temenê xwe yê 'hemdemî' ê xwe wê biafirênê. Şoreşên weke yên Amarika, firansa, yekîtiya sovyet, çînê û hwd wê, piştî ku wê bibin wê, di dewama wê de wê, weke xwe pêşxistin û barkirina li pêşarojê jî wê, weke tememkirina xwe wê bi şoreşên çandî û felsefîkî û hwd re wê bidomênin. Di şoreşa Çînê de wê, dema ku wê, şoreş wê were kirin wê, piştî wê "pêvajoya kirina şoreşê" wê, di destpêkê de wê, bi armanc û minasebeta ji nû ve li gorî demê vejînkirina gîyane şoreşê wê were kirin û pêşxistin. Piştî wê, weke ev pêvajo wê, weke pêvajoyeka şoreşî a nû bê. Di aslê xwe de wê, têngîna civaketîyê û ankû xalkîtiyê ku wê, li rex navê şoreşa çînê wê were li ser ziman û wê weke 'şoreşa çînê a gel(*)' wê, temenê wê gotinê wê, ev pêvajoya piştî a ku wê, bi navê 'pêvajoya kirina şoreşa çandî' wê were pêşxistin. Di vê warê de wê, gel û ankû xalk wê rabê ser pîyan. Wê di derbarê jîyane xwe û rewşên xwe yên jîyanî, rêveberî û hwd de wê, bigihîjê li têgihîştinekê.

Em vê pêvajoyê di hemû pêvajoyên şoreşî ên ku wan xwe dana domandin de dibînin. Lê em wê jî dibînin ku wê, dema ku wan şoreşan nikarîya xwe bi çandî, wêjeyî û hûnerî û têgihîştinên wan ên cûr bi cûr bi nûbikin wê, hingî wê pîrsgirêk wan di wan de wê destpêbikin û wê, weke hutna ku wê, xalkê xwe bixwe wê bidest xwarinê bikin bin. Rastîya şoreşan û kiirina wan wê bi vê rengê wê, di aslê xwe de wê, weke şûrekê ku wê herdû aliyên wê tûjbê bê. Dema ku aliyê bi ber xwe ve wê rast bikarneyênê wê, ne karibê aliyê li pêş bikarbênê û ne jî wê karibê aliyê bi aliyê ve wê rastbikarbênê. Ji wê zêdetirî wê, xwe bi wê bîrindarkirinê jî wê, jî wê xilas nekê.

Pêvajoya şoreşa firansa ku w, bi gotina "şoreş zarokên xwe dixwê(*)" jî wê, di aslê xwe de wê, di temenê wê de wê pîrsgirêkêka bi vî rengî a çandî û felsefîkî û rastkirinê wê hebê. Heta ku wê, xwe gihand li wê, wê rewşa hinekî fahmkirinê wê, piştî wê, hinekî li ser temenê xwe wê, xwe bide domandin. Lê heta roja me jî wê, ev şoreşên ku ew bûna ku ew bi pîrsgirêkan dijîn û yên weke ya şoreşa sovyet ku ew têkçû û desthilatdarîya wê hat rûxandin jî wê, di temenê wê de wê ev rastî wê hebê. Pêvajoyên ku wê Amarika û rojava wê bi giştî wê li dijî şoreşa sovyet wê, di rengê 'şerê sar(*)' de wê, bi dehan salan wê pêşbixin wê, bi wê di destpêkê de wê pêşîya xwe nûkirina wê û afirandina bi awayekê rast ê çandî û vekirîner wê bide girtin. Wê, di vê rewşê de wê, her ku wê dem wê têve wê herê wê, di xwe de wê, girtî bimênê, û wê di nava xwe de wê bêhn bi wê keve û wê kevnîkî bibê. Wê, di dawîya dawî de wê, weke encama wê, wê pêvajoya têkçûn û şikeştin û rûxîna wê ku wê di salên 1990î de wê bibê wê pêk were. Ev wê, weke rastîyeka wê bê.

(*)Şoreşa çînê a gel wê, di sale 1949an de wê were kirin.

Ji vê mirov çi dikarê di destpêkê de wê fahmbikê? Di destpêkê de wê, dikarê fahmbikê ku wê, pêvajoyên şoreşî ku ew heka şoreşên civakî û xalkî bin wê, xwe bi pêvajoyên çandî, wêjeyî û hwd re wê, bidomênin. Wê, pêşbixin. Wê di dewama wê de wê şoreşên çandî wê, bi xwe re wê bijîn. Ev dema ku wan kir wê, hingî wê, bi şoreşî wê, pêşaroja xwe jî wê misoger bikê. Wê hilde ewlehiyê. Di pêvajoyên piştê ên şoreşa çînê de wê Mao di destpêkê de wê, hinek aliyan ve wê, weke ku wê vê rastiyê wê bibînê û wê pêvajoya 'kirina şoreşa şandî' bi lezî wê pêşbixê. Di vê çerçoveyê de wê, pêşketina şoreşa çînê wê, bi wê re wê xorttir bikê. Li vir di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, têngîna 'şoreşê' ku em bi gotina çandê' re wê hildina li dest wê, hin reng û awayên têngihîştinî ên giring ku mirov wan kifşbikê û werênê li ser ziman mirov wê, wan bibînê. Di vê rengê de wê, di destpêkê de wê, were dîtî ku wê her şoreş wê, di rastîya wê de wê, weke şoreşên civakî wê, şoreşna çandî û felsefîkî û ankû têngihîştinî bin. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku wê, hemû gel wê, di pêvajoya kirina şoreşê de wê, rabê li ser pîyan weke li kurdistanê û hwd wê, ev di encama şiyarîyeka çandî, felsefîkî, dîrokî û hwd de wê, bibê. Î ro, di hemû qadan de bahse 'kirina şoreşekê' dihê kirin. Mînaq 'şoreşa çandî', 'şoreşa jinê', 'şoreşa aqil û zanîne', 'şoreşa teknolojiyê' û hwd wê, rengên din re jî wê weke van aliyan wê were jê bahs kirin. Di vê rengê û awayê de wê, di her rengê û warê de wê, pêşveçûnên ku ew dibin wê kûrbibin û wê bi wê kûrbûna wan re wê, pêşketinên dîrokî wê bi xwe re wê bînina li holê. Di roja me de wê, weke gotineka ku wê, bê gotin ku "mirov, dikeve zorê de ku ew bigihîjê li leze pêşveçûnan" wê, hinekî wê, di vê rengê û warê de wê, weke gotineka ku wê, vê rastiyê wê karibê bi xwe re werênê li ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, weke ku min di lêkolîna xwe ya li 'felsefeya kirdeyê' hanî li ser ziman wê, di demên hemdem de wê, têtîliya kirdeyê û ya bûjenê û di dewama wê de têtîliya kirdeya bûjenî û aqil û hwd wê, ji gelek aliyan ve wê, mihtacê jinûve fahmkirinekê bin. Her tişt wê bibê û ankû wê hebê. Wê, tişt wê, hem bi bûjenî û ankû tiştayî wê hebê û wê bi têngîni û ankû kirdeyî wê hebê. Rengê girêdanîyên kirdeyî û serbixwebûyînen wê, ew wê, bi awayekê pirrdîmenî wê mihtacê fahmkirinê bê. Mirov dikarê rengê pêşketinê û çêbûnê ku ew bi zindiyekê re bê û ankû bi tişteke re wê bi xate pêşketina wê re bi şibihênê bûyîna zarokekê û ew zarok çawa mazin dibê û piştê kal dibê û dimirê wê, karibê wê xate pêşketinê werênê li ser ziman bê. Kûrbûna bi aqilî wê, ji aliyekê ve wê, temenê wê li ser jîyankirinê û bûhûrandinîyê bê. Lê wê kûrbûn wê, wateyeka wê di vir de a teybet wê hebê ku mirov wê dikarê hilde li dest bê. Kûrbûna bi aqil wê, pêşxistina di jîyanê de jî wê, pirralî bikê. Di vê çerçoveyê de wê mantiqê pêşketinê wê pirralî bê. Di serdemên hemdem de wê, hebûn û nebûna tiştê wê, bi rewşa wê ya bûjenîyî û kirdeyî ve wê, girêdayî **bê**. Wê, di dewama wê de wê, êdî wê ew wê were kirin. Di aslê xwe de wê, bi çandî wê, pêşketin û kirina şoreşê wê, berdêla hemû şoreşên ku wê, di encama qûlûbandin û ankû danaardê a desthilatdarîyan de jî bê. Wê, rewşa danaardê a desthilatdarîyan wê, tenê wê rewşek derbeyî bê. Wê ji wê derbas nebê. Wê, ev nikaribin weke rewşek şoreşî werê binavkirin.

 (*)Gotina 'şoreş zarokên xwe dixwê' wê weke gotineka ku wê li ser rewşê piştî kirina şoreşa firansa ku wê bidest gotinê wê were kirin bê. Piştî ku şoreş bû û piştê wê, gelek kesên ku ew şoreş kirina wê werina birin li 'giyotinê' û wê şerê wan bê lëxistin.

(*)Şere sar wê piştî şerê cihanê duyem wê di nava yekîtîya sovyet û rojava-amarika de ku wê pêşkeve bê. Wê di encama wê de wê, di salên 1990î de wê yekîtîya sovyet wê birûxihê. Weke demek şer a *sernûxumandî* ku ew dihê bi navkirin a bi dehan salan ku ew ew dihê kirin bê.

Bi navkirin jî wê, tenê wê bi zanebûnî bê û ankû ne bi zanebûnî bê wê, weke şaş fahmkirin û dana fahmkirinê bê.

Têkilîya şoreş û civakan wê, bi hevdû re wê, li ser rewşên çandî, mejûyî, şîyarîya hişmendî, felsefîkî û hwd re wê bibê. Di vê warê de wê, bi hişmendî hevdû dîtin û derxistina li têgihîştinê wê, temenê hevnasîn û gihiştina li hevdû bê.

Pêvajoyek şoreşî ez nikarim wê tenê dervî rewş û fahmkirina wê ya çandî wê, werênima li ser ziman. Dema ku ew bû wê, ew ji rastîya wê dûrkeve. Di aslê xwe de wê dema ku wê, şoreş wê ji rêya wan wê werina derxistin wê, ev li ser pêvajoyên jîyanî û ankû çandî ên ku ew bi wan dihên dayîn jîyankirin re pêkdihêt. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê werênê li ser ziman.

Çand wê, rengê dîtin, nerîn, fahmkirin, hişmendî, derxistina li têgihîştinê, şîyarîya bi hişmendî û têgihîştinî û hwd bê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, fahmbikê. Di vê rengê û awayê de wê, dema ku mirov bahse şoreşa çandî dikê mirov wê, bahse gûharîna van rewşên têngî bi felsefîkî û hwd jî bikê. Wê, bi wê re wê, rewşa çandê wê, weke rewş û rengê jîyanê bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Pêvajoyên çandî wê, dema ku ew pêkhatin wê, di wê çerçoveya wê pêşketina şoreşî û hwd de wê, hemdemîya wê bi rengê jîyan wê ya ku ew pêşketî re wê biafirênê. Di vê rengê û awayê de wê, dema ku mirov wê pêvajoya jîyane civakek wê, di serdemên hemdem de wê hilde li dest wê, demê wê li wê were nerîn ku wê, dehsal berê çî û çawa dijî û dehsal piştre ew çî û çawa dijî wê, weke aliyna ku mirov wê karibê bi wê re wan bide berhevdû bê. Lê wê bi wê re jî wê, her pêvajoyên ku ew bi wê re ew hatina bûhûrandin wê, bi kirdeyî û rengê mejû û mejîyê civakî wê, xwediyê têngîneka kirdeyî a ku mirov wê, di çerçoveya wê de wê, hilde li dest û fahmbikê bê.

Civak û çand wê, ji aliyekê ve wê, li ser rengê jîyane wê re wê, xwediyê afrînerîya çandî, wêjeyî û hwd bê. Wê, dema ku wê, bi çandî, wêjeyî û hwd wê, were salixkirin û kifşkirin û rijandina li ser rûpel wê, bi wê re wê, temenê xwe pêşxistin û nûkirina li gorî demê wê biafirênê. Ev wê weke aliyekê giring wê xwe bide diyarkirin. Rewşên weke yên çandî, wêjeyî, hûnerî û hwd wê, rewşna ku wê, temenê dayimîya civakî û pêşketina wê ya bi keseyetî û hwd jî wê, biafirênê bê. Di serdemên hemdem de em bahse keseyetîyê û rengê wê yê jîyankirinê û hwd dikin. Di aslê xwe de em, dema ku em, bahse van aliyan dikin em di farqê de bin û ne di farqê de jî bin em, ji aliyekê ve bahse rewşa çandî, wêjeyî, hûnerî û hwd bi hişmendî, têgihîştinî û gelek rengên wan ên din re jî dikin.

Di vê rengê û awayê de wê, rewşek çandî a ku em bi gotinên weke 'jîyane civakê', 'hebûna civakê', 'keseyetîyê', 'nerînê', 'dîtinê' û hwd dikin wê, xwe bide diyarkirin. Di vê rewşê de wê, dema ku em di serdemên hemdem de bahse van rewşan bikin wê, hingî wê, çand wê, bi wê re wê, zêdetirî wê, were li ser ziman. Xosleta serdemên hemdem wê ya sereka wê ew bê wê, her ku wê dem wê têve wê herê wê, ast û leze pêşketinê wê zêde bibê û wê, di dema wê kintir bibê. Yanî wê, di demek kin de wê, pêşketinên mazin wê werina kirin. Di vê rengê û awayê de wê, weke ku wê, were li ser ziman wê mirov wê 'dema wê tişî wê derbas bikê.' Wê gelek tiştan wê di hundûrê demek kin de wê bikê. Wê, di dewama wê de wê, pêvajoyên pêşketinê wê bi jîyanî wê li ser kûrbûn û berfirehbûyîna wê re wê bijî. Ev wê weke rastîyeka demî bê. Wê dema ku em bahse rengê pêşketina dema hemdem dikin em bahse wê dikin. Wê, di vê rengê û awayê de

wê, di dewama wê de wê mirov wê zêdetirî wê, rengên hiş wê pêşbixê û wê darêjkên wê yên cûr bi cûr wê, pêşbixê. Wê, bi wê re wê, cihêrengîtiyê wê, di minaqên xwe yên pêşketinê ên li ser têtîne re wê pêşbixê. Ev jî wê, ji aliyekê din ve wê, reneke pêşketina dema hemdem bê.

Di vê çerçoveyê de mirov, di dewama wê de wê dema ku mirov rewşa hemdemiyê wê, weke rewşek çandî wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman wê rast û di cih de bê. Di aslê xwe de ji vir û pê de em, hinekî divê ku wê rewşa 'çanda dema hemdem' ku wê, bi gotina 'çanda hemdem' û hwd re wê, li ser wê bisekin in. Navaroka wê gotina 'çanda hemdem' wê, giring bê ku em wê baş fahmbikin. Lê ji aliyekê din ve em, bi vir girêdayî wê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, gelek rengê, awa, salixkirinên cûr bi cûr ên vê gotina çanda hemdem wê di derbarê wê de û di navaroka wê de wê hebin bin. Ku em tenê li ser wan têtîhiştin û salixkirinên çandî ku ew hatina pêşxistin re em bimeşin em dikarin wê, bi serê xwe weke mijarek pîr kûr û berfireh wê, hildina li dest û wê, werênina li ser ziman. Lê li vir emê çerçoveya mijara xwe tang bigirin û di çerçoveya gotina hemdemiyê de wê, çerçoveya wê hewl bidin ku wê fahmbikin. Wê, li vir wê ew jî me re wê giring bê.

Di aslê xwe de me li jor hinekî bahse rewşên weke yên çawa dihê jîyankirin di demên hemdem de kir? Ev cih bi cih hanînen me yên li ser ziman wê, di vê çerçoveyê de wê, karibin werina fahmkirin. Lê li vir bi şenberî gotina 'çanda hemdem' wê, dema ku wê, were li ser ziman wê, di roja me de wê, ji gelek aliyên ve wem li ser wê re wê salixkirin wê, werina pêşxistin. Di vê rengê û awayê de wê, dema ku wê, bahse "civake sarifîner" û ankû 'civake zêde xarcar' wê, di vê çerçoveyê de wê, mirov dikarê weke aliyekê wê yê ku ew bi wê dihê hanî li ser ziman wê, werênina li ser ziman. Mirovê dema hemdem wê, weke mirovekê ku ew zêde xarc dikê û di sarifênê. Bi hesanî dijî. Weke nayê li zorê jî ew dihê dîtin.

Ji aliyekê din ve jî wê, dema ku wê, bahse dema hemdem û rengê pêşketina wê were kirin wê, bal bê kişandin li ser rewşên weke pêşketina bi teknolojiyê û hwd re. Wê, di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênina li ser ziman. Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Li vir di aslê xwe de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, mirovê dema hemdem wê weke aliyekê din ê rast bê ku mirov wê bi wî re û bi jîyane wî re wê kifşbikê ku wê, teknoloji wê di jîyane wî de wê pêşkeve û wê, gelek rewşên wî yên jîyanî wê hesantir bikê. Wê, di vê çerçoveyê de wê, weke destê wî yê sêyem û ankû weke lingê wî yê sêyem jî bê. Wê, bi wê re wê, ji her aliyê ve wê, bi teknîkî wê, bi wê re wê, hizirkirin û pêşxistin. Dema ku wê salixkirina teknîkê wê were kirin wê, weke bi rêxistinkirina aqil wê, were kirin. Di vê çerçoveyê de wê, demê mirov dikarê wê mirov dikarê weke rêxistinîya li ser kirin, tevger, xûy û rewşan û hwd re wê, werênê li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê din ê giring wê xwe bide diyarkirin bê.

Li vir di aslê xwe de wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa teknîkê û ankû di dewama wê de ya teknolojiyê wê, rewşek temenî a jîyane mirovê hemdem bê. Wê bi wê re wê, li pêşarojê wê binerê û li wê bihizirê. Pêşarojeka bi teknîkê ku ew pîr zêde pêşketî û hin bi hin di dewama wê de pêşdikeve jî wê, bi wê re wê, li wê were hizirkirin. Teknoloji wê, karibê pêşarojê jî mirov re waad bikê? Di aslê xwe de wê, xate pêşketina teknolojiyê ku mirov w hilde li dest mirov wê, nikaribê wê ji aqil û pêşketina xwe dûr wê, hilde li dest. Gotinên weke 'aqil, jîyane mirov hesantir dikê' wê

li ser rewşên weke yê teknîkê û teknolojiyê û hwd re wê, werina li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, teknîk wê, weke aliyekê din ê giring wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, weke renekê jîyane demên hemdem bê. Wê, bi wê re wê teknîk wê weke alî û renekê wê were hanîn li ser ziman. Wê li ser wê re wê pêvajoyên pêşxistinê û perwerdekirinê û hwd wê, werina pêşxistin. Di vê çerçoveyê de karina bikarhanîna teknîka ku ew heya wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê, di wê çerçoveya wê çanda hemdem a bi teknolojiyê ku ew pêşdikeve re wê, bêtê li ser ziman bê. Weke 'zanîne gelemper ku ew dihê zanîn' û ankû weke 'zanîna giştî ku ew divê ku ew werê zanîn' wê, lê were nerîn. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di rewşa çanda hemdem de ku mirovê demê bi wê dijî wê, di wê de wê aliyên weke herîkîni wê, bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, xwe gihandina deverên din û deverên ne dîyar zanîna wan, hanîna li cih xwestek, haz, hês û hwd wê, bi wê re wê, derkeve li pêş. Di dewama wê de wê, hîsa mirov a ku mirov wê, bi wê re wê bi zanîna xwe re wê pêşkeve wê, li ser wê re wê bihizirê.

Ez li vir wê jî wê, werênîma li ser ziman ku wê, weke aliyekê din ê giring wê, ev jî wê, derkeve li pêş mirov wê, çendî wê xwe bijî. Xwe jîyandin wê, weke aliyekê giring ê mirovê hemdem bê ku wê derkeve li pêş. Rewşên ku ew haz û hêstên baş bidina mirov wê, bixwazê ku ew bi wan bijî. Serkevtinên ku ew piçûk û ankû mazin ku ew di jîyane xwe de dijî wê, hêst û hazek xortbûnê wê bide mirov. Wê, bi wê re wê, motivebûyîna mirov wê, zêdetirî wê li jîyanê û kirinê wê bide çêkirin. Mirovê hemdem wê ji aliyekê ve wê, weke mirovekê motivebûyî jî bê.

Ji aliyekê din ve jî di dewama wê de ku mirov çanda mirovê hemdem wê hilde li dest wê, ji aliyekê din ve jî wê, weke mirovekê 'temaşavan' bê. Wê, minaq wê li hemberê tv 'yê wê rûnihê û wê, li dînya ku ew di wê de dihê dîtin wê, bînerê. Wê, bi wê ve wê, ji aliyekê ve wê, werê girêdan. Wê, di vê çerçoveyê de rewşên weke tv', radîo, înternet, telefonên berîkê û hwd wê, bi gelek reng û awayên din ên teknîkî ku ew pêşdikevin re wê, derkevina li pêş di jîyane mirovê demê de. Ji aliyekê din ve jî wê, ajotina taqsiyan û ankû arabayên din û bi wê re gihiştina renekê jîyanî û hwd wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, dema ku wê, dilê mirov bixwazê wê rajê 'cûzdana xwe û herê şûkê û kirinêûdayîne bikê. Wê, bi kirinêûdayîne wê xwe baş hîsbikê. Wê bi kirinêûdayîne wê cilûbergan û tiştên din ku ew dixwazê wê bikirê.

Hêza kirinêûdayîne a di destê mirov de wê, hêsteka pêşketî, serdest û xwedîbûyîne wê bide mirov. Wê, bêgûman wê di nava jîyanê de wê, hemû kes wê hêza wan ya kirinêûdayîne wê nebê. Hinek wê zêde ew derfeta wan û hêza wan wê hebê. Hinek jî wê nebê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov wê, di nava jîyane xwe de wê, hertimî wê, di nava tahbaka ew qizincbikê de bê. Dema ku wê, rewş ev bê weke ku wê di roja me de wê, hingî wê. qizincbikî jî wê, weke armançek bêsinor wê xwe bide dîyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de wê, çawa wê bidest bixê û ji kû bidest bixê wê li wê ne hizirê. Wê tenê li wê bihizirê ku ew bidest bixê.

Wê di dewama wê de wê, weke aliyekê din wê, were dîtin û li ser ziman ku wê, mirov wê, dema ku wê, xwe xirab hîsbikê wê, bi dirîşma ku 'tû xwe xirab hîsbikê' herê şûkê û kirin û dayîne bikê. Yan jî wê, bê gotin 'ku tû xwe ne baş hîsbikê bixwa.' Wê, bi vê rengê wê girseyeka ku ew jîyane wê û rengê jîyane wê li ser kirinê û firotinê avabûya û tenê dixwe û divexwe wê derkeve li pêş. Wê, di vê çerçoveyê de wê, bahse 'xwe

jîyankirinê' wê were kirin. Ti tiştî ji xwe re wê nekê kul û derd. Wê di dewama wê de wê bahse di xwe de hîskirina dilxweşî û şahiyê wê were kirin. Wê, bi wê re wê, ya ku wê, di temenê wê de jî wê, were pêşnîyarkirin wê, ew bê ku "xwe serbest berda û tişta ku ew te baş dide hîskirin û dilxweş dikê wê, bikê." Wê, di vê rengê û awayê de wê, ew wê, were li ser ziman.

Wê di dewama wê de wê, weke renekê çandî a postmodern wê, were dîtîn ku mirovê demê ku ew ti kar û xabatê nekê wê ew weke nîşanaka xizani û faqîriya wî bê. Ji aliyê din ve jî wê, dema ku ew xarc nekê jî wê, ew wê weke nîşanaka wê bûjena ku ew ji wê hazê û xwestekê digirê wê bidest nexê, xizani, faqîrî û di dewama wê de jî wê, weke ku ew ne azad bê wê, were dîtîn. Têkiliya azadiyê û sarifandinê û ankû xarckirinê bi hevdû re danîna wê, di vê rengê û awayê de wê were danîn. Wê bi renekê wê ji mirov re wê, were pêşnîyarkirin 'xarcbikê û hertimî xarc bikê. Bixwê û xwe ji ti tiştêkê bi şûn ve negire. Çendî ku tû xarc bikê û weke ku tû dixwazê bixwê tûyê, hingî azadî, serbixweyî û serbest î. Lê wê ew tişta weke pere û hwd ku ew ji kûve dihê bo xarckirinê wê li wê ne hizirê. Wê, bi vê rengê wê, li ser rengê jîyane mirov û li ser xarckirina mirov re wê li wê were hizirkirin. Di dewama wê de wê, ji aliyekê din ve jî wê, mirovê hemdem ku ew çî dixwe, divexwe, çawa dijî, li kû dijî û hwd wê, weke renekê nasnemayî ê bi navê wî re ku wê were dîtîn û hanîn li ser ziman jî bê. Di vê rengê û awayê de wê, rengê jîyane mirov wê, weke renekê keseyetîya mirov jî wê, were ser ziman. Mirov wê, xosletên xwe di kirinê de wê bide nîşandin.

Di dewama wê de wê jî mirov dikarê li ser rewşên pişeyan re wê, werênê li ser ziman. Minaq wê, di nava rengên pişeyan de wê, pişeyên weke 'popûler' û yên ku ew ne popûler wê werina ji hevdû cûdakirin wê hebin. Di vê warê de wê, bijartin û xwestekên mirovan jî wê, li gorî wê, ya ku ew zêde dihê bijartin, popûler a û bizanebûna wê werina pêşxistin û ankû wê werin û pêşkevin. Rewşa pişeyan wê, di vê rengê de wê, di demên hemdem de wê, çendî ku wê dem bi dem wê, her pişe wê bi ber bi zanebûntîyekê ve wê herê jî lê wê, hinek ji wan ku ew kêr dihên bijartin û hinek ji wan jî ew zêde ku ew dihên bijartin wê bibin. Di jîyaneka ku wê dabara wê li ser qizinckirinê wê ava bê wê, di wê de wê kîjan pişe wê zêdetirî wê dahata wê zêde bê wê, ew wê weke aliyekê din ê ku ew wê were bijartin bê. Di vê rengê û awayê de wê, weke ku wê, di roja me de wê, were bi navkirin û hanîn li ser ziman wê, rewşên statûyî û 'prestîj' û hwd wê, bi wê re wê pêşkevin û derkevina li pêş. Di aslê xwe de wê, di serdemên hemdem de wê, dîtbarî, rewşên weke yên prestijeyetîyê û hwd wê, li ser rengê jîyane mirov, li xwekirin û bedilkirina mirov, karûxabata mirov û hwd re wê, bi gelek rengên din re wê, derkeve li pêş. Mirov wê, ew întîba wê bi wî re wê çêbibê ku ew baş were dîtîn, naskirin û pêşwazîkirin. Wê, dema ku mirov wê bibinê û hîsbikê ku ew baş dihê dîtîn û mirov di derbarê wî de baş û qanc dihizirin wê, ew haz û hêsteka xweş û teze wê bide mirov. Wê mirov wê xwe bi wê re wê, qanc û rast hîsbikê. Wê, ew hêsta ku wê mirov wê ji wê biriqîna ji hêstên li ser başdîtînê û hwd re wê, di mejiyê mirov de jî wê bê temenê gelek tevgerên hizirkirinî û hwd jî. Mirov wê, di vê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide dîyarkirin bê. Wê bi vê rengê wê, xwediyê renekê jîyanî bê. Di demên postmodernîteyê de wê, mirov wê dema ku wê nîşên nû yên wî wê bibin wê, ew zêde wê li karûxabatan germ ne nerin. Wê, tenê li xarckirin û bûyîna xwedî wê li wê bihizirin. Wê xwediyê xiyalên weke yên ku ew ji 'loto', 'piyango', 'kumarê(*)' û hwd

-----
(*Kumar û piyango wê weke leyistikên nesib û ankû şansê bin.

rêyên leyistikê ku ew qizincbikê û hemû derîyan li pêşîya xwe vekê. Di vê rengê û awayê de wê, di demên modernîyeteya hemdem de wê, li wê were hizirkirin. Wê, mirov wê, hemû tiştê wê bi qizincbirina pereyan wê li wê bihizirê. Wê ked, kar û xabata xwe wê bi firoşê û wê di berdêla wê de wê, jîyane ku ew dixwazê bijî wê bikê ku ew wê bijî. Di demên postmodernîyetê de wê, her tişt wê, bi nerîna mirov wê bibê pere. Wê her tişt wê bo firotinê wê li wê bihizirê. Têgîna 'her tişt bihayekê wê heya' wê, peyxam û hilma xwe wê ji vê rengê hizirkirinê û jîyankirinê wê bigirê. Dema ku wê, pere wê temenê jîyane mirov bê wê, hingî wê, her tişt wê bi pere wê were li wê hizirkirin û pîvandî. Wê, di dewama wê de wê, her tiştê wê bi pereyekê wê bi bihayê wê, ew wê li wê bînerê. Ev wê, ked jî bê û wê, kar jî bê û wê xabat jî bê.

Di rewşa mirovê hemdem de wê, hêsta têrbûnê û ankû têrbûyîna laşî wê, hertimî wê, weke aliyekê wê xwe bi mirov re wê biparêzê. Wê çendî bixwê û ankû wê 'têrbixwê' jî wê, xwe weke ku wê 'birçî' wê hîsbikê. Ber ku wê, ji aliyê gîyanî ve wê, ew têrbûn wê nebûbê. Wê, nefsa wê, zêdetirî wê, derkeve li pêş. Nefsa mirov wê, zêdetirî wê, bandûrê li mirov wê bikê. Di serdemên berê de wê, mirovên bawermend wê, weke rêyeka xwe serwerkirina li xwe bixwe wê, rêya tekoşîna bi nefsa xwe re wê, pêşbixin. Wê, weke ku wê kurd wê werênina li ser ziman ku 'mîrov, çendî karibê nefsa xwe wê, wîlqasî mazin bibê.' Wê, bi wê rengê wê, ew wê li nefse bihizirin. Di kurdî de wê, gotinên weke "nefsê", "çilakîyê" û hwd wê, weke gotinna ku wê, pirr zêde wê, werina bikarhanîn bê. Gotina 'çilakîyê' wê, wateya wê di kurdî de wê ew bê ku 'mîrov, dema ku tiştê bibînê û xwe li wê negirê û di cih de xwe biavêjê li ser wê. Û ankû mirov, dema ku wê xwarinekê ku ew li wî xweş dihê ku wî dît ew bide nişandin ku ew çendî dilê wî diçiyê de. Ew xwe ji wê dûrnegirê. Li hemberî wê, nikaribê nefsa xwe. Mirovê ku ew nikaribê nefsa xwe wê, weke mirovê çilak wê, kurd wî bi nav bikin. Ev rewşa weke bi mirovê çilak wê, di aslê xwe de wê, weke rewşa mirovê hemdem bê. Wê, her tiştê ku ew dihê nişandin li ber wî wê, bixwazê ku ew xwe bigihênê li wê û ew wê tahmbikê. Wê, bi vê rengê wê, weke mirovekê ku ew bi nefsa xwe nikaribê jî mirov dikarê mirovê hemdem wî werênê li ser ziman.

Rewşên weke yê pêşnasîyan û ankû reklaman wê, armanca wan sereka wê ew bê ku ew wê, çawa wê çilakîyê wê pêşbixin û wê, pêşîya xwe girtina mirov bi nefsa mirov wê bigirê bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, armanca sereka a pêşnasîyan wê, nefsa mirov bê. Di kurdî de wê, ya vajî nefse wê 'bênefsî' bê. Mirovê bênefs wê, weke mirovê ku ew bi nefsa xwe nikarê bê. Wê, dema ku wî xwarinek dît wê, tamê wî herê li ser wê û wê bixwazê ku ew bixwê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, nefsa wê, aliyê wê yê giring wê, weke rewşeka di nava nefsiyê û bênefsiyê de wê, bi vîna mirov ve wê girêdayî wê xwe bide diyarkirin bê. Bi xwe karîna bi nefsi wê, di encama vîna mirov de bê.

Di vê rengê û awaê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, bênefsî wê, dema ku ew li mirov serdest bû wê, hingî wê mirov wê weke ku ew nikaribê xwe li hemberî tiştê ku ew dil dixwazê xwe bigirê wê lê were. Wê, bêşert û merc wê bixwazê xwe bigihênê li wê. Di vê rengê û awayê de wê, dema ku em di nava kurdan de wê, rewşê wê li wê dihizirin em, dibînin ku wê gelek rewş, vegotin û gotinên ku ew bi wê ve girêdayî bo ku mirov fêr û ankû dersekê ji wan derxê ku ew dihên hanîn li ser ziman mirov wê bibînê.

Di temenê hêsta nefse û ankû ya bênefsiyê de wê, ajoya mirovî a ku ew heya wê hebê. Mirov wê, dema ku wê ji nefse ve bînerê wê, ne bi aqil û mantiqê aqil wê bînerê. Wê, bi

ajoya xwe wê binerê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, di temenê hemû xwestekên ku ew dibin de wê, ajo wê hebê. Lê hinek xwestek wê dijwar bin. Weke xwesteka bi hêsta têkiliya zayendî, xwarinê û hwd.

Di nava jîyane mirov de wê, mirov wê, gelek tiştan wê bibînê ku ew karibê xwe bigihênê li wan. Di dewama wê de wê, minaq tiştên weke yên xwarinê, weke yên bi 'kosmetîkî(*)' xwe bi wê xweşikirinê, cil li xwekirinê û ankû 'modayê' û hwd wê, derkevina li pêş. Di dewama wê de wê, dema ku mirov dihizirê wê bi wê re wê rewşa tiştên weke yên xwarinê ên weke zad, tiştên weke yên araqê û ankû şerebê û hwd wê, derkevina li pêş. Di vê çerçoveyê de em, dibînin ku çendî ku wê dem wê têve wê herê hêsta xwe berdanê û ankû serbestîfîyê wê zêdetirî wê, were derxistin li pêş. Wê, bi wê re wê, mirov wê, weke qadaka lêkolînî wê were hildan li dest û wê ji kîjan aliyan ve wê bi wî re wê şiyarî wê werina pêşxistin wê li wê were hizirkirin. Di vê rengê û awayê de mirovê dema hemdem wê, bi jîra xwe re wê, pêşkeve. Wê derfetên xwe pêşketina wê, zêdetirî wê di dest de wê hebin. Wê mirovê hemdem wê, çandî wî ne çandaka cihî û ankû deverî bê. Wê çandaka demî bê. Wê bi dîtbarî û li ser xwestekeka ku ew dawîya wê li wê ne hatîya hizirkirin wê bijî. Piştî ku ew wê jîya û demên xwe bûhûrand wê, piştî wê weke ku wê poşman bibê. Lê wê ti tişt wê weke berê wê newê bi şûn ve û li dest.

Ji aliyekê din ve mirov dikarê bahse rewşa girêdanîya bi hevdû ve a malbatî, keseyetî, jînûmêrî û hwd jî bikin. Ev têkilî jî wê, ji aliyekê ve wê, temenekê li ser esasê berjewendiyê wê bistênin. Di malekê de ku wê çend mirov weke dê, bav, kûr, keç, dapîr û bapîr û hwd wê, ew jî wê, bi wê rengê wê bi hevdû ve wê, xwediyê girêdanîyeka sist bin. Wê, di têkiliyên xwe yên bi hevdû re wê, ne ji dil û kûr bin. Wê, ne xwediyê girêdanîyeka xort bin. Ji hevdû dûrketin wê, zêdetirî wê pêşkeve.

Rewşa jîyane mirov hemdem wê, di aslê xwe de wê, bi van aliyan re mirov dikarê bi gelek aliyên din re jî wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa jîyane mirov wê, rewşa girêdanîya wê, di aslê xwe de wê, reng û awayê jîyane mirov jî wê bide dîyarkirin. Jîyane malbatî, keseyetî, hevalî, dostî û hwd wê, weke rengna ku mirov wan di çerçoveya rengê çanda hemdemîyê a demî de wê, ji nûve şîrovebikê bê.

Wê, her tişt wê li ser salixkirinan re wê ji aliyekê ve wê bimeşê û wê pêde wê herê. Ev wê, bo hêstan jî wê wusa bê. Hêzkirina mirovê demê wê, di wê de jî wê, gûharîn wê bibê. Wê, li ser rewşeka xwestekî û hazî wê, hêsta hêzkirinê wê, were dayîn rûnandin. Xwestek ji xwe re birinê esas digirê. Hêzkirin lê xwedî derketinê pêşdixê. Xwestek bi

-----
(*Amûrên li xwe meyizandinê bin. Weke derman û ankû pudrayên rû û hwd.

wê, mirovê hemdem wê, were kirin rewşa mirovekê ku ew hertimî zêde xarc dikê û ankû di sarifênê. Wê, were xistin wê rewşê ku ew di xarckirin û sarifandinê de ew xwe negirê. Di vê çerçoveyê de wê, amûrên danîşandinê ên weke bi dîtbarî yên teknîkî û hwd jî wê zêdetirî wê werina pêşxistin. Wê zêdetirî wê serwerî li jîyane mirov wê werina kirin. Bi wê rengê wê mirov wê, ji aliyekê ve wê, weke zindiyekê ku ew dilê xwestekên xwe ya wê, bê xistin li reng û rewşekê de.

Li vir wê dema ku me bahse bi teknîkê pêşxistina rêyên têkilidanîne ên dîtbarî kir em hinekî din jî li ser teknîkê û fahmkirina wê re bidomênin. Mirovê dema hemdem wê, weke mirovekê ku ew xwediyê mejiyekê teknîkî û ankû teknolojîkî wê, pêvajoyên pêşketina wê bi wê re wê bijî. Wê, bi wê rengê wê ji aliyekê ve jî wê, bi awayekê pirralî wê, pêşketinê wê bi xwe re wê bijî. Wê, pîrzmanî, pîrçandî û pîrnetewî bê. Wê bi rewşên ku ew dijî re wê fahma xwe wê zêdetirî wê pêşbixê.

bûjena heyî re têrbûnê esas digirê ji xwe re. Hêzkirin jî pêşxistinê dide derxistin li pêş. Xwestek bi demê re ku ew çawa ku ew di halihê û ji holê diçe lê hêzkirin wê, bi rengên evînê bê û ankû şewayên din bê wê karibê xwe ji xwe re û bi xwe re bide domandin. Aliyekê hêzkirinê ê lê xwedî derketinê wê, ji ya xwestekê wê nedûr bê. Ev jî wê, temenekê ku wê hertimî wê, bi bûjenê ya ku ew dihê hêzê kirin weke amûrekê têrkirinê ku ew dibînê wê, bide dîyarkirin bê.

Di rewşa têtîliya nava mirovan de mirov dikarê li ser têtîna hêzkirinê re wê, hinekî din jî wê li ser wê bisekinê. Wê, di demên hemdem de wê, bi keseyetî pêşî derketina li pêş wê ya mêt û ankû zilêm bê. Lê piştê wê ya jinê wê pêşkeve. Di vê çerçoveyê de wê, di roja me de jî wê, ew têtîliya nava jinê û mêtê wê, ew aheng û wekhevî wê di wê de wê newê dîtin.

Li vir li ser rewşa jin û mêt re ku mirov bahse têtîneka keseyetî bikin wê, bi wê re wê, zêdetirî wê vegotinbar bê. Di aslê xwe de wê, keseyetîya jinê wê piştî şerê cihanê ê duyemîn û pê de wê, hin bi hin wê, di çerçoveya pêşxistina keseyetîya wê ya demî a dema hemdem û hwd re de wê, bi keseyetîya xwe, rewşa jîyane civakî, jîyane malbatî û hwd re wê derkeve li pêş û pêşkeve. Lê di vê demê de jî wê, pirsgirêkên ku wê jin wê rû bi rû wê were wê, rewşên weke di nava civakê û malbatê û hwd de wê, bi çandî ku wê, mêt weke 'mazinê malê', 'yê xwedî biryar', 'mêrê malê', 'mêrê jinê' û hwd wê, bide dîyarkirin. Jin wê, weke kirdeyekê wê were dîtin. Lê bi wê re jî wê, serdestîya civakî, kevneşopî û rengên din ên weke bi destûrî û olî û hwd ku wê, mêt xwediyê wê bê wê, temenê pirsgirêkên wî yê keseyetî ên bi jinê re bin. Wê, ev rewş wê, bi demê re wê, di nava jin û mêtê de wê, bina temenê pirsgirêk, nakokî û rewşên dijhevdûtiyê. Lê di aslê xwe de wê mantiqê ku wê, were li holê wê ew bê ku wê, jin û mêt wê weke hevdû wê xwediyê gotin û biryar bin û wê ew bê şert û merc ku ew karibin li ser keseyet û jîyane xwe re ku ew bibina xwediyê gotinê, bilêvkinê wê, biryargirtinê û kifşkirinê bin. Wê pirsgirêka zayendî a nava jin û mêtê wê, weke pirsgirêkek demên hemdem a giştî bê. Wê, xwe bide dîyarkirin. Ev mijar wê, weke mijareka kûr bê. Ji gelek aliyan ve wê pêwîstîya hildana li dest a wê, ew wê hebê. Ku em wê kûrehiya wê têtîliya zayendî wê, bikina mijar û wê tenê bi serê xwe wê li ser wê bisekin in wê, gelek pirtûkên bi bergên dirêj wê li dûv hevdû wê li ser wê werina nivîsandin. Ev rengê têtîliya zayendî ku wê, weke rengê pirsgirêka hemû deman bê û wusa dihê dîtin ku ew heta newê ji hevdû derxistin û fahmkirin wê, di nava jîyane civakê de wê, zêde bi pêşketina civakî, keseyetî û hwd re wê, zêde pêşde çûyin jî wê nebê. Serdemên modernîteyê û ankû postmodernîteyê wê, zêdeyî wê, rengên têtîliya zayendî ên jin û mêt wê organên wan ên zayendî yê têtîliyê re wê derkevina li pêş. Ev jî wê, hem regekê wê pirsgirêkê bê û wê ji gelek aliyan ve wê pêşîya çareseriyên wê yê rast wê bigirê bê û hem jî wê, tenê di wê warê de wê, bikê ku mirov li hevdû bihizirin bê. Wê di dewama wê de wê, bi zayendî di demên postmodernîteyê de wê, ev wê bi dayimî û berdeyamî wê bê temenê pîr pirsgirêkên weke yê tûndûtûjiyê, destavêtinê û hwd jî.

Mijare jin û mêtê wê, ne tenê weke mijareka jin û mêtî wê bimênê. Wê weke pirsgirêkeka civakî û ya pergali jî wê li holê wê bimênê û wê pêşkeve û wê were dîtin. Wê, bi zêdeyî wê, mirov dikarê ji du aliyan ve wê, bi temenî wê werênê li ser ziman. Yek wê, ji aliyê rewşa çandî ve bê. Rengê derkkirin, fahmkirin, salixkirin û hwd ên bi aqil û felsefîkî û hwd re wê, bi kevneşopîkî wê di temenê wê de wê weyn bileyizê. Aliyê

din ê duyem jî wê, bi rewşên civaknasî û derûnî bin. Ev jî wê, mirov dikarê wê weke nexweşîyeka kûr û jidil a keseyetîyê wê, werênê li ser ziman bê. Ev rewşên bi pîrsgirêkî ku ew di warê pîrsgirêkên civakî de bin û ankû di warê pîrsgirêkên desthilatdarî û hwd de bin wê, di encama mejîyina nexweş û ku ew bi derûnî bi pîrsgirêk in de wê, bibin bin. Rewşên weke teorîzekirina rewşên rêveberî, desthilatdarî û rengên van pîrsgirêkên zayendî û hwd wê, tenê wê weke renekê maske û sernûxûmandina wê nexweşîya mejîyî jî weyn bileyizê bê. Ev nexweşî wê, nexweşîyeka dîrokî bê. Bi hezaran salan re wê bi pîrsgirêkên weke yên zayendî û hwd re wê xwe bide domandin. Temenê xwe bi vê rengê di demên dirêj de dayîna domandinê wê, ew rengên bi teorîzekirinê ên weke sernûxûmandinê û hwd re wê biafirê. Di serdema me ya hemdem de jî wê, ber ku wê bi vê rengê hertimî balkişandina li ser rewşên têkiliyên zayendî ên jin û mêrê ên bi organên wan ên zayendî re wê, li ser wê re wê, ji aliyekê ve wê, ev kevneşopîya sernûxûmandinê wê di vê demê de jî wê bi vê rengê wê were domandin bê. Têgîna evînê û ankû hêzîkirinê bixwe jî wê, di vê rengê û awayê de wê weke renekê dîtîni ê sernûxûmandina wê pîrsgirêkê û domandina wê, ew wê were bikarhanîn bê.

Ev kevneşopî wê, li ser rewşa bav û bapîr û hwd re wê, li zaroyan wê were domandin. Zaro wê, çî di nava malbatê de wê bibîne wê, ew wê, esas bigirê û wê bide domandin. Di vê rengê û awayê de wê, rewşa malbatê wê, xwediyê renekê xwe bi wê pîrsgirêkê dayîna domandinê bê. Piştî ku kesên weke Marks bi nivîs û pirtûka xwe ya bi navê “malbate pîroz” ku ew balkişandin li ser wê mijarê û ew ji hinek aliyên neolîtîkî û rengên têkiliyên zayendî ve wê hanîn li ser ziman wê, ev jî wê, bandûra wê li hanîna wê pîrsgirêkê jinûve a li rojevê wê bikê. Di dewama Marks de wê Ocalan wê, mijare jinê wê bi awayekê ku ew wê bixwazê pîrspektîfeka rast a bo çareserîkirina wê pîrsgirêkê ku wê, hilde li dest û wê li ser wê hizrên xwe wê werênê li ser ziman. Nêzîkatîya Ocalan a ku wê, weke nêzîkatîya li jinê wê pêşkeve wê, nîşanaka wê jî bê ku wê, dem wê êdî wê bi ti awayê wê herê nekê ku ew bi wê rengê bi mijare jinê re karibê xwe bide domandin. Di dewama wê de wê, ev mijar wê, bi gelek rengên nivîskî wê, piştî wê were dayîn domandin ji aliyê gelek kesên din ve. Têgîn û herîkînen weke yên feminîsmê û hwd wê, di wê çerçoveyê û rengê de wê pêşkevin. Wê, di aslê xwe de wê, ew rengên herîkîni wê, di awa û renekê rexnegir û rapîner de wê, xwe bidina dîyarkirin. Di dewama wê de wê, mijare pîrsgirêka zayendî wê, zêdetirî di serdemên hemdem û ankû modernîteyê de wê, weke ‘pîrsgirêka jinê’ derkeve li pêş. Lê di aslê xwe de wê, pîrsgirêkê mirov divê ku wê, bi aliyê wê yê afrîner ê mêr re wê bi dualî wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Tenê ji aliyê jinê ve wê, bi têgîneka pîrsgirêkî hanîna li ser ziman re jî wê, tenê û tenê wê xizmetî domandina wê pîrsgirêkê bikê. Ji aliyekê din ve jî wê, tenê wê navê jinê wê bi wê pîrsgirêkê re wê, bête hanîn li ser ziman. Nêzîkatîya şaş û xelat jî wê, di rewşa nêzîkatîya bi nêzîkbûna li mijarê û hildana wê ya li dest de wê, xwe bi vê rengê wê, bide dîyarkirin. Ber vê yekê ya ku wê, zêdetirî wê, di çareserîkirina wê de wê, zêdeyî wê, gav wê bi pêşde wê newîna avêtin. Dema ku wê aliyek wê, minaq weke ‘jinê’ wê tenê weke navê wê pîrsgirêkê wê were hanîn li ser ziman wê, hingî wê, tenê wê li ser wê were ponijîn û axiftin bi têgîneka pîrsgirêkî ku ew hatîya teorîzekirin re. Rêveberî û desthilatdarî wê, biqasî rêveberîna desthilatdarîya wê, tabbê wê xarçbikin ku ew pîrsgirêkê weke xwe wê bidina domandin. Di roja me de wê, gelek têgîn û bîrdozî û felsefeyên ku ew mijarê dihildana li dest ji aliyê xwe ve wê, bibin. Ev jî wê, temenê wê bê ku mirov karibê ji aliyê wan têgînan ve wê nêzîkatîya wan ya li pîrsgirêka zayendî

wê bibînê û wê fahmbikê bê. Di aslê xwe de wê, ev çendî wê, weke bi 'xirabî' wê were dîtî n jî lê li gorî min wê, ev pêwîst bê ku ew were jîyankirin. Heta ku ew newina li ser ziman bi nêzîkatîya wan re wê, ew şaş û xelatîyên wan ên bi nêzîkatî û nerîna wan re jî wê newê dîtî. Li vir wê demê wê mirov çî bikê? Di aslê xwe de wê, aqilê rexnegir wê li vir wê, were dîtî ku wê, weke renekê aqil û hizirkirinê ê şoreşgerane bê ku wê, bi dîtîna wan şaşîyên zêhnî re wê, li şûna wan wê çî wê weke 'ya rast' wê werênê li ser ziman bê. Di vê rengê û awayê de wê, serdemên hemdem wê, di wan de wê ji aliyekê ve wê, tekoşîna di nava ya baş û ya nebaş de wê, li ser aqil re wê, zêdetirî wê xwe bi awayekê felsefîkî wê, bide dîyarkirin û **domandin**.

Aliyekê din ê rengê jîyane dema hemdem wê, bi rûxandina rengê têkiliyên civakî, malbatî, keseyetî û hwd ên demên faodalîteyê bê. Wê piştî wê, rengê têkiliyên zayendî ên demên hemdem wê hin bi hin wê, xwe bidina dîyarkirin. Wê, nîşanaka wê jî wê, nakokî û hatina berhevdu ya kevn û ya nû bê. Wê li ser wê re wê, xwe bide dîyarkirin bê.

Pirsgirêka zayendî wê, di aslê xwe de wê, nîşanaka wê jî bê ku mirov bi aqilê xwe re ew hê zaroktiyê dijî bê. Ew aqilê xwe zêde ne mazin bûbê. Wê, vê yekê wê, bide dîyarkirin. Em mirov, î ro di serdemên hemdem de bi wê re em xwe mazin dikin, di warimênin û dibêjin ku em, dema zanîne dijîn. Em her tiştê bi aqil dikin. Em ya rast dizanin û wê dikin. Lê di aslê xwe de wê, rastî wê, vajî wê bê. Mirov wê, pirsgirêkên ku ew dijî wê, nîşanaka bi aqilbûn û ne bîaqilbûna wî jî bê. Di vê rengê û awayê de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, serdemên hemdem wê, di vê çerçoveyê de wê, di renekê fahmkirinê a şaş ya di derbarê xwe de jî bê. Bi wê rengê fahmkirina şaş a di derbarê xwe de re wê, li xwe binerê û wê, jîyane xwe wê bi pirsgirêkên ku ew dijîn re wê bide domandin. Em î ro ku em van pirsgirêkan dijîn em bi wê ve girêdayî wê, divê ku wê, werênina li ser ziman.

Pirsgirêkên zayendî, ên tûndûtûjîyê û hwd ku ew hinek bergirên bi têgînî, destûrî û hwd ku ew li pêşîya wê hatina girtin ku ew nebûban wê, dema me ya hemdem jî wê, jî demeka ku ew di wê de were jîyankirin wê derketiba. Ev jî wê, dide nîşandin ku mirov bi aqilê xwe ew hê zêde pêşneketîya. Gotina 'mirovê dema hemdem bi aqil a' wê, tenê wê weke gotineka dîtbar bê. Wê, bi wê re jî wê, weke gotineka rastîya wê kêma heya wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê demê mirov dikarê bêjê mirov hê ku ew pêşketiya û bahse pêşketinekê bi xwe re dikê û ankû ne ghiştiya hemdemîyekê û ew xwe hemdem dide nîşandin? Di aslê xwe de ku mirov ji kîjan aliyan ve ji van ve wê, werênê li ser ziman wê mirov wê karibê şîroveyekê bi wê re wê pêşbixê. Ev jî wê, weke aliyekê din bê ku mirov wê, li berçav bigirê bê. Wê demê em rastîya mirovê hemdem û dema hemdem wê çawa wê fahmbikin? Di aslê xwe de wê, ev wê, weke gotinna ku mirov divê ku wan ji rastîya asta pêşketina demê û ankû asta pêşketina mirovê demê zêdetirî wê ne hilde li dest û wê, newênê li ser ziman. Li vir ku mirov wê, di asta demê de wê, werênê li ser ziman wê, hingî wê, şaş bibê. Serdeme me wê, renekê din wê bi xwe re wê bijî. Ew jî wê, ew bê ku wê, gotinan wê pêşbixê û wê piştî wê bikê ku ew navaroka wan dagirê. Wê, bi wê re wê, temenê wê pêşbixê. Gotîna hemdemiya ku ew piştî dema ronansê ku ew hatîya li ser ziman jî wê, hinekî wê rastîya wê di vê rengê û awayê de bê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê teybet wê, werênê li ser ziman.

Gotina hemdemîyê a dema piştî ronansansê wê, di aslê xwe de wê, ji vê aliyekê ve wê mihtacê jinûve wê, şirove û fahmkirina kûr wê hebê. Wê, bi wê re wê, dema ku mirov bi wê fahmkirin û şiroveyên ku mirov di wê warê de li ser wê re pêşxist wê, bi wan re wê li ser temenê xwe wê rûnihê. Wê, hingî wê bi wê re wê, rastîya wê, were dîtîn. Habermas wê, vê aliyê wê bi tememî wê nebînê. Lê wê hinekî wê bibînê. Ber vê yekê wê, gotina 'pêvajoyek temem nebûyî' wê bo wê rewşa pêşketî a bi navê hemdemîyê wê werênê li ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê, pirsgirêka rengê fahmkirinê û ankû 'metedolojiyê' bê. Li vir em zêde nekavina wê mijare lêkolîn û fahmkirina têgîna metedolojiyê de. Ev mijar wê bi serê xwe ew pêwîsta ku ew were hildan li dest bê. Emê wê ji lêkolîneka din re wê bihêlin. Lê em wê bêjin ku wê, dema ku weke me hinekî li jor hanî li ser ziman ku wê pêşî wê gotin wê, werina pêşxistin û wê piştî wê, hewl were dayîn ku ew navaroka wan were tişî kirin wê, ev rengê nêzîkbûna şaş a îdealistî wê, hinekî jî wê, ji aliyekê ve wê temenê pirsgirêkên hemû deman û di dewama wê de ên dema hemdem jî bê ku wê weke bi pirsgirêka jinê û zayendî, pirsgirêka netewan(*), pirsgirêka civakan û hwd re wê biafirênê. Tenê ji sedsale 18'în û heta dawîya sedsale 20an ku wê weke destpêka demên hemdem jî ev dem wê werina li ser ziman wê, di wan deman de wê bi dehan ziman, çand, civak û hwd wê, bi rengê bişavtinê bê û ankû bi rengên tevkujiyên fizîkî û hwd bin wê, werina ji dîrokê bin. Ev rewş tenê bi serê xwe wê giringîya wê mijarê wê karibin bidina dîyarkirin. Li vir mijara rengê serdestîyê û pirsgirêkên ku ew ji wê dibin û diafirin jî wê, di vê çerçoveyê de wê weke mijareka bingihîni mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Bêgûman di serdemên hemdem de ku wê, kêr jî bê wê, pêşketinek wê bibê. Lê ev pêşketin wê, di fahmkirina navaroka wê de wê, mirov wê kêr bimênê. Rewşa wê, ku gotin rast bê mirov dikarê bişibihênê weke ya di nava zanîne de bi nezanîni jîyankirina mirov û da nîşandana kirinan a mirovan wê werênê li ser ziman.

Di rewşa jîyankirina pirsgirêkan û ankû bi pirsgirêk jîyankirinê de wê, ev nêzîkatî wê, di temen de wê serdest bê. Di rewşa rêveberîyan û weke di serdemên destpêkê ên şariştanîyê de bi pêşketina tîranan re derketina li holê a dîktaroran jî wê di dewama wê nêzîkatîya şaş de wê weke encama wê mirov dikarê werênê li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, ev nêzîkatî wê, ji aliyê van pirsgirêkan ve wê, hertimî wê biafirênê. Wê temenê çêkirina pirsgirêkan wê li ser rewşên zihniyetî re wê, di serdemên hemdem de wê xwe bide dîyarkirin. Hinek wê weke nêzîkatîya bîrdozîyan wê dihênina li ser ziman. Ez wê weke pirsgirêka rengê fahmkirinê ê giştî wê, bi metedolojîkî(*) wê dibînin û wê dihênina li ser ziman. Li ser rewş û bûyan û kirin û têgînên bi serê xwe re mirov wê, karibê bigihijê li têgihîstinekê. Lê ew biserê xwe wê bibê û wê, ne weke beşek ji wê rewşa giştî bê. Ber vê yekê wê, ew jî wê, nikaribê bi tememî rastîyê bi serê xwe wê werênê li ser ziman bê. Dema ku mirov tenê bi bîrdozîyekê re wê, werênê li ser ziman wê, tenê bi têgînekê û ankû teorîyekê re wê were li ser ziman. Lê ji wê zêdetirî wê, di çerçoveyê giştî a gerdûnî de wê, di vê rengê û awayê de wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman. Dibê ku wê, encama wê bê wê ti carî wê mirovê hemdem û ankû mirovê

(*Sedsala 19 û 20an wê weke sedsalên şiyarbûna civak û pêşketina tekoşîna maf û azadiyê a netewan jî wê were dîtîn û ser ziman Wê li her deverên cihanê wê şerê rizgariya netewî wê ji aliyê netewên bindest ên weke kurdistanî û hwd re wê, were dîtîn. Di sedsale 20an de wê, piştî avabûna yekîtiya sovyet wê tekoşînen netewî wê weke ku wê bi vietnamê re wê were ser ziman û wê nav û deng bide wê pêşkevin.

(*)Rêbaz û ankû weke têgîna rêbazê ku ew bi xwe re wê weke felsefeyekê wê werênê li ser ziman jî mirov dikarê wê werênê li ser ziman.

dema hemdem wê di jîyane xwe de wê nexweza bê.

Em wê dema hemdem û navaroka wê dema ku wê hewl didin wê fahmbikin bi wê re gelek aliyên ku ew xwe didina diyarkirin û mirov wan divê ku wan hilde li dest û fahmbikê wan kifş dikê. Di vê rengê rewşê û awayê de di dewama wê de mijare keseyetiyê, rengê fahmkirinê, rewşên weke yên pejirendina wekehevîyê, maf û azadiyê, mafê mirov û ankû mafê jîyanê û hwd wê, di vê rengê de wê, xwe bidina diyarkirin. Pirsgirêka zayendî emê di dewama vê rengê fahmkirina bi pirsgirêk a demên hemdem de wê bidomênin û wê werênina li ser ziman. Ber ku wê, bi serekeyî jî bê em, di dewama wê de mijare keseyetiyê û pêşketinê, malbatê û rewş û statûya wê û hwd bi wê re emê, bi rengê têkiliyên jîyane mirov re wê hildina li dest. Di serdemên hemdem de wê, dema ku mirov li wê dinerê mirov wê jî wê, di dewama wê de wê, divê ku wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa navaroka malbatê, rewşa jinê, rewşa zarokan û hwd jî mirov dikarê wê, hilde li dest. Ev jî wê, weke mijarna dema hemdem ku wê, bi zêdeyî wê derkevina li pêş bin.

Di vê çerçoveyê de weyn û rola kesan, rewşa zawacê, rewşên weke yên hevdû berdanê û hwd jî mirov wan dikarê werênê li ser ziman. Rewşên hevdû berdanê wê weke rewşna ji hevdû belavbûna wê malbatê jî wê, werina li holê. Wê, bi wê re wê, rewşa zarokan wê, çi bê û çawa bibê wê, mirov divê ku wê ji temen ve wê bigihênê fahmkirineka baş.

Ev rewşên weke yên mirovên 'hemdem' wê, di aslê xwe de wê weke rewşna ku mirov wan bi teybetî wan hilde li dest bê. Li vir ez wê jî wê, werênima li ser ziman ku mirovê hemdem wê, di nava jîyane wî de wê, tişta ku ew hatîya danîn li pêşiyê wê, ew wê bijî. Di dewama wê de wê, di têkiliyên xwe de jî wê, ew wê bi wê rengê wê bijî. Minaq wê, di rewşa têkiliyên nava jin û mêrê de bê û ankû têkiliyên di nava dêûbav de bê wê, mirov wê tenê li keseyetîya xwe wê bihizirê. Têgîneka azadiyê a ku wê, mantiq û temenê wê yê têgîhiştinî li ser hebûna mirov a navendî hatîya demezrendin wê were dîtin.

Dema ku wê, dêûbav wê, minaq wê hevdû wê berdin wê zaroya wan wê li holê wê bimênê. Wê weke 'siparteyekê' wê yan li cem dayika xwe wê bijî û yan jî wê, li cem bavê xwe bijî. Lê wê ew wê, nikaribin wê, rewşa pêşktina zarokê bigihênina li rewşeka ku ew dihê xwestin bê. Wê, zaro wê, bi şok û qadbûyînên di keseyetîya xwe de re wê ew wê bijî.

Di roja me de wê, sazûmana civakî û prgalî wê bi destûrî wê weke ku wê mafê zarokê wê hilde li misogeriyê. Lê ev wê, ti carî wê, nikaribê ya ku zarok dixwezê bidiyê de. Zarok wê, pirsgirêkên wê yên pêşketinê wê xwe herdemê wê bidina diyarkirin.

Têgîna berpîrsîyarîya kapîtalî wê, temenê wê tenê li ser xwe tenê parastinê bê. Wê ji wê derbas nebê. Ji aliyekê din ve jî wê, rewşa têgîna berpîrsîyarê ku mirov wê, dikarê di çerçoveyên rewistî û hwd de wê, hilde li dest wê, weke aliyekê bi pirsgirêkê ê serdema hemdem wê xwe bide diyarkirin. Têgîna berpîrsîyarîyê wê, ji temenekê bi zanebûn dîr bê. Minaq wê, di serdemên hemdem de wê, zawacên demkin wê werina kirin û wê piştî wê werina berdan. Wê, bi wê re wê, piştî salên 1950î û heta roja me ku wê, weke demeka ku wê di wê de wê pêşketina hemdem wê pêşkeve wê, di wê demê de wê, bi

zêdeyî wê, rêjeya hevdû berdanê wê dem bi dem wê zêde bibê. Di vê rengê û awayê de wê, ev jî wê, weke biryardayîna xwe û ankû weke meseleyeka azadîya xwe wê were dîtin. Mîrov dikarê wê, rewşê tenê bi zawacê tenê bêevîn wê werênê li ser ziman? Evîn wê, weke hêzkirinê wê, di herdemê de wê, weke rengê hêstî wê pêşkeve. Teybetîya wê ya di demên hemdem de wê ew bê ku wê, bi aqil bibê. Bi aqilbûyîna wê re jî wê, mirov wê, hertimî wê bikeve zorê ku ew evînê bixwe salixbikê û bi gotin bikê û wê werênê li ser ziman. Wê ber vê yekê xwe wê, xwe bisipêrê gotinên weke “ew nayê vegotin.” Lê mirov dikarê wê, bi wê rengê wê werênê li ser ziman? Bêgûman mirov nikarê wê, werênê li ser ziman. Her hîs û hêst wê weke ku mirov wê karibê wê bi aqil wê werênê li ser ziman wê, her aqil jî wê, karibê hîs û hêsta xwe wê biafirênê bê. Di vê rengê û awayê de wê weke aliyekê din ê teybet mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Ez li vir wê jî wê, werênima li ser ziman ku wê, di vê çerçoveyê de wê, têgîna azadîya şaş wê di temenê gelek hevdû berdan, nêzikatî û fahmkirinên di derbarê hevdû de bê. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku ew şaş bû wê, hingî wê encam jî wê, wusa wê, li gorî wan şaşîyan wê derkeve li holê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, derkeve li holê ku wê rengê fahmkirinê wê di kirinên mirov de wê, bi hîs û hêstên ku ew diafirênê û hwd re wê xwediyê kifşkarîyekê bê. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa mirov a bi aqil wê weke aliyekê girîng wê derkeve li pêş. Wê, di kirinên mirov de wê, xwediyê dîyarkirinê bê. Wê, dema ku mirov wê li kesekê û ankû tiştê binerê wê mirov wê, yan bi hîs û hêstî xwe li wê nêz hîsbikê û yan jî wê dîrketinê wê bi mirov re wê bide çêkirin. Ev wê, di rewşa gotinên ku ew li xoşa mirov diçin ku mirov wan jî yekî di bihîzê û bi wê re bersivên hêstî dide û hwd de jî wê, wusa bê.

Li vir divê ku mirov wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, ev jî wê, weke aliyekê din wê xwe bide dîyarkirin ku wê, rewşa mirovê hemdem wê, bi aqilê wî re wê, di rengê hizirkirina wî de wê, xwe bi van rewşan û rewşên weke wan re wê bide dîyarkirin.

Di serdema hemdem de wê, mirovê hemdem wê, dema ku mirov li ser têgîna zawacê û hwd re bibêjê wê herî hindik wê gelek mirov wê, du zawac wê kiribin. Ev jî wê, di rengê û awayekê rewşa mirovê dema neolîtîkê a bi rengê pirrtêkiliyî wê werênê berbîra me. Lê li vir wê ew cûdahî wê hebê ku wê, di roja me de wê aqil wê weke ku wê sazûmanak civakî wê pêşketî wê hebê.

Wê, di serdemên hemdem de wê, weke têgîneka postmodern wê, ku wê pêşkeve wê, têgîna ‘bikarbênê û biavêjê’ wê pêşkeve. Wê bi wê re wê ev têgîn weke têgîneka ku mirov wê dikarê di warê têkiliyan de jî wê, bi şewayekê wê werênê li ser ziman bê. Mînaq wê, demekê wê du mirov wê bi hevdû re wê di têkiliyê de bin. Piştê jî wê, piştî demekê wê bêjin ez ji te têrbûm û ankû acibûma û ezê te berdim û ankû ezê dev ji te berdim. Wê, bi rengê wê helbest, rewş û nêzikatîya xwe wê werênê li ser ziman. Wê, di vê rengê de wê, herkesek wê bê bikarhanêrê yê li hemberê xwe. Wê herkesek wê, herkesekê wê bikarbênê. Di vê rengê têkiliyê de wê, têkiliyên hîssî, hêstî, civaknasî û hwd wê, nebin. Mîrov wê, nikaribê bahse wan hêstan bikê. Di xwe de wê, bi wê re jî wê, mirov wê, weke bi tenê bê. Wê, bo ku ew wê bi tenêbûna xwe têrbikê wê, dest bi avêjê gelek tiştan. Wê gelek tiştan wê bikê. Wê gelek têkiliyan ku ew dawîya wan dirêj na hizirê û ankû hîc lê ne hizirê wê bikê. Wê, bi wê re wê, di rewşekê de wê bijî. Ber ku mirovê hemdem di xwe de ew bi tenê ya wê, ti tişt wê wî têr nekê. Wê, hertimî wê, xwe de wê, kêmesîyekê bi tîrnebûna xwe re wê di xwe de wê hîsbikê. Wê bixwezê bi kirinên

xwe re ew, wê tenêfîya xwe bitêrbûnên bi têkiliyên zayendî, zêde xwarin xwaarinê û hwd re wê, derbas bikê. Ankû wê valahiyê dagirê. Wê, bixwezê ku ew hêsteka têr, xweş û li xoşê diçê bijî. Wê, di rengên têkilî, kirin û gavavêtinên xwe de wê di lêgerîna wê de bê. Ev jî wê, bê sedema wê ku mirovê hemdem ew gelek tiştênê ne rast û ankû ew di zanê wan de ku ew ne rast in ku ew bikê. Wê, xwe ji kirina wan bi şûn ve ne diyê de. Minaq zaroyek ku ew di zaroktiya wê de dêûbavê wê ji hevdû cûdabûn û ew piştre mazin bûya wê, ew piştre wê, bi wê hêstê re wê karibê bijî. Wê karibê di xwe de valahiyek mazin bijî. Wê li rêyên têrkirin û tişkirina wê valahiyê wê bigerihê. Lê ew çendî ku wê wan bikê jî wê, dîsa wê, bi hêstî, derûnî, civaknasî û hwd re wê nikaribê xwe têr bikê. Wê ew wê valahiyê wê, di xwe de wê bijî.

Li vir em vê yekê jî wê, werênina li ser ziman ku wê, mirovê hemdem wê, bi vê rengê wê, di xwe de wê, bi gelek reng û awayan wê pirsgirêkan û rêngên pêşketinan wê di xwe de wê bijî. Lê di xwe de wê xwediyê gelek nakokîyên bi wan re jî bê. Lê wê, her demê wê dema ku wî çareserî dîtî jî wê ji aliyekê din ve wê, ew çareserîya ku wî dîtî wê bi alî û rengê din ê pêşketina wî û ankû rengên pêşketinên din re wê bikevê nava nakokîyê de. Yanî wê, ti tişt wê, ne rastarast bê. Wê her tişt wê pirralî, pirrêyî, pirrawayî û pirrdîmenî bê.

Di nava jîyane mirov de wê, her tiştê ku ew heya wê bi gotina hemdemîyê wê re pênase bikê û wê bènê li ser ziman. Minaq wê, dema ku em bahse dema me bikin wê, gotina “sazîyên hemdem” wê, zêdetirî wê werê bikarhanîn. Di serdemên hemdem de wê, bi têgîna sazîyên hemdem re wê, çerçoveyek têgînî, jîyanî û sazûmanî wê, were hanîn li ser ziman. Wê, ew sazî ew çendî pêşketîna û çendî dikarin bersivê bidina xwestekên mirov û li gorî rastîya demê ew çendî afrîner in wê, li ser van aliyan re wê, bahse wê têgîna hemdemîyê wê bi wê re wê were kirin. Hemdemîya dema me wê, di vê rengê û awayê de wê, di aslê xwe de wê ji gelek aliyan ve wê, şîrove û salixkirinên wê yê ku ew bi wê hatina kirin wê hebin. Li ser wan re wê, weke rengêkê dîtbar û şenber ê ku ew dihê tefkîrkirin û bi têgînî dîtî wê were li berçav. Li vir ez wê jî wê, werênima li ser ziman ku wê, di roja me de wê, weke sazîyên hemdem wê, gelek sazî wê pêşkevin. Wê dûkan û ankû ‘bûtîkên xwarinê’ ku wê, pîrr zêde mazin û li gelek deveran wê weke wan wê şûbeyên wan wê hebin wê werina pêşxistin. Wê xeleka wan wê were pêşxistin. Wê, tişta ku mirov wê, di yekê de bibînê wê di ya din de jî wê, biheman rengê wê bibînê. Wê dema ku wê, bahse hemdemîyê û ankû têgîna hemdem wê were kirin wê, hinekî jî wê li ser rewş û têgîna pêşketinê û ankû asta pêşketinê re wê, bahse wê were kirin. Di vê rengê û awayê de wê têgîna hemdemîyê wê, weke aliyekê giring wê, were dîtî.

Di vê warê de wê, hemû rengên jîyanî wê bi wê ve wê girêdayî wê, were ser ziman. Wê, di nava jîyanê de wê, mirov wê tişta ku ew dixwezê wê, ji wan bûtîkan wê bibînê û ankû wê tîmin bikê. Ji aliyekê din ve jî wê, dema ku mirov bahse jîyane mirov bikê wê, weke aliyê xwarinê wê, rewşa tendûrûstîyê mirov dikarê wê werênê li ser ziman. Di serdemên hemdem de wê, rewşa tendûrûstîyê wê pîrr zêde pêşkeve. Wê bijîşkîfî wê pêşkeve. Wê, di her qadê û deverê de wê, nexweşxane û ankû malên tendûrûstîyê wê werina pêşxistin. Li ser rewşa tendûrûstîyê wê, dirîşma ku wê were li ser ziman wê, ew bê ku “tendûrûstîyê werênê li lingê mirov.” Wê, wateya vê gotinê wê, ew bê ku mirov di her demê û kêlîkê de ku ew karibê xwe bigihênê tendûrûstîyê. Di vê rengê û awayê de wê, mirov wê, di rewş û darêjkekê û ankû ‘formekê’ de wê, were girtin di jîyane wî de.

Wê bi wê re wê, ew rewşa darêjkî ku ew di wê de dihê kirin wê ew bê ku ew bi tendûrûst bê, li ser xwe bê, ji nexweşîyan karibê xwe biparêzê û hwd bê.

Dema ku me bahse darêjkê û ankû 'darêjkgirtinê' kir em di dewama wê de em dikarin bahse wê jî bikin ku wê, mirov wê, bo ku ew bi tendûrûst bijî wê werjîşê wê bikê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, kirina werjîşê weke pîvanaka rewşî a tendûrûstî ya serdemên hemdem jî wê, were dîtin. Têkiliya di nava tégîna werjîşê û ya tendûrûstîyê de di çerçoveya regekê darêjkî ê xwe girtinê de wê, were danîn. Wê bi wê re wê mirov wê çawa wê, bi tendûrûst bijî wê, weke reng û lingekê wê were dîtin û hanîn li ser ziman.

Mirovê dema hemdem wê zêdetirî wê, weke mirovê di sarifênê û bêtevger di cihê xwe de disekinê jî wê, were dîtin. Wê her tiştê wî were berdestê wî. Ber vê yekê wê, çawa wê, kaloriya ku ew dixwê wê ew wê bi şawitênê wê, bi tevgerî wê werjîşê û hwd wê bikê.

Ji aliyekê din ve jî wê mirovê hemdem wê, weke mirovê daîrê û ankû mirovê li ser masayê û ankû li nivîsxane rûniştî û kar dikê wê, were li ser ziman. Wê, bi telefonê, înternetê, û ankû bi amadekirinên qaxiz û hwd re wê, ew wê, bikê. Wê, bi vê rengê wê ew wê were li ser ziman. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa mirovê hemdem û tendûrûstîya wî, wê ji her demê zêdetirî wê bikeve rojeve wî de. Di vê rengê û awayê de wê, ew bi wê rojevê re wê bijî. Lê ji aliyekê din ve jî wê, nexweşîyên weke yên dil, depresyon, derûnî û hwd wê, tenê hinek ji wan nexweşîyên ku wê, zêdetirî wê di demên hemdem de wê pêşkevin û wê bikevina nava jîyane mirovê hemdem de û wê bandûrê li lêbikin bin. Wê di nava jîyane hemdem de wê çendî ku wê dem wê pêde wê herê wê pêşketinên nû wê bibin û wê bi wê re wê, rewşên ku ew nexweşîyan çêdikin ên weke depresyon, stressê, derûnîyê û hwd wê, zêdetirî wê bikevina nava jîyane mirov de. Di vê rengê û awayê de wê, hertimî wê bi xate pêşketina jîyane hemdem re wê, pêvajoyên dermankirinê û hwd jî wê, li gorî wê, zêdetirî wê pêşkevin. Wê, bênavber wê ew pêvajoya pêşketina dermankirinê û xwe gihandina mirov a hêza başkirina nexweşîyan jî wê zêdetirî wê pêşkeve. Beşa tendûrûstê wê pêşketina wê, ji aliyekê ve wê girêdayî peşveçûnên jîyanî û derketina li holê a nexweşîyan û dahûrkiirî û fahmkirin ve wê girêdayî bê. Ji wan re bi dîtina derman û rêyên başkirinê jî wê, bi wê ve wê girêdayî bê. Ev wê weke aliyekê giring ê jîyane mirovê hemdem bê. Di dewama wê de mirov dikarê jî wê werênê li ser ziman ku wê mirovê hemdem wê, di jîyane xwe de wê, hertimî wê bikê ku ew xwe li ser lingan bi tendûrûst û di darêjkê de bigirê. Wê bi vê rengê wê, dîtbarî û dîmenîya xwe wê pirr lê bi hey û bal bê. Wê, bi wê rengê wê, çawa wê bijî ku ew karibê bijî wê, di wê çerçoveyê de wê bi wê bihizirê. Minaq wê, me li jor bahse tégînên weke modeyê û hwd kir. Li vir bi vir ve girêdayî mirov, dikarê wê jî wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê li ser ziman ku wê, moda wê, weke rengê jîyane mirovê hemdem û hatîna wî ya li berçav wê, weke regekê hêstî wê xwe bide dîyarkirin bê. Minaq wê, çi û çawa bixwe, çi û çawa li xwekê, çawa bijî, wê çawa wê rengan wê levkîrinê wê di jîyane xwe de wê bi wan re wê bide çêkirin û hwd wê, bi awayekê hûnerî û estetîkî wê, xwe bide dîyarkirin û pêşxistin. Mirovê hemdem wê bi wê rengê wê bijî. Wê bi wê re wê li xwarin, lixwekirin û jîyane xwe wê binerê. Estetîsma jîyanê wê, çawa wê were girtin wê, bi rengê jîyankirinê û kirina tiştên ku ew dihên zanîn û ankû weke populêr in wê, bi wê re wê, were li ser ziman. Wê, di wê de wê, dirîşma ku wê were bikarhanîn wê ew bê ku di ti demê de wê, dem wê newê bûhûrandin, wê her tişt wê di dema wê de wê, were

jîyankirin. T tiştê bi jîyanê wê newê taloqkirin. Bi gotineka din wê, were pêşnîyarkirin ku kengî û çawa te firsend dît bijî bê. Jîyane xwe taloq neke. Wê bi wê rengê wê were li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê, performansa mirov wê, divê ku ew têra wê bikê ku ya ku mirov wê, karibê bijî ku ew têra wê bikê. Têgîna performansê mirov dikarê ji dû aliyan ve wê, şîrovebikê û wê werênê li ser ziman. Aliyê pêşî wê, bi têrzanîne û karina bersivdayîna bi zanîna xwe re bê. Aliyê din jî wê, bi fizîkî ku mirov xwedîyê wê vejenê bê ku ew karibê ya ku wê bijî ku ew karibê wê bijî bê.

Rewşa rengê jîyane hemdemî wê, weke ku me li jor li deverekê hanî li ser ziman wê, çendî ku wê, weke li dijî ya kevneşopîkî û hwd jî bê lê wê, bi demê re wê, rengê jîyanîya xwe û kevneşopîya wê pêşbixê. Wê, bi wê re wê, weke kevneşopîyekê jî wê, bi demê re wê, were dîtîn. Di çerçoveya têgîna hemdemîyê de wê, dema ku mirov wê bihizirê wê, di vê çerçoveyê de wê, çerçoveya têgîna gotina hemdemîyê wê, bi çerçoveya rengê jîyane wê û fêrbûn û bi wê jîyankirinê re wê, were li ser ziman bê. Wê bi wê re wê, hêja nirxî û ankû hêja rastitiyê wê, weke pîvane hêjayîya dîtbariyê wê were dîtîn. Wê, bi wê re wê, were dîtîn. Wê, bi zêdeyî wê li berçavîti dîtbarî wê, li berçav zêdetirî wê derkeve li pêş. Ji aliyekê din ve jî wê, rewşa jîyane mirov wê, bi wê re wê, ji aliyekê ve wê, bi wê re wê li ser esasê çawa dihê dîtîn, rengê wê çawa ya, mirovên dervî wê ew wê çawa dibînin û hwd wê, bi wê ve girêdayî wê, xam û hizrên mirov wê pêşkevin û wê derkevina li pêş.

Bi demê re wê, di vê çerçoveyê de wê, dîtbarî wê, bi renekê nasnemayî jî wê, zêdetirî wê derkeve li pêş. Nasnemeyîti wê, di pêvajoya wê ya afirînê de wê, bi nirxên xwe yên demî re wê, ji aliyekê ve wê ew wê bibê. Lê ev wê tenê wê aliyekê bê. Têgîna nasnematiyê mirov dikarê wê ji dû aliyan ve wê, werênê li ser ziman. Aliyê pêşî wê, bi rengê zimanê mirov, çanda mirov, rengê cilûbergên mirov, civaketîya mirov a ku mirov ji wê dihê û hwd bê. Aliyê din ê duyem jî wê, weke ku wê, di demên hemdem de wê, were dîtîn wê, bi rengê dîtbarî wê, bi rengê jîyankirina mirov, zanîna mirov û hwd re wê, xwe bide dîyarkirin. Dervî têgîna hemdemîyê û ankû modernîteyê wê postmodernîte wê, rewşa nasnemayan jî wê ji aliyekê ve wê, bikê berlêpîrsînê de. Di vê çerçoveyê de wê, ev wê, weke aliyekê din wê, xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê, rewşên dagirkirina hundûrê jîyane mirov wê, bi wê re wê, were pêşxistin. Modernîte wê, ji aliyê xwe ve wê, weke naskirin, fahmkirin û bi wê jîyankirin bê. Di vê çerçoveyê de bi çand û koka wê re wê fahmbikê û bi pejirênê bê. Postmodernîte jî wê, her tiştê weke hevdu jîyankirin û bi tégîhiştina 'çi ji mirov re xweş tê mirov wê bijî' û tenê li jîyankirina xwe bihizirê re wê, were li ser ziman û dîtîn. Di çerçoveya hebûna civakî û nirx û mejiyê de wê, keseyetîya ku ew dihê û hin bi hin ew derdikeve li pêş wê, weke rastîya hemdem bê. Lê li vir wê, weke aliyekê din yê giring wê, ew derketina li pêş a keseyetîyê û çerçoveya wê civaketîyê wê, çawa wê bi hevdu re wê bijî û wê hevdu wê herêbikin wê weke aliyekê giring ku wê, bi mejiyê hemdem re wê, li wê were hizirkirin bê. Mirov wê, bi keseyetîya xwe re wê, sînorê wê heta kûderê bê? Wê, ev wê, weke pîrseka pîrr zêde giring a demên hemdem bê. Aheng û tégîliya nava giştîya civakî û hebûna keseyetîyê û tekenetîya keseyetî wê, li ser wê were sekin in. Ji aliyekê din ve jî wê, mirov wê di çerçoveya serdema hemdem de wê, çawa wê li gorî wê bijî wê, bi xwendin, bihîstin û şewîrîne û hwd re wê, bijî. Şewîrmendîti wê, di her beş û qadên jîyanê de wê, di demên hemdem de wê pêşkeve. Heta ku mirov wê, di warê zawaca xwe de jî wê, bi navên şewîrmendîyê wê bi şewîrê û wê aqil ji wan hilde û wê bi wê

rênîşandina xwe wê pêşbixê. Di vê çerçoveyê de wê, gotina 'stretejiyên jîyanê' wê weke gotineka teybet a ku mirov wê, li vir bi bîr bixê bê. Wê, bi gotin û têgîna stretejiyên jîyanê re wê çi wê were li ser ziman û ankû wê were qastkirin? Wê ew wê were qastkirin ku wê mirov wê, çawa wê li gorî çerçoveya jîyane giştî, rest û pîvanên ku ew hatina pêşxistin û bi têgihiştin in wê bi ya rast wê çawa wê bijî û wê karibê bijî wê, ew wê qast bikê. Serdema hemdem wê weke serdemeka zanîne wê were li ser ziman. Lê ji aliyekê ve wê mirov wê, nezanê wê zanîne bê. Wê çawa wê zanîna ku ew pêşdikeve wê di jîyane xwe de wê bikarbênê û wê pêşvebibê wê, weke aliyekê din ê giring bê ku wê derkeve li pêş bê.

Di vê çerçoveyê de wê têgîna bi gotina stretejiyên jîyanî re wê rengên hişmendî ên bi karhanîna zanîne jî wê hebin. Di vê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê hilde li dest ku wê, rengên hişmendî wê, li gorî rewş û gavavêtinên mirovî wê di çerçoveya jîyane mirov de wê, werina pêşxistin. Minaq wê, mirov wê xwediyê çi qarakterê bê û çi û çawa li gorî wî qarakterê wî rast a wê, li wê were hizirkirin. Di vê çerçoveyê de wê, rewşên qarakterîstîkî wê werina kifşkirin. Mijare kifşkirina rewşên weke yên qarakterê wê, bi têgînên weke yên derûnîyê, civaknasîyê û hwd re wê, werê kirin. Têgihiştinên weke yên derûnî, civaknasî û hwd wê, weke têgîna civakî û zanîni ên demên hemdem bin ku wê, mirov karibê wan weke pirranîya beşên din ên zanîstî bi dualî wan hilde li dest bê. Aliyê pêşî wê, weke zanîneka civakî û ya fahmkirina wê bê. Aliyê din jî wê, weke têgîneka ku ew bi wê dihê hizirkirin, kifşkirin û dîzaynkirin wê were pêşxistin bê. Dema hemdem wê weke demeka ku wê aqil wê, di wê rastkirin û dîzaynkirinê de wê li ser têgînên bi vî rengî re wê di jîyane mirov de wê bikê bê. Di vê rengê û awayê de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Mirovê hemdem wê, weke mirovekê ku ew bi hesanê reng û awa distênê jî wê jê were bahskirin. Ev wê, ji çi temenê wê were? Ev wê ji wê temenê wê were ku wê, di nava hevdû de wê, rewşa bandûrkirina li hevdû wê, zêdetirî wê derkeve li pêş bê. Wê di her demê de wê giranî û zora girseyî wê li ser keseyetê û ankû kesekê wê zêdetirî wê bi kirina wî *weke xwe* re wê, bide nîşandin. Ev di serdemên hemdem de wê, bi rengên têgînên weke felsefîkî, bîrdozîkî, çandî û hwd re wê, çawa wê mirov wê wekehevdûkirin wê bibê wê, bi wê re wê were dîtin. Wekehevdûtî wê, di aslê xwe de wê, di serdemên hemdem de wê, zêdetirî wê derkeve li pêş. Lê wê beremberê wê, mirov wê çendî wê zû wê xûyan wê bidest bixê û wê qizinc bikê wê bi heman rengê wê, li ser wan xûyan re wê zûtirîn wê gûharînan wê bi xwe re wê bide nîşandin. Di vê rengê û awayê de wê, weke gotineka ku ew pîr zêde dihê ser ziman wê, gotina 'xûyên hemdem' wê, were hanîn li ser ziman.

Lê ji aliyekê din ve wê mirov wê, jîyane xwe wê li gorî çi û çawa wê biadilênê û wê avabîkê wê, hertimî wê weke pîrsgirêkekê wê, xwe bide dîyarkirin. Di jîyane mirov de wê, gelek têgînên ku wê, karibin bandûrê bikin wê hebin. Minaq têgînên weke yên 'ol', 'bawerî', 'mirin', 'jîyan', 'kirh', 'sipehî', 'xweşikati', 'baş', 'xirab', 'baxt' û hwd wê, hebin. Di vê rengê de wê, dema ku mirov bihizirê wê li gorî van têgînan wê bihizirê. Bi wê re wê minaq wê, dema ku ew li gorî 'baxt' dihizirê wê her tiştê wê ji xwe re wê, weke baxt bibîne. Wê, tiştên ku ew dijî wê, weke tiştên ku ew wê li pêşîya wî wê her bijî wê, bibîne. Dema ku wê li mirinê wê bihizirê wê xwe di vê dunyê de wê weke 'mêhvan' wê bibîne. Mirin wê, weke nûqteyeka nedîyar a ku wê pîr zêde wê bandûrê li jîyane mirov bikê bê. Weke wê, her nûqte û xalên nedîyar û nezelal wê pîr zêde wê

bandûrê li jîyane mirov bikin. Ne dîyarîtî û nezelaletî wê, di jîyane mirovê hemdem de wê, weke rewşna ku wê, temenê ne rehetîya wî û rehet gav neavêtina wî jî wê bi xwe re wê biafirênin. Çendî ku wê, dîyarîtî û zelaletî wê pêşkeve wê, li ser wê re wê mirovê hemdem wê pirr zêde wê di jîyane wî de bandûrê çêbikê. Têgîna mirinê wê ji aliyekê ve jî wê, temenê pêşxistina rengên bawerîyan bê. Hizra piştî mirinê wê jîyan wê hebê wê di serê mirov de wê cih bigirê. Dema ku wê li gorî 'ol' û 'bawerî'yê wê bihizirê wê, bi bawerîya ku wê hertimî wê xwûdayek û ankû hêzek li ser mirov û her zindîyî re heya û ew her tiştê dide kifşkirin bi hebûna jîyanê re wê hebê, pêşkeve û wê bi wê bawerbikê. Di vê çerçoveyê de wê, di jîyane mirov de wê çi têgîn wê hebin wê bi wan wê bihizirê. Mereqe mirinê û piştî bi piştî mirinê jîyan heya û ankû nîn a wê, weke têgîneka ku wê mejiyê mirov wê, pirr zêde wê bi xwe re wê meşkul bikê bê. Di vê rengê û awayê de mirov dikarê wê jî wê werênê li ser ziman ku wê, zanîn û nezanîna mirov wê, di vê rengê de wê di her demê de wê di gavavêtinên mirov de wê xwedi weyn bê. Mirov wê, di nava jîyane xwe de wê, bijî û wê bi xwezayeka ku ew ji wê xweş a wê bijî. Wê dema ku mirov wê tenê li jîyankirinên xwe wê bihizirê wê, bi wê re wê, xwe di nava wê de wê windabikê. Wê, weke ku ew wê 'her demê wê bijî' wê gav biavêjê û bijî. Di vê awayê de wê, tîrsa mirinê wê hertimî wê di dilê mirov de ew heya wê bikê ku ew derkevê dervî wê û bijî. Lê bi wê re wê mirov wê, bi meroqe wî ya li jîyane li pêşîya wî di domê re wê bixwazê ku ew nemirê. Hizre nemirîyê wê, di vê awayê de wê bi jîyanê, mereq û xwestekên wî yên bi jîyanê re wê di serê mirov de wê biafirê. Hizra nemirîyê wê, weke hizreka ku wê, bi navê 'xwûdê' re wê were li ser ziman bê. Lê bi wê re jî wê mirov wê, xwe di rengê tefsîra xwûdê de wê werênê li ser ziman. Mirov wê bi vê rengê wê têkiliya xwe û mejiyê xwe wê bi rastarastî bê û ankû ne rastarastî bê wê, bi hebûna xwûdê re wê dênê.

Ez li vir wê bêjim ku wê, mirov wê çendî wê îro di roja xwe de wê bijî jî lê wê, di hebûna xwe ya fîzîkî û bîolojîkî de wê, mîrete û bermehîyên hemû demên berî xwe ku wî bi zindîyî jîyankirin a, demên berî mirovbûnê jî ku wê di nava de bin wê bi wî re wê temenê wan wê hebê. Wê bi vê rengê wê ji aliyekê ve wê, weke hevgerîtin û ankû sentezekê wê di xwe de wê biparêzê û bi hawênê. Wê dema ku wê, mirov dahûr bikê bi kirin, xûy, tevger û kirinên mirov ku mirov wan dahûr bikê mirov wê bi temenekê bi vî rengî ê kûr û demdirêj re wê dahûr bikê. Di vê çerçoveyê de wê, dema ku mirov bahse demên hemdem bikê wê, encama pêvajoyên dirêj ên bi vî rengî wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman.

Mirov wê, di demên hemdem de wê bikê û bixwezê ku ew bi aqilê xwe çareserîyê ji her tiştê ku ew di jîyane xwe de dijî werênê û fahmbikê. Wê, di vê rengê û awayê de wê hemdemîyê wê bijî. Hemdemî wê weke rastîyeka bi aqil a ku ew mirov dikarê wê, werênê li ser ziman bê. Wê, di vê rengê û awayê de wê, di nava rengên aqil û têgîhiştin û hişmendîyan de wê, bi danîna têkilî û levhanîna xosletan bi têgînên weke mantiqê û ankû vacê û hwd re wê, bikê ku ew pêşxistin di jîyane xwe de bikê. Di vê rengê û awayê de wê, hemdemî wê, weke rewşeka bi aqil jîyankirinê wê di dema ragihandin, aqil û zanîna de ku mirov wê dijî bê.

Bêgûman wê dema ku mirov hewl bide dema hemdemîyê wê hilde li dest wê, bi pêvajo bi pêvajo bê, û ankû bi rengên pêşketinên nava wê ên weke bi aborî, derûnî, civaknasî û hwd re bê wê, mirov karibê ji wê ji gelek aliyan ve wê hilde li dest û wê werênê li ser ziman bê. Ji aliyê aqil û felsefeyê û ankû zanîstê ve wê werênê li ser

ziman. Di vê rengê û awayê de wê, gelek reng û awayên ku mirov bi wê êdfî wê hilde li dest wê hebin. Hemdemî wê, weke renekê jîyanî bê. Wê, xwediyê, rest, pîvan û kevneşopîyên xwe yên ku ew diafirênê bê. Wê dema ku wê, bahse hemdemîyê bi li dijî ya kevn re wê were kirin jî wê, ev wê, hinekî jî wê, di reng û awaya ya ku ew hatî jîyankirin ji wê derbaskirin û ya nû pêşxistin û jîyankirinê wê bi wê re wê wateyekê wê bistênê. Yanî li vir wê di vê rengê û awayê de wê, têgîna hemdemîyê a bi li dijî ya kevn wê hanîna li ser ziman wê, bi vê rengê fahmkirinê wê, bi gotina hemdemîyê re wê, were dîtin. Ji vê aliyê ve wê, bi têgîna hemdemîyê wê redkirina kevneşopîyê zêdetirî wê, ya ku ew hatî jîyankirin ji wê derbaskirin û bi reng û têgîhiştineka din ya piştre jîyankirinê wê bi xwe re wê, bide diyarkirin û fahmkirin.

Ji her tiştê re hewldana bi hanîna îzeheteka mantiqî û ankû vacî a bi aqil wê, di vê demê de wê bi kirin û axiftinên mirov re wê, derkeve li pêş. Wê mirovê hemdem wê bikê ku ew hizirkirinên xwe bi hizirî û xiyalî wan bènê li cih. Wê, di vê reng û awayê de wê mirovê hemdem wê pîrr zêde wê weke mirovekê meşkul û lêgerîner û lêkolîner bê. Dema ku mirov wê bahse wê lêgerîn û lêkolîn û meşkulîyeta mirov wê bikê ew weke rengê jîyanê wî wê were li ser ziman. Xwe avêtina li serûwanan wê weke renekê xwesteka mirovê hemdem a di jîyane wî de bê. Xwesteka jîyankirina tiştên nû wê, bi wê re wê, bi vê rengê wê derkeve li pêş. Di rewşê de wê dema ku mirov wê bahse jîyane hemdem wê bikê wê, bi gotina 'her tiştê di wê de dihê ber lingên mirov' wê, bi wê were li ser ziman. Wê, di serdemên hemdem de wê, bervkirina di dest de û hewldana xwe kirina xwediyê gelek tişt û mal û semyanê wê, derkeve li pêş. Di vê çerçoveyê de wê, ji malekê mirov bigirê û heta berhevkirina bankayekê wê di dewama hevdu de wê derkeevê li pêş. Wê rengê jîyanê mirov parastina wê û pêşxistina wekhevî û demokrasiya wê ya navxweyî wê, weke alî û temenê pêşketina demên hemdem bê. Ewlakarî wê, weke rewş û aliyekê ku wê mirovê hemdem wê pîrr zêde wê, di jîyane xwe de wê li wê bigerihê bê. Ji her aliyê ve ewlehî wê were lêgerîn. Gotina 'ewlehîyê' wê di gelek reng û awayan de wê, were şîrovekirin. Ji aliyê parastina jîyanê, mal, semyan, rûmetê, azadî, mafê mirov û hwd wê bi gelek rengên weke van re wê were li ser ziman. Di vê çerçoveyê de wê renekê jîyanî ê ku wê, temenê wê bi vê rengê wê hatibê pêşxistin wê hebê. Di serdemên hemdem de wê, minaq wê destûr wê, çendî ku wê karibin van aliyan di xwe de pêşbixin û hertimî li gorî demê nûbikin wê ew bi têgîneka hemdemîyê a li ser wan re ku ew dihê hanîn li ser ziman re wê werina li ser ziman.

Rewşa rengê dînya nû a hemdem wê, mirov wê hertimî di nava çûnûhatin û tevgerê de wê bide girtin. Ev wê hem bo jîyane mirov bixwe wê wusa bê û hem jî wê bê rewşên ên jîyanî wê wusa bê. Bi rêyên ragihandinê û hwd re wê, her tişt wê bandûrekê wê li ser mirov wê çêbikê. Mirovê hemdem wê bi wê re wê jîyane xwe wê biadilênê û wê bide domandin. Carna bêfî ku ew li bendê bê wê tiştê bibê û wê jîyane wî ji temen ve wê bide gûharandin. Ber vê yekê wê di nava jîyane hemdem wê bahse nedîyarî, ne libendêbûn û rewşên bi vê rengê ku wê hertimî di jîyane wî de wê rû bibin wê, ji wan wê were bahsekirin. Minaq em di roja me de em demeka ku ew di wê de her tiştê wê weke bi derfetê bê û wê weke demeka 'global' û ankû gelemper wê were bi navkirin wê were jîyankirin. Ji aliyê aborî, û rewşên din ên jîyanî ve wê, ew wê were li ser ziman. Di vê rengê û awayê de wê, di roja me de wê, bi têgîna 'çanda hemdem', 'çanda global' û hwd re wê, were li ser ziman. Di vê rengê û awayê de û di gelek reng û awayên din de

wê, serdema hemdem wê weke serdemeka ku ew di roja me de bi pêş ve diçê, pêşdikeve û di xwe de kûrbûnê çê dibê û bi xwe re berfireh bûnê dide çêkirin bê.

çavkanîyên vê beşê;

- * Chomsky, Noam(2013): "On anarchism"
- * Chomsky, Noam (2013): "Powers systems:Conversations on Global Democratic Uprisings and the New Challenges to U.S. Empire"
- *Durkheim, Emile(1894): "Den sociologiske metode"
- * Durkheim, Emile(1912): "Det religiøse livets elementære former"
- *Foucault, Michel(1961): "Galskapens historie"
- *Foucault, Michel-Espen Schaanning (Oversetter)-(1976 – 1984): "Seksualitetenes historie"-1 og 3, binder
- * Nietzsches, Friedrich (1883–1885): "Also sprach zarathustra"
- *Herodot(484-425 f.Kr.): "historie"
- * "Gilgamesh(ca. 2210–2000f.kr.): "gilgamesh epiken"
- *Hebermas, Jorgen(1985); Der philosophische Diskurs der Moderne
- *Hebermas, Jorgen(1981); Theorie des kommunikativen Handelns
- *Hebermas, Jorgen(1990); Die nachholende Revolution
- *Marks, Karl(1867): "Kapital 1. 2. 3."

Abdusamet Yigit, kurdistan, cizirabota, 2018, .